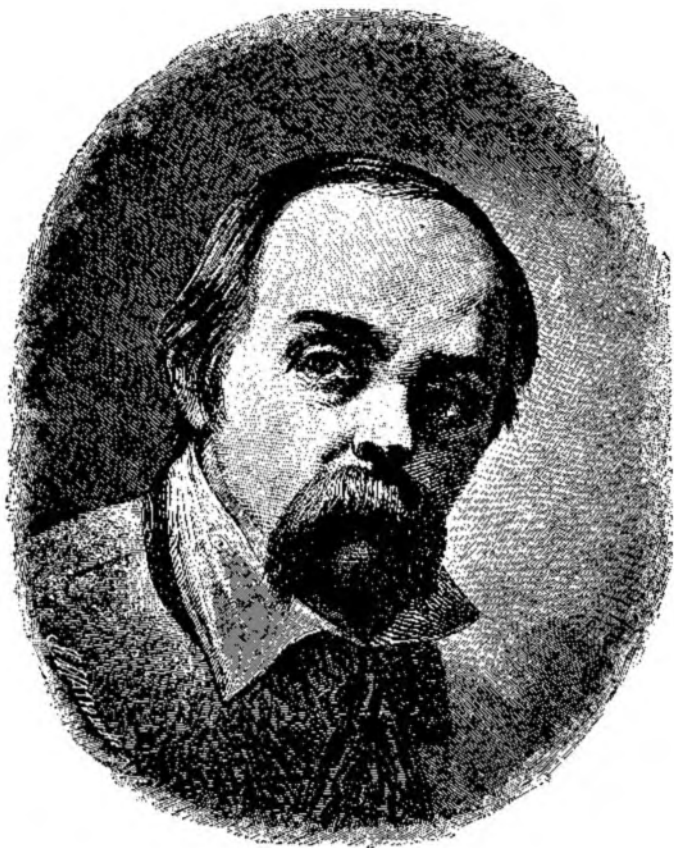

ТАРАС
ШЕВЧЕНКО

XII
ТВОРИ

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

м. Шевченке

КОПІЯ З АВТОПОРТРЕТУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
(1859 РОКУ)
у виконанні гравера І. Матюшина

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Т. ШЕВЧЕНКО

Т О М Х І І

ПОЕЗІЯ ШЕВЧЕНКА ЧУЖИМИ МОВАМИ

ЗА РЕДАКЦЕЮ Й ІЗ СТАТТЯМИ

БОГДАНА КРАВЦЕВА

diasporiana.org.ua

Видавництво

Миколи

Денісюка

Чікаго

1963

TARAS SHEVCHENKO

WORKS

VOLUME XII

SHEVCHENKO'S POETRY
IN FOREIGN TRANSLATIONS

Edited by Bohdan Krawciw

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
CHICAGO, 1963

Всі права застережені

Library of Congress Catalog Card Number: 59-12164

Copyright, 1963

Mykola Denysiuk Publishing Company, Chicago Ill.

MANUFACTURED IN THE U. S. A.

Видаючи двадцять п'ять років тому в рямцях запланованого Українським Науковим Інститутом у Варшаві XVI-томового Повного видання творів Тараса Шевченка окремий XV-ий том „Шевченко в чужих мовах” за редакцією Романа Смаль-Стоцького, попереджений виданим в 1936 XIV-им томом „Переклади поезій на польську мову” за редакцією Богдана Лепкого, видавці і редактори того тому поставили собі завдання опрацювати в ньому „ближчі і дальші сліди та впливи Шевченка по чужих літературах”. Для тієї мети редакція тому звернулася була до видатних знавців серед істориків літератури кожного чужого народу, а коли їх не було, то до українських літературознавців, з проханням розшукати переклади з Шевченка на мову даного народу і в окремій праці висвітлити причини, що зумовили постання й розвиток зацікавлення Т. Шевченком і його творчістю в кожному чужому народі, і в дальшому також причини, що зумовили появу самих перекладів на ту чи іншу мову. Дальшими завданнями, що їх поставлено авторам запроєктованих статей, було простеження евентуальних впливів Шевченкового слова на літературу даного народу, поінформування про видатніших перекладачів творів Шевченка в даній літературі і зібрання бібліографії про шевченкіяну чужими мовами і про переклади з Шевченка на ці мови. У висліді своїх заходів редакція XV-ого тому УНІ змо-

гла подати в ньому зразки перекладів на двадцять й одну мову світу (не враховуючи польської, переклади на яку вийшли окремим томом) разом із відповідними статтями про популярність Шевченка серед даного народу. Авторами надрукованих в цьому томі статей було 11 чужоземних і 4 українських літературознавців і публіцистів. В українському шевченкознавстві, зокрема в ділянці досліджень питання перекладів з Шевченка на чужі мови, ці в своїй більшості ґрунтовні і вичерпні оглядові праці, доведені в загальному до 1938 року, залишаються важливою і цінною збіркою матеріалів.

Плянуючи опрацювання подібного тому — антології перекладів з Шевченка на мови народів сучасного світу — в теперішньому 14-томовому Повному виданні творів Т. Шевченка, видавець і редактор запроєктованого XII-ого тому стали перед поважними технічними і речевими труднощами. З одного боку не було можливості вмістити в одному томі усі переклади і статті з першого видання і до того ж разом із польськими, які були видані окремо, і з доданням зразків перекладів, що були опубліковані різними мовами за останніх 25 років. З другого боку, усі надруковані в XV-ому томі УНІ статті вимагали доповнень і даних про нові переклади в різних країнах світу, особливо ж у тих, про які досі не було ніяких відомостей в цьому відношенні. До того ж багато моментів у надрукованих в XV-ому томі статтях треба було узгіднити з новими дослідженнями і даними.

З усіх цих причин, як також беручи до уваги факт, що протягом останнього 25-ліття появилися збірки цілком нових, добрих з мистецького погляду, перекладів з Шевченка на такі важливі світові мови як англійська і німецька, й із слов'янських на такі мови, як білоруська, болгар-

ська і російська, і що тепер наявні уже переклади з Шевченка на такі мови світу, в яких до 1938 р. їх не було взагалі або було дуже мало, вирішено опублікувати XII том — антологію перекладів з Шевченка на чужі мови — в новому опрацюванні. В основу цієї антології покладено нові переклади, доповнюючи їх зразками найкращих перекладачів давнішого часу, значить тих, що були опубліковані в XIV-XV томах видання УНІ. Кожен вибір з перекладів попереджено — коротким, але ж по змозі вичерпним оглядом праць і видань виключно про переклади з Шевченка на мову даного народу. В цих статтях, якщо йде про час до 1938 р., використано — з деякими доповненнями чи змінами — багатий матеріал, зібраний авторами статей до XIV і XV томів УНІ. Для нового часу, від 1938 по кінець 1962 р., використано усі доступні редакторів нинішньої антології й авторів поданих в ній статей видання й огляди. Для інформації чужомовного світу подано короткий перегляд перекладів з Шевченка на різні мови світу в статті підписаного, надрукованої на початку тому англійською мовою, що її переклад приготував поет Богдан Тиміш Рубчак, якому висловлюємо тут за це шире подяку.

В порівнянні до XIV і XV томів видання УНІ, в яких були зібрані зразки перекладів на 22 мови і дані про такі переклади з Шевченка на вісім інших мов, в нашому XII томі подані зразки перекладів на 29 мов світу і згадки про переклади з Шевченка на двадцять і три інші мови.

Усі статті і переклади в цьому томі впорядковані проазбучно, за українською назвою даного народу. Виняток зроблено тільки там, де в одній статті йде мова про переклади на більше мов.

Розшукування матеріалів для цієї нашої анто-

логії вимагало багато заходів і листування. Деяких збірок, особливо ж виданих в Азії і в деяких республіках СРСР, не вдалося роздобути, не зважаючи на всі зусилля редактора й видавництва. В збиранні та розшукуванні матеріалів багато допомогли редакторові цього XII тому Вш. Пани й Панове: Дарія Сіяк, керівник бібліотеки Європейського НТШ в Сарселі, Володимир Міяковський, директор Бібліотеки-Архіву УВАН в Нью Йорку, Леонід Бачинський, директор Українського Музею у Клівленді, Ярослав Шав'як, співробітник Слов'янського Відділу в Конгресовій бібліотеці у Вашингтоні, Дмитро Штогрин, співробітник Слов'янського відділу в Іллінойському університеті, Святослав Гординський в Нью Йорку, інж. Іван Лучків в Торонті, інж. Антін Івахнюк у Торонті, інж. Антін Жуковський в Парижі, поет Ігор Качуровський в Буенос Айрес, д-р Дмитро Бучинський в Мадриді та Любомир Квасницький у Філядельфії. Усім їм щира подяка за допомогу в цьому ділі.

Спеціальне признання треба висловити видавцеві цього Повного видання творів Тараса Шевченка Миколі Денисюкові, який не жалів ні труду, ні коштів, зв'язаних із друкуванням цього, збільшеного понад плян об'ємом і змістом тому й особливо ж із розшукуванням для нього спеціальних різномовних шрифтів. Цим була дана можливість видати цей том репрезентативно і з наукового і з технічного погляду.

Окрема подяка щодо цього належить також п. Ізидорові Рибаківі, який з великою дбайливістю виконав на лінотипі набір усіх чужомовних текстів.

БОГДАН КРАВЦІВ

TARAS SHEVCHENKO'S
POETRY IN FOREIGN TRANSLATIONS

BY BOHDAN KRAWCIW

Although the greatest poet of the Ukrainian nation and the founder of modern Ukrainian literature Taras Shevchenko (1814-1861) was of peasant origin and the son of a Ukrainian serf, he was by no means what certain popular articles, pamphlets and portraits make him out to be: a half-educated village poet, a self-taught painter, a peasant of genius, and later "an unfortunate soldier banished into exile." Through long and determined studies and prodigious reading, Shevchenko attained a high degree of intellectual self-development, both as a painter and in the field of literary scholarship. Not only was he intimately acquainted with classical literature, but he kept abreast with the newest developments in Western Europe as well.

Taras Shevchenko's wide interests in the literature and art of Western Europe have been extensively discussed by many contemporary literary historians, such as Prof. Oleksander Bilec'kyj (1884-1961) in his paper "Shevchenko i zaxidn'o-evropejs'ki literatury" ("Shevchenko and West European Literatures"), published in his collection *Vid davnyiny do suchasnosti* (*From Antiquity to the Present*, Kyiv, 1960), and Mykola Hlobenko (1902-1957) in his essay "Zhyvyj Shevchenko" ("The Living Shevchenko"), included in a posthumous collection of his writings, *Z literaturnoji spadshchyny* (*From His Literary Legacy*, Paris, 1961). These scholars proved irrefutably the uncommonly wide sweep of Shevchenko's knowledge

and appreciation of international literary and artistic achievements and problems, and showed that the poet always equaled and sometimes even surpassed the intellectual standards of his Ukrainian and Russian literary and artistic milieu.

This interest proved to be two-sided. When we speak of Shevchenko's great admiration of and intimate familiarity with the literatures and art of the Western world, we must not fail to mention the subsequent admiration of his works by poets, scholars and readers of many nations. This interest was realized not only through translations of Shevchenko's poetry and prose into many languages but also through the influence of the poet on the development of other literatures, predominantly the literatures of certain Slavic nations. The scope and power of that influence, as well as the history of the literary relations between Ukrainian literature and the literatures of other nations initiated by the interest in Shevchenko's poetry, are comprehensively discussed in articles which accompany the multi-lingual translations of his works collected in Volume Fifteen of the full edition of his writings, published by the Ukrainian Scientific Institute in Warsaw in 1938, under the editorship of Prof. Roman Smal-Stoc'kyj. Materials relating to this problem may also be found in the fourteenth volume of that edition, published in 1936, which consists of translations of Shevchenko's work into Polish. This fourteenth volume, originally edited by Prof. Bohdan Lepkyj, was brought out subsequently as a separate publication, re-edited by Prof. Pavlo Zajcev. Together, the fourteenth and fifteenth volumes of the Warsaw edition contain translations of the poet's work into twenty-two languages.

After these volumes were published in 1936 and 1938, the interest in Shevchenko increased considerably outside Ukraine. Translations of his poetry appeared in countries where previously he was vir-

tually unknown. In countries where some translations had appeared earlier, editions of his selected works came out, and his complete works were translated into several languages. Today most nations of the world are acquainted with the Ukrainian poet either through translations of his work or through writings about him. Many translators of Shevchenko's poetry are excellent poets in their own right, some of them the leading poets of their nations.

In this twelfth volume of our present edition of the collected works of Taras Shevchenko we have tried, wherever possible, to bring the translations of his poetry up to date by adding a substantial body of new material published after 1937. Translations in each language represented in our volume are prefaced by a short bibliographical note of all available translations in the given language up to 1963, and especially those published in book form. As was pointed out above, a quarter of a century ago thirty languages had translations of Shevchenko's writings. Today, however, we note the poet's work in fifty-two languages.

The first nation to translate Shevchenko was Russia. The reason for this was not only the geographical proximity of the two countries but also the fact that the poet spent most of his creative life in Petersburg. The first Russian translation of Shevchenko, by M. Gerbel (1827-1883), appeared in 1856, when the poet was still in exile. According to Prof. Zajcev, from that date until the end of 1860 various Russian periodicals published thirty-five translations of Shevchenko's poems. The first volume of Russian translations of the Ukrainian poet's work was a collection by several hands, edited and published by the same M. Gerbel in 1860. It is a curious fact that this collection included more poems than the 1860 edition of *Kobzar* in the original Ukrainian (*Kobzar* consisted of sixteen pieces and the Russian collection

of twenty-seven). As Prof. Zajcev reports, during the following seventy-five years, from 1860 to 1936, approximately thirty collections of Shevchenko appeared in Russian translation. Some of them enjoyed several editions and reprints, so that altogether there were approximately forty editions of Shevchenko's poetry by 1936. Some of the more prominent and prolific translators of Shevchenko in that period were the noted Russian poets Nikolaj Kurochkin, Nikolaj Berg, L. Mej, Ivan Surikov, the Ukrainian Maksym Slavins'kyj, and the most famous of the group, the great Symbolist Fedor Sologub. From 1936 to 1962 we have found nineteen additional collections, excluding the numerous separate editions of individual translations. The most important publication of that period was the first complete edition of Shevchenko's poems, which appeared in 1939, edited by Maksym Ryl's'kyj and Nikolaj Ushakov. That volume was used as a basis for a five-volume edition of the poet's works, published in the years 1948-1949 and 1955. Among the more important Russian translators of Shevchenko in recent times are such outstanding names in modern Russian poetry as Ivan Bunin, Sergej Jesenin, Boris Pasternak, Nikolaj Ushakov, Aleksander Tvardovskij, M. Isakovskij, B. Turkanov, Nikolaj Tikhonov, Aleksej Surkov, V. Derzhavin, Ilja Selvinskij and N. Braun. Many Ukrainian poets have translated Shevchenko into Russian, notably one of the greatest figures in contemporary Ukrainian poetry, Maksym Ryl's'kyj.

The first Polish translations of Shevchenko's works appeared in 1860, before the poet's death. They were prepared by the Polish Romantic poet Leonard Sowiński (1831-1887). After the appearance of Sowiński's efforts, Shevchenko was translated into Polish by Władysław Syrokomla (1822-1862), the Ukrainian writer Sydir Tverdokhlib (1886-1923), Edward Wyłomowski and others. An important step in the

Polish-Ukrainian literary relations was the already mentioned fourteenth volume of the complete edition of Shevchenko's works published by the Ukrainian Scientific Institute in Warsaw in 1936, *Pereklady poezij na pol's'ku movu* (*Translations of the Poetry into Polish*), edited by Prof. Bohdan Lepkyj and Prof. Pavlo Zajcev. This volume includes 106 Polish translations, 46 of which were especially prepared for it and published for the first time. In addition to the older translators of Shevchenko, this publication introduced into the field some new and important names, such as the celebrated modern Polish poets K. Wierzyński, J. Iwaszkiewicz, J. Łobodowski, and the Ukrainian poet and scholar B. Lepkyj. According to information published in this volume, between 1860 and the end of 1935 in the Polish language alone 95 poems of Shevchenko appeared in 167 translations. In 1955 the Poles published a volume of translations edited by W. Słobodnik. This book consists of only 86 translations, since the work of such "bourgeois-nationalist" poets as B. Lepkyj, J. Łobodowski and K. Wierzyński was excluded.

The year 1860 was important in the recognition of Shevchenko's work abroad. Not only did it bring the Ukrainian poet to Russia and Poland but also to the Czech people. The first translator of Shevchenko's poetry into Czech was a scholar of Slavic languages and literature, Josef Pervolf. Translations by Emanuel Vavra, Jozef Kolarz, Karel Chudoba, Jan Hudec, Frantisek Chalupa, Rudolf Pokorny and others followed. The first book of Shevchenko translations into Czech was a selection by Ruzhena Jenesska, published in Prague in 1900. Between 1918 and 1922 Shevchenko's "Ivan Hus", translated by Frantisek Tichy, came out in no less than three editions. After the Second World War the interest in Shevchenko increased considerably in the Czechoslovak Republic. Besides numerous translations

of individual poems scattered in periodical publications and translations of some prose writings and dramas between 1946 and 1961 five volumes of Shevchenko's poetry in translation were brought out, including the work of such translators as Jan Turecek-Jizersky, Marie Mercanová, Zdenka Nilusová, Marie Bieblova and Marie Vovsova. The best of these is probably the collection *Kobzar*, published in 1953 in Prague, which consists of eighty-five translations by Zdenka Bergrová-Vovsová in collaboration with Rudolf Hulka and the Ukrainian scholar Orest Zilyns'kyj. According to the bibliography *Taras Ševčenko v české kultuře (Taras Shevchenko in Czech Culture)*, published in Prague in 1962 by Eva Velinská and Orest Zilyns'kyj, 654 translations of the poet's work appeared in Czechoslovakia between 1860 and 1961.

The first Bulgarian translator of Shevchenko's work was a poet and scholar of Macedonian origin, Rajko Zhinzifov (1839-1877), who studied in Ukrainian and Russian universities, and from 1859 until the end of his life was a teacher in a Moscow high school. His first translations of the Ukrainian poet appeared together with some of his original work in 1863, in a volume *Novobolgarska shirka (A New-Bulgarian Collection)*. Some later translators of Shevchenko in Bulgaria were Ljuben Karavclov (1835-1879), Petko Rachov Slavejkov (1827-1895), S. Drinov and Stilijan Chilingirov. The first book of Bulgarian translations of Shevchenko appeared in 1939, curiously enough not in Bulgaria itself but in Kyiv, under the title of *Izbrani proizvedenija (Selected Works)*. It contains twenty-three pieces, translated by the Bulgarian expatriate writer Krum Kjuljavkov. When he returned to Bulgaria after the war, he published in Sofia in 1956 a new collection of Shevchenko's selected works, which includes thirty-three translations. After Kjuljavkov, a Bulgarian

Communist writer Dimitr Metodijev published fifty translations in a volume titled *Izbrani proizvedenija T. G. Shevchenko* (*Selected Works of T. G. Shevchenko*). He added fifty-eight new translations to his collection and republished it in two volumes in 1960.

In Croatia, which today together with Serbia and Slovenia forms the state of Yugoslavia, the first translation of a Shevchenko poem prepared by Croatian poet August Shenoa (pseud. of Velko Rubacевич) appeared in 1863. The most responsible man for introducing his work to the people of Croatia was the Croatian poet August Harambashić (1861-1912). In 1887 he published a slim volume of eight early poems of Shevchenko, titled *Paras Ševčenko. Pjesničke pripoviesti* (*Poetic Narratives*). Later, in the newspaper *Nada* (*Hope*), published in the city of Sarajevo, Harambashić published his translations of ten additional poems of Shevchenko. The Ukrainian poet's work had a decisive influence on the original poems of Harambashić.

The pioneering efforts of translating Shevchenko into German were begun in 1870, not in Germany itself but in Bukovina, where in the city of Chernivtsi (Cernauti) a Tyrolean writer, Johann Georg Obrist (1843-1901), published a study of Shevchenko's work together with some translations of his early poems. In addition to various isolated efforts of several other Bukovinian and West Ukrainian translators after Obrist, a Chernivtsi high school teacher, Sergius Szpoynarowski, published in 1904 and 1914, German-language journals, brought lyrical poems in rather insipid translation. Between 1904 and 1914 German-language journals, brought out by Ukrainians in Vienna, published sporadic translations of Shevchenko's poetry by a Ukrainian, Oleksander Popovych, and a German, Artur Bosch,

both inhabitants of Chernivtsi. The first book edition of German translations of Shevchenko in Germany itself was the effort of Julia Virginia (born 1878) with the collaboration of a Ukrainian immigrant Artur Zelib, published in Leipzig in 1911. The volume, consisting of thirty translations, was well received by the German press. During World War I the Ukrainian critic and translator Ostap Hrycaj (1881-1954) came out with thirty new translations of Shevchenko's poetry. Between the end of the war and 1935 Shevchenko was being translated into German by Anna Charlotte Wutzky, Gustav Specht, Bruno Gerhard Orlik and others. A collection of German translations appeared in Kyiv in 1939 in connection with the commemoration of the 125th anniversary of the poet's birth. A more active interest in Shevchenko's poetry became evident in Germany after the Second World War. In East Berlin a substantial volume *Taras Schewtschenko. Die Hajdamaken und andere Dichtungen*, consisting of fifty-nine translations from the pen of the noted German poet Erich Weinert (1890-1953), came out in 1951. In Wiesbaden, a city in Western Germany, Hans Koch (1894-1959) published twenty-five translations of Shevchenko in an anthology of German translations of Ukrainian poetry *Die ukrainische Lyrik*, which came out in 1955. In 1951 in Moscow there were published two volumes of translations by the German poet and literary historian Alfred Kurella, the above mentioned Erich Weinert and others. The collection was re-issued as one volume in Moscow in 1962, although that edition bears no publication date. In 1962 the German poetess Elizabet Kottmcier published some interesting experiments in Shevchenko translation in the magazine *Ukraina i svit (Ukraine and the World)*.

The first attempts to translate Shevchenko into Serbian appear around 1870 with the contribu-

tions of Andra Nikolic and Stojan Novakovic to the Serbian newspaper *Vila* (*The Mermaid*). In 1877, in the periodical *Javor* (*Sycamore*), appeared Milovan Juraj Glisic's translation of the great poem "Prychynna" ("The Madwoman"). At the time of this writing, we have no information of any more recent Serbian translations of Shevchenko's work.

The introduction of Shevchenko's poetry to the French took place in 1876, when a French diplomat, Baron Adolphe d'Avril (1822-1904) published his fragmentary translations of the narrative poems "Tarasova nich" ("The Night of Taras") and "Hamalija" in his *Voyage sentimental dans les pays Slaves*. Subsequently, Shevchenko was translated by the French scholar and writer Emil Duran, as well as by Victor Tissot, E. Hins, Baron de Baye and the Russian diplomat of Ukrainian nationality Jakiv Eksemplarskyj, who in 1918 published his French rendition of the epistolary poem "I mertvym i zhyvym" ("To the Dead and to the Living"). The best French translations of Shevchenko's poetry are from the pen of the poet Fernand Mazade, and they were published in 1920. Also of high merit are the contributions of an anonymous translator, included in *L'anthologie de la littérature Ukrainienne*, which was edited and published by the prominent linguist Antoine Meillet in 1921. In 1930's Sofija Borshchak, René Martel, the Princesse de Tokary (Oksana Tokarzevs'ka) and Charles Tillac translated a great deal of Shevchenko's work. In commemoration of the 125th anniversary of the poet's birth, new French translations of his work were prepared by G. Morgulis in Paris and Charles Steber in Moscow. No collections of his poetry in book form have appeared in France to date.

The first Armenian translation of Shevchenko's poetry appeared in 1879 and was prepared by Kerovbe Kushnerian. In 1950's was published a

separate collection of Shevchenko's works in Armenian.

The first essay about Shevchenko, together with a small selection of his poems, came out in Slovakia in 1881 in the periodical *Narodne novinky* (*National News*). In our century Shevchenko was translated by the poet Horal (a pseudonym of Petr Bella), the writer and diplomat Neresnický (whose real name was Juraj Slávik), Šonolický and others. A volume of Shevchenko's selected poetry in Slovak, translated by Julius Kokavce and called *Dumy moje* (*My Thoughts*), came out in Bratislava in 1959.

A Georgian translation of Shevchenko's poem "Najmychka" ("The Servant Girl") appeared as early as 1881, in the journal *Iverija* (*Iberia*, an ancient name for the country of Georgia), prepared by the writer N. Lamouri. Some scholars have referred to the great Georgian poet Akakij Cereteli (1840-1914) as the first translator of Shevchenko's poetry, but there is hardly any real evidence to support such a claim. In the twentieth century Tician Tabidze, S. Chikovani, Iraklij Abashidze and others have undertaken translations of Shevchenko's work into Georgian. Not only did the Georgians publish sporadic translations of Shevchenko in periodicals, but several volumes of his poetry came out in their language. In 1937 there appeared a book with the two narrative poems "Kavkaz" ("The Caucasus"), translated by N. Micishvili, and "Son" ("The Dream") translated by S. Chikovani. That year a school text of Shevchenko's selected poems came out. A larger collection of the Ukrainian poet's work, translated into Georgian by several hands, appeared in 1939.

The first Lithuanian translations of Shevchenko's work are from the pen of the poet J. Andziulaitis-Kalnenas. They were published in the journal *Ausra* (*The Sunrise*) in 1885. J. Bilunas and K.

Vairas-Raezkauskas continued the work of introducing the Ukrainian bard to their people. The most prominent translator of Shevchenko in Lithuania was the celebrated poet and, in the last years of his life, a full member of the Academy of Sciences of the Lithuanian Soviet Socialist Republic, Liudas Gira (1886-1946); in 1912 he published a volume with twenty-two translations called *Taraso Ševčenkos olini vainikėlis* (*A Wreath of Taras Shevchenko Poetry*). A substantial collection of Shevchenko's poetry in Lithuanian came out in Vilnius a few years ago, under the title *Kobzariūs*. It consists of ninety works translated by L. Gira, A. Venclova, A. Mczeļaitis and others.

In the English-speaking world the first article about Shevchenko, attributed to Charles Dickens, appeared in 1877, in his weekly *All the Year Round*. The first translations of Shevchenko into English were prose renditions of his poetry. They were prepared and published in various periodicals by William Richard Morfill (1834-1909), a noted English scholar of Slavic languages and literary history, and author of a number of articles about the poet. The first book of English translations of Shevchenko's verse was a small volume by the British writer Ethel Lilian Voynich (1864-1960), called *Six Lyrics from the Ruthenian of Taras Shevtchenko*. It was published in London in 1911.

Other translators of Shevchenko's work into English were Percy Paul Selver, C. K. Giffey, C. Gardiner and N. D. Procyk in England; Florence Randal Livesay, Edna Worthley Underwood, A. Zaharijchuk, Prof. Arthur Prudden Coleman and his wife Marion Moore Coleman, in the United States; and in Canada pastor Dr. Alexander Jardin Hunter, who published in Winnipeg in 1922 a volume *The Kobzar of the Ukraine*, Honore Ewach, John Weir (the pseudonym of Ivan Vyvjurs'kyj) and others. A

thorough commentator, interpreter, and a loving translator of Shevchenko's work is the professor-emeritus of Columbia University, Clarence A. Manning (born 1893), who published in 1945 a book of his renditions of the Ukrainian poet, *Taras Shevchenko. The Poet of Ukraine. Selected Poems*. The most important phase in the progress of the recognition of Shevchenko in the English-speaking world is the volume of thirty-five translations by a young British poet Vera Rich, *Song Out of Darkness*, published in 1961 in London. This book appeared as the first volume in a planned three-volume edition of Shevchenko's work in English, under the supervision of the well-known Slavic scholar V. Svoboda. According to reliable sources, an English translation of the full *Kobzar* is being prepared at the time of this writing by the president of the Acadia University, Prof. Watson Kirkonell and a professor at the University of Saskatchewan, Dr. Kost' Andrusyshyn.

The first Rumanian translator of Shevchenko was the literary critic and prominent patriot Constantin Dobrogeanu-Gherea. He published several prose translations of Shevchenko's poems, together with an essay on the poet, in 1894, in the *Almanahu Social-democrat*. Later, he collected his translations and published them as a separate volume under the title *Taras Shevchenko. Biblioteca "Lumen" № 10 (1894)*. Shevchenko was translated in Rumania also by the Bessarabian revolutionary Zamfir C. Arbure, the Bessarabian poet Ion Buzdugan and the Moldavians C. Dumitrescu and A. Caftonache. The noted Rumanian poet Mihail Sadoveanu published some excellent translations of Shevchenko's verse before the Second World War. The first Rumanian edition of Shevchenko appeared in Bucharest in 1952 under the title *Kobzarul*, with a foreword by M. Sadoveanu and translations by Victor Tulbure and V. Kurdun. In a new edition of that

book, published in 1957, only Tulbure's work was included. Tulbure's collection was re-issued again in 1960 in a youth publishing house, as part of a series "The World's Best Poetry".

Latvian readers became acquainted with Shevchenko in 1900. That year a well-known poet and literary historian Jekabs Ligotnu came out with his translations of the narrative poem "Kateryna" ("Katherine"). He published further translations of Shevchenko in 1911 and 1914. Shevchenko was translated into Latvian also by Fridrichs Adamovics, K. Dzilleja and others.

In 1900 a Shevchenko poem was translated in the "international language" Esperanto and was published in Upsala's newspaper *Esperanto; Linguo Internacia*. Some translations appeared around 1913 in Esperanto magazines in Geneva, Paris, Warsaw, Kolomea, Cologne and Budapest.

The most important Slovenian translator of Shevchenko was a Catholic priest, Jozef Abram. In a publishing house in Ljubljana which went by the name of The Catholic Library, two volumes of his translations came out in 1907, under the title of *Kobzar*. The first volume consisted of forty-one shorter pieces and in the second the longer poems *Hajdamaky* and *Kholodnyj yar* were included, together with articles about the life and works of Shevchenko as well as about Ukrainian history in general. In 1939 some new Slovenian translations were prepared by France Bezljaj and eventually published in a magazine *Ljublunski zvon (The Bell of Ljubljana)*.

Despite the close geographical proximity of Ukraine and Byelorussia and the similarity between the two languages, the first Byelorussian translations of Shevchenko appeared only after 1905. However, already in the nineteenth century the poet's work was known throughout the country in the original Ukrainian, and exerted a powerful influence on

the development of Byelorussian poetry. The first translator of Shevchenko was one of the greatest Byelorussian poets, Janka Kupala (1882-1942). In the collection *Zhalejka (Reed Pipe)*, which came out in 1908, he published two translations of the Ukrainian bard. Later Byelorussian translators of Shevchenko were the poets Oleksander Hurlo, Makar Kravcov and others. The interest in Shevchenko's work increased considerably in Byelorussia with the celebration of the 125th anniversary of the poet's birth, in which all the republics of the Soviet Union participated. To contribute to that festive event, Byelorussian poets and translators prepared translations of all of Shevchenko's poetry. This comprehensive collection appeared in 1939 under the title *Kabzar*, and it is comprised of 224 works of the poet in translation by Janka Kupala, Jakub Kolas, Z. Bjadula, M. Klimkovich, Pjatr Hlebka, A. Kulashov, Pjatrus' Browka and K. Krapiva. On the basis of this volume a book of Shevchenko's selected poetry, *Vybrany vershy i poemny (Selected Lyrics and Poems)* was published in Minsk in 1948. In 1952 it came out in a second edition.

Of the Scandinavian language family, only Swedish has been introduced to Shevchenko's writings. Swedish translations of the Ukrainian poet appeared in 1909 in a Finnish periodical dealing with literature, the arts and the sciences. They are the work of Alfred Jensen (1859-1921), a noted scholar of Slavic affairs and subsequent author of a monograph on Shevchenko in German (1916). A Finno-Swedish poet Jarl Hemmer was another translator of Shevchenko into Swedish. We did not come across any translations of the Ukrainian poet in Danish or Norwegian. Only one poem, the famous *Zapovit (Testament)*, has been translated into Finnish by N. Laine.

Zapovit was the first poem to be translated into

Japanese; this translation came out as early as 1911. Later, Shevchenko was translated by the Japanese poet Macuba. Serious efforts to translate Shevchenko into that language have appeared in Japan in recent times, but we do not have any precise information about them.

The first translator of Shevchenko into Hungarian was a Hungarian of Ukrainian descent, H. Sztripszky, an official of the Budapest National Museum and later a councillor of the Ministry. He published his translations in the weekly *Vasárnapi újság* (*Sunday News*) in 1914, and two years later came out with more translations, prepared in collaboration with V. Varga, in the newspaper *Ukránia*. The most masterful translations of Shevchenko into Hungarian came from the pen of the well known Hungarian poet Zempléni Arpád (1865-1919), whose untimely death cut short his work on a large volume of Shevchenko in Hungarian. Such a collection, consisting of 121 items, was prepared much later by another Hungarian, Weöres Sándor; it came out under the name of *Kobzos* (*Kobzar*) in 1953.

A Ukrainian concert singer and writer, Mlada Lypovec'ka (Tais Belman) was responsible for the first translations of Shevchenko into Italian. In 1919 she published a series of renditions of the poet and essays about him in a Ukrainian-sponsored periodical *La voce dell'Ucraina* (*The Voice of Ukraine*). With the help of the Italian writer Cesare Meano, she prepared a large selection from the poet's verses in Italian but circumstances permitted her to publish only a small fraction of her work in the journal *Ucraina*. At the time of this writing, the world-famous scholar of Slavic languages and literature, professor at the University of Rome, Ettore Lo Gatto, is preparing a volume of his translations of Shevchenko.

Flemish does not have any substantial body

of Shevchenko in translation, but merely sporadic attempts, such as a prose rendition of *Zapovit* which the Flemish journalist G. Schamelhovt included in his article "Ukraine and Russia — Two Languages and Two Nations", published in a Brussels daily *Ons Vaderland (Our Country)* in 1920.

The first Turkish translations of Shevchenko's work appeared not in Turkey itself but in Ukraine, where in 1923 the Ukrainian orientalist and poet Agatanbel Kryms'kyj published two translations into that language. The nation of Azerbaijan produced a short collection of Shevchenko's writings *Qobzar* which appeared in Baku in 1934. It consists of ten poems translated by the writers E. Dzaavad and M. Mjushvik. The Kazak writers Abdil'd and Mazhit published a collection of Shevchenko's poetry, *Kobzar*, in Alma-Ata in 1935. However, we have no information regarding translations of Shevchenko in Turkey itself.

A few sporadic attempts to translate Shevchenko into Estonian were made in 1921 and in 1936 in various newspapers mostly by the writer Ju. Shumakov.

The first translations of Shevchenko into Portuguese were included in a monograph published in Curitiba in 1936 by a Ukrainian emigrant to that country, the writer Silvestre Kalynets. Recently excellent translations have been prepared by a Brazilian writer of Ukrainian descent, Helena Kolody, who published seven items in Wira Selanski's *Antologia da literatura Ucrainiana (Anthology of Ukrainian Literature)* which come out in Rio de Janeiro in 1959.

A substantial number of translations of Shevchenko into Yiddish appeared in the 1920's. According to a report of the Kharkiv Jewish newspaper *Der Stern*, in 1929 a large collection of translations of the Ukrainian poet was planned by L. Kvitko, P.

Markisch, D. Hofsztein, L. Reznik and E. Finnberg, but this plan never materialized. In 1937 a small volume of selected poems of Shevchenko, translated by D. Hofsztein, appeared in Kharkiv. That edition was later supplemented by new Hofsztein translations, and came out in Kyiv in 1939 as *Taras Shevchenko. Geklibene werk*. It had two abbreviated printings in Moscow and Odessa the same year.

In 1939, in connection with the 126th anniversary of the poet's birth, a volume of his selected works in translations into various languages of the Soviet Union came out. The same year there appeared a full edition of *Kobzar* in Tartarian, under the editorship of Musa Dhalil'. Also in 1939 a volume of the Ukrainian poet's work was published in Chuvash translations, and in 1954 it was supplemented by new translations of seventeen Chuvash poets. The same year, as sources in the Soviet Union inform us, selected works of Shevchenko came out in Moldavian, Kirghiz, Uzbek, Tadjik, Bouriato-Mongolian, Karelian, Abkhazian and other languages of the Soviet Union.

In 1951 and 1954 respectively, two volumes of Shevchenko's poetry came out in China, translated by Emi Siao and Dzan' Te-Suan. There also exists an edition of *Kobzar* in Mongolian, prepared by S. Erdene and Chasbaatrom, but the year of its publication was not available to us. Recent numbers of a Soviet newspaper informed their readers of an edition of Shevchenko's poetry in Korean.

Shevchenko's work was introduced to Spanish readers quite recently. It was only in 1954 that the first translations of his work appeared in Spanish, prepared by a Ukrainian scholar, Dr. Dmytro Buchyns'kyj and published in the Madrid journal *Poesia española*. In 1961 a Spanish translation of "Zapovit" was published in Argentina, translated by Angel J. Battistesa. In 1962 the poem "Sonce Za-

xodyt' " ("The Sun Is Setting") was translated by Manuel Fabeiro Gomez into the old Spanish dialect Gallego.

In 1960 the Academy of Sciences of the Ukrainian Soviet Socialist Republic published a booklet called "*Zapovit' narodamy svitu*" ("*The Testament*" *In Languages of the World*) with translations of Shevchenko's "Zapovit'" in forty-three languages. Besides the languages discussed above, that volume contains translations into Kabardinian, Nenetian, Ossetic, South and North Ossetic, Turkmen, Udmurt and Yakut.

As we have attempted to show in this survey, today Shevchenko's poetry has been introduced, to a greater or lesser degree, to most languages of the world. His word, which he once placed to guard the freedom and happiness of his nation, is known and respected in many countries. The earliest and strongest impact of Shevchenko's work has been felt in those nations which, like Ukraine have struggled and are still struggling for their national and political independence. It is also interesting to note that the history of translations of the poet's work into other languages has developed in the same way as his own creative growth. In the second half of the nineteenth and the very beginning of the twentieth century the poems translated most readily and widely were his early efforts, full of Romantic and fiery glorification of his nation's historical past. Later, non-Ukrainian readers began to be fascinated by the poetry which Shevchenko wrote in exile, where life was unbearably hard. Today, especially in Western literatures, the interest gravitates toward Shevchenko's last poems, filled with deep knowledge of life, reflections on the fate of man and quiet contemplation.

ТВОРИ ШЕВЧЕНКА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Після появи першої довшої статті про Шевченка в лондонському літературному тижневику "All the Year Round" (т. XVIII, ч. 440 з 5 травня 1877, стор. 220-224), авторство якої приписують видавцеві цього журналу Чарлзові Діккенсові, перший почав знайомити британську читацьку публіку з Шевченком і його творчістю видатний англійський славіст, пізніший професор Оксфордського університету Вільям Річард Морфіл (William Richard Morfill, 1834-1909). Автор ряду статей про Шевченка, друкованих по різних англійських журналах, Морфіл в одній із цих статей, опублікованій в журналі "Macmillan's Magazine" (за квітень 1886 р.) подав два прозові переклади Шевченкових віршів „Ой, три шляхи..." і „Вечір" і згодом в рецензії на антологію української літератури, видану В-ом „Вік", опублікованій в журналі "The Athenaeum" (ч. 3924 з 10 січня 1903), він надрукував дві перші, дозволені тодішньою цензурою в Росії строфи Шевченкового „Як умру, то поховайте..." („Заповіт"). Це й був перший, мабуть, віршований переклад з Шевченка на англійську мову.

Першою окремою книжкою перекладів з Шевченка була збіорчка відомої англійської письменниці Етель Ліліян Войніч (Ethel Lilian Voynich, 1864-1960) п. н. "Six Lyrics from The Ruthenian of Taras Shevchenko..." видана, як 86 число літературної бібліотеки "The Vigo Cabinet Series" у Лондоні 1911 р. (16-а, стор. 63 + 1 нп.). В цій

збірці, що в ній крім статті про Шевченка (на стор. 7-24) та цістих перекладів його поезій (на стор. 25-36), надрукований ще переклад однієї з поем М. Лермонтова, вміщені переклади таких віршів Шевченка: „Минають дні, минають ночі...”, уривок з „Княжни” („Зоре моя вечірняя...”), „Понад волею іде...”, „Як умру, то поховайте...”, „Мені однакого...” та „Минули літа молодії...” і сам вибір і переклади відповідають в загальному вимогам перекладного мистецтва і тому ж переклади Е. Л. Войніч були потім часто передруковували. Свою вартість зберегли вони по сьогоднішній час.

В соті роковини з дня народження Шевченка, 1914 р., крім ряду статей, присвячених Шевченкові, з'явився в часописі “The Ukraine” (№ 26-27) тільки переклад Шевченкового „Як умру, то поховайте...”, зроблений Персі Полем Селвером (Percy Paul Selver), англійським письменником і перекладачем із різних слов'янських мов. Цей же перекладач П. Селвер у виданій ним 1919 р. “Anthology of Modern Slavonic Literature in Prose and Verse” опублікував крім згаданого „Заповіту” ще добрі з літературного погляду переклади віршів „І небо невміє...”, „Огні горять...” та „Якби ви знали, паничі...”, разом з перекладом Шевченкової біографії-листа до редактора часопису „Народное Чтеніє”. Перекладав Шевченка теж і письменник радянфільського напрямку Джек Ліндсей (Jack Lindsay), але ж його переклади були надруковані не в Англії, але в СРСР 1939 р. в журналі “International Literature” (№ 3). В 50-их рр. цього сторіччя перекладали в Англії Шевченка також Ц. К. Гіффі (C. K. Giffey) та С. Гардінер (C. Gardiner) і в 1962 р. українець Н. Д. Процик.

В Америці перші переклади з Шевченка (абстрагуючи від передруків перекладів Е. Л. Вой-

ніч і П. П. Селвера) з'явилися 1916 р. в збірці захопленої українськими піснями американки Флоренс Рендел Лайвсей (Florence Randal Livesey) п. н. "Songs of Ukraine with Ruthenian Poems". До цієї збірки, крім народних пісень, увійшли ще переклади із деяких українських поетів, в тому й п'ять перекладів із Шевченка. Ні формою, ні змістом не віддають ці перекладні спроби Шевченкової поезії. Зроблені неримованою прозою ці переклади, згідно з ствердженням критиків, заслуговують хіба на визначення інтерпретацій.

Досить далекі до оригіналу, зокрема в передачі ритміки, переклади пресвітеріянського пастора д-ра Александра Джардіна Хантера (Alexander Jardin Hunter) з Гевлону, Ман. в Канаді. 23 його переклади зібрані у виданні "The Kobzar of the Ukraine" 8^о стор. 144, опублікованому накладом автора 1922 р. у Вінніпегу. Збірку цю передруковано в серії видань Інституту Шевченкознавства УВАН, як її число 4-е (В-во Говерля, Нью Йорк-Вінніпег, 1961) фототипічним способом з усіма її невдалими ілюстраціями й оздобами і, на жаль, без критичної оцінки цих перекладів. Досить добрий, зближений ритмічно до оригіналу, хоч і неримований переклад Шевченкового „Як умру, то поховайте..." дав теж пресвітеріянський пастор Персівал Канді (Percival Cundy), відомий перекладач творів Івана Франка і Лесі Українки. Крім названих перекладали Шевченка в Америці ще проф. Артур П. Колмен (Arthur Prudden Coleman) і його дружина Меріон Мур Колмен (Marion Moore Coleman), Една Вортли Андервуд (Edna Worthley Underwood) та інші.

На окрему увагу заслуговують переклади з Шевченка зроблені автором багатьох відзивів і статей про Шевченка, професором Кулумбійського університету Кларенсом А. Меннінгом (Clarence Augustus Manning). Свою працю над

перекладами з Шевченка К. А. Меннінг почав ще в другій половині 20-их рр., публікуючи 1928 р. переклад великої частини прологу до „Гайдамаків” і згодом фрагмент з епілогу до цієї поеми. Свої переклади з Шевченка К. А. Меннінг опублікував 1945 р. більшою книжкою п. н. “Taras Shevchenko. The Poet of Ukraine. Selected Poems”. (8°, стор. 6 н. п. + 217 + 1 н. п.) у В-ві Українського Народного Союзу в Джерзі Сіті, Н. Дж. До книжки, крім ґрунтовної статті про життя і творчість Шевченка, увійшли переклади 35 віршів і поем Шевченка, в тому „Катерина”, „Сон”, „Великий Лях”, „Посланіє”, „Марія” та інші, попереджені здебільша окремими вступами-коментарями. Переклади К. А. Меннінга неримовані, але ж вони віддають добре зміст оригіналу і подкуди також віршову будову Шевченкових творів.

З перекладами Шевченкових творів на англійську мову виступали теж й українці, імігранти чи діти українських імігрантів у ЗДА і в Канаді. Між ними треба назвати Андрія Загарійчука, який в 1929 р. опублікував переклад „Івана Підкови”, Гонорія Іваха (Honore Ivach, нар. 1900), що у виданій ним збірці перекладів українських народних пісень та поезій видатніших поетів п. н. “Ukrainian Songs and Lyrics” вмістив сім віршів Шевченка в ненадто вірному, якщо йде про зміст, перекладі, Володимира Семерину, що друкував свої переклади на сторінках “Ukrainian Weekly” в 30-их рр., Марію Струтинську-Гембаль, що дала переклад „Розритої могили” в календарі УРСоюзу на 1935 р. До українських перекладачів треба зарахувати теж й Івана Виворського, канадійського публіциста, редактора прорадянських газет, що виступає під занглізованим прізвищем Джан Вір (John Weir), який опублікував 1951 р. в Торонті брошуру про Шевчен-

ка п. н. "Bard of Ukraine", 8°, стор. 64 із 9 перекладами із творів Шевченка чи з їх уривків, усе з тенденційними коментарями. Більшість із цих перекладів, разом із деякими новими, у загальній кількості 19, надрукував Джан Вір у виданні "Taras Shevchenko. Selections", Торонто 1961, 8°, стор. 142, разом із уривком із повісти „Художник” та автобіографією-листом до редактора „Народного Чтенія”. Дев’ять із цих перекладів передрукував Джан Вір потім у виданні "Taras Shevchenko. The Bard of People's Freedom. Collection of Essays", Нью Йорк, 1962 на стор. 92-120. У своїх перекладах Дж. Вір намагався віддати зміст творів Шевченка, але ж мистецька вартість цих перекладів невелика. Поруч Дж. Віра треба ще згадати Марію Скрипник, яка в 1960 р. опублікувала в Торонті слабкий переклад Шевченкової „Катерини” (Katerina. By Taras Shevchenko. Translated by Mary Skrypnyk, Toronto 1960, 8° pp. 20).

Найвидатнішою покищо працею в ділянці перекладів з Шевченка є збірка вибраних поезій і поем в перекладі молодого англійської поетеси Віри Річ, опублікована 1961 р. у Лондоні п. н. "Song out of Darkness", ст. 128 як перший том запланованого трьохтомного видання творів Шевченка в англійському перекладі за ред. В. Свободи. До цієї збірки увійшло 38 перекладів Шевченкових віршів і поем. З літературного погляду переклади Віри Річ є найкращими із дотеперішніх. Їх оцінив високо, як мистецьке досягнення, Пол Селвер, сам поет і перекладач Шевченкових творів, що готує тепер до друку свій переклад повісти „Художник”.

В 1961 р. у зв'язку із 100-річчям з дня смерти Поета появилось два видання: „Шевченкові думи і пісні” — вибір друкованих досі англійських перекладів різних перекладачів разом з україн-

ськими текстами, приготований редакцією „Свободи” (Джерзі Сіті — Нью-Йорк, 1961, 16^о, стор. 109 + 1 нп.) та “Taras Shevchenko. Poems. Poesies. Gedichte” у В-ві „Молоде Життя” у Мюнхені (1961, 8^о, стор. 115 + 1 нп.), за редакцією проф. Юрія Луцького, до якого увійшли вибрані переклади з Шевченка англійською, французькою та німецькою мовами.

В загальному на англійську мову не перекладено досі ще й половини усіх поетичних творів Тараса Шевченка. За нашим тимчасовим підрахунком появилися до кінця 1962 р. переклади 82 Шевченкових поезій і поем. В нашому виборі не мали ми змоги використати дуже добрі переклади президента Акадійського університету проф. Ватсона Кірконелла та професора Саскачеванського університету д-ра Костя Андрусішина, приготовані ними для запланованої Комітетом Українців Канади великої антології української поезії, бо ця антологія друком ще не появилася. За нашими відомостями, обидва названі перекладачі опрацювали і готують до друку також і переклад уже повного „Кобзаря” англійською мовою, що буде мабуть найкращим відзначенням 150-річчя з дня народження Шевченка в англослов'янському світі. Книжку вибраних творів Шевченка в нових перекладах Г. Маршалла на англійську мову запланували для видання на 1964 рік у Москві.

Вичерпний огляд звісток і писань про Шевченка в Англії та в Америці разом із оглядом перекладів з Шевченка, опублікованих до кінця 1935 р. поданий у статті Івана Дубицького і проф. Романа Смаль-Стоцького п. н. „Шевченко в англійській мові”, надрукованій у XV-ому томі видання УНІ „Шевченко в чужих мовах”. Зібраний і поданий авторами цієї статті багатий матеріал використали ми в нашому бібліографічному огляді, доповнюючи його новими даними.

SONG

The waters flow down to the sea
And never more return;
A Cossack goes to seek his fortune,
— Fortune there is none.
The Cossack journeys far away
Where dance the dark blue waves, —
Like them the Cossack's heart is dancing,
But thought speaks and says:

“Where do you journey, without asking?
To whose care abandoned
Father, and your dear old mother,
And a fair young maiden?
In foreign parts the folk are strange,
And hard to live, indeed,
Among them; — none to share your tears,
No one with whom to speak”.

The Cossack sits there on the further
Shore — the blue waves dance.
He dreamed that he would find good fortune:
Sorrow crossed his path.
And now the cranes fly in long skeins
Towards the further shore.
The Cossack weeps — the beaten tracks
Are overgrown with thorns.

[1838]

Vera Rich

ЗАСПІВ ДО ПОЕМИ „ГАРДАМАКИ”
(УРИВОК)

Переклад
К. Е. МЕННІНГ

THE HAYDAMAKI
(Prologue)

Sons of mine, O haydamaki!
Broad's the world, and freedom!
Sons of mine, go out to revel
And to try your fate!
Sons of mine, who still are youthful,
Children still untutored!
Who of you without your mother
In the world is practised?
Sons of mine! My little eagles!
Fly to Ukraina!
Though you grow adult and active,
Foreign land's a hindrance.
There your spirit gain more knowledge,
Keep itself untarnished;
There . . . O there . . . 'tis hard, my children!
When they let you in a cabin,
Jesting they will smile upon you;
Such, they say, are people;
All that's written and that's printed
Even blame the sunlight:
"Not from there they say light cometh.
Right it never shineth.
That is why it is so needed . . ."
What can you be doing?
You must listen, maybe truly
Shines the sun in error,
As the writers read their writings.
And the years have wisdom!
What can they to you be telling
Yes, I know your glory!
They deceive you, ridicule you,
Throw you 'neath the benches.
"Let them feast, they all make answer,
Till the father rises
Of our famous hetmans,
Or the fool will rise and tell us
In dead words that bore us.

That there was some strange Yarema
 At the head of all our forces
 In the raids! A fool and folly!
 Beaten they can astmer nothing;
 Of the Cossacks, of the hetmans,
 Lofty tombs are with us.
 Nothing else remains among us
 And these too they ruin;
 And he wishes us to hearken
 To the elders chanting.
 Vain the labor, O sir brother!
 If you wish for money,
 Praise that man and each great marvel!
 Sing about Matryosha
 Or Parashka, who's our pleasure
 Sultans, spurs, and parquet
 There is glory! If you're singing
 'See the blue sea playing',
 He is weeping; and together
 All your group of hearers
 In their coats of gray..."
 True 'tis, wise men!
 Thank you for the counsel
 Warms the leather, but I'm sorry
 That it ill becomes me,
 And your wise advice you're breaking
 With a stubborn slander.
 Pardon me and talk without me!
 I will still not hearken,
 Will not call you to my circle;
 You are wise, good people,
 I'm a fool and unattended,
 In my little cabin,
 I am singing, I am sobbing
 Like the little children.
 I am singing: "See the blue sea",
 Hear the wind a-blowing,
 Black's the steppe and with its breezes
 Speaks the tomb forsaken.
 I am singing; there are ruins,
 Tombs that rise still higher,
 Till a path the Zaporozhtsy
 Ta the sea will open;
 Atamans on swift black horses
 Rob and plunder always
 'Fore their hosts; the rivers flowing
 'Mid the guns of heroes
 Howl and groan in anger growing,

Till they sing more fiercely!
 Yes, I hearken and I study,
 Learning from the elders:
 What, my Fathers, do you tell me?
 "Son, it is not cheerfull
 For the Dnieper's angry at us,
 Ukraina's weeping".
 And I weep. That self-same hour
 In their shining squadrons
 Atamans set out a-marching,
 Captains with their nobles,
 And the hetmans, gold-attired;
 To my humble cabin
 They have come to sit around me,
 And of Ukraina
 They will speak and tell me stories,
 How the Sitch was founded,
 How the Cossacks boldly traversed
 Rapids, wafting downwards,
 How they reveled on the waters,
 Dashed into Scutari,
 How they lit their pipes beloved
 At the Polish fires;
 Then came back to Ukraina,
 How they nobly feasted...
 "Play, kobzar! Pour out, O tapster!"
 And the Cossacks reveled.
 Tapster, pour and grow not weary
 And the feast continues.
 So he sang and all the Cossacks
 As Khortitsya's bending,
 Fill their cups and dream their praises
 As the feast continues.
 Pitchers come and pass around them,
 Dry and empty leave them.
 "Revel, sir, without a tunic!
 Revel, wind, a-blowing!
 Play, kobzar, pour out, O tapster,
 While the humor strikes us!"
 Standing side by side the stripling
 Dances with his elders:
 "Fine, O children; Good, O children!
 You too will be heroes!"
 Atamans at the high banquet
 Stand not with the others;
 They are walking, are conversing,
 And the noble heroes
 Stand not quiet but they enter

With their aged bodies;
And I marvel, I am looking,
Smiling, while I'm weeping.
I marvel, I'm smiling, I'm wiping my eyelids,
I'm not all alone, but I live with those men!
In my little cabin, and on the steppes also,
The Cossacks are sporting, the thickets are rustling,
In my little cabin, the blue sea is playing,
The tomb is rejoicing, while rustle the trees.
The maiden is singing, "Hritsy a", as she wanders,
I'm not all alone; may I live with those men!

[1841]

Clarence Augustus Manning

THE PLUNDERED GRAVE

Peaceful land, beloved country,
O my dear Ukraine!
Why, my mother, have they robbed you?
Why do you thus wane?
Before the sun rose in the morning
Did you fail to pray?
Did you to your unsure babes
Neglect to teach the way?
— "I prayed, I worried, sleeping not,
Neither night nor day,
I watched over my small children,
Teaching them the way,
And my flowers throve and grew,
My children true and good,
And there was a time, indeed,
When in this world I ruled.
Yes, indeed, I ruled... O Bohdan,
O my foolish son!
Look you well, now, on your mother,
On Ukraine, your own,
Who, as she rocked you, sang about
Her unhappy fortune,
And singing, wept a mother's tears,
Looking out for freedom!...
Bohdan, O my little Bohdan!
Had I known, in the cradle
I'd have choked you, in my sleep
I'd have overlain you.
Now my steppes have all been sold,
In Jews' and Germans' hands;
And my sons at foreign toil,
Far in foreign lands;
My brother, Dnipro, now runs dry
And is deserting me;
And my dear graves the Muscovite
Is plundering utterly.
Let him dig and excavate,

THE DREAM

Dawn? Flying, I watch it from above ...
 Along the rim of heav'n its blazing heralds run,
 While song of nightingale from some dusk-haunted
 grove

Welcomes the sun.
 A breeze blows tenderly and cool,
 Steppe land and field alike in azure haze are
 dreaming,

Deep in the gorges and above each pool
 Young willow shoots are greening.
 Heavy with ripened harvest hang the fruit trees,
 The poplars, slender, straight and tall
 Stand like watchful sentries,
 Talking together, back and forth they call.
 Around it, 'round this land, as morning breaks,
 Garlands of flowers twine anew,
 And everything turns green; it wakes
 To bathe itself in morning dew.
 Then, radiant and fresh, it goes
 To meet the sun.

No end of this the far horizon shows,
 Nor hint of source from whence 'tis sprung.
 And none can mar the beauty of the place
 Nor add a cubit to its perfect grace.

What is this then ...? poor soul of mine!
 Whence comes such pain?
 My soul, tortured with woe,
 Why do you weep in vain,
 Why sorrow so?

Do you not see?

Do you not hear the people cry?
 Then look ... and know ... While I shall fly
 Beyond the azure clouds into the upper air;
 There is no justice, righ, nor mercy there,
 No laughter can be heard, nor even tears ...

[1844] Marion Moore Coleman
 and Arthur Prudden Coleman

WHY WEIGHS THE HEART NEAVY ...

Why weighs the heart heavy? Why drags life so dreary?
Why is the heart weeping and sobbing and wailing
As a child cries from hunger? Heart, heavy and weary,
What do you long for? Why are you ailing?
Are you longing for food or for drink or repose?
Slumber, my heart, for eternity sleeping,
Uncovered and shattered... Let hateful people
Rage on... O my heart, let your eyes gently close!...

[1844]

Vera Rich

THE CAUCASUS
TO YAKIV DE BALMEN

*Oh that my head were waters, and
mine eyes a fountain of tears, that I
might weep day and night for the
slain...*

Jeremiah ix. 1.

Mountains beyond mountains, crags in stormclouds
cloaked,
Wild heights sown with sorrow, soil that blood has
soaked.

From the dawn of time, Prometheus
Hangs, the eagle's victim;
All God's days, it pecks his ribs,
Tears the heart within him.
Tears, but cannot drink away
The blood that throbs with life,
Still it lives and lives again,
And still once more he smiles.
For our soul shall never perish,
Freedom knows no dying,
And the Glutton cannot harvest
Fields where seas are lying;
Cannot bind the living spirit,
Nor the living word,
Cannot smirch the sacred glory
Of almighty God.

Not for us to stand against Thee,
Not for us to judge Thy deed;
For us there is but weeping, weeping,
For us our daily bread to knead
Well-mixed with blood and sweat and tears;
The hangman tortures, mocks and jeers,
Our drunken truth sleeps on — as dead!

We read the words of Holy Writ,
 And from the dungeon's lowest pit
 Up to the glory of the throne,
 We're all in gold — and naked too.
 We'll show you culture! You'll be taught
 The price of bread, the price of salt...
 We're Christians. We have shrines and learning,
 And all that's good. God likes us too!
 Your croft alone still spoils our view;
 Why does it stand upon your land
 Without our leave? Why can we not
 Throw you your hannocks as to dogs?
 Why don't you, when all's said and done,
 Pay excise duty on the sun?
 That's all we ask! For we're not heathens,
 We're genuine, professing Christians.
 We're satisfied with little, — so
 If only you'd be friendly too,
 There'd be so much to show to you.
 A good slice of the world is ours;
 Siberia, think! — too vast to cross!
 Jails? People? Counting takes too long!
 From the Moldavian to the Finn
 Silence is held in every tongue...
 All quite content... In our domain
 The Bible is made plain to us,
 The holy monks explain it thus: —
 A king, who used to pasture swine,
 Murdered a friend, and stole his wife,
 — And thus he won eternal life!
 Just see who's in *our* Paradise!
 You're unenlightened, you don't know
 The truths the Holy Cross can show!
 So learn our rule! Fleece, fleece and give;
     And when you've given —
     Straight off to heaven,
 And take the family if you like!
 And as for us! What don't we know?
 There's stars to count and corn to sow,
 We curse the French! And we can sell
 (They make fine stakes at cards as well),
 People — not negroes, our own kind,
 Just simple Christians, we don't mind,
 For we're not Dagoes! God forbid
 That we should deal in stolen goods
 As Jew-boys do. We live 'by law'!..."
 By the apostolic law?
 Then you love your brethren?

Hypocrites, with vipers' tongues,
Rogues accursed by heaven!
Yes, you love your brother's skin,
Never mind his soul!

Fleece him 'by law' when you need money:
A daughter's fine fur stole,
Or a dowry for your bastard,
Slippers for your wife,
And expenses you don't mention
In your family life!

Why, then wast Thou crucified,
Christ, Thou Son of God?
Was it just for us good people?
For the word of truth?
So that we would mock Thee, maybe?
That's the way it was!

Shrines and chapels, candelabra,
Ikons, clouds of incense,
Deep prostrations, never tiring,
Honouring Thine Image;
— Grant them theft and war and murder,
So that they may kill a brother,
Behold, they offer gifts to Thee!
Loot from a fire, fine tapestry!...

"We are the enlightened! Now
We bring the radiant sun,
Reveal the blessed light of truth
To sightless little ones.
Come to us, and all you ought
To know will be made plain:
Prison building will be taught,
How to forge your chains,
Now to wear them, how the knout
Is plaited — we'll explain
All our science. Only yield
Your dark-blue mountains, please —
They alone defy us now,
We hold the plains and seas!"

And they drove you there, Yakiy, to die as a stranger,
My friend, my one friend! Not for our Ukraina,
But for her hangman they made you shed blood,
— Not black blood, but good; and you drank your
reward
From a Muscovite chalice of Muscovite poison.
My friend, my dear friend, in my thoughts unforgotten!

Come, living soul, come to dwell in Ukraina;
Fly across banks with the Cossacks, stand guard
By the robbed mounds of heroes, and wait in the plain,
Sharing the tears that the Cossacks are weeping,
Until I escape from this slavery and pain.

Meanwhile, I have seeds to scatter,
All my aching grief,
All my thoughts; God grant they blossom,
Speaking in the wind.
Peaceful winds from Ukraina,
Bearing dew, will carry
All my thoughts to you, dear brother,
Greeting them with sorrow,
You will read them to the end,
Recalling quietly,
The heroes' graves, the plains, the hills,
The land you loved — and me.

[1845]

V e r a R i c h

FROM DAY TO DAY ...

From day to day, from night to night
My summer passes; autumn creeps
Nearer; before mine eyes the light
Fades out; my soul is blind and sleeps.
Everything sleeps; and I? I ponder:
Do I yet live, or do I wander,
A dead thing, through my term of years,
A void of laughter as of tears?

Come to me, my fate! Where art thou?
Oh, I have no fate.
God, if Thou dost scorn to love me,
Grant me but Thy hate!

Only let my heart not wither
Slowly, day by day,
Useless as a fallen tree-trunk
Rotting by the way.
Let me live, and live in spirit
Loving all mankind;
Or, if not, then let my curses
Strike the sunlight blind.
Wretched is the fettered captive,
Dying, and a slave;
But more wretched he that, living,
Sleeps, as in a grave,
Till he falls asleep for ever,
Leaving not a sign
That there faded into darkness
Something once divine.

Come to me, my fate! Where art thou?
Oh, I have no fate.
God, if Thou dost scorn to love me,
Grant me but Thy hate!

[1845]

E. L. Voynich

LEGACY

When I'm dead, then let me slumber
Underneath a mound
'Mid the rolling steppe, with precious
Ukraine earth around;
That the mighty girth of acres,
Dnieper's craggy shores,
I may gaze on, may hearken
How the blusterer roars.

When it bears away from Ukraine
To the azure sea
Foemen's blood, — then I'll depart from
Mountain-side and lea:
These unheeding, I'll be speeding
Even unto God,
There to pray, but till that happen,
I'll know naught of God.

Grant me burial, then uprising
Shatter every gyve;
Drench with evil blood of foeman
Freedom, that it thrive.
And my name in your great kindred,
Kindred bree and new,
Ye shall cherish, lest it perish, —
Speak me fair and true.

[1845]

Percy Paul Selver

LAST WILL AND TESTAMENT

When I die, for my grave raise a high mound of earth
 In the limitless steppe, where the cornfields rustle
 and sway
 Under the wide sky of Ukraine, dear land of my birth.

Raise it high, on the cliffs rising steep above Dnipro,
 Mighty river, roaring down and along and away,
 Growling and foaming over great rocks below.

Bury me then. Bury and leave me.
 Rouse yourselves! Rise, rise, rise!
 Break and burst through the chains that fetter and
 grieve ye,
 In your enemies' blood your new freedom baptise.

When Dnipro has swept our evil enemies' blood
 From our land and carried it down to the far
 blue sea,
 Then only then will I leave and take flight to God,
 To pray, and adore him. Until then God will ve
 strange to me.

When you are free,
 When you are gathered in new liberty,
 As in one great, united family,
 With a kind word, quietly spoken, remember me.

[1845]

C. K. Giffey

I AM LONESOME AND SAD

I am lonesome and sad,
Fading lonely in sadness,
Without favor of God,
May days bring me no gladness.

All that God gave to me
Are these eyes, bright and gleaming,
But they fade and grow dim
With the tears daily streaming.

All I had now are gone,
Father, sister and brother;
With no kin I grew up,
Without love of my mother.

And my love, where is he?
Who will bring me some gladness?
All are gone . . . Here alone
I shall wither in sadness.

[1847]

Honore Evach

I CARE NOT

I care not, shall I see my dear
Own land before I die, or no,
Nor who forgets me, buried here
In desert wastes of alien snow;
Trough all forget me, — better so.

A slave from my first bitter years,
Most surely I shall die a slave
Ungraced of any kinsmen's tears;
And carry with me to my grave
Everything; and leave no trace,
No little mark to keep my place
In the dear lost Ukráina
Which is not ours, though our land.
And none shall ever understand;
No father to his son shall say:
— Kneel down, and fold your hands, and pray;
He died for our Ukráina.

I care no longer if the child
Shall pray for me, or pass me by.
One only thing I cannot bear:
To know my land, that was beguiled
Into a death-trap with a lie,
Trampled and ruinen and defiled...
Ah, but I care, dear God; I care!

[1847]

E. L. Voynich

[EVENING]

Beside the house, the cherry's flowering,
Above the trees the May bugs hum,
The ploughmen from the furrows come,
The girls all wander homeward, singing,
And mothers wait the meal for them.

Beside the house, a family supper,
Above, the evening star appears,
The daughter serves the dishes here;
It's useless to advise her, mother,
The nightingale won't let her hear.

Beside the house, the mother lulls
The little children for the night,
Then she, too, settles at their side.
And all is still... Only the girls
And nightingales disturb the quiet.

[1847]

V e r a R i c h

THE REAPER

Through the fields the reaper goes
Piling sheaves on sheaves in rows;
Hills, not sheaves, are these.
Where he passes howls the earth,
Howl the echoing seas.

All the night the reaper reaps,
Never stays his hand nor sleeps,
Reaping endlessly;
Whets his blade and passes on...
Hush, and let him be.

Hush, he cares not how men writhe
With naked hands against the scythe.
Wouldst thou hide in field or town?
Where thou art, there he will come;
He will reap thee down.

Serf and landlord, great and small;
Friendless wandering singer, — all,
All shall swell the sheaves that grow
To mountains; even the Tzar shall go.

And me too the scythe shall find
Cowering alone behind
Bars of iron; swift and blind,
Strike, and pass, and leave me, stark
And forgotten in the dark.

[1847]

E. L. Voynich

SHALL WE EVER MEET AGAIN...

Shall we ever meet again,
Or have we parted now forever,
Carrying to the empty plains
Love's word, truth's word, to the deserts?
So be it! She was not our mother,
Yet we had to pay her honour!
Such is God's will...

Obey it surely,
Be humble, seek the Lord in prayer
Mindfully of one another;
Love your dear Ukraine, adore her,
Love her... in fierce times of evil,
In the last dread hour of struggle,
Fervently beseech God for her.

[1847]

Vera Rich

THE SUN SETS ...

The sun sets; mountains fade
 Into the darkness; the bird's note is stilled.
 The fields grow silent, for the peasant now
 Rejoicing, dreams of rest.
 And I look with desire,
 Longing desire — to an orchard dark,
 The Orchard of Ukraine.
 And I pour forth my thoughts
 As though my heart were resting.
 Fields, forests, mountains, darkening still —
 And in the shadowy blue appears a star...
 O Star! My Star!... And the tears fall...
 Hast thou then also risen in Ukraine?
 Not for the people and not for the praise
 These verses now are written. Nay, I write
 But for myself, my brothers, for heart's ease.
 Lo, from beyond the Dnieper, as from far away
 The words flow in and spread the paper o'er;
 Laughing and crying as the children do
 They gladden my poor soul, uncomforted,
 Raw, inconsolable — I joy in them,
 With them woud always stay. They are my town.
 As a rich father loves his little ones,
 So am I glad and merry with my own.
 Yea, I rejoice; and the good God I praise,
 That he lets not my children fall asleep
 In this so-far-off land, but says, "Run home,
 And tell the others in dear Ukraine
 How bitter 'twas to live in such a world!"

[1847]

Florence Randal Livesay

N. N.

My thirteenth birthday was now over.
Near where I dwelt, I pastured lambs.
Perhaps it was the bright sun shining,
Perhaps it was something in me, —
I felt so happy, yes, so happy.
I loved the Lord...
They called me to share in their fortune,
But I sat on the little hill
And prayed to God. I have no memory
Of what as little boy I sought
When I was praying so contented,
Or what a cheerful thought I had.
The Lord's own heaven and the village,
The lambs appeared to be so merry.
The sun just warmed, — it did not bake.

It was not long the sun was warm,
Not long endured the prayer.
It 'gan to bake, it turned bloodred,
And heaven it burned up.
I wondered, as if waked from sleep,
The village turned to black,
God's heaven turned unto dark blue
And lost its golden sheen.
I looked again upon the lambs, —
They were no lambs of mine.
I turned again unto the homes,
There was no home of mine.
For God had nothing given me,
And then my tears welled forth,
Such bitter tears. A little girl
Upon the selfsame road,
Not far away from where I stood,
Was plucking at the hemp.
She noticed I was weeping loud;
She came and spoke to me,

She wiper away my bitter tears
And gave to me a kiss.

Again the sun was shining brightly,
Again all things in the wide world
Were mine, the lambs, the fields and forests,
And we were smiling as we drove
Another's lambs to water.

How foolish! Now, when I remember,
My heart weeps sadly and still aches;
Why did the Lord not let me linger
Some time in that dear paradise?
I would have died a simple ploughman,
I would have known naught of the world,
I would ne'er been a fool to others,
Would not have cursed both men and (God).

[1847]

Clarence A. Manning

THE MONK

At Kiev, in the low countrie,
 Things happened once that you'll never see.
 For evermore, 'twas done;
 Nevermore, 'twill come.
 Yet I, my brother,
 Will with hope foregather,
 That this again I'll see,
 Though grief it brings to me.

To Kiev in the low countrie
 Came our brotherhood so free.
 Nor slave nor lord have they,
 But all in noble garb so gay
 Came splashing forth in mood full glad
 With velvet coats the streets are clad.
 They swagger in silken garments pride
 And they for no one turn aside.

In Kiev, in the low countrie,
 All the Cossacks dance in glee,
 Just like water in pails and tubs
 Hine pours out 'mid great hubbubs.
 Hine cellars and bars
     with al the barmaids
 The Cossacks have bought
     with their wines and meads.
 With their heels they stamp
 And dancing tramp,
 White the music roars
 And joyously soars.
 The people gaze
     with gladsome eyes,
 While scholars of the cloister schools
 All in silence bred by rules,
 Look on with wondering surprise.
 Unhappy scholars! Were they free,

They would Cossacks dancing be.
Who is this by musicians surrounded
To whom the people give fame unbounded?
In trousers of velvet red.
With a coat that sweeps the road
A Cossack comes. Let's weep o'er his years
For what they've done is cause for tears.
But there's life in the old man yet I trust,
For with dancing kicks

                  he spurns the dust.
In his short time left with men to mingle
The Cossack sings,

                  this tipsy jingle.
"On the road is a crab, crab, crab.
Let us catch it grab, grab, grab.
Girls are sewing jab, jab, jab.
Let's dance on trouble,
Dance on it double
Then on we'll bubble.
Already this trouble
We've danced on double
So let's dance on trouble,
Dance on we'll bubble".

To the Cloister of our Saviour
Old gray-hair dancing goes.
After him his joyous crowd
And all the folk of Kiev so proud.
Dances he up to the doors —
"Hoo-hoo! Hoo-hoi!" he rears.
Ye holy monks give greeting
A comrade from the prairie meeting.

Opens the sacred door,
The Cossack enters in.
Again the portal closes
To open no more for him.
What a man was there
                  this old gray-hair,
Who said to the world farewell?
'Twas Semon Palee,
                  a Cossack free
Whom trouble could not quell.

Oh in the East the sun climbs high
And sets again in the western sky.
In narrow cell in monkish gown
Tramps an old man up and down,
Then climbs the highest turret there
To feast his eyes on Kiev so fair,
And sitting on the parapet

He yields a while to fond regret.
Anon he goes to the woodland spring,
The belfry near, where sweet bells ring.
The cooling draught to his mind recalls
How hard was life without the walls.
Again the monk his cell floor paces
'Mid the silent walls his life retraces.
The sacred book he holds in hand
And loudly reads,
The old man's mind to Cossack land
Swiftly speeds.
Now holy words do fade away,
The monkish cell turns Cossack den,
The glorious brotherhood lives again.
The gray old captain, like an owl
Peers beneath the monkish cowl.
Music, dances, the city's calls,
Rattling fetters, Moscow's walls,
O'er woods and snows

his eyes can see

The banks of distant Yenisee.
Upon his soul deep gloom has crept
And thus the monk in sadness wept.

Down, down! Bow thy head;
On thy fleshly cravings tread.
In the sacred writings read.
Read, read, to the bell give heed,
Thy heart too long has ruled thee,
All thy life it's fooled thee,
Thy heart to exile led thee,
Now let it silent be.
As all things pass away,
So thou shalt pass away,
Thus may'st thou know thy lot,
Mankind remembers not.

Though groans the old man's sadness tell,
Upon his book he quickly fell,
And tramped and tramped about his cell.
He sits again in mood forlorn
Wonders why he e'er was born.
One thing alone he fain would tell,
He loves his Ukraina well.

For Matins now
the great bell booms,
The aged monk
his cowl resumes.

For Ukraina now to pray
My good old Palee limps away.

[1847] Alexander Jardin Hunter

DROWSY THE WAVES

Drowsy the waves and dim the sky,
Across the shore and far away,
Like drunken things the rushes sway
Without a want. O God on high,
Is it decreed that longer yet
Within this lockless prison set,
Beside this sea that profits naught,
I am to languish? Answering not,
Like to a living thing, the grain
Sways mute and yellowing on the plain;
No tidings will it let me hear,
And none besides to give me ear.

[1848] Percy Paul Selver

ONCE MORE...

Once more the post has brought to me
Nothing, nothing from Ukraine!
For sinful deeds, it seems to be,
I suffer in this desert plain,
Punished by wrathful God. To know
The reason why is not for me,
I do not even wish to know! ...
But my heart weeps bitterly
When I recall what used to be,
Those days, those happenings that once rolled,
Although not joyful, over me,
In my own Ukraine of old.
Of old, great oaths they swore, and vowed
To be my brothers and sisters dear,
Until we parted like a cloud,
Without the holy dew of tears.
So in my old age, I go
Blaming again and cu — ... No, No!
From cholera they must have died —
Or else a scrap at least they'd try
To send, of paper ...
... Ah, from anxiety and grief,
That I might not watch them read
Their letters, there, beside the sea,
I'll take a walk along the seashore,
That I might distract my sorrow,
Might recall my dear Ukraine,
Sing a well-loved song again.
Men would tell them, men betray me; —
Song has good advice to say me,
Will advise, distract my grief,
And speak to me the blessed truth.

[1848]

V e r a R i c h

SHIRISTMAS DAY
(To F. N. Lazarevsky)

When you're not going home at night
From one place or another,
And sleep has gone from you in flight
Remember me, dear brother!
And when your lonesomeness and grief
Won't leave you for a price,
Why, then, just think of me my friend
And call me for advice.
It's then that you should think of how
Beside a distant sea,
Your friend of friends, so happy once,
Fights with his destiny;
How he, with just his hidden thoughts
And with his humble heart,
Walks aimlessly and prays to God
To lighten, some, his lot;
Whose thoughts drift often to Ukraine,
Who thinks of you, my friend,
And sometimes worries for a while —
Not much — you understand.
You see, it's but a day away
When Christmas will be hail'd —
How hard it is to meet this day
When you're alone and jailed
In the desert.

Bright and early
Tomorrow, in Ukraine,
The bells will ring and people'll sing
To God a sweet refrain.
And tomorrow, bright and early,
Somewhere along the plain,
A hungry beast will introduce
A chilling hurricane;
To bring and blow the sand and snow
Around my hut of clay.

That is the way that I shall meet
The Holy Christmas Day!

* * *

So what is there to do? Life's here
In which we all must grope
And struggle to the end. My friend,
If you should ever mope,
Just know what's written on this sheet:
That on this earthly isle
The only life that's hard to meet
Is desert-bound exile . . .
And man, though poorly, lives there, too.
What else is there to do?
Unless to die — but hope, good man,
Refuses to comply!

[Written in exile at Kos-Aral near the Aral
Sea, Asia, in 1848]

Waldimir Semeny na

IF, LORDLINGS, YE COULD
ONLY KNOW ...

If, lordlings, ye could only know
How living creatures weep for woe,
Ye would not pen idyllic lays,
Nor unto God give empty praise,
While mocking at the tears we shed.

Yon cottage with the forest nigh
We call a paradise: yet why?
There one my heart with torment bled,
And it was there my tears I shed,
Earliest tears! Can e'er befall
At God's decree, a cruel teen
Which in that cottage ne'er was seen? —
And that a paradise they call!

No paradise in sooth, for me
That cottage by the grove can be,
By the clear pond, the village near
My other swaddled me, and here
She sang to me those lullabies
That made her own despair arise
Within her babe: that grove, that cot,
That paradise, — it was the spot
Where I saw hell! 'Twas bondage there,
Most grievous slavery, and ne'er
Would they vouchsafe me e'en to pray.
Ere long my own good mother lay
In very youth beneath the ground:
Rest from her grief and toil she found.
My father with his children wept
(We little ones but scantily clad)
And bearing not the griefs he had,
He died in servitude; we crept
Away by strangers to be kept,
Like tiny beasts. At school oppressed,
I drew the water for the rest;

My brothers toiled as serfs, till they
With hair close-shorn were marched away.

But sisters! sisters! Hapless ye,
Young fledglings mine! What boots it you
Upon the earth your life to spend?
Hirelings in stranger's keep ye grew, —
Your hireling tresses shall grow white,
Hirelings, O sisters, ye will end ...

[1850]

Percy Paul Selver

BLAZE OF LIGHTS ...

Blaze of lights and music calling,
Music weeping, rising, falling!
Like rare and precious diamond,
Youthful eyes are gleaming fair,
Joy and hope are shining there
In laughing eyes. All bliss is sent
To eyes so young and innocent!
On all sides, people laugh and smile,
All are dancing, only I
Like one bewitched, look on meanwhile
And weep in secret, weep and sigh ...
Why do I weep? Perhaps that ever
All eventless, like grey weather,
All my youth has passed me by.

[1850]

V e r a R i c h

FORTUNE

You never played me false, I swear it:
You grudged to me a brother, sister,
And e'en a friend; you took me early
And led me as a little boy
And put me in a school for peasants,
Where I might learn from drunken clerk,
"Work hard, my darling! You will later
Become a man!" — These were your words,
And I obeyed, I studied hard,
And learned my lesson.

And you lied!
What sort of man! 'Twas all in vain.
We never played you false, I swear it,
We lived our life! And never, never
Left any seed of lie behind us...

So let us go, my humble fortune,
My friend so poor, so free from guile,
Let us go on; ahead is glory
And glory is my only guide.

[1858]

Clarence A. Manning

THE MUSE

O thou most chaste and holy maiden,
 Of Phoebus the beloved yong sister,
 You took me when I was a child
 And carried me into the meadow;
 There on a tomb upon the meadow,
 You wrapped me in a cloud of gray
 Just as that freedom in the valley
 And fondled me and sang your measures
 And worked your charms...

And I, meanwhile...

O my enchantress ever fair,
 You helped me wheresoe'er I was,
 You watched o'er me wherce'er I was,
 And everywhere, my star of brilliance,
 You glowed, by evil never spotted,
 And on the steppe, the barren steppe,
 In my deepest prison
 You shone there in gleaming raiment
 Like flower in the field.
 From the filthy hole of prison
 You flew out to meet me
 As a bird both pure and holy,
 And above my person
 You flew down with pennons golden
 And you sang so sweetly.
 You refreshed my thirsty spirit
 With the living water.

And so I live, above my head
 With all your Godlike charm and beauty,
 You blaze forever, star of heaven.
 You will receive me, cherubim,
 Revered six-winged seraphim,
 My holy counselor adored,
 My fate which leads me since my youth,
 Do not forsake me!

And at night

In daytime, evening, and the morning
Be with me ever, teach to me
With my sincere and truthful lips
To tell the truth!

Then help me too
To send a prayer unto my end;
And when I die, my sacred friend,
My loving mother, place your son
Within his small and narrow casket,
And show at least one little tear
In your immortal, holy eyes!

[1858]

Clarence A. Manning

I DO NOT MURMUR AT THE LORD

I do not murmur at the Lord,
I do not murmur at a soul,
I fool myself in my despair
And sing as well.

For I will plough
My meadow, my poor, humble field,
This word of mine; a harvest rich
Will come some day from it.

I fool
Myself, my own poor, humble person
And no one else, as I can see.

Be thou ploughed, my humble meadow,
From the top to bottom.

Be thou planted, this black meadow
With the shining freedom.

Be thou ploughed, and well turned over,
Let the soil be levelled.

Be thou sown with seed most fertile,
Watered by good fortune.

Be thou turned in all directions,
Ever fertile meadow.

Be not sown with words unmeaning
But with reason, meadow.

Men will come to reap the harvest
In a happy moment —

Be well worked and be well levelled,
Poor and barren meadow.

Do I not fool myself again
With this fantastic word of hope?
I do! But it is better far
To fool myself, my very self,
Than live at peace with my cruel foe
And vainly murmur at the Lord.

WINTER

Thy youth is over ; time has brought
 Winter upon thee ; hope is grown
 Chill as the north wind ; thou art old.
 Sit thou in thy dark house alone ;
 With no man converse shalt thou hold,
 With no man shalt take counsel ; nought.
 Nought art thou, nought be thy desire.
 Sit still alone by thy dead fire
 Till hope shall mock thee fool, again,
 Blinding thine eyes with frosty gleams,
 Vexing thy soul with dreams, with dreams
 Like snowflakes in the empty plain.
 Sit thou alone, alone and dumb ;
 Cry not for Spring, it will not come.
 It will not enter at thy door,
 Nor make thy garden green once more,
 Nor cheer with hope thy withered age,
 Nor loose thy spirit from her cage . . .
 Sit still, sit still ! Thy life is spent ;
 Nought art thou, be with nought content.

[1860]

T. L. Voynich

SHOULD WE NOT THEN CEASE...

Should we not then cease, my friend,
My poor dear neighbour, make an end
Of versifying uscless rhymes?
Prepare our waggons for the time
When we that longest road must wend?
Into the other world, my friend,
To God we'll hasten to our rest...
We have grown weary, utter-tired,
A little wisdom we've acquired,
It should suffice! To sleep is best,
Let us now go home to rest...
A home of gladness, you may know!

No, let us not depart, nor go, —
It is early still,
We shall yet take walks together,
Sit, and gaze our fill,
Gaze upon the world, my fortune,
See how wide it spreads,
Wide and joyful, it is both
Bright, and of great depth!
We shall yet take walks, my star,
On a hill climb high,
And take our rest together... And
Your sister-stars, meanwhile,
The ageless ones, will start to shine,
Through the heavens glide...
Let us linger then, my sister,
Thou, my holy bride,
And with lips unsullied we shall
Make our prayer to God,
And then set out quietly
On that longest road,
Over Lethe's plumbless depths,
Waters dark and swarthy,
Grant me then thy blessing, friend,
With thy holy glory.

While this and that and all such wear on,
Straight let us go, as the crow flies,
To Aesculapeus for advice,
If he can outwit old Charon
And spinning Fate . . . And then, as long as
The old sage would change his purpose,
We would create, reclining there,
An epic, soaring everywhere
Above the earth, hexameters
We'd twine, and up the attic stairs
Take them for mice to gnaw. Then we
Would sing prose, yet with harmony
And not haphazard.

Holy friend,
Companion to my journey's end,
Before the fire has ceased to glow,
Let us to Charon, rather, go!
Over Lethe's plumbless depths,
Waters dark and swarthy,
Let us sail, let us bear
With us holy glory,
Ageless, young for evermore . . .
Or — friend, let it be!
I will do without the glory,
If they grant it me,
There on the banks of Phlegethon,
Or beside the Styx, in heaven,
As if by the broad Dniπρο, there
In a grove, a grove primaeval,
A little house I'll build, and make
An orchard all around it growing,
And you'll fly to me in the shades,
There, like a beauty, I'll enthrone you;
Dniπρο and Ukraina we
Shall recollect, gay villages
In woodlands, gravehills in the steppes,
And we shall sing right merrily.

[1861]

Vera Rich

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА БІЛОРУСЬКУ МОВУ

Не зважаючи на спільні історичні традиції, як і на географічну близькість України й Білоруси та на спорідненість обох мов, поетичні твори Тараса Шевченка привернули увагу білоруських поетів і перекладачів щойно з початком ХХ-го сторіччя, чи точніше після революційних подій 1905 р. Під безпосереднім, глибоким і непереможним впливом сповненої революційно-національним патосом Шевченкової творчості почала розвиватися й рости нова білоруська поезія, репрезентована такими талантами, як Янка Купала (спр. прізви. Ян Луцевіч, 1882-1942), Максим Богдановіч (1891-1917), Якуб Колас (спр. прізви. Константин Міцкевич, 1882-1956), Змітрок Бядуля (спр. прізви. Самуїл Плавник, 1886-1941), Олександр Гурло (1892-1938) та інші.

Першим перекладачем творів Шевченка на білоруську мову був найвидатніший з білоруських поетів нової доби — Янка Купала. Захопившись творчістю Шевченка вже в молодих своїх роках, Янка Купала переклав і надрукував у збірці „Жалейка” (1908 р.) Шевченкову „Думку” („Нашо мені чорні брови?”) та уривок із вірша „Гоголю”. Перекладений тоді ж вірш „Минають дні, минають ночі”, залишився ненадрукований аж до 1930 р. Згодом уже в двадцятих роках, після виходу з большевицької тюрми, Янка Купала опублікував переклади Шевченкового „Сну” („У всякого своя доля”) та „Тополі”.

Янка Купала був також редактором перекладеної Ф. Чернишевичом „Катерини”.

Дуже активним перекладачем творів Шевченка не так на білоруську, як на російську мову був відомий білоруський поет і літературний критик, Максим Богдановіч. Переклади ці не були своєчасно надруковані і появилися щойно в посмертних виданнях творів М. Богдановіча. Відомий Богдановіч, як автор цінної ще й досі праці, присвяченої аналізі поетичних засобів Шевченка п. н. „Краса и сила. Опыт исследования стиха Т. Г. Шевченко”, надрукованої в журналі „Украинская жизнь” в 1914 р.

Черговим, після Янки Купали, перекладачем творів Шевченка на білоруську мову був поет Олександр Гурло, який переклав кілька уривків із Шевченкового „Послання” і якому належить мабуть теж, опублікований під ініціалами А. Г. переклад „Кавказу”. Три Шевченкові вірші — „Як умру”, „Розрита могила” і „Мені однаково” переклав білоруський поет Макар Кравцов (спр. прізви. Макар Косьцевич).

Взагалі протягом майже 30 років від постановлення перекладних спроб Янки Купали, перекладів з Шевченка на білоруську мову появилось обмаль. Лука Луців, автор вичерпної статті про вплив Шевченка на білоруських письменників і поетів п. н. „Шевченко в білоруській мові”, надрукованої в XV-ому томі видання УНІ, стверджує, що до кінця 1935 року, значить, до виходу тому „Шевченко в чужих мовах”, тільки чотирьох авторів перекладало твори Шевченка на білоруську мову і що всього перекладено тільки 10 Шевченкових творів в цілості й один в уривках. До вибору перекладів у виданні УНІ було включено всього три твори, усі в уривках.

Пожвавилось зацікавлення творчістю Шевченка в другій половині тридцятих років у зв'язку із запланованими на 1939 рік для відзначення 125-ліття з дня народження Шевченка урочис-

тостями і виданнями. Так же само, як і в інших республіках СРСР, в Білоруській РСР зорганізовано офіційно для праці над перекладом усєї поетичної творчості Шевченка великий гурт поетів і перекладачів. Вислідом проведеної ними, під проводом Янки Купали і Якуба Коласа, праці було здійснене 1939 р. видання повного „Кобзаря” білоруською мовою п. н. „Тарас Шэучэнка. Кабзар. Пераклад з украінскай мовы пад рэдакцыяй Янкі Купалы і Якуба Коласа”, (Менск, стор. XV + 3 нп. + 287 + 1 нп.). Це видання охоплює усю поетичну творчість Шевченка — 224 твори (крім трьох фрагментів), в тому два „Сліпа” і „Тризна” друковані далі російською мовою. Крім Янки Купали і Якуба Коласа, яким належать переклади усіх більших поем і які дали, перший — 19 перекладів і другий 18 перекладів, для цього видання опрацювали переклади ще такі автори: К. Крапіва — 4, З. Бядуля — 23, М. Клімковіч — 14, Пятро Глебка — 20, А. Куляшов — 46, Пятрусь Бровка — 78. „Кабзар” 1939 року є одним із найвидатніших досягнень білоруської перекладної літератури і на його основі були видані 1948 р. „Вибраныя вершы и поэмы” Т. Шевченка і в 1952 році його перевида-но другим виданням.

До вибору білоруських перекладів з Шевченка до цього XII-го тому Повного видання його творів включаємо, крім наявних в XV-ому томі видання УНІ уривків з „Катерини” і „Сну” ще 19 нових перекладів із „Кабзаря” 1939 р.

ОЙ, ВИ, ДУМЫ, МАЄ ДУМЫ...

Ой, ви, думы, має думы,
 Цяжанька мне з вами!
 Нашто стали на папери
 Сумными радками?...
 Што вас вецер не разнеяў
 У стэну да аstatку?
 Што вас гора не прыспала,
 Як сваё дзівятка?...

Бо на свет вас беды на смех спарадзілі,
 Палівалі слёзы... Што-ж не затапілі.
 Не вывеслі ў мора, не размылі ў полі?...
 Не пыталі-б людзі, што ў мяне баліць?
 Не пыталі-б, за што проклінаю долю,
 Чаму мне маркотна? „Нечыга рабіць!“ —
 На смех не казалі-б...

Кветкі мае, дзеці!
 Нашто-ж я кахаў вас, нашто даглядаў?
 Ці заплача сэрца адно на ўсім свеце,
 Як я з вамі плакаў?... Можна і ўсладаў...

Можна знойдзецца дзявоча
 Сэрца, кары вочы,
 Што над думамі заплачуць ---
 Большага не хочу...
 Адно слёзку з пачэй карых ---
 І... пац над панамі!...

Ой, вы, думы, мае думы,
 Цяжанька мне з вамі!...

За карыя вачаняты,
 За чорныя бровы
 Сэрца млела, смяялася,
 Вылівала мову;

Вилівала, як умела,
За цёмныя ночы,
За вішнёвы сад зялёны,
За ласкі дзявочы...
За стэп буйны, за магілы,
Што на Украіне,
Сэрца мзела, не хацела
Спяваць на чужыне...
Не хацела ў снезе, ў лесе
Казакоў грамаду
З булавамі, з бунчукамі
Збіраць на параду...
Няхай душы казацкія
На Украіне лунаюць ---
Там шырока, там вясёла
Ад краю да краю...
Нібы воля, што мінула,
Днепр шырокі — мора,
Стэп і стэп, равуць парогі,
І магілы-горы.
Там радзілася, гуляла
Казацкая воля;
Там татарамі ды шляхтай
Засявала поле,
Засявала поле трупам,
Пакуль не астыла...
Спачыць легла... А тым часам
Вырасла магіла,
А над ёю арол чорны
Сторахам лятае,
І аб ёй-жа людзям добрым
Кабзары сняваюць.
Што тварылася спяваюць
Слянцы-небаракі, —
Бо кемлівы... А я... А я
Толькі ўмею плакаць,
Толькі слёзы за Украіну...
А слова — няма ўжо...
А за гора... Ды цур яму!
Хто яго не знаў-жа!...
А надта той, што глядзіцца
На людзей душою —
Пекла яму ў гэтым свеце,
А на тым...

Журбою

Не наклічу сабе долі,

Калі так не маю.
Няхай злыдні жывуць тры дні —
Я іх захаваю,
Захаваю змяю люту
Каля свайго сэрца,
Каб і вораг не пабачыў
Як гора смяецца...
Няхай думка, як груган той,
Лётае ды крача,
А сэрцайка салавейкам
Шчабеча ды плача
Цішком — людзі не пабачаць.
То й не засмяюцца...
Не ўцірайце-ж мае слёзы ---
Няхай сабе льюцца,
Хай чужое паліваюць
Поле днём і ночай,
Пакуль поп той не засыпле
Чужым пяском вочы...
Вось яно як... А рабіць што!
Журба не паможа.
Хто-ж зайздросціць сіраціне,
Караі таго, Божа!

Ой, вы, думы, мае думы,
Кветкі мае, дзеці!
На Украіну йдзеце, думы!
На нашу Украіну,
На Украіну йдзеце, думы!
На нашу Украіну,
Пад платамі, сіратамі,
А я — тут загіну.
З сэрцам стрэнецеся шчырым
І з словам ласкавым,
Там вы знойдзеце і праўду,
А йшчэ, можа, й славу...

Прывітай-жа, мая маці!
Мая Украіна!
Маіх дзетак неразумных,
Як роднаго сына!

{1839}

Янка Купала

КАЦЯРЫНА

Не кахайцеся, дзяўчаты,
Вельмі з маскалямі,
Бо маскалі чужы людзі,
Жыць ня будуць з вамі.
Маскаль любіць толькі жартам
І на жарты кіне,
Ў сваю бацькаўшчыну пойдзе,
А дзяўчына гіне
Як адна то йшэ нічога,
Але й стара маці,
Што на сьвет яе радзіла,
Мусіць прападаці.
Сэрца вяне адзінока,
І долі ня відна.
Людзі сэрца ня спытаюць,
Толькі скажуць „стыдна”
Не кахайцеся — ж дзяўчаты,
Вельмі з Маскалямі,
Бо Маскаль чужога роду, —
Жыць ня будзе з вамі.
На матулю Кацярына
Увагі не зьвяртала
Палюбіла маскалёнка,
Як сэрцайка знала;
Спадобала маладога,
І ў садок хадзіла,
Аж пакуль сябе і долю
Там не загубіла.
Кліча маці на вячэру,
А дачка ня чуе;
Дзе гуляе з маскалёнкам,
Там і значуе.
Цалавала, мілавала
Кацярына тая,
Пакуль слава на сяло ўсе
Не пайшла благая.

Хай сабе ўжо хоць сьвет цэлы,
Што хоча, гавора;
Яна любіць, дык ня чуе
Што ўкралася гора.
Аб вайне не самавіта
Вестка разыйшлася;
Маскалі пайшлі на турку,
Кася асталася.
Асталася, не сьазнала,
Што яе тут згуба,
На міленькім, як цяці,
Пагужыці — любя.
Абяцаўся чорнабрывы,
Калі не загіне,
Абяцаўся ён вярнуцца
К сваёй Кацярыне.
Маскаліхай тады будзе,
Зьраць ня будзе гора,
А пакуль што хай сьвет цэлы
Што хоча гавора.

Вось нашто здалася с чужынцом коханьне,
Каб пад чужым плотам сьлёзы выліваць;
Зважайце-ж, дзяўчаты, на гэта бадзяньне,
Каб не давялося Маскаля шукаць,
Як яна шукае і шукаці будзе.
Тады не пытайце, чаму лаюць людзі,
І чаму ня хочуць у хату пускаць!

Пазнаў бацька свайго сына,
Ды ня хоча ўзяці.
„Як завуць?“ — пытае паня.
— „Янка“. — „Какой милый!“
Коні рушылі, а Янку
Пылам абляціла...
Падлічылі небаракі,
Што ім наскладалі
І, ўздыхнуўшы, папляліся
Сваім шляхам далі.

[1839]

Ф. Чернышевiч

РАСКОПАНАЯ МАГІЛА

Свецце ціхі, краю мілы,
Мая Украіна!
За што табе пакаранне,
За што, маці, гінеш?
Ці ты ўранне на світанні
Бога не маліла?
Ці ты дзетак непаслушных
Праўдзе не вучыла?
Малілася, старалася,
Дзень і ноч не спала,
Малых дзетак даглядала,
Праўдзе навучала.
Вырасталі мае кветы,
Мае краскі-дзедзі,
Панавала і я колісь
На шырокім свеце, —
Панавала... О Багдане!
Неразумны сыну!
Паглядзі цяпер на маці,
На сваю Украіну,
Што калышучы спявала
Пра сваю пядолю,
Што спяваючы рыдала,
Выглядала волю.
Ой, Багдане, Багданочку!
Каб наўперад знала —
У калысцы-б задушыла,
Пад сэрцам прыспала.
Стэпы мае запраданы
Гандлярам, нямчурам,
Сыны мае на рабоце
За чужацкім мурам.
Дняпро, брат мой, высыхае,
Мяне пакілае,
Мае мілыя магілы
Маскаль разрывае...

Хай раскопвае, хай рые,
Не сваё шукае...
А тым часам прэжэды
Няхай падростаюць,
Хай маскалю дапамогуць
Гаспадаравалі,
Ды лаганую сарочку
З мацеры знімаці.
Памагайце, недалюдкі,
Матку катавалі.

Начэцвера раскапана,
Разрыта матіла...
Чаго яны там шукалі?
Што там палажылі
Бацькі нашы? Эх, каб тое...

Каб-жа знайшлі тое, што там пахавалі,
Не плакалі-б дзеві і маці ад жалю.

[1843]

Якуб Колас

ГОГАЛЮ

За думзю дума роем вылятае:
Адна цісне сэрца, тая раздзірае,
А трэцяя ціха, ціхусенька плача
У саменькім сэрцы — можа й Бог не бачыць.

Каму-ж яе пакажу я,
І хто тую мову
Прывітае, угадае
Вялікае слова?
Усе глухі. У кайданы
Закованы ў сцюжу!...
Ты смеешся, а я плачу,
Вялікі мой дружа.
А што ўродзіць з таго плачу?
Дурнап'яні пракляты...
Не зарануць на Украіне
Вольныя гарматы.
Не зарэжа бацька сына,
Роднае дзяціны,
За чэсць, славу, за братэрства,
За волю Украіны.
Не зарэжа: выкахае
Дый прадасць з кахання
Маскалю ў раздроб. То, бачыш,
Удовіна даяіне
Цару-бацьку, і айчыне,
І нямчуры плата.
Няхай, браце! А мы будзем
Смяяцца ды плакаць.

[1844]

Якуб Колас

С О Н
(Комедыя)

У кожнага свая доля
І свой шлях шырокі.
Той муруе, той руінуе,
Той нясытым вокам
За край сьвету зазірае
Ці няма краіны,
Каб заграбіць, ды з сабою
Ўзяць у дамавіну;
Той тузамі абірае
У яго-ж хаце свата,
А той спотайку ў куточку
Точыць нож на брата...

Вунь глянь, — у тым раі, што ты пакідаеш,
Лігануо сьвітку з казекі зьвімаюць,
Са скурай зьбімаюць, бо печым абуць
Княжат недарослых. А вунь расьпінаюць
Ўдаву за падаткі, а сына куюць,
Удавы няічаснай адзінага сына,
Адзіну надзею, — ў войска алдаюць,
Бо войска, бач, мала. А вуньдзе над тынам
Апухлае дзіцё галоднае мрэ,
А маці ішаніцу на паншчыне жне.

Далей пазіраю —
Аж ляціць конь, капытамі
Скалу разьбірае!
На капі сядзіць ахлапам
Ў сьвіце — ці бяз сьвіты,
І бяз шанкі, нейкім лістам
Галава павіта.
Конь на дыбах, -- вось -- вось рэчку,
Вось — вось пераскоча
А ён руку прасьцірае,
Бы сьвет увесь хоча
Заграбсьці. Хто-ж такі гэта?

Вось сабе й чытаю,
Што на скале наканана:
„Первому Вторая” —
Гэта выставіла дзіва.
Цяпер . . . жа я знаю:
Во той Первой, расьпінаў што
Нашу Украіну
А Вторая даканала
Удаву — сіраціну.
Каты, каты, людаеды!
Наелісь абое
Накраліся! А што ўзялі
У магіду з сабою?
Цяжка, цяженька мне стала,
Так, нібы чытаю
Гісторыю **Украіны!**
Стаю, заміраю . . .
А тым часам ціха, ціха
Ды сумна сьпявае
Штось нябачана такое:
„А з гораду, а з Глухова
Палкі выступалі
З рыдлёўкамі на лізію,
А мяне паслалі
На сталіцу з казакамі
Наказным гэтманам!
О, Божа наш міласэрны!
О, цару паганы!
Цар прокляты, подла-хитры,
Асьвід прагавіты!
Што зрабіў ты з казакамі?
Балоты засыпаў
Іх шляхотнымі касьцямі!
Паставіў сталіцу
На іх трупах катаваных!
І ў цёмнай пямніцы
Мяне вольлага гэтмана
Голадам замучыў
У кайданах . . .

Ня лёгка мне
Лупаць над Нявою!
Можа Украіны далёкай
Ужо няма — ня знаю . . .
Паляцеў-бы, паглядзеў-бы
Дык Бог ня пускае
Масква выпаліла можа
І Дняпро снуцьціла
У сіне мора?

Раскапала курганы — магілы
Нашу славу? Божа мілы!
Зжалься, Божа мілы!"

.....
...„Ты нас з Украіны
Загнаў голых і галодных
У сьнег на чужыну,
Дый парэзаў, а з скур нашых
Сабе баграніцу
Пашыў жыламі тугімі
І заклаў сталіцу
У новай рызе. Падзвісіся:
Цэрквы ды палацы!
Весяліся, кат пракляты,
Люты сьмерце — даўца!"

[1844]

Янка Купала

НА ГАРЫ СТАЇЦЬ СУБОТАУ

На гары стаіць Суботаў,
 На гары высокай,
 З дамавінай Украіны
 Шырокай, глыбокай, —
 Гэта царква Багданава:
 Ён у ёй маліўся,
 Каб маскаль добром і ліхам
 З казаком дзяліўся.
 Памяць вечная, Багдане!
 Не так яно стала:
 Маскалікі ўсё загрэблі,
 Што ў рукі папала.
 Магілы ўжо раскопваюць
 Ды грошай шукаюць,
 Твае лёхі разсярнулі
 Ды цябе-ж і лаюць,
 Што й за працу не знаходзяць...
 Так яно, Багдане!
 Заналасціў ты ўбогую
 Сірату Украіну!
 Дык вось маеш-жа падзяку...
 Царквы-дамавіны
 Тут няма каму напавіць
 На той Украіне,
 На той самай, што паляка
 Знішчыла з табою, —
 Байструкі Екацярыны
 Селі саранчою.

Дык вось так яно, Зіновій,
 Аляксееў дружа!
 Ім ты ўсе аддаў, яны-ж вось
 Дзякуюць не дужа.
 Кажуць, бачыш, ўсе гэта
 Было такі наша,
 А яны наймалі толькі
 Татарам на пашу

Ды палякам ... Можа й праўда!
Няхай так і будзе!
Так смяюцца з Украіны
Староннія людзі!
Дык не смейцеся-ж, вы, людзі!
Царква-дамавіна
Разваліцца, а з руіны
Устане Украіна,
І развее зірок няволі,
Праўда скрозь засвеціць,
І памоляцца на волі
Нявольнікаў дзеці!...

{1845}

К. Крапіва

ЗАПАВЕТ

Як памру, дык пахавайце
 Мяне на кургане,
 Сярод стэпу шырокага
 На Украіне слаўнай,
 Каб бяскрайнія разлогі,
 І Дняпро, і кручы
 Было відна, было чутна,
 Як грывіць грывучы.

Як ён змые з Украіны
 У сіняе мора
 Кроў варажу... Вось тады я
 І поле і горы —
 Усё пакіну, паляту я
 Да самога Бога
 Памаліцца... Да таго-ж я
 Не ведаю Бога.

Пахавайце, ды ўставайце,
 Лавіцкі парвіце,
 І варажай зной крывёю
 Волку акрапіце.
 І мяне ў сям'і вялікай,
 Сям'і вольнай, новай
 Памянуць вы не забудзьце
 Нязлым ціхім словам

[1845]

Янка Купала

МНЕ АДЗІНАКАВА ...

Мне адзінакава, ці буду
На Украіне жыць, ці не.
Ці хто успомніць, ці забудуць
Ў чужой халоднай старане —
Мне ўсёадно — ўсёроўна мне.

Ў няволі вырас між чужымі,
І неаплаканы сваімі
Ў няволі плачачы памру,
І ўсё з сабою забяру —
Малого следу не пакіну
На нашай слаўнай Украіне,
На нашай — не сваёй зямлі.
І не спаяне бацька з сынам,
Не скажа сыну ён: „Малі,
Малі ты Бога: за Украіну
Яго замучылі калісь”.

Мне адзінакава, ці будзе
Той сын маліціся, ці не...
Ды не ўсёроўна для мяне,
Як Украіну злыя людзі
Прыспяць, зладзеі, і яе
У агні, абкрадзеную, збудзяць...
Ох, не ўсёроўна для мяне.

[1847]

Змітрок Бядуля

САДОК ВИШНЕВИИ КОЛО ХАТИ... Переклав
ЗМІТРОК БЯДУЛЯ

САДОК ВИШНЄВЫ КАЛЯ ХАТЫ...

Садок вішнёвы каля хаты,
Хрушчы над вішнямі гудуць,
Аратыя з плугамі йдуць,
Спяваюць ідучы дзяўчаты,
А мацеры вячэрэць ждуць.

Сам'я вечэрае ля хаты,
Зара вячэрняя ўстае.
Дачка вечэраць падае,
А маці-ж ёй дае парады,
Салоўка слухаць не дае.

Паклала маці каля хаты
Маленькіх дзетачак своїх,
Сама заснула каля іх,
Заціхла ўсё... Адно — дзяўчаты
Ды салавейка не заціх.

[1847]

Змітрок Бядуля

ДУМЫ МАЕ, ДУМЫ МАЕ...

Думы мае, думы мае,
Вы адны са мною,
Не кідайце хоць вы мяне
Лютаю парою.
Прылятайце, галубочки
Сізя, уранне
З-за Дняпра, з-за шырокага
У стэп на гулянье
З кіргізамі убогімі.
Там кожны з іх убогі,
Ужо голы... Хоць на волі
Моляцца 'шчэ Богу.
Прылятайце, мае птушкі,
Ніхім словам-сказам
Прывітаю вас, як дзетак,
І заплачам разам.

[1847]

Змітрок Бядуля

N. N. (СОНЦА ЗАХОДЗІЦЬ ...)

Сонца заходзіць, горы чарнеюць,
Птушкі паціхлі, поле няеє;
Цешацца людзі, што адпачынуць.
А я дзіўлюся... і штохвіліны
У цёмны садочак на Украіну
Думкай імчуся. Думку гадаю
І нібы сэрцам адпачываю.
Чарнее поле, гай і прыгоркі,
Ўзышла на неба красуня-зорка.
О зорка! зорка! і слёзы хлынуць.
Ці ты ўзышла там над Украінай,
Ці ў небе сінім цябе шукаюць
Карыя вочы, ці забываюць?
Калі забылі, бадай заснулі,
Пра маю долю каб і не чулі.

[1847]

М. Клімковіч

АДЗІН ДРУГОГА МЫ ПЫТАЕМ...

Адзін другога мы пытаем,
Нашто нас маці прывяла?
Ці для добра, ці то для зла?
Нашто жывём? Чаго жадаем?
І не дазнаўшыся ўміраем,
Якая-б справа ні была...

Што я пакіну, Божа мілы,
На суд патомкаў на зямлі?
Хай тыя-б дзеші не раслі,
Цябе, святога, не гнявілі,
Якіх ў няволі нарадзілі
Бацькі, і ў стыд цябе ўзялі...

[1847]

М. Клімковіч

ВОСЬ ТАК І Я ЦЯПЕР ПИШУ...

Вось так і я цяпер пишу:
Паперу толькі марна трачу...
Было-ж! Далібог-жа, не брашу!
Успомню што, ці што пабачу,
Дык так усну, ажно заплачу...
І нібы сам перелячу
Хоць на галзіну на Україну;
На родную ўзгляну зямлю,
І як дабро каму зраблю,
Так любя сэрца адпачыне.
Калі-б сказаць, што не люблю,
Што я Україну забываю,
Або зрадлівых праклінаю
За тое, што цяпер цярилю, —
Дальбог, браточкі, прабачаю
І Літасцівага маю,
Каб чым не ўспомнілі нягожым;
Хоць я вам крыўды не рабіў,
Ды ўсё-ж такі між вамі жыў,
Дык штось і засталася, можа.

[1847]

Пятро Глєбка

А НУ ІЗНОЎКУ ВЕРШАВАЦЬ...

А ну ізноўку вершаваць!
Цішком, вядома. Ну, нагова,
Покуль павізка на аснове,
Старызну боюку лішаваць,
А гэта... Як-бы вам сказаць,
Каб не збрахаўшы. Ну, нагова
Людзей і долю праклінаць!

Люд за тое, каб нас зналі
Ды нас шанавалі,
Долю нацу, каб не спала,
Ды нас даглядала.
А то, бач, што нарабіла:
Кінула малога
Ў раздарожжы, і не дбае...
А яно, нябога,
Сівавусае, малое -
Дзіцянё, вядома! —
І падыбала паціху
Сцежкай пезнаёмай
Аж за Урал. У пустыні
Прыстала ў няволі...
Як-жа цябе не праклясці,
Зрадлівая доля?
Не выклянуж цябе, доля.
А буду хаванца
За валамі, і паціху
Вершамі займацца,
Сумаваць і спадзявацца,
Што ў госці ў няволю
З-за Дняпра ты шырокага
Прыдзеш, мая доля!

[1848]

Пятро Глебка

НЕ ТАК ТЫЯ ВОРАГІ...

Не так тыя ворагі,
Як добрыя людзі —
І абкрадуць шкадуючы,
Плачачы асудзяць,
І запрсяць цябе ў хату,
І будуць вітацца,
І распытваць нябе будуць,
Каб потым смяяцца,
Каб нябе дабіці...
Без ворагаў можна ў свеце
Як-небудзь прожыці,

А добрыя людзі
Знойдуць нябе ўсюды,
На тым свеце, дабрадзеі,
Цябе не забудуць.

[1848]

А. Куляшоў

І ШЫРОКУЮ ДАЛІНУ...

І шырокую даліну
І высокую магілу,
І вячэрнюю гадзіну,
І што снілі, гаварылі - -
Не забуду я.

Ды што з таго? Не вянчалі,
Разышліся, як не зналі,
А тым часом дарагія
Гады тыя маладыя
Марна аділылі.

Памарнелі мы абое:
Я ў няволі, ты ўдавою;
Не жывем, адно блукаем,
Гады тыя ўспамінаем,
Як раней жылі.

[1848]

А. К у л я ш о в

ЗА СОНЦЕМ ХМАРОНЬКА ПЛИВЕ...   Переклав
А. КУЛЯШОВ

ЗА СОНЦАМ ХМАРАЧКА ПЛЫВЕ...

За сонцам хмаранка плыве,
Поўнеба чырванню займае,
І сонца спяць яна заве
У мора сіняе; ўкрывае
Ружоваю пеляною,

Як маці дядзіну...
І глынуць любя... Хвіліначку,
Малую хвіліну
Быццам сэрца адпачыне,
З Богам загаворыць...
А туман нібы той вораг,
Закрывае мора
І хмарачку ружовую,
І змрок за сабою
Расцілае туман сівы,
І цемрай нямою
Душу тваю спавівае --
Дзе тугу надзеці?
І чакаеш таго свету,
Як мацеры дзеці.

[1849]

А. К у л я ш о в

АГНІ ГАРЯЦЬ, МУЗЫКА ГРАЄ...

Агні гаряць, музыка грає,
Музыка плача, завыває;
Алмазам добрым, дарагім
Палаюць вочы маладыя;
А вочы ясныя такія,
Падзея ў іх і любя ім,
Вачам нягрэшным, маладым.
І ўсе рагочуць і сияваюць,
І ўсе танцуюць. Толькі я
Нібы пракляты назіраю
І ціха плачу, плачу я,
Чаго-ж я плачу? Мабыць шкода,
Што без прыгоды, як нягода,
Ты малодосць прайшла мая.

[1850]

Пятрусь Броўка

Д О Л Я

Не хітравала ты са мною,
Ты другам, братам і сястрою
Была заўсёды. Ты ўзяла
Мяне маленькага за рукі,
І ў школу хлопца адвела
Да п'янага дзяка ў навукі.
— Вучыся, сэрцайка, каб знаў,
З нас будуць людзі! — Ты сказала
А я й паслухаў, я чытаў,
І вывучыўся. А ты збрахала.
Што з нас за людзі? Ды дарма!
Не хітравалі ми з табою!
Мы проста йшлі: у нас няма
Няпраўды зерня за сабою.
Хадзем-жа, доленька мая!
Мой дружка белны і ласкавы!
Хадзем-жа далей, далей слава,
А слава — запаведзь мая.

[1858]

Пятрусь Броўка

І ТУТ, І УСЮДИ - СКРОЗЬ ПАГАНА...

І тут, і усюды — скрозь — пагана,
Душа, вярнулася ты рана,
Напчала мала, дый лягла
Адпачываць сабе паволі,
А воля душу сперагла,
— Устань ты, — кажа, — Плач аб долі!
На сонца хмары наплылі,
Няма і праўды на зямлі!
І тая воля абдурыла
Душу малую. Сонца йдзе
І за сабою дзень вядзе,
І твая ўжо хрыбетнай сілы,
Ужо хістаюцца шары...
І будзе праўда на зямлі.

[1860]

Пятрусь Броўка

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА БОЛГАРСЬКУ МОВУ

Базуючись на помилці болгарського історика літератури Івана Д. Шішманова у визначенні назви журналу, в якому появилася перший переклад з Шевченка на болгарську мову, деякі болгарські і теж сучасні радянські літературознавці (між ними А. С. Велічков у статті „Шевченко і болгарська література 60-70-их рр. XIX ст.“, „Рад. Літературознавство“, кн. 4, 1939, стор. 121, та О. Г. Охріменко в праці про Л. Каравелова, надрукованої у виданні „Ученые записки Гомельського гос. пед. інститута“, вип. 3, 1956 стор. 4) встановлювали дату появи перших перекладів Шевченкових творів на 1859 рік, значить, ще до смерті Шевченка. Проте ж, ще перед надрукуванням названих праць, справжній стан справи щодо цього з'ясував болгарський славист і літературознавець М. Арнаудов у своїй ґрунтовкій і вичерпній статті про вплив творчості Шевченка на болгарську літературу і про переклади з Шевченка на болгарську мову п. н. „Шевченко й болгарська література“, що була надрукована у XV-ому томі Повного видання творів Т. Шевченка, Варшава 1938, стор. 209-235. Тому й не відповідає правді твердження директора Відділу шевченкознавства в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР, чл. кор. цієї АН і доктора філ. наук Євгена Кирилюка, висловлене в його статті п. н. „Шевченко і болгарська література“ у журн. „Вітчизна“ (1958, кн. 3, стор. 172), що це він — „переглянувши болгарську періодичну пресу тих ча-

сів" — виявив „психологічну помилку" І. Шішманова і встановив фактичну дату надрукування перших перекладів з Шевченка на болгарську мову. Твердження Є. Кирилюка тим більш невірне, що він, як відомо з його ж таки писань, ознайомлений добре з виданням УНІ 1934-1939 рр. і напевно читав надруковану в цьому виданні статтю М. Арнаудова.

Згідно з даними М. Арнаудова, перше — за часом — місце між болгарськими перекладачами займає Райко (спр. ім'я — Ксенофонт) Жінзіфов (1839-1877). Македонець з походження, він, як і багато інших молодих болгарів, здобував освіту в Україні і в Росії, в 1858 р. перебував в Одесі, де вчився в духовній семінарії, і в 1859 р. переїхав до Москви для продовження студій на філологічному факультеті Московського університету. У Москві залишився вже до кінця життя, вчителюючи по різних гімназіях. Зацікавившись як поет і педагог, слов'янськими літературами, Жінзіфов познайомився ще мабуть під час перебування в Україні з творами Шевченка, які мали великий вплив на його оригінальну поетичну творчість. Водночас із цим він почав працю над перекладами з Шевченка і шість його перших перекладів — „Тополя", „Думка" („Тече вода..."), „Думка" („Вітре буйний..."), „Нащо мені чорні брови...", „Утоплена" і „Катерина" — появилися під спільною назвою „Гусляръ Тараса Шевченка" в збірнику його оригінальних поезій п. н. „Новобългарска сбирка" разом із статтею про Шевченка. Згодом 1868 р. Жінзіфов надрукував в III кн. журн. „Общъ трудъ" (що його Шішманов перейменував помилково на „Братски трудъ") свій переклад Шевченкового послання „Шафарикові". 1870 р. в час. „Свобода" (ч. 35) уривок з „Гамалії" п. н. „Казашка пѣсень", 1871 р. в журн. „Читалище" переклади поем „Наймич-

ка", „Прилипа" і віршів „Минають дні...", „І день іде..." й уривку „Чого ти ходиш на могилу...", 1873 в час. „Свобода" (ч. 12) переклад віршу „Ой, три шляхи..." 1874 в газ. „Вѣкъ" (ч. 12) два друковані раніше переклади і там же (в ч. 25) переклад віршу „Ой, чого ти почорніло". В листі до болгарського славіста, професора Харківського університету М. Дрінова Жінзіфов повідомляв, що він переклав усі відомі на той час твори Шевченка, але не може їх опублікувати (про цього листа повідомив Є. Кирилюка співробітник Інституту літератури БАН І. Ковев). Переклади Жінзіфова не надто точні, деколи заслуговують бони радше на визначення переспівів, проте ж вони мали велике значення для зацікавлення болгарських перекладачів творчістю Шевченка.

Черговим видатним перекладачем поезій Шевченка на болгарську мову був відомий болгарський політичний діяч, письменник й етнограф Любен Каравелов (1837-1879). В 1870-72 рр. він опублікував у час. „Свобода" переклади віршів „Нащо мені чорні брови...", „Породила мене мати...", уривку з поеми „Єремік" та поезії „Думка" („Гече вода..."). В журналі „Училище" 1873 р. були надруковані ще такі переклади Л. Каравелова: уривки з „Посланія" — „Учітєся, брати мої..." та „Я ридаю, як згадаю..." Неопублікованим залишився переклад Л. Каравелова поеми „Ієофіти". Переклади Каравелова близькі до оригіналу і віддають поетичний настрій перекладаних творів. Допомогло в цьому те, що Каравелов — як це довів Дмитро Шелудько (1892-1954), українець з походження і болгарський літературознавець та дослідник творчости Л. Каравелова, у своїй статті „Вплив Шевченка на Любена Каравелова", Записки ІФВ УАН, кн. 18, 1929, стор. 129-148, — знав українську мову і ко-

ристувався не російськими, але українськими текстами творів Шевченка.

Великого впливу Шевченка на свою поетичну творчість зазнав і видатний болгарський громадський діяч та поет, основоположник новоболгарської поезії Петко Рачов Славейков (1827-1895), але ж перекладів з Шевченка він залишив мало. 1885 р. Славейков опублікував три поезії із приміткою „за Шевченком“, що їх можна трактувати тільки як зроблені з чуттям переспіви. Це: 27-рядковий уривок „Думи мої...“, в якому він „Україну“ замінює словом „Болгарія“, уривки з „Перебенді“ та уривок із „Причинної“. У посмертних „Вибраних творах“ П. Р. Славейкова, виданих 1901 р., надрукований ще переспів „Минають дні, минають ночі...“

Після названих перекладачів під кінець XIX сторіччя в Болгарії зацікавлення Шевченком зменшується. Нових перекладів з'являється небагато. Ів. Белєв дає 1895 р. переклад „Думки“ („Вітре буйний...“), Діамантін (пс. А. Д. Іхчієва) перекладає 1898 р. „Думку“ („Тече вода...“) та „Ой, одна я, одна...“, С. Дрінов дає 1911 р. переклади двох поезій „Ой, гляну я...“ та „Як умру...“, в 1912 р. „Думи мої, думи мої“, „Один у другого питаєм...“ і „Минають дні...“ та в 1924 р. „В неволі, в самоті немає...“ Повістяр і лірик, автор статей про Шевченка Стіліян Чілінгіров публікує 1914 р. новий переклад „Як умру...“ і в 1915 р. уривок із поеми „Єретик“, що його потім передруковує в 1934 р. в час. „Литературенъ Гласъ“ разом із перекладом віршу „Не женися на багатій“. Крім названих виступають із перекладами з Шевченка ще Хр. Кесяков, Хр. Цанков-Деріжан, Св. Дімітров.

Першим книжковим виданням з'являються болгарські переклади з Шевченка щойно в 125-ліття з дня народження Поета і то не в Бол-

гарії, а в Україні. В 1939 році болгарський письменник-емігрант Крум Кюлявков публікує в Києві збірку своїх перекладів з Шевченка: „Тарас Шевченко. Избрани произведения” (Държавно изд-тво по националните малцинства в УССР, 8°, стор. 220), до якої увійшло 23 переклади, між ними поеми „Сон”, „Кавказ”, „Юродивий” та ін. Десять років пізніше, після окупації Болгарії Советами, збірку перекладів Крума Кюлявкова доповнену новими перекладами перевидано в Софії п. н. „Т. Г. Шевченко. Избрани стихотворения”. (Изд-во на Съюза на българо-съветските дружества, София, 1949, 8° ст. 104). За допущені в цих виданнях нібито „помилки й неточності” Крум Кюлявков, як автор перекладів і вступної статті до них, був гостро критикований комуністичними літературознавцями. Тому теж обидва ці видання перекладів Кр. Кюлявкова в радянських оглядах признання не зазнають і їх здебільша промовчують. Не згадує ні словом про переклади Крума Кюлявкова, хоч це й були перші книжкові видання перекладів з Шевченка на болгарську мову Є. Кирилук також і в своїй статті „Шевченко в болгарській літературі”, надрукованій в „Рад. Літературознавстві”, кн. 2 за 1963, стор. 59-70.

Після 1920 р. перекладали Шевченка на болгарську мову: Н. Хрелков, Хр. Цанков, А. Тодоров, Б. Райнов, Людмил Стоянов, К. Зідаров та М. Грубешлієва.

З нагоди Шевченкового 125-річчя, 1939 р., в Болгарії були опубліковані, як інформує Є. Кирилук, нові переклади з Шевченка, що їх дали крім Кюлявкова також Л. Стоянов, М. Грубешлієва, К. Зідаров, А. Тодоров.

Черговим, третім книжковим виданням болгарських перекладів з Шевченка були „Избрани произведения” Т. Г. Шевченка в перекладі відо-

мого болгарського поета, комуніста Дімітра Методієва, опубліковані 1956 р. у софійському видавництві „Народна Култура” (8°, стор. 161 + 5 нп.). До цієї збірки увійшло 50 перекладів з Шевченка, близьких і формою і змістом до оригіналів. Не зупиняючися на цьому виданні і продовжуючи свою перекладну працю та удосконалюючи свої переклади Дімітр Методієв дав у 1960 р. у цьому ж видавництві „Народна култура” другу вже двогомову збірку творів Шевченка в болгарському перекладі п. н. „Тарас Григорієвич Шевченко. Избрани произведения в два тома”. (Софія, 1960, 8°, т. I. стор. 233 + 3 нп. і т. II. стор. 221 + 5 нп.). Ціле видання охоплює 108 віршів і в осм, значить, уже майже половину усіх поетичних творів Шевченка. З мистецького погляду переклади Дімітра Методієва є справжнім досягненням болгарської перекладної літератури.

На еміграції, у ЗДА, перекладає вірші Шевченка на болгарську мову видатний болгарський поет Хрісто Огіянов.

До вибору болгарських перекладів у цьому томі крім 6 давніших ми включили сім перекладів Дімітра Методієва і три Крума Кюлявкова.

РАЙКО ЖИНЗИФОВ

ДУМА

Вѣтре буйний, вѣтре буйний!
 Ти съ море говоришь,
 Разбуди го, зайграй съ него,
 Цитай сине море,
 Оно знайтъ, где мой драгий,
 Че го е носило;
 Ще ти кажитъ сине море
 Где е дѣло него.
 Ак' то драгий ми удави,
 Убий сине море;
 Я ще търсамъ свое либе,
 Ще потопамъ жалость,
 Ще потошамъ чъренъ ризикъ...
 Ак' го найдамъ, ще прегърнамъ,
 На сърдце му я ще умрамъ.
 Тогай, вълно, носи съ него
 Тамъ, где вѣгеръ вѣнтъ!
 Ако л' драгий на брѣгъ другий.
 Буйний вѣтре, знаешъ
 Где онъ ходитъ, что онъ правитъ,
 Съ него ти говоришь.
 Ако плачитъ и я плачамъ;
 Ако л' не — я ци пѣямъ;
 Ак' загина чърновеждий,
 И я ще загинамъ.
 Тогай носи моя душа
 Тамъ, где мойтъ драгий,
 Какъ чървената калинка
 Надъ гробъ насади ме.
 По-лесно е въ чуждо поле
 Сирачка да лежить
 Тамъ, надъ него милата му
 Ще стоить какъ цвѣте.
 И какъ цвѣте, какъ калинка
 Ще цвѣтамъ надъ него,
 Да н' го печить чуждо сълце.

Да не тъпчатъ люди.
Я надъ вечеръ ще примълкнамъ,
Утромъ ще поплачамъ,
А щомъ сълнце си изгрѣе —
Сълзи ще избришамъ,
Никой не ще видить!
Вѣтре буйний, вѣтре буйний!
Ти съ море говорншь,
Разбуди го, зайграй съ него,
Питай сине море...

[1838]

Райко Жилзифовъ

МИСЛИ МОИ

Мисли мои, думи мои,
 Плодъ на ядоветъ,
 Що на писмо ви излизать
 Тужни редоветъ!
 Какъ тегло ви тѣй отвѣди
 Мили свои рожби,
 Какъ ли вѣгъръ не развѣя
 Зачетни тегами;
 Тегла, муки и неволи,
 На свѣтъ ви родиха,
 Сълзи що ви поливаха,
 Не ви удавиха —
 Ни въ море ви завлекоха,
 Ни въ поле размиха.
 Не бихъ въ свѣта азъ справлять
 Зарадъ болѣстѣта си,
 И не би ме никой питаль
 Що кълна честѣта си,
 Нето съ менъ се би издѣвалъ:
 „Я, какъвъ се вѣси!“
 Като съмъ ви толкозъ галиль,
 Мили мои рожби,
 Като съмъ ви тѣй отгледалъ
 Въ скурби и несгодби,
 Да л' ще има въ цѣль свѣтъ сърдце
 За васъ да заплаче,
 Както азъ съмъ за васъ плакаль
 Кат' сетно сираче.
 Може белкимъ и да буде,
 Да се найде нѣкой
 Съсь такова жаловито
 Нѣжно сърдце, меко —
 Найди шуть се черни очи
 Дѣто да заплачатъ,
 А ось това повечъ нищо
 Азе и нерача

Черни очи, плачъ и азъ съмъ
Князь надъ князоветъ
Ще се имамъ, ще се считамъ
Честитъ съ ядоветъ...
Мисли мои, думи мои,
Рожба ви безценна.
Родилъ съмъ ви иотгледалъ,
Кудъ да ви дѣна? —
Я идете въ България,
Въ мойта татковина,
Тамо ви се преселете;
Азъ за нея гина.
Тамъ гърсете сърдце вѣрно,
Совѣсть не лукава, —
Вѣра, правда поищѣте
И не праздна слава.
Българно, майко мила,
Чуй ти мойта прозба: .
Прибери ти мойтъ мисли
Като своя рожба.

[1839]

П. Р. Славейковъ

ЧИГРИНЕ, ЧИГРИНЕ...

Чигрине, Чигрине!
 Всичко ще премине!
 И като пращинка твоята
 Слава ще погине!
 С буен нятър по земята
 Славата отлита.
 Дните бягат и пресъхва
 Дненър в равнините.
 Ронят се, изчезват вече
 Твоите могили —
 Твоята слава... Не запази,
 Старче, своите сили;
 Никой няма добра дума
 За тебе да каже,
 Никой няма твоего място
 Даже да покаже!

Защо ний пановете бихме?
 Защо ний ордата сразихме?
 Защо с татарска леш покрихме
 Земята?...

Нивите засяхме,
 С кръв гореща ги поляхме,
 С остри саби ги бранихме,
 Що пожнахме, окосихме?!
 —

Ех, пожнахме тревата,
 Що отрови свободата...

А пък аз нещастен, сред твоите руини
 Плача и се мая; дреме Украина,
 В бурени обрасла, сама на света,
 Сърцето си младо без време убила,
 В дуцката му празна змии приютила,
 А децата свои пръснала в степта,

Без надежда, клети.
Надеждите свети
Вятър гони по света...
О, нека всичко ветровете
Да рознилеят из стелта!
О, нека с плач, с молби сърцето
Да търси правдата в света!

Чигрине, Чигрине,
Друже мой, Чигрине!
Ти просна степта, горите,
Цяла Украйна!
Спи, ебъркан и заплетен,
В кръчмите-зандани,
Дорде време не настане,
Хетманът да стане!
Бих заспал и аз... Но пречат
Мислите проклети,
Те душата ми изгарят
Късат ми сърцето.
Не горете, потърпете,
Може би отново
Правдата ще си намеря,
Ласкавото слово!
Може би от моите думи,
От думите прави,
Лемех нов за плуга стар аз
Днеска ще направя,
Ще разрежа целината
С него и във нея
Моите сълзи горещи
Щедро ще посея.
Може лемехът да стигне
Да сами сърцето,
Да го розне, да пререже
Язвата проклета,
Да излезе гноят кървав
И в сърцето честно
Кров казашка да се влее —
Млада, чиста, пресна!

Може... Може... А засега
Бурени отново
Сред ножове розцъфтяват
И моето слово
Глъхне тихо... Но туй слово
Болобоязливо

Ще се чуе! И момиче
С душа боизлива
Ще се сеще, щом дочуе
Това тихо слово.
Слово мое, рай мой бден
И слъзи сурови!

Син, Чигрине! Да загнат
На врага децата!
Син, хетмане, дор не стане
Правдата ни свята!

[1844]

Димитър Методиев

ЗАВЕТЪ

Щомъ почина, закопайте
Мене връхъ могила,
Нейде въ степитѣ широки
На Украйна мила,
Та полянитѣ разлати,
Бръговетѣ сиви
Азъ да виждамъ и да чувамъ
Дигъбра пѣливи.

И когато изъ Украйна
Крѣвъ въ морето сине
Той занесе, азъ тогава
Хълми и планини
Ще напустна и ще литна
Вихрено въ небето,
Богу самъ да се помоля,
Днесъ безъ Богъ въ сърдцето.

Закопайте ме и дружно,
Катъ единъ станете.
Смѣло съ вражескитѣ кърви
Волностъ оръсете.
И въ семейството велико,
Радостно и ново,
Припомнете си за мене
Съ тихо, братско слово.

[1845]

Стилианъ Чилипгровъ

ЩОМ УМРА, МЕ ПОГРЕБЕТЕ...

Щом умра, ме погребете
Нейде на могила
Посред степите широки
На Украйна мила,
Та скалите над водата,
Днепър и полята
Да се виждат, да се чува
Как реве реката.

Щом помъкне от Украйна
Днепър към морето
Кърви вражи — аз тогава
Планини, полета
Ще оставя, ще отида
Чак при Бога в рай
Да се моля. Дотогава
Господ аз не знам.

Погребете ме, станете,
Пращите счупете,
С вражи кърви свободата
Щедро наръсете.
И в семейството велико,
Свободно и ново
Не забравийте, спомнете
И мен с добро слово.

[1845]

Димитър Методиев

МИНАВАТ ДНИ, МИНАВАТ НОЩИ...

Минават дни, минават нощи,
 Минава лятото; шуми
 Лист пожълтял; без каква моц е
 Сърцето, мисълта ми спл
 И всичко спл. И аз не зная
 Живея ли, или се мая
 И доживявам сетен час —
 Ни плача, ни се смея аз...

Съдбо, де си? Съдбо, де си?
 Никаква те няма...
 Щом добра не ти се дава,
 Дай ми зла, но само
 Да не спл, щом ходя, Боже,
 Да не се подмятам
 Като никому ненужен
 Гнил пълн по земята.
 Дай ми, дай да поживея,
 Хората да любя!
 Не далеш ли... нека огън
 Земята погуби!
 Страшно е да си в окови,
 Да умреш в неволя,
 Но по-горко е да сплш ти --
 И да сплш на воля —
 Да засплш на веки-вечни,
 Без следа отминал,
 Да не знаят дали жив си,
 Или си починал...

Съдбо, де си? Съдбо, де си?
 Мъката ме гложе.
 Щом добра не ти се дава,
 Дай ми зла, зла, Боже!

СПОМНЕТЕ, БРАТІЯ...

Спомнете, братя, оня час...
Как шій стояхме — птиця в клетка —
И гледахме с тъга и страст
Навън през черната решетка,
И мислихме си: „Кой ли знай
Кого на тихо, братско слово
Ще се сберем така отново
В пробудения роден край!“ —
О, няма, няма, мои братя,
Вода от Днепър да гребем.
Разпръснати, ще рознесем
Неволите си. В свободата
Ще вярваме, дор някой ден
И шій на тоя свят студен
Не заживеем, като всички...
Дорда това стане —
Обличайте се, братя мои,
Украйна любсте
И за нея, нещастната,
Богу се молете.
Пък и него забравете
И не го кълнете.
И понаякога в неволя
За мен си спомнете.

[1847]

Димитър Методиев

ГРАДИНКА ВИШНЕВА...

Градинка вишнева край къщи,
Над вишни бръмбари бръмчат,
Орачи със ралата крачат,
Девойки пеят и вървят,
А майка за вечеря чакат.

Около къщата вечерят,
Зорница вечерна изгри.
Вечеря църката подава,
Да я поучи рече майка,
Але славейко ѝ не дава.

Сложила майка покрай къщи
Малките свои дечища,
Сама до тях заснала вълна.
Замлъкна всичко... Сал момите
И славейчето не замлъкват.

[1847]

Крум Кюлявков

В НЕВОЛЯ ТЕЖКО Е...

В неволя тежко е... Аз, клети,
И свобода не съм видял,
Но все пак някак съм живял,
Макар и в чужди, но в полета...
Сега и таз съдба проклета
Зова като завиден дял.
Далеч от майката-робиня,
Аз своя глупав ум проклинам,
Че свободата си оставих
Във кална локва да удавят.
Помисля — и сърцето стине:
Дали не ще ме тук заринат,

В Украйна пак не ще ли мога
До слави хората и Бога?

[1847]

Димитър Методиев

И ПОГЛЕДВАМЪ, И РОЗГЛЕДВАМЪ...

И погледвамъ и розгледвамъ
Степи и полета, ---
Ехъ, нѣмали, че и старецъ,
Воленъ да се сѣта?...

Бихъ отишълъ въ Украина,
Въ моя домъ оставенъ;
Какъ тамъ всичко би радвало
Старецътъ забравенъ.

Сладко тамъ си бихъ почивалъ,
Бихъ се молилъ само,
Бихъ се молилъ!... Но азъ нѣма
Да се върна тамо!

Безъ надежда и свобода
Какъ ще проживѣя?
Ой, кажете мили хора,
Че ще полудѣя!...

[1848]

С. Дриновъ

И НЕБЕСА НЕМИТИ...

И небеса немити, снят вълни в покой,
И край брега е-хе-е далеч,
Комиша, как ошил се веч,
Без вятър се люлее. Боже мой!
Та дълго ли и до коча
В таз незатворена тюрма,
Край туз безрадостно приморие
Ще страдам ах? И не говори,
Мълчи, кат жива, се люлей
В полето жълтава трева;
Не иска правдата да каже
Друг няма кой да питам даже.

[1848]

Крум Кюлявков

ТО КАКВО СИ ПОЧЕРНѢЛО...

Отъ какво си почернѢло
Ти, поле зелено?
— ПочернѢхъ, че за свобода
Въ кръвъ съмъ потопено.

Цѣлата страна Брестичка,
На четири мѣли,
Съ трупове си запорожии
Славии су покрили.

А следъ тѣхъ и хищини срани
Мене палетѣха —
Пламени очи казанки
Хищно изкълваха.

ПочернѢхъ, но свежестъ мене
Накъ ще ме обгърне —
Само вашата свобода
Нѣма да се върне...

Ахъ, отлитна волна воля:
Вне ще орете
Мълкомъ и судба горчива
Вѣчно ще кълнете...

[1848]

Хр. Цанковъ - Дерижанъ

ВРЕД СЕТЛИНИ...

Вред светлини, оркестър свирн,
Оркестър плаче и не спира;
Сияят младите очи
Като елмази; в тях витаят
Надежда, радост; те играят
И пръскат весели лъчи,
Те — негрешилите очи.
Гълчат, говорят и се смеят,
Танцуват всички. Само аз
Като проклет стоя, немея
И плача тайно, сам в света.
Защо тъжа? Затуй, на pewno
Че все под небосводи черни,
Без слънце мина младостта.

[1850]

Димитър Методиев

СЪНУВАХЪ СЪНЪ...

Сънувахъ сънъ: покрай гората
 Върби надвисватъ надъ рѣката ---
 Колибка между тѣхъ поглежда:
 Тамъ старецъ, седналъ, се навежда,
 Въ руке си внуче полюлява.
 Но ето — бързо долетява
 Засмѣна майка — радостъ, кликъ —
 Тя нѣжно го цѣлува въ мигъ
 И взема бързо на руцетѣ --
 Да си го носи подъ клонетѣ
 А споменъ стареца унесе,
 Той тихо шепне: „Скрѣбъ, куде си?“
 И „Отче нашъ“ съ покой въ душата
 Той тихичко на себе пѣй, —
 А презъ върбитѣ слънце грей ---
 Засѣда тихо задъ гората:
 И, съненъ, старецъгъ тогава
 Въ колибката си се отправя.

[1850]

Хр. Цанковъ-Дерижанъ

НА СЕСТРА МИ

Милавайки край скръбни, бедни
Крайднепровски едни села,
Са мислех, — где ли да се дена?
Къде глава да присловя? —
И съм сънувах: виждам аз,
В градина, пълна със цветя,
Стои над бърдото самотна,
Кат дева, хижича една.
Разплел вълна широки Днелър!
Сияе старня, гори!
И гледам: в тъмнати градинка,
Под бяла вишня и на хлад
Сестрицата мой седи!
Душицата многострадална! —
Каточе в рая се намира
И все очаква своя брат,
Зад Днелър да се появи.
И вижда тя — сал дъсчен плува,
Ту над вълните полети,
Ту пак вълните го закриват...
...Мой мии братко! Участ мой! —
Събудих се. Отново ти...
Бе крепостна, а аз в робия!...
Така од детство си вървиме
През търнести, бодливи ниви!
Сестра, молисе! да сме живи,
Ще не помогне Бог да минем.

[1859]

Крум Кюлявков

ОТМИНА МЛАДОСТТА...

Отмина младостта далече
И от надеждите ми вече
Повея хлад. О зима! Мраз...
Седиш сам в къщата сурова.
С кого ще размислиш ти слово
Или съвет? Във тоя час
Ти сам си, сам. Ни звук, ни глас.
Седи си сам, доде надежда
Глушеца вярващ не осмей,
Във лед очите не скове
И гордостта на мисли прежни
Не пръсне като сняг в степта.
А ти търпи и пролетта
Не чакай вече да се върне,
Градинката ти, що посърна,
З листа зелени да увий,
Надеждите да обнови
И мисли волни да прегърне
И с тях да литне... Не. Седи.
И нищичко не чакай ти!

[1860]

Димитър Методиев

ШЕВЧЕНКО ВІРМЕНСЬКОЮ МОВОЮ

Ім'я Шевченка у вірменській літературі вперше було згадане 1879 р. в статті Керовбе Кушнеряна п. н. „Тарас Шевченко — національний поет Малоросії“, надрукованій в числі 1-ому журналу „Базмавен“. Кушнерян, народжений на Криму, жив на Україні і знав українську мову, літературу й історію і він теж був першим перекладачем поезій Шевченка на вірменську мову. Перу його належить переклад вірша „Як умру, то поховайте...“, уривків поеми „Гамалія“ та поеми „Черниця Мар'яна“. Згодом, аж до революції 1917 р., появлялися переклади Шевченкових віршів спорадично по періодичних виданнях.

Після 1917 року перекладали Шевченка на вірменську мову Г. Сар'ян, Н. Зар'ян, А. Граши, С. Гаронци та інші. З кінцем 50-их років був виданий „Кобзар“ вірменською мовою, здебільша з перекладами Г. Сар'яна, до якого з більших творів Шевченка увійшли „Катерина“, „Гайдамаки“, „Кавказ“, „Сон“ і до якого вступну статтю написав А. Ісаакян.

Як зразок вірменських перекладів поданий тут Шевченковий „Заповіт“ в перекладі Г. Сар'яна.

Կ Տ Ա Կ

Երբ մեռնեմ ես, Թաղեցեք ինձ
Քարձր գերեզմանում,
Տափաստանի մեջ ընդարձակ,
Մեր Ուկրաինայում,
Որ արտերը անծայրածիր,
Դեռ պրբ հառաչում
Ծ'վ տեսնեմ ես, և՛ չսեմ ևս
Ենչպես է շառայում:

Ուկրաինայից եքք տանի ևս
Ու հասցնի մինչ ծով
Ոստիների արյունն... Այն ժամ
Գաշտեր, սարերը մով
Կըթողնեմ ես, կըսլանամ
Մինչ երկինքը անհուն
Աղոթելու... Իսկ մինչ այդ ևս
Չեմ ճանայում աստծուն...

Թաղեցե՛ք ու ելեք «տքի»,
Շղթաները կտրեք,
Ծվ թշնամու շար արյունով
Ազատություն ցողեք,
Ծվ ինձ այդ մեծ ընտանիքում
Ծ'վ աղատված, և՛ նոր,
Մի՛ մոռացեք, հիշեցե՛ք ինձ
Խոսքով բարի, անդորր...

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА ГРУЗИНСЬКУ ТА ІНШІ КАВКАЗЬКІ МОВИ

Твердження Маріями Цотадзе, автора оглядової статті „Шевченко в грузинській мові“, надрукованої у XV-томі варшавського видання творів Т. Шевченка (стор. 425-430), що відомий грузинський поет і драматург Акакій Церетелі (1840-1915) був „першим перекладачем на грузинську мову поезій Шевченка“ не доведене ніякими фактами. Не зважаючи на особисту знайомість Церетелі з Шевченком і на великий вплив Шевченкової поезії на оригінальну творчість Церетелі, в перекладній спадщині останнього не залишився ні один переклад з Шевченка.

Перший переклад з Шевченка на грузинську мову, як і взагалі на мови інших народів кол. Росії (крім російської) належить — як стверджує радянський шевченкознавець В. Є. Шубравський у своїй статті „Шевченко і література народів СРСР“ („Рад. Літературознавство“, 1961, кн. 2, стор. 83) — перу грузинського белетриста Н. Ламоурі. Зроблений цим письменником переклад Шевченкової „Паймички“ був надрукований у журналі „Іверія“ (1881, № 2) редактором цього журналу І. Чавджавадзе. Згодом, вже аж 1909 р. був надрукований у журналі „Дроеба“ (№ 10) уривок Шевченкового „Послання“ в перекладі поета і пізнішого прозаїка А. Шаншвіашвілі.

Зацікавилися грузинські літератори творчістю Шевченка вже в першій пол. 1930-их рр. За-

ходами письменника Георгія Наморадзе (нар. 1882) була видана 1933 р. Держ. Видавництвом Грузії збірка поезій Шевченка в перекладах грузинських поетів. В 1936 році запроєктовано було видати більшу збірку творів Тараса Шевченка в перекладах С. Чіковані, Т. Табідзе, В. Гапріндашвілі, Т. Чічінадзе, П. Яшвілі та ін. Але ж ця збірка ні в 1937, ні в 1938 рр. не появилася, бо почалися криваві репресії проти грузинських „буржуазних націоналістів” і між зліквідованими в той час опинився також один з перекладачів Шевченка на грузинську мову видатний грузинський поет-символіст Тиціян Табідзе, розстріляний з початком 1938 р. Приготовлювані до цієї запроєктованої збірки переклади з Шевченка були друковані спорадично, починаючи від 1936 р. в журналах чи інших окремих виданнях. Так, напр. 1936 р. в присвяченому Шевченкові березневому числі журналу „Мнатобі” („Планета”) були надруковані переклади Давида Гачечіладзе, Ясамані й Іраклія Абашидзе і в числі 12-ому цього ж журналу була опублікована „Катерина” в перекладі Симона Чіковані, видана цього ж року окремою книжкою у видавництві „Федерация” в Тбілісі. В числі 7-ому часопису „Літературулі Сакартвело” („Літературна Грузія”) з 24 травня 1936 надруковано „Кавказ” в перекладі Н. Мітрінквілі і „Де ти, доле...” в перекладі С. Чіковані. У журналі „Мнатобі” ч. 3 за 1937 рік надруковано „Гамалію” в перекладі Ілю Мосашвілі і в газеті „Комуніст” з 12 і 26 квітня 1937 р. були надруковані вірші Шевченка „Маркевичу” в перекладі В. Горгадзе та „Кавказ” в перекладі Н. Міцішвілі. Останній переклад був виданий 1937 р. окремою книжечкою і цього ж року вийшов теж окремо переклад Д. Гачечіладзе Шевченкової поеми „Сон”.

Наприкінці того ж року у Тбілісі появилoся шкільне видання вибраних творів Шевченка в перекладі на грузинську мову п. н. „Вірші та поеми“. В 1939 році, в 125-ліття з дня народження Шевченка, були видані ще окремі більші збірки перекладів з Шевченка на грузинську мову, але ближчих даних про них немає.

Перекладано Шевченка крім грузинської також на інші кавказькі мови — абхазьку і кабардинську. Переклади Шевченкового „Як умру, то поховайте . . .“ в цих мовах — абхазькою П. Услара і кабардинською Керіма Отарова — надруковані у виданні АН УРСР „Заповіт мовами народів світу“, Київ, 1960.

Переклади з Шевченка на кавказькі мови представлені в нашому виборі „Кавказом“ в перекладі Іло Мосашвілі на грузинську мову і „Заповітом“ в перекладі П. Услара на абхазьку мову.

გ ა მ ა ლ ი ა

„ეჰ, ქარი არა ჰქრის აქ უკრაინული
და ტალღებს არ გვესვრის,
იქნება იქ ბჭობენ ოსშაღზე ლაშქრობას,
მაგრამ ჩვენ რა გვესმის!
დაპბერე ქარო და მოვარდი ზღვაური,
ველებს რომ ველებო.
ჩაჰკალი გაყინულ ბორკილთა ხმაური.
შეგვიშრე ცრემლები.
დაძარ ზღვაო და გასწიე კედლები,
გამოჩნდნენ ნაეები,
შოღიან, მოჰჭრიან კაზახი მხედრები
აწუდილი მკლავებით.

ღმერთო, შენ უშველე, იხსენი კიდევაც,
მოგმართავთ ლოცვებით,
ან ვნახავთ კაზახთა ვაეკაცურ დიდებას,
ან დავინოცებით“.

ასე მღეროდნენ კაზახნი სევდას,
სკუტარში ერთად და ცრემლებს ღვრიდნენ,
ცრემლს ისევ ცრემლი და კვნესა სდევდა.

არა სმენია ტირილი გმირთა
და ძლივს შეირბა ბოსფორი ფართო,
წაიღო ტალღა ბლავილით მარტო
და დაანარცხა კლდეების პირთან.
ზღვამაც გაიგო წუხილი სხვისა,
რაც მორევებში უენოთ ითქვა,
ლომანს მოსწმინდა ცრემლები ზღვისა
და დნებრს გადასცა ბოსფორის სიტყვა.

გაღიხარხარა მდინარის ტალღამ,
და უღვაშებზე მოიგდო ქაფი:
— „გესმის ზარტიცა? ზომ არა გძინავს!“ —
ხარტიცამ გასცა პასუხი სწრაფი:
— „მესმის“, — და დნებრზე კაზახთა
რაზმმა.

გადაიარა ტალღების კაფით:

„ოსმალო ქალს ამ ზღვას იქით,
ქოხი უღვას შწირი.
ზღვაო, კლდეებს დაჰქარ რიხით,
შეუწვრიე ძირი,
ჩვენც მოვდივართ იქით.

ოსმალო ქალს ფარჩის კალთა,
აკილი აქვს ვერცხლით,
რა ხელი გვაქვს ღამაზ ქალთან
მახვილით და ცეცხლით.
საკუთარი სისხლით,
ჩვენს მოძმეებს ეიხსნით

ოსმალო ქალს გრძელი წვერით
ღაშა უზის გვერდით.
ჩვენი მტერი, როგორც მტვერი
გავიტანოთ მკერდით,
მოსისხარი მტერი“!
მისტურავენ, ფრთამალია
ქარას ქროლა ზღვაზე,
წინ მოუძღვის გამალია,
ამართული ნაეზე.

გამალია, ასწი აფრას,
მკერდი კედელს გიგავს!
და მოძვარდნენ ზღვაზე მძაფრად
მოთარეშე ვრიგალს.

პარამხანაში სთელემს ბიზანტია,
სძინავს სკუტარასაც და ზღვის - ბიძგებმა
აუფრიალეს შავი მანტია,
რომ შესძლონ მისი გამოდვიდება.

— დადექ, ბოსფორო, გაგლესავ ქვიშით,
ხედავ, სულთანთან სტუმრებში მომყავს, —
კიოდა ზღვა და ვაით და ვიშით
კლდეს უკაწრავდა ამოკმულ ლოყას.

ასე იტავდა ზღვა თავის მკერდით
უცხო სტუმრებს და ქარის ნანაში,
ლამაზ გოგონას სულთანის გვერდით,
ისევე ეძინა ჰაჰამხანაში.

მხოლოდ არ სთვლემდნენ სკუტარის ტყვენი,
ღმერთის ლოცულობდნენ ბორკლით ხელში,
ზღვა კლდეს ლოკავდა ქაფიან ენათ
და ოსმალურ ხმალს იჭივებდა ბნელში.

„ჰე, დიდო ღმერთო უკრაინისა,
აქ ნუ გაგვწირავ უცხო მხარეში,
ნუ გვატყვევ სირცხვილს, იტაც და უტაც —
ჩვენი მშობელი ქვეყნის გარეშე.“

რომ ვით მონები ზენს წინ არ წარესდევთ,
და განკითხვის ეამს, ქვეყნის წინაშე
კვლავ ბორკილები არ გვეღობა მკლავზე
და არა გვქონდეს მკერდი ოკინაში“.

სთქვენს და გაისმა: „დაჰქარ, აკაფე“ —
და სვეცხლის შეჭი შიადგა თვალებს,
„დაჰქარ ურჯულოს!“ ეილაც კიოდა
და მკერდით გლეჯდა სკუტარის კარებს.

გამალია სკუტარს ანგრევს,
ერჩის მკლავიც, გულიც —
და მიუვალ ციხის სანგრებს
გრიგალივით უვლის.

სკუტარის თავზე ჰქუხს ზარბაზანები,
მტრის ჯარს აბალი გუნდები სცეკლიან
და კაზახებს მწყობრ რაზმები,
იანიჩარებს ტყუესავით სჭრიან.

გამალია ხმლითა სცელავს.
ჯოჯოხეთის ბუდეს.
ხან ბურჯებზე მტერსა სთელავს
ჩან ალაყაფს უტევს.

— „ამოფრინდით აოწივებო,
მტერი მოვსპოთ უხდა“
გაიგონეს შეფარდებმა
ამოფრინდნენ ვუნდათ.
და ბრძოლაში ჩაბმულ მხედარს,
მხარე მისცეს ძეგმა,
არ უნახავს მოხუც დედას
კახახური შეგმა.

ნუ შეერთები, მოდი ნახე
ჩუქნებური ლხინი,
შავი დამე, როგორც მახე
ჩალობილა რკინით.

გამალია წინ მიუძღვის
განა ქურდბაცაცებს,
მოპკივის და მოუძღვება
ხმალშიშველა აკებებს.

და სკუტარი ღრუბლებამდე
ცეცხლის ალით ქშინავს,
ცეცხლა წივის ხომალდებზე,
გარეთაც და შინაც.

შეტორტმანდა ბიზანტია,
ბრახით თვალებს სჩაჩხავს
და კბილებით ეშიდუბა
კახახების ჩაჩქანს.

ბლავის მხეცივით და როგორც ნისლი,
ზღვის კიდებზე მტერი ქურდმა,
ფრანგულის პირზე იფეთქებს სისხლი,
შემდეგ დაცხრება და მიეჭრება.

იწვის სკუტარი და ცეცხლი მალა
ფულის ხართულებს, კედლებსა კაწრავს

და კვლავ იჭებებს ბოსფორის ტალღა,
რომ სისხლის ღვარი მეორედ დაძრას.

კაზახთა რაზმი ციხეზე ფრინავს,
თითქო ზევეარდნის გუნდი უვლიდეს.
რომ დნებრის პირას გაღვსილ რკინას,
ციცხლად ვერავინ ვერ წაუვიდეს.

ცეცხლში დგანან და არა სწვავთ ცეცხლს,
კაზახთა გულშიც ცეცხლი იალებს.
და ოსმალური თქრო და ვერცხლით,
ნაევებს ტვირთავენ იალქნიანქმს.

დაცხრა სკუტარი, გათაედა ჯაფა,
ბიჭებს — ბიჭები მიუდგნენ გვერდით,
ლურჯი აფრები აშალეს სწრაფად
და ჭადმორეულ ტალღების ფაფარს,
ახალ ბრძოლაში შეებმენ მკერდით.

მისცურავენ და დიდხნის ნატრულს,
სამშობლო მიწის ნაპირს ელიან,
სჭრიან შორეუებს და როგორც მაყრულს,
თავის საყვარელ ლაშქრულს მღერიან:

„ჩვენმა გმირმა გამაღიამ,
გზა ვაღია ბიჭებით,
ზღვა შენვდა და ზღვაც დაღია
თავდაღებულ ბიჭებით.

ზღვა შენვდა და ზღვას იქითაც
გაიარა ტყეები,
რომ დაეხსნა ოსმალეთში
დაკარგული ტყვეები.

არ დაზოგა არც მოსისხლე,
არც მკლავი საკუთარი,
შულეწა და შეანგრია
მოუვალი სკუტარი.

და მოძმეებს შეუძახა:
„ღმერთი არის მოწყალე,
ისეა ვართ ცოცხალი.
ღვინო ესვით და ნაფოტ-ნაფოტ
მტერი ვჭრათ და მტერი ვკაფოთ,
და კარგები ხალხებით და
ხავერდებით მოვიხატოთ“

ამოფრინდნენ კაზახები,
ყანა სკრეს და თივა ცელებს,
ძნებად დადგეს, ძნაც გათქერეს
და უმღერეს თავის მხსნელებს.

„დიდება შენ, გამალია,
გზა მიგიძღვის დიად მზისკენ.“

რომ მოძმენი ტყვეობიდან
ვაკეცური მკლავით იხსენ“

მიიმღერიან და გვირის თვალი
თავის არწივებს გარს დასტრიალებს,
დარდანელიდან წამოვა ქარი
და იალქნების ტყეში შრიალებს.

არა სჩანს მტერი უკან მღვეპრი
ვეტძან ივანე პოდკოვას შიშით,
რომ სტამბოლს ისევ არ მისცეს ცეცხლა
და არ წაღვეოს ბოსფორის ქვიშით.

ზღვას მიპობენ, ზღვა ხან დაცბრება,
მიინაბება და ძილს აპირებს,
ხან კი უეცრად ისევ გაწყურება
და ეკვეთება კლდიან ნაპირებს.

გამალია, ქარმა დაჭრა,
თითქო ქარიც ჰკვირობს,
და დაეცა მშვიდად აფრა
მშობელ სანაპიროს.

ილო მოსაზვილმა:

აშასიანი აქცია

სა სანუთსლაკა შიარა სუეფუ.
 აღამრა სთაწანუ,
 ასაბან თბაა აგუთანუ,
 სა სუკრაინაქუ;
 აღი დუ ფუშაქუა თბაქუეი,
 დნეარი უი აფაქუეი
 ხარა იბბაუა, ცქა ისაპაუა,
 უი იარა აბეუ შოგაუა.

უკრაინატი იშოაგალაკა
 ხარა ამშუნ იაწიანუ
 ჰალაეია რშა... უსყან ხარა
 აღიი აშბუეი აბრა—
 ჰეგდ აანუენუ, იარა უბრანუ,
 სკაპ ანცია იხათა იანუ
 სიჰიარანუ... უანდა ხარა—
 დსებდერამ უი ანცია.

ხარა სუეფუ, ნას შიი შინაგელ,
 აშამთლაჰიქუა ნკაშეუ.
 ნას ჰალაეია რშალა
 იცქაშიტი ახაქუითრა.
 სარგდ თააციარა დუ აქუ,
 ხაქუით თააცია ქოცე აქუ.
 სუნიხაშემერწოთნ, სუმაგულაშალა
 ეია ხაა გუყაწაგალა.

[1845]

П. Услар

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА ІСПАНСЬКОЮ МОВОЮ

Редактори Повного видання творів Тараса Шевченка, започаткованого Українським Науковим Інститутом у Варшаві, редагуючи в 1937 році XV-ий том цього видання п. в. „Шевченко в чужих мовах“, не змогли знайти для нього ніяких перекладів еспанською мовою й обмежилися тільки до відгуків і згадок про Шевченка в еспаномовних публікаціях, що їх також було обмаль. Автор статті про ці відгуки в різних мовах, в тому і в еспанській, Іван Дубицький, констатував, що в еспанській мові, яка „належить до найбільш розповсюджених мов світу“ перекладів з Шевченка немає. Що більше, він мусів водночас ствердити, що йому не пощастило знайти також і в „Південній Америці перекладів з Шевченка, хоч можна вже знайти в деяких південноамериканських містах, що виказують деяке скупчення нашої еміграції, і вулиці названі в честь Шевченка“. Із відгуків про Шевченка І. Дубицький міг назвати тільки чотири статті про Шевченка, що їх надрукував ще 1877 р. український учений-філософ В. Лесевич в еспанському часописі „*Plustración Española*“.

Щойно останнім часом, у зв'язку з перебуванням українських студентів і науковців в Іспанії, зокрема завдяки інформаційній праці д-ра Дмитра Бучинського, збільшилося там зацікавлення українською літературою і з'явилися перші переклади з Шевченка, Франка та ін. українських письменників. В журналі „*Poesía Española*“, що ви-

ходить у Мадриді, в числі 27-ому за березень 1954 р. стор. 5-8, появилoся п'ять перекладів зроблених літ. критиком і публіцистом Дмитром Бучинським: „Думи мої, думи мої...“, „Минають дні...“, „Мені однаково...“, „Садок вишневий...“ та „Сонце заходить“. В 1961 році в опублікованій еспанською мовою у Буенос Айрес брошурі “Taras Shevchenko, 1814-1861” надруковано „Як умру, то поховайте” у вільному перекладі Ангеля Х. Баттістессі (Angel J. Battistessa). Нa рік, 1962 р., в еспанському вечірньому щоденнику “La Noche”, що виходить у Сантіяго де Галісія, друкованому частинно старою мовою „галлего”, появилoся переклад на цю ж мову Шевченкового віршу „Сонце заходить, гори чорніють...”. Належить цей переклад перу відомого еспанського літератора й автора статей про Україну, Шевченка, Франка та ін. Мануелеві Фабейро Гомезові (Manuel Fabeyro Gomez) і зроблений він на підставі перекладу цього ж віршу, що його дав д-р Дмитро Бучинський.

У виданні кнiвської Академії наук „Заповіт мовами народів світу”, К. 1961, перекладу „Заповіту” еспанською мовою немає.

До поданого до цієї статті вибору включено усі вище названі переклади з Шевченка еспанською мовою, що є сьомою за своїм поширенням у всьому світі.

PENSAMIENTOS MIOS

Pensamientos míos, pensamientos míos,
 ¿Cómo sufro yo con vosotros!
 ¿Por qué estáis en los papeles
 En las líneas tristes?
 ¿Por qué en viento no los dispersó
 Como al polen en las estepas?
 ¿Por qué el mal no los adormeció
 Como a un niño suya?
 Pues el mal les parió en el mundo,
 Los bañaba en las lágrimas — ¿y por qué no los
 hundió?
 No los llevó al mar, no los dispersó en el campo.
 No debía preguntarme la gente, ¿qué me duele?
 No debí admirarse de por qué maldigo mi suerte.
 ¿Por qué sufro en el mundo?... No debía reír...
 “No hay otro remedio”.
 ¿Mis flores, mis niños!
 ¿Para qué los amaba, para qué los criaba?
 ¿Lloraría un corazón en este mundo
 Como yo lloraba con vosotros? Es posible.
 Es posible que se encontrara un corazón
 Virginal, los ojos negros
 Que lloran con vosotros.
 Y yo no edisco nada más...
 Una lágrima de los ojos negros
 Y yo ¡seré el más rico de los ricos!

[1839]

Dmytro Buchynskyj

PASAN LOS DIAS

Pasan los días, pasan las noches.
Pasa el verano; murmuran
Las hojas doradas; se apagan los ojos,
Duermen los pensamientos, duerme el corazón,
Todo duerme... Y no sé;
Vivo o lentamente muero,
O estoy caminando en el mundo
Pues ya no lloro ni río...
¿Suerte, dónde estás? ¿Suerte, dónde estás?
¡No hay ninguna!
Dios mío, cuando no tengas una buena,
¡Mándame una mala, malísima!
No me permitas andar dormido,
Deteriorarme con el corazón
Y como un tronco podrido
Vagar por el mundo;
Permítaseme vivir, vivir con el corazón
Y amar a los hombres.
Y cuando no ¡permítaseme maldecir!
Y encender el mundo!
Es terrible caer en las cadenas,
Morir en la esclavitud,
Y muchísimo peor dormir, dormir
Y dormir en la libertad
Y dormir para siempre
Sin dejar ningún rastro.
Da lo mismo: ¡vivió o murió!...
¿Suerte, dónde estás? ¿Suerte, dónde estás?
¡No hay ninguna!
Cuando, Dios mío, no la tengas buena,
¡Mándame la mala, malísima!

[1845]

Dmytro Buchynskyj

TESTAMENTO

Cuando muera, enterradme
en una tumba alta,
en medio de la estepa
de mi adorada Ucrania.
¡Así yo podré ver los campos anchurosos,
el Dnipró, sus represas agitadas,
y podré oír también
cómo braman sus aguas!

Y cuando el río arrastre atravesando Ucrania,
hasta la mar azul
tanta sangre adversaria,
entonces dejaré los campos y los montes
y volaré hacia Dios
a alzarle mi plegaria,
pero hasta que ello llegue
de Dios no sabré nada.

¡A mí, enterradme, mas de pie vosotros,
las cadenas que os atan quebrantad,
y con la impura sangre derramada
la libertad sagrada alpicad!
¡Y ya en familia inmensa,
familia libre y nueva,
no olvidéis recordarme
con una palabra buena!

[1845]

Angel J. Battistessa

A MI ME ES LO MISMO

A mi me es lo mismo: viviré
O no en Ucrania.
O alguien me recordará o me olvidará
En la nieve extranjera.
Absolutamente me da lo mismo.
Crecí en la esclavitud entre ajenos,
Y sin llantos de los míos.
Moriré llorando en la prisión,
Y todo lo llevaré conmigo.
No dejaré ni una pista pequeña
En nuestra famosa Ucrania,
En nuestra, pero no nuestra tierra.
No me recordará el padre con su hijo,
No dirá al hijo: "Rézale,
Rézale, mi hijo; él es un mártir
Por la Ucrania".
A mi me da lo mismo: rezará
O no aquel hijo ...
Pero no es igual,
Cuando los hombres malos y astutos
Acunen a Ucrania y en los fuegos
La despierten ya arruinada ...
¡Oh, esto ya no me da lo mismo!

[1847]

Dmytro Buchynskyj

CREPUSCULO UCRANIANO

Jardín de guindos junto a la casa,
Los abejorros zumban sobre el guindo,
Los labradores van con los arados,
Cantan andando las mozas
Y las madres esperan con la cena.

La familia cena en el patio,
Aparece la primera estrella,
La hija sirve la cena
Y la madre quiere decir algo
Pero no lo permite el ruiseñor.

La madre acostó sus pequeñuelos
En el patio junto a la casa
Y sola se durmió con ellos.
Todo se hundió en el silencio... Sólo las chicas
Y el ruiseñor no han callado.

[1847]

Dmytro Buchynskyj

SOL POR

O sol xa bñdixou, i-os montes
 vense tristicor i-escuros;
 os paxariños non chían
 e quedar os campos mados.
 Os homes están contentos,
 de poderen acougar,
 i-cu mesmo, estou ollando
 meu corazón a voar
 pol-os ares infinidos
 a guindeiras ucranians.
 Vou voando, vou voando,
 gundido no meu pensar.
 Meu corazón adormece
 nista belida serán.

A noite chegou ós campos,
 á serra i — ó piñeiral.
 No ceo azul, unha estrela,
 escomenzou a brilar.
 ¡Miña estrela! ¡Miña estrela!
 Meus ollos son a chorar.
 ?Aparaceches na Ucrania?
 ?Os ollos dos meus irmáns
 buscan no ceo azulado?
 ¡Xa me esquenceron! ¡Xa dormen!
 De min, nada saberán.

Da miña sorte, estreliña,
 nunca lle queiras contar!

[1847] Manuel Fabeiro Gomez

ШЕВЧЕНКО ЕСТОНСЬКОЮ МОВОЮ

Не зважаючи на те, що в естонських періодичних виданнях з'являлися згадки і статті про Шевченка вже з 1888 року, перекладів з Шевченка ще й сьогодні дуже мало. Ні одного естонського перекладу не було в XV-ому томі УНІ, в кінцевій статті якого була згадана тільки стаття про Шевченка в естонському журналі "Bestu Kodu" 1911 р. Відсутність перекладів з Шевченка на естонську мову стверджує й С. Г. Ісаков, автор статті „З історії українсько-естонських літературних взаємин“, надрукованої в „Рад. літературознавстві“, 1959, кн. 1, стор. 116-124. Ісакову відомий тільки переклад віршу „Доля“, надрукований в журналі "Vikerkaar", 1924, № 28, і переклади віршів „Доля“, „Минають дні...“ та „Як умру, то поховайте...“, надруковані в часописі "Looming" 1936 р., № 6, зроблені Ю. Шумаковим. Останній з цих перекладів, подаємо як зразок Шевченкової поезії естонською мовою.

JA KUI SUREN...

Ja kui suren, matke maha
mind Ukrainas kallis,
et ma puhkaks keset steppi
seal kurgaani vallis,
et siis laiu põlde, laasi
laotaks ces Ukraina
ja et võimsa Dnepri kohin
kestaks unne aina,
Ja kui jõgi sõjamõllus
kastund vänuverre,
eemale Ukraina pinnast
kannab koolnuid merre:
jättes maha põllud, aasad,
hinges paivetunne,
tõusen taeva poole... Seni
jumalat ei tunne,
Matnud mulda, tõuske üles,
lõõge kütkeid puruks,
kastes prüust kurjas veres,
et mind pain ei suruks.
Ning siis suures rahvaperes,
möödas ajang pime,
tuletage vaikscil sõnul
meelde minu nime.

[1845]

J. S z u m a k o v

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА ЖИДІВСЬКОЮ МОВОЮ

Не зважаючи на вже давніше зацікавлення жидівських літераторів і перекладачів поезією Шевченка, праці над перекладами його творів на жидівську мову почалися тільки після першої світової війни. Згідно із даними Шимона Мельцера в його статті „Шевченко в жидівській мові”, надрукованій в XV-ому томі Повного видання творів Шевченка УНІ у Варшаві, стор. 436-439, в другій половині 1920-их років було запроєктовано на Україні повне видання творів Шевченка в перекладі на жидівську мову. Мали співпрацювати в цьому виданні — Л. Квітко, П. Маркіш, Д. Гофштейн, Л. Резнік й Е. Фінінберг. До реалізації видання з різних причин не дійшло і в 1937 році появилася тільки окремою збіркою невеликий вибір поезій Шевченка в перекладах Давида Гофштейна (1889-1952). В Західній Україні перекладали Шевченка жидівські поети й перекладачі Б. Горовіц, А. Кляйн, Ш. Мельцер, із яких були опубліковані тільки деякі переклади Б. Горовіца, жидівського поета родом із Майдана біля Станиславова. Приготовані абсолювентом української гімназії в Коломиї Шимоном Мельцером переклади ряду Шевченкових віршів і поем, між ними „Гамалії”, „Перебенді”, „Івана Підкови”, „Тополі” та ін. залишилися неопубліковані і з них тільки переклад „Як умру...” увійшов до XV-ого тому УНІ.

Пожвавилася праця над перекладами з Шевченка наприкінці 30-их рр. у зв'язку із 125-літ-

тям поета в Українській РСР. В 1939 році була видана в Києві 254-сторінкова збірка перекладів з Шевченка п. н. „Геклібене верк” в опрацюванні Давида Гофштейна. Цього ж самого року у Москві була видана маленька 33-сторінкова збірка ліричних поезій Шевченка теж в перекладі Д. Гофштейна п. н. „Геклібене лідер” і в Одесі 58-сторінкова збірка його ж перекладів п. н. „Лідер”. Окремо 1939 року була опублікована в Києві Шевченкова „Мандрівка з приємністю та й не без моралі” в перекладі невідомого автора п. н. „А шпацір міт фаргенінгн ун ніт он морал”.

В цьому томі передруковані з XV-ого тому варшавського видання переклади М. Хашевацького, Ш. Мельцера, В. Горовіца і Д. Гофштейна.

DOS ŠIFL

Šmucet a veldl mitn vintl,
sojdet zich mit grozn,
mitn Dunaj švint a šifl
elnt un farlozn.

Švint a šifl ful mit vascr,
nit s'farhalt es kejner,
volt farhaltn es a šifer --
iz nito kajn ejner.

Vigt zich es ahin — ahertsn,
až dos harts nemt plozn!
Švint dos šifl on a ruder,
vu der vin tut jogn.

Švint arojs in jam in blojen,
až der jam nemt kochn,
az s'tsespiln zich di chvaljes —
vert es glajch tsebrochn.

Un azoj vi ot dos šifl
inem jam in blojen,
in der fremd a josem voglt,
voglt um in trojer.

Gute lajt vi kalte chvaljes
veln mit im špiln,
hiz baj im vet kojech klekn
un baj zej der viln.

Biz es vet fun zajne ojn
trern biter flisn;
noch dem fregstu: vu z'der josem?
un kejner vet nit visn.

[1841]

M. Chaszczewacki

TSAVOE

Noch majn tojt begrobt mich, brider,
 n'brejtn step in mitn,
 in majn liber Ukraine,
 vu ch'ob fil gelitn:
 ich zol zen di brejte lanes
 un dem Dnjeprs veln,
 zen un hern vi zej rojšn
 baj di vaseršveln.

Vet er fun der Ukraine
 blut tsum jam tsu trogn,
 sojnes blut, vel ich fun lanes,
 zich fun berg upzogn,
 alts farlozn un antšvebn
 biz tsum himl ojbn
 un im betn; doch biz demlt —
 ken ich im nit lojbn.

Štejt of un tsurajst di kejtn,
 vet ir vern fraje,
 un bašspritst mit blut fun sojne
 di frajhajt di naje.
 Un in ajer grojser, frajer
 un najer mišpoche
 zolt ir mich amol dermanen
 mit a štiler broche.

[1845]

S z. M e l z e r

DRAJ VEGN

Oj, draj vegn, oj, draj brajtc,
 hobn zich bagegnt;
 fun Ukrajne zen' draj brider
 avek mit di vegn.
 Krikgelozt di alte mame,
 s'vayb zajns lozt der eršter,
 der di švester un der jingster
 zajn libe bašerte.

Plantst di alte mame jasjins
 draj in feld in rejnem,
 un dos vajbl a topolje
 a hojche, a šejne.
 Un di švester hot draj javers
 in tol ajngegrobn,
 un a kaline a rojte
 ajngezetst di ljube.

Jasjins zich nit ongenumen,
 dart topolje ajnet,
 ajngetruknt di draj javers,
 kaline farvjanct.
 S'kern zich nit um di brider, ---
 vejnt di mame alte,
 vejnt mit kinderlech dos vajbl
 in der štub der kalter.
 Vejnt di švester un gejt zuchn
 in der fremd di brider,
 ništ dervart zich falt di kale
 tojterhejt anider.
 S'kern zich nit um di brider,
 voglen um in vajtn,
 s'vochern mit vilde grozn
 di draj šljaches brajtc.

[1847]

B. Horowic

I НЕБО НЕВМИТЕ...
IN KOS-ARAL

Д. ГОФШТЕЙН
Переклав

A kojtiker himl. Di chwaljes faršlofn,
un iber di bregn di grove, het — het —
nit anderš a šikerer, der očeret
bejgt zich on vint gor. Vi lang vestu štrofn
mich, goteniu, do, in der turme on tirn?
Der jam ligt fun untn — ver darf im, tsu vos?
Es knejčt zich un bejgt zich dos tunkele groz,
un vil mit mir fort doch kajn šmues nit farfirn,
un vil alts nit zogn dem emes dem rejnem,
un wajter do fregn — nito mer baj kejnem.

[1848]

D. Hofsztejn

О МЕНՇՆ, МЕНՇԼԵՇԵՐ ԶԵԶԻՆԸ ...

О менՇն, менՇԼԵՇԵՐ ԶԵԶԻՆԸ;
 Vos darft ir hobn di kejsorem?
 Vos darft ir zej, di hitsljes — srores?
 Ir zajt doch menՇն, nit kajn hint!
 Banacht iz nepdik un fintster,
 un šnej un kelt; un di Neva
 hot štilerhejt ergits gewigt
 dos dine ajz untern brik.
 Un ich — ich geј azoj bajnacht
 un geјendik ich hust un tracht.
 Ich ze, wi šefelech a stade,
 es geјen mejdlech oјsgematert;
 an alter invalid a liber
 zich šlept noch zej fardreјt fun kelt,
 vi r'volt in štal arajngetribn
 fremde rinder... Iz vu z'di velt?
 Un vu z'der emes? Veјtik! Veјtik!

Vet zajn a mišpet? Vet zajn a štrof
 far mlochem, srores of der erd?
 Tsi vet der emes heršn ven noch?
 Es muz doch zajn! Di zun vet oјfgeјn
 un di faršvechte velt farbrenen.

[1860]

D. Hofsztejn

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА ІТАЛІЙСЬКУ МОВУ

Першою спробою ознайомлення італійської суспільности з українською літературою і зокрема з творчістю Шевченка була — як подає Леоне Пачіні Савой, автор розлогої статті про „Шевченка в італійській мові”, надрукованої в XV-ому томі видання УНІ, розвідка Михайла Драгоманова про український літературний рух в Росії і в Галичині, що появилася в журналі “Revista Eurgora” 1873 р.

Деяке зацікавлення українською літературою і творчістю Шевченка проявилось щойно під час першої світової війни, і то не в літературних, а в публіцистичних італійських колах. Перша ініціатива познайомити італійську читацьку громаду з поезією Шевченка вийшла з українського боку щойно 1919 р., коли у видаванні українцями в Римі часописі “La Voce dell’ Ucraina” появилася кілька статей про Шевченка Млади Липовецької (спр. прізвище Таїс Бельман) з її ж перекладами деяких його поезій, між ними „Як умру, то поховайте . . .”, „І мертвим і живим . . .”, „Чигрине . . .” Пізніше, 1926 р., Млада Липовецька разом з італійським письменником Чезаре Меано приготувала до друку більшу збірку перекладів з Шевченка п. н. “Taras Scevchenko: Liriche scelte dal “Cobzar”, але ж через економічну кризу в Італії ця збірка світу не побачила. Одинокий примірник цієї книжки (в коректурній відбитці) зберігався наприкінці 30-их рр. в бібліотеці НТШ у Львові. Згодом, 1932 р. частина цих перекладів

Млади Липовецької і Чезаре Меано була надрукована в трьох зошитах започаткованої Липовецькою українознавчої публікації "Ucraina". Крім кількох дрібних уривків появилися тоді повні переклади таких Шевченкових поезій: „Ф. М. Лазаревському”, „Мені однаково...”, „І небо невмите...”, „Тарасова ніч”, „Садок вишневий...”, „Кавказ”, „Ой, лолі, лолі...”, „Слава”, „Не для людей...”, „Як умру, то поховайте...”, „Не женися на багатій...” Хоч і зроблені доброю італійською літературною мовою, ці переклади відходять подекуди надто далеко від оригіналів, змінюючи а то й коментуючи їх. Який десяток поезій Шевченка появилася 1933 р. в опублікованій видавництвом "Noi e l' Ucraina" брошурі італійського журналіста Л. Майнарді п. н. "Taras Scèveenko, il bardo del l'Ucraina". Крім перекладів Млади Липовецької увійшли до цього видання також досить вільні переклади Белісарія Рандоне.

Ці інформації Леоне Пачіні Савоя з 1938 р. немає змоги доповнити якимись новими даними про пізніші італійські переклади з Шевченка. Не подають їх також радянські дослідники у своїх оглядах перекладів з Шевченка на чужі мови. Так, наприклад, Богдан Гавришків у статті „Світова слава Шевченка”, надрукованій у львівському журналі „Жовтень” (кн. 3 за березень 1958, стор. 131-138) переповідає тільки дані Леоне Пачіні Савоя з видання УІІ. Немає цілком італійського перекладу „Як умру, то поховайте...” у виданні АН УРСР „Т. Шевченко. Заповіт (43) мовами світу” (Київ, 1960).

З останніх повідомлень в радянській пресі відомо, що видання вибраних творів Шевченка в перекладі на італійську мову приготував професор Римського університету Етторе Ло Гатто, автор статті про Т. Шевченка в „Італійській Енциклопедії”.

LA SERA

Tutt'intorno alla casa,
c'è un giardino di ciliegi.
Tutt'intorno ai ciliegi,
ronzano i calabroni.
Tornano, gli aratori, con l'aratro.
Cantano, le fanciulle, camminando.
Aspettano, le madri, con la cena.

Ora, sotto i ciliegi,
la famiglia siede a mensa.
Trema, una stella, e s'accende.
È la stella del vespro. La figlia
reca la cena in tavola. La madre
le vorrebbe insegnare... Ma non può.
L'usignuolo le tronca la parola.

Ora la madre dispone,
vicino alla casa,
i più piccoli figli.
Li fa addormentare,
si addormenta con loro... Tutto tace.
Soltanto le fanciulle,
non tacciono; e l'usignuolo.

[1847]

M. Lipovetzka e C. Meano

O MIEI DUMI, O MIEI DUMI...

O miei d u m i, o miei d u m i !
miei unici amici!
oh! non mi abbandonate
nell' ora più triste ...
Ma volate, o mie colombelle
dall' aii azzurre,
del Dnjepr largo-scorrente
a vagar per le steppe
coi miseri Kirghisi!
che sono poveri,
che sono miseri ma liberi:
pregano ancora Iddio!
Venite volando, o miei amati;
dai silenziosi ruscelli
v' invoco, come fanciullo,
e con voi piango ...

[1847]

W. Giusti

І ВИРІС Я НА ЧУЖИНІ...
(Уривок)

Переклали
М. ЛИПОВЕЦЬКА
і Ч. МЕАНО

UCRAINA
(Frammento)

In nostro vecchio Dnipro,
steso fra le colline.
sembra un bambino nella cuna.
Esso traversa tutta
la nostra terra, e tutta
l'accarezza, specchiando
i suoi villaggi bianchi,
i suoi verdi giardini.

[1848]

M. Lipovetzka e C. Meano

МАММА, МАММА...

Mamma, mamma, se avessi una collana,
domani, in città me ne andrei;
e in città, mamma mia,
suona sempre la musica bella,
e le ragazze frascheggiano
coi giovanotti... Oh mamma!
Io sono sfartunata.

Ma pregherò tanto il Signore,
poi cercherò tanto lavoro,
e comprerò gli stivali,
e inviterò i suonatori,
per far vedere, alla gente,
mamma, com' io so danzare.
Destino, mio destino.

fa ch'io non resti per sempre
nella mia casa solitaria,
per sempre zitella, a intrecciarmi
i capelli ed a scioglierli, guardando
le mie ciglia imbianchire... Ma, ah mè,
io mi stremorò nel lavoro,
e le mie nere ciglia imbiancheranno
Io sono sfortunata.

[1848]

M. Lipovetzka e C. Meano

ШЕВЧЕНКО В ЛАТИСЬКІЙ МОВІ

Першим твором Шевченка, що з ним познайомилися латиські читачі, була Шевченкова „Катерина“ в перекладі відомого поета і нізнішого історика літератури Єкабса Ліготніса (нар. 1874). Був надрукований цей переклад в широко розповсюдженому місячнику „Aizkrums“ в числі 12-ому за 1900 рік. Одночасно, у тому ж самому числі журналу була надрукована стаття про Т. Шевченка латиського публіциста Арона Матіса.

З того часу в латиських періодичних виданнях, особливо в Шевченкові річниці 1911 і 1914 рр., почали з'являтися нові переклади з Шевченка і статті про нього. Авторами їх були Єкабс Ліготніс і відомий латиський перекладач Фрідріх Адамовіч (1863-1933), який в 1914 р. надрукував у журналі „Dzīva“ кілька добрих перекладів Шевченкових поезій. В тому ж році були друковані по часописах і журналах також перекладні спроби інших латиських перекладачів, між ними Е. Рудзітіса.

Після першої світової війни були опубліковані всього дві поезії Шевченка в перекладі К. Дзільлеї.

З останнього часу відомий тільки вірш „Як умру, то поховайте . . .“ в перекладі Давіда-Валта, надрукований у виданні АН УРСР „Заповіт мовами народів світу“.

Шевченко в латиській мові представлений тут зразками перекладів Єкабса Ліготніса, Е. Рудзітіса та Ф. Адамовіча.

КАТЕ
(Fragmenti)

Melnacītes, zeltenītes,
 Sirdij vaļu ļaujāt,
 Tikai svešiem kara vīriem
 Godu neatdodat!
 Kas tam? Mīlē viņš pa jokam,
 Pamet kā pa jokam:
 Palice sveika! .projām jāiet...
 Atstāj tuksām rokām.
 Kaut vēl viena — nāvē dotos...
 Lai... bet līdz ar viņu
 Guldīs raizes tumšā kapā
 Mīļo māmuliņu.
 Novist sirsniņa kā puķe...
 Kālab?... Kas to meklē!
 Sveši ļaudis maz ko prasa,
 Pazudina peklē...
 Zeltenītes, mīlēt varat,
 Kamēr sirds vēl kvēlo!
 Tik ne svešus kara vīrus:
 Piesmics — nav kas žēlo!

---

*

Ūpij vaid, snauž gārša;
 Zvaigznītes mirdz maigi,
 Lidumā pa ceriem
 Sermulīts tek naigi.
 Labi ļaudis noguļusi
 Saldā, cietā dusā,
 Tiklab asaras, kā laimi
 Noremdē nakts klusā,
 Tā kā māte savus bērņus
 Gultā guldījusi...
 Bet kur Kate? Vai tā mežā,
 Būdā iemīgusi?

Jeb kur tūrumā aiz gubas
 Savu mazo paijā,
 Jeb vai biežokni, kur vilki
 Šūpla dziesmu aiņā?
 Kaut jūs, skaistās melnās acis,
 Labāk izdzisušas
 Būtu, nekā tikdaudz bēdu
 Mūžā radījušas!
 Ko gan nesīs jaunā diena? —
 Žēlabas un raizes!
 Nebūs pajunta, nedz drauga,
 Apgērba, nedz maizes...
 Nāks tai pretī ziemeļvēji —
 Vai viņš ar'? Kas zina! —
 Vai viņš glāstīs līgaviņu? —
 Kas lai izdibina!
 Jā! Zem viņa mīļā jumta
 Katei laime ziedēs,
 Lauzto sirdi, sēro prātu
 Viņa skūpstī dziedēs...

Gan jau dzirdēsīm ar laiku!
 Tagad mazulietu
 Būsim mierā, spirtī lai uz
 Maskavu mēs ietu.
 Tāš šis ceļš... cik garš, kad pie tā,
 Brāļi, domās stājos:
 Sirds man saraujas, kad viņu
 Labi iedomājos...
 Es to kādreiz izmēroju...
 Jūs, diezin, vai spēsiet?
 Teiktu jums par savām likstām,
 Tomēr neticēsiet!
 Teiksiet: „stāsta tiros melus,
 Grābis kur no gaisa!“
 Un aiz muguras: „viņš ļaudīm
 Smiltis acīs kaisa!“
 Tiesa, brāļi, jums ir tiesa!
 Kam lai sāku stāstīt
 Savas sāpes, savas likstas,
 Asarām tās klāstīt?
 Kam gan ciešanas un bēdas
 Nava pazīstamas?...
 Lai pie joda tās!... Lai pazūd
 Vējā izklīzdamas!
 Labāk uguni un pīpi
 Šurpu! Kuplu dūmu
 Uzvilksu, lai aizmirst spētu

Dzīves gaitu drāmu!
Ko jums stāstīšu par likstām:
Sapnī nāks arvienu;
Nu, pie joda!... Šketināsim
Stāsta pavedienu!
Labāk paraugām, kā Katei
Klājies pa šo laiku,
Un kā viņai veicies pārciest
Kārsto bēdu tvaiku.

---

*

Ceļš uz Kijevu. Pa ceļu
Aklis burtnieks kļībo,
Un tam blakus maziņš puika
Naigi līdzī tipo,
Apkāries ar vecām kulēm.
Tē tie ceļa malā
Apsēžas, un zēns drīz piemieg,
It kā mērķa galā...
Burtnieks uzvelk gaudu dziesmu,
Daudz tam pūrā viņu,
Gaļāmgājēji tam atmet
Maizi, artaviņu:
Visi redz, ka aklis. Meitas
Atkal zēlo bāri...
Basām kājām, noplisis... un atmet
Kādus grašus pāri...
Karīte ar' brauc šo ceļu,
Seši melņi priekšā,
Varens kungs un jauna kundze
Lepni sēž tur ickšā.
Laiž, ka rīb vien... Putekļi tik
Rinķim pakal jaucas.
Tē tie apstājas —... Sauc mazo...
Jancīts klātu traucas...
Lepnā kundze atmet puikam,
Runā balsi zēlu;
Kungs, tas paskatās — te pēķiņi
Pazīst savu dēlu!
Pazīst acis, kas tam prātā
Vēl ir palikušas...
Bet viņš skatās prom, jo viņam
Atzīties — trūkst dūšas.
„Kā tev' sauc?“ tā kundze prasa,
— „Jāni!“ — „Āi, cik skaisti!“

Atkal putekli... un meļņi
Tālāk tika laisti.
Nabadziņi, atpūtušies,
Dievu pielūgt stāja,
Saskaitīja kapeikas un atkal...
Tālāk, tālāk gāja.

[1838]

Ligotņu Jēkabs

ЯК УМРУ, ТО ПОХОВАЙТЕ...
(Уривок)

Переклад
Е. РУДЗИТІС

VELEŠANĀS

Kad es nomiršu, man' rociņ
Stepē plašā, brīvā,
Manas mīlās dzimtenes
Bezgalīgā laukā.

Lai man apkārt zilā tāle
Viz un stepē vilņo.
Lai vēl dzirdu, kā gar klintīm
Sirmā Dņepra čalo.

[1845]

Ed. Rudzīts

LŪGŠANA

Jel valdi jauna sācējus,
Tiem rādi debess varu,
Nevis ar važām, cietumiem,
Tos valdzini ar garu!

Bet laba darba sācējiem,
Kas strādā tautas labā,
Tiem dodī spēku darbu veikt,
Tos apsvētī un glabā.

Un sirdi šķīstiem enģeļus
Par sargiem apkārt stādi,
Tos skaidrus neaptraipītus
Kā paraugus mums rādi!

Šīs zemes bērniem visiem, Kungs,
Dol darbā vienprātību,
Un lai kā brāļi jūtamies,
Sniedz, sniedz mums mīlestību!

[1860]

Fr. Adamovičs

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА ЛИТОВСЬКУ МОВУ

Початок зацікавлення творчістю Шевченка у литовській літературі зв'язує Єронімас Ціценас, автор статті п. н. „Шевченко в литовській мові”, надрукованої в XV-ому томі видання УНІ, з появою статті литовського поета Людаса Гіри в часописі „Вільтіс” 1909 р. п. н. „Тарас Шевченко — співець України” і переклади з Шевченка на литовську мову він обмежує тільки до цього ж поета, що в 1912 р. опублікував свої переклади і в названому часописі й окремою збіркою.

Проте ж, час появи перших перекладів з Шевченка литовською мовою треба віднести до 80-их рр. мин. сторіччя. В. Є. Шубравський у статті „Шевченко і література народів СРСР” („Рад. Літературознавство” 1961, кн. 2, стор. 81-91) подає, що з першими перекладами з Шевченка литовською мовою виступив Ю. Андзюлайтіс-Кальненас в 1885-1887 рр., публікуючи в журналі „Аушра” (1885, № 7-8) вільний переклад балади „Тополя” і згодом в інших виданнях переклади „Утопленої”, „Русалки” та декількох ліричних поезій. У своїх перекладах Андзюлайтіс-Кальненас часто замінює Шевченкові назви литовськими: Україну — Литвою, Дніпро — Неманом і т. д. і з цього погляду ці переклади треба трактувати здебільша як переспіви. Поезії Шевченка мали теж видатний вплив на оригінальну творчість Андзюлайтіса-Кальненаса. Після нього перекладали Шевченка, зокрема його „Запо-

віт" з кінцем XIX і початком XX сторіч ще Ю. Білюнас і К. Вайрас-Рачкаускас.

Найвидатнішим перекладачем з Шевченка на литовську мову до революції 1917 р. був відомий литовський поет Людас Костянтинович Гіра (1886-1946), в останні роки академік АН Литовської РСР. Гіра публікував свої переклади з Шевченка у час „Вільтіс" і 1912 р. видав їх власним накладом окремою збіркою в Сейнаї п. в. „Вінок віршів Тараса Шевченка". До збірки, попередженої передмовою Гіри про Шевченка увійшло 22 поезії Шевченка, між ними „Перебендя", „Мені однаково", „Минають дні, минають ночі..." Поезія Шевченка мала великий вплив також на поетичну творчість Л. Гіри.

Під кінець 20-их рр. засноване в Ковні проф. В. Біржішкою Литовсько-Українське Товариство плянувало започаткувати працю над перекладанням і видаванням більшої кількості творів Шевченка литовською мовою. Цим заходам перешкодила, мабуть, друга світова війна.

Велику збірку перекладів з Шевченка опубліковано щойно з початком 1962 р. в Державному видавництві художньої літератури у Вільнюсі п. н. „Кобзаріюс" („Кобзар"). До збірки увійшло 96 перекладів віршів і поем Шевченка, між ними й таких, як „Гайдамаки", „Катерина", „Кавказ" і „Сон". Крім перекладів Людаса Гіри в цій збірці надруковані ще переклади Антанаса Венцлови, Е. Межелайтіса, Т. Тільвітіса, Е. Матузаявічюса, В. Мозурюнаса, К. Кубілінскаса, А. Хурхінаса, і Й. Дегутіте. Найкращі з мистецького погляду мали б бути переклади А. Венцлови, що м. ін. переклав теж „Катерину".

Переклади литовською мовою репрезентовані в доданому тут виборі тільки трьома працями Л. Гіри, бо, не зважаючи на всі заходи, згаданого вище видання з новими перекладами не повелося роздобути.

I JŪRUŽĒ UPĒ BĒGA ...

I jūružē upē bēga,
Tik išbēgt negali --
Dalios ieško bernužēlis,
Tik vis nēr dalelēs.
Ir nuējo bernužēlis:
Jūra siaudžia-ūžia,
Sraudžia saulē, tik godelēš
Tai klausia bernužī:
„Kur eini tu nepasklausēs? —
Niaugi tu nesgaili,
Kad paliko tėvas, močia,
Merguželē daili?
Nebe tie svetur jau žmonēs, —
Sunku ten gyventi!
Nebebus ten su kuo verkti,
Anei padudenti”.
Bernužēlis liūdnas sēdi —
Jūra ūžia-siaudžia:
Užuot dalią — jis sutiko
Nedalelē griaudžia.
Lekia gulbēs iš už jūrių,
Grižti i tėvyņę:
Verkia jaunas --- vieškefeliai
Bagiais užsipyntė...

[1838]

Liudas Gira

KOVOS LAUKE

Vai, nuo ko tu pajuodavęs,
Žaliasai, laukeli?
— Tai pajuodavau nuo kraujo
Už laisvę, už dalią.
Aplinkui miestą Berestečką
Už ketverių mylių,
Tai lavonais mane savo
Kazokai užpylė.
Vai, tai dar vidūnaktelį
Varnai susitūpę
Lesa akis kazokelių,
Kūnai ir nerūpi...
Tai pajuodavau aš, žalias,
Už jūsų laisvužę;
Tik aš velei sužaliuosiu,
Jūs gi jau, draugužiai,
Niekad laisvės nebregėsit,
Mane arsit tykiai,
Ir beardami, dalužę
Keiksite, sunykę...

[1848]

Liudas Gira

ТВОРИ ШЕВЧЕНКА В ПЕРЕКЛАДАХ НА НІМЕЦЬКУ МОВУ

Праця над перекладами з Шевченка на німецьку мову була започаткована не в Німеччині, але на Буковині, що належала тоді до Австро-Угорщини. В Чернівцях 1870 р. тирольський письменник і чернівецький гімназійний вчитель Йоган Георг Обріст (Johann Georg Obrist, 1843-1901) опублікував спершу у звідомленні Православної Реальної Гімназії в Чернівцях і потім окремою відбиткою свою працю п. н. "Taras Grigoriewicz Szewczenko, ein kleinrussischer Dichter. Dessen Lebensskizze samt Anhang, bestehend aus Proben seiner Poesien, in freier Nachdichtung von J. Georg Obrist". Зміщені в цій праці переклади були насправді цілком свободними переспівами, що зрештою підкреслює в підзаголовку видання сам перекладач. Праця Обріста була ілюстрована переспівами кількох уривків з „Гайдамаків”, поем „Гамалія”, „Іван Підкова”, „Тарасова ніч”, „Лілея”, „Русалка”, „Утоплена” та кількох дрібних віршів Шевченка.

Абстрагуючи від перекладних спроб Л. Габермана, Віктора Умлявфа фон Франквеля, К. Білиловського, К. Климкевича і П. Скобельського, здійснених в останніх трьох десятиріччях ХІХ в., що залишилися здебільшого неопубліковані, із пізніших знову ж таки чернівецьких перекладачів треба згадати гімн. вчителя Сергія Шпойнарівського (1858-1909), який в 1904 і 1906 рр. надрукував у Чернівцях два зошити своїх не надто вдалих перекладів п. н. "Schewtschenkos ausge-

wählte Gedichte", та Олександра Половина (1879-1937), який виступив з кількома своїми перекладами 1904 р. в "Ruthenische Revue" і пізніше, вже 1914 р., разом з В. Куширем, редактором журналу "Ukrainische Rundschau", зредагував Шевченківське число цього часопису п. н. "Sonderheft gewidmet Taras Schewtschenko zur Jahrhundertfeier seiner Geburt", із добрим вибором перекладів з Шевченка на німецьку мову.

В порівнянні до перекладів Обріста, Шпоїнарівського і Поповича більшу мистецьку вартість мали надруковані в названому ювілейному числі "Ukrainische Rundschau" переклади німця Артура Боша (нар. 1884 р.), що також довгий час жив у Чернівцях.

Окремої уваги заслуговують переклади Івана Франка, приготовані ним ще з початком цього сторіччя й опубліковані в більшості щойно після смерті поета Михайлом Возняком в збірнику „Шевченко“, Київ, 1930.

Першим книжковим виданням перекладів з Шевченка на терені самої Німеччини була книжка Юлії Віргінії Шерман-Фульд-Ленгсдорф (Julia Virginia Scheuermann-Fould-Laengsdorf, 1878-1942) видана в Ляйпцігу 1911 р. п. н. Ausgewählte Gedichte von Taras Schewtschenko. Ця книжка досить вдалих хоч і подекуди нерівних перекладів з Шевченка, зроблених з допомогою Артура Зеліба, німця з Галичини, який брав участь в українському політичному житті. Була прихильно прийнята німецькою літературною критикою і причинилася до популяризації імені Шевченка серед німецької суспільності. Основну розвідку „Про Юлію Віргінію, перекладачку поезій Т. Шевченка на німецьку мову“ надрукував у мюнхенському „Шляху перемоги“ (в чл. від 29 квітня до 27 травня 1962 р.) д-р Д. Олянич.

Під час першої світової війни понад 30 ле-

рекладів з Шевченка опублікував у тижневику "Ukrainische Nachrichten" в рр. 1915-1917 відомий український поет, літературний критик і перекладач Остап Грицай (1881-1954), найкращий із усіх дотогочасних перекладачів поетичних творів Шевченка. Після першої світової війни до 1935 року виступали з перекладами з Шевченка на німецьку мову Анна Шарльота Вуцки, Густав Шлехт, Бруно Гергард Орлік, Марія Мірчук та інші. Вичерпний огляд усіх перекладів з Шевченка на німецьку мову і писань про нього німецькою мовою до 1938 р. поданий у ґрунтовній статті „Шевченко в німецькій мові“, надрукованій у XV-ому томі видання УНІ і написаній редакторами цього тому Романом Смаль-Стоцьким й Іваном Дубицьким.

У зв'язку із 125-літтям з дня народження Т. Шевченка в 1939 р. була виdana в Києві 140-сторінкова збірка перекладів з Шевченка на німецьку мову п. н. "Taras Schewtschenko. Ausgewählte Gedichte" з передмовою І. Стебуна. Більшість перекладів у цій 140-сторінковій збірці не підписані. На усіх 28 вміщених в ній перекладів з Шевченка два належать перу Івана Франка і як перекладач трьох творів — „Думи мої...“, „Кавказ“ і „Сон“ — підписаний С. Елленберг. Усі інші переклади передруковані з давніших — не названих ні в передмові ні під текстами — видань, з цілковитим поминенням прізвищ перекладачів.

Збільшилося зацікавлення творчістю Шевченка в німецькій перекладній літературі щойно після другої світової війни, уже в поділеній Німеччині. В Східньому Берліні 1951 р. була виdana книжка "Taras Schewtschenko. Die Haidamaken und andere Dichtungen", до якої увійшло 59 творів Шевченка в перекладі німецького поета Еріха Вайнерта (1890-1953). Цього ж самого року

у Москві вийшов двома томами "Der Kobzar" із перекладами Е. Вайнерта, німецького письменника і літературознавця Альфреда Курелли, Е. Й. Баха, Г. Ціннера, Г. Гупперта, Г. Роденберга, І. Франка й М. Шіка. Цей „Кобзар” німецькою мовою був перевиданий в одному томі у Москві 1962 р. з передмовою А. Дейча і післясловом А. Курелли про „Німецький переклад „Кобзаря”. Охоплює цей том 56 перекладів з Шевченка. В західнонімецькому Вісбадені 1955 р., в опублікованій там антології української поезії "Die Ukrainische Lyrik" упорядник її Ганс Кох надрукував 25 своїх перекладів з Шевченка. Огляд й оцінка цих новіших видань, як і давніших перекладних праць німецькою мовою подані в розвідці українського літературознавця Юрія Бойка, надрукованій під назвою "ševčenkos Werke in deutschen Übersetzungen" у кварталнику "Die Welt der Slaven", річник VI, зошит 1-ий, травень 1961 р.

Із цікавими спробами модерного перекладу поезій Шевченка виступила в журналі „Україна і світ”, Ганновер 1961-1962, зошит 22-23, відома німецька перекладачка і письменниця Елізабет Котмаер.

Переклади з Шевченка на німецьку мову представлені в цьому томі передрукованими з XV-ого тому УНІ зразками перекладів давніших авторів і доповнені новішими перекладними працями Ганса Коха, Е. Вайнерта, А. Курелли й Е. Котмаер.

WIND, DU WILDER...

Wind, du Wilder! Wind, du Wilder!
 Der du sprichst zum Meere:
 Weck es auf, durchstürm es, frag es,
 Wo mein Liebster wäre.
 Frag, wo mein Geliebter weilet,
 Hat's ihn doch getragen,
 Und allwo es ihn gelassen,
 Muss das Meer dir sagen.

Wühl es auf, das Meer, das blaue,
 Wenn's ihn tat versenken!
 Werde eilen, ihn zu suchen,
 Werd mein Leid ertränken...
 Werd ihn finden, ihn umschlingend
 Brust and Brust vergehen.
 Trag dann schnelle fort uns, Welle,
 Mit red Winde Wehen!...

Ist er aber noch hienieden,
 Musst du, Wildfang, wissen,
 Wo er weilet, was er treibet,
 Darfst ihn schmeichelnd küssen!
 Weint er — wein' ich auch, und singt er —
 Sing' ich mit vor Freude;
 Starb er aber, mein Schwarzbrau'ger,
 So sind tot — wir beide.

Trag zum Liebsten meine Seele
 Dann auf deinem Flügel,
 Pflanze sie als roten Holler
 Auf den Grabeshügel!
 Leichter dem Verwaisten werde
 Fremder Erde Krume,
 Wenn sein Liebchen drauf sich wieget ---
 — Eine zarte Blume!

Blume bleich und Holler werd ich
Still ihm Schutz gewähren:
Fremder Sonne Strahlen hemmen,
Fremden Tritten wehren.
Abends werd ich trauernd klagen,
Morgens weinend flehen;
Sonne wird die Tränen trocknen,
Keiner soll sie sehen.

Wind, du Wilder! Wind, du Wilder!
Der du sprichst zum Meere —
Weck es auf, durchstürm es, frag es,
Wo mein Liebster wäre...

[1838]

Julia Virginia

DUMEN MEINE...

Damen meine, Damen meine,
 Wie wird mir so wehe,
 Wenn ich euch so stumm und traurig
 Ausgereiht hier sehe!
 Warum hat wie Staub der Steppe
 Nicht verweht der Wind euch?
 Nicht erstickt im Schlaf der Kummer
 Wie ein eigen'Kind euch?
 Warum musst' er mich zum Spotte
 Euch das Leben schenken?
 Konnt er nicht in seinen bitterm
 Tränen euch ertränken?
 Warum habt ihr nicht mit ihnen
 Euch ins Meer ergossen?
 Seid im Felde nicht zerronnen,
 Eh' ihr mir ersprossen?
 O, dann könnten Menschen nimmer
 Fragen was mir fehle,
 Was ich mein Geschick verfluche,
 Und mein Herz zerquäle;
 Nicht verspotten mich und schelten,
 Das ich müssig gehe...

Damen meine, Blumen meine,
 Wie wird mir so wehe!

Hab gebangt um euch, gehegt euch,
 Zarte Blumen, kleine; —
 Wird ein Herz je mit euch weinen,
 Wie geweint das meine?
 O, vielleicht! Vielleicht wird eines
 Weinend euch empfangen;
 Eine Trän' aus blauen Augen, —
 Will nicht mehr verlangen.
 Überreich belohat mich diese

Eine, die ich seh...
Dumen meine, Dumen meine,
Wie wird mir so wehe!

Dumen meine, Blumen meine,
Ihr mein Trost, mein Sinnen!
Hab gehegt euch, gross gezogen. —
Was mit euch beginnen?
Ziehet hin zur Ukraine,
Sollt dort nicht verderben;
Ziehet hin, — und ich will einsam
In der Fremd hier sterben.
An den Hüttenzäunen sollt ihr
Offnen Herzen singen,
Werdet zarte Worte finden, —
Ruhm vielleicht mir bringen.

Und du, teure Ukraine,
Gute Mutter meine,
Nimm sie auf, die schlichten Kinder,
Nimm sie auf — wie deine!

[1839]

S. Ellenberg

DUMKA

Wozu hab' ich dunkle Augen,
Wozu schwarze Brauen?
Wozu meine Jugendjahre,
Fröhlich sonst zu schauen?

Meine schönen Jugendjahre
Müssen nutzlos schwinden,
Brauen über trüben Augen
Bleichen in den Winden.

Und mein Herz gleicht dem gefang'nen
Vogel fern der Heide:
Wozu wurde mir die Schönheit,
Bleib' ich ohne Freude?

Es ist schwer, als arme Waise
In der Welt zu stehen,
All die Menschen werden fremden
Blicks vorübergehen.

Niemand wird sich darum kümmern,
Dass die Augen weinen,
Niemand fragt danach, was ihrem
Herzen Glück will scheinen.

Warum es gleichwie die Taube
Girrt durch Nächte, Tage?
Keiner wird sie fragen, keiner
Weiss und hört die Klage.

Fremde Leute fragen niemals,
Was soll es auch frommen?
Mag die Waise um die schönste
Jugendzeit nur kommen!

Weine Herze, weinet Augen
Bis zum ew'gen Schlummer,

Lauter, klagender, denn wissen
Soll der Wind den Kummer,

Soll ihn in die Ferne tragen,
Hinter blaue Meere,
Dass den schwarzhaar'gen Verräter
Grimmes Leid verzehre!

[1839]

Anna Charlotte Wutzky

IWAN PIDKOWA

(W. I. Sternberg zugeeignet)

Einstens in der Ukraine
 brüllten die Kanonen;
 einstens wussten Saporoger
 herrschend dort zu wohnen!
 Ja, sie herrschten! Ruhm und Freiheit
 war's, was sie erwarben;
 's ist vorbei, nur Gräber melden,
 dass sie längst schon starben.
 Hochgetürmte Grabeshügel,
 wo zur Ruhe nieder,
 eingehüllt in rote Seide,
 sanken Heldenglieder.
 Und die bergeshohen Gräber

—x—

dass die Freiheit rings im Lande
 nimmer sei zu finden.
 Zeugen sind sie Ahnenruhmes,
 und mit ihnen singend
 steht im Morgentau der Enkel,
 seine Sense schwingend.

Einstens mochte selbst die Trübsal
 nur an Tänze denken,
 Met und Braantwein liess die Sorge
 kreisen in den Schenken.
 Einstens in der Ukraine
 gab es frohes Leben...
 Denket dran und eurem Herzen
 wird es Tröstung geben.

* * *

Finstre Wolken überm Liman
 Sonn' und Himmel hüllen.
 Wogen speiend, wie ein Untier
 stürmt des Meer mit Brüllen

DAS AUFGEWÜHLTE GRAB

Welt, du stille, Land, mein holdes,
Meine Ukraine!
Wozu machten dich die Plünderer,
Mutter, zur Ruine?
Wandtest du an Gott dich nächstens
Nicht mit deinen Bitten?
Lehrtest du die wilden Kinder
Nicht die rechten Sitten?
Hab gebetet, hab gesorgt mich,
Schief nicht Tag und Nächte,
Hab die Kinder aufgezogen,
Lehrte sie das Rechte.
Ach, und wie die Blumen sprossen
Meine guten Jungen;
Demals herrscht ich in der Welt noch
Stark und unbezungen —
Herrschte... Oh, Bohdan, mein wildes
Söhnchen, schau das Ende!
Deinen Blick zur Ukraine,
Hin zur Mutter wende,
Die von ihrem dunklen Unglück
Sang an deiner Wiege,
Die in heissen Liedern schluchzte
Von der Freiheit Siege.
O Bohdan, hätt sie geahnt schon
Unser Leid, das grosse,
Hätte sie erstickt dein Leben
Schon in ihrem Schosse.
Ach, verkauft an reiche Wucherer
Meine stillen Steppen!
Ketten müssen meine Söhne
In der Fremde schleppen.
Stumm und trocken rinnt der Dnjepr,
Einst des Lands Gebieter,
Und die meinen heiligen Gräbern
Wühlt der Moskoviter.

Mag er unsere Gräber schänden,
Nichts mehr wird er finden...
Mag er mit verderbter Satzung
Unsere Herzen schinden.
Lumpen gibt's genug, die ehrlos
Seine Herrschaft preisen,
Die der Mutter der zerlumpte
Hemd vom Leibe reißen,
Helft, Bastarde, eurer Mutter
Elend gutzuheissen!

Aufgewühlt und aufgerissen
Liegen die Kurhane...
Was wohl mögen sie dort suchen?
Was die alten Ahnen
Dort begraben? Wenn sie fänden ...
Ach, dort wiederfänden, was wir einst begraben,
Seufzten nicht die Mütter,
weinten nicht die Knaben...

[1843]

Erich Weinert

ÜBERM DORFE SUBOTOWO...

Überm Dorfe Subotowo
Auf dem Berge droben
Steht der Ukraine Grabmal,
Übers Land erhoben,
Die Kapelle, wo Bohdan einst
Zum Gebet hinkniete,
Lud zur Eintracht die Kosaken
Und die Moskowiter.
Friede deiner Seele, Bruder!
Anders ist's gekommen:
Gierig hat der Moskowiter
Alles uns genommen,
Gar die Gräber aufgerissen,
Um nach Geld zu schürfen.
Hat in deinen Kellern plündern,
Dich beschimpfen dürfen,
Wenn er nichts bei dir gefunden!
Schau, Bohdan, so nahm er's!
Und die arme Ukraine
Ward ein Bild des Jammers.
Schau nur, wie man dir's gedankt hat,
Ja, wie dir zur Schande
Lässt dein Kirchlein man verfallen!
Ach, in deinem Lande,
Bei den Deinen, die der Schlachta
Schlugen auf die Tatzen,
Die Bastarde Katharinas
Wie die Ratten schmatzen.
Schau, Bohdan, wie du in Ehren
Freund warst Alexandern!
Alles gabst du; ganz natürlich
Schien das wohl dem andern.
Meint gar, dass er alles immer
Schon als seins betrachtet,
Hätt's als Weide den Tataren
Früher nur verpachtet

Und den Polen... Muss wohl stimmen!
Mag ihm Gott verzeihen!
Heut darf unsre Ukraine
Jeder Gauch bespeien!
Magst du heut noch spotten, Fremdling!
Bald in sich zusammen
Stürzt das Mal... Die Ukraine
Setzt ein Sturm in Flammen,
Sturm der Wahrheit, aus den Wolken
Bricht die Morgenröte,
Und die Sklavenkinder werden
In der Freiheit beten!

[1845]

E r i c h W e i n e r t

KAUKASUS

(Jakob de Balmen gewidmet)

Weit dämmern die Berge im Wolkengeflute,
Besäet mit Jammer, getränkt mit dem Blute.

Ewiglich muss dort Prometheus
Seine Schuld verbüssen,
Grausamst wird sein Herz vom Adler
Tag für Tag zerbissen;
Doch das Flammenblut des Lebens
Löscht kein Aar, kein Geier:
Stets erwacht das Herz aufs neue,
Und es lächelt freier.
Ewig siegreich wird die Wahrheit,
Wird die Freiheit wandeln,
Und kein Nimmersatt wird jemals
Meer ins Feld umwandeln.
Nie vermag er freier Seele
Freies Wort zu knechten,
Niemals Gott den Ruhm zu rauben,
Gott — dem Allgerechten.

O Herr, nicht uns geziemt zu rechten
Mit dir ob unsrer Daseinsnot:
Uns ziemt zu klagen, nur zu klagen
Und mischen unser täglich Brot
Mit Blutschweiss und mit schweren Tränen,
Denn bitter ist des Henkers Höhnen
Und unsre Wahrheit schläft wie tot!

Wann denn wird sie auferstehen?
Wann auch du, o müder
Gott, gönnst Ruhe dir und gibst uns
Unser Leben wieder?
Deine Macht ist unser Glaube
Und der Geist, der deine:
Wahrheit, Freiheit — sie erstehen
Und nur dir alleine

Huldigt einst der ganze Erdball
Bis in fernste Zeiten --
Jetzt nur, jetzt fliesst Blut in Strömen
Hin nach allen Seiten!

Weit dämmern die Berge im Wolkengeflute,
Besäet mit Jammer, getränkt mit dem Blute.

Dort haben Wir, gesalbt von Gott,
In Unserer erlauchten Weisheit
Hineingehetzt die nackte Freiheit
Und hetzen fort. Es fiel da tot
Schon manch Soldat in Mordschlachtbänken.
Ringsum nur Blut und Tränenflut!
Man könnte alle Herrscher tränken
Und sie ersäufen in dem Blut
Samt ihren Kindern! Und von jenen
Des Nachts vergoss'nen Mädchentränen
Und Mutterzähren heiss und schwer
Und blutig ernsten Vatertränen
Ergoss sich schon ein ganzes Meer,
Ein Meer voll Flammen! Heil ertöne
Den Hunden, Treibern und dem Zar!
Gepriesen sei ihr Ruhm -- fürwahr!

Heil! Heil!

Und euch Heil, ihr blauen Berge,
In den Eisschneekronen!
Und euch, grosse Freiheitskämpfer --
Gott wird euch belohnen!
Kämpft nur, und ihr bleibt Sieger
Und Gott, der Gerechte,
Wird mit euch und Kraft und Freiheit
Und der Wahrheit Mächte!
„Dein Hab und Gut — es bleibt für dich,
Als nicht erflucht und nicht gegeben,
Und niemand nimmt es weg für sich,
Und vor dem Kerker soilst nicht beben,
Und wir? Gebildet sind wir doch,
Da wir die Bibel ja verstehen,
Und von dem tiefsten Kerke Loch
Bis zu dem Zarenthroneshöhen
Gewohnt in Gold und nackt zu stehen.
Kommt, lernt bei uns! Wir lehren flott,
Wie hoch zu werten Salz und Brot.
Denn Christen sind wir, fromm beschaffen,
An Schulen und an Kirchen reich,
Stets gottesvoll — ein Himmelreich!
Nur euer Haus lässt uns nicht schlafen:

Wieso denn sollten wir es euch
Nicht gnädigst geben? Und das Brot! --
Was sollten wir euch es nicht werfen
Als wie den Hunden! Und bei Gott --
Sollt ihr uns nicht für Sonne zahlen?
Nur dies! Sonst sind wir Christenbrüder,
Und Heiden sind uns ja zuwider.
Mit Wenigstem sind wir vergnügt!
Und hätten euch zu Freunden gerne,
Dass jeder da bei uns was lerne.
Denn seht, welch Reich ihr da erblickt!
Wie endlos nur Sibiriens Länder!
Und Kerker? Völker? Welch Gewirr!
Von Moldau ab bis zum Finnländer --
In allen Sprachen schweigt man hier
Vor reinstem Glück! Und seht, fürwahr,
Die Bibel halten wie in Ehren,
Und draus tut uns der Mönch belehren,
Wie einst ein Zar, der Sauhirt war,
Dem Freunde seine Frau entehrte
Und ihn erschlug -- doch Gott gewährte
Ihm dann den Himmel! So fürwahr
Sind Heilige bei uns, ihr Toren!
Die ihr noch nicht zum Heil erkoren.
Dies lehrt bei uns: bei uns heisst: Nimm

Und gib uns flott

Und marsch zu Gott

Mitsamt den Deinen und dem Grimm!
Wir sind der reinsten Weisheit Stütze:
Wir zählen Sterne, säen Grütze
Und tadeln Frankreich und im Spiel
Am Kartentisch verspielen viel
Von Menschen. Keine Neger -- nein,
Getaufte Menschen doch gemein.
Nicht Spanier sind wir -- Gott bewahre!
Wir kaufen nicht gestohl'ne Ware,
Fromm handeln wir nach dem Gebote!"

Wie -- ihr liebet eure Brüder
Fromm nach dem Gebote?
O -- ihr Lügner, Pharisäer,
Gottverfluchte Rotte!
Nur die Haut des Bruders liebt ihr,
Aber nicht die Seele,
Schindend sie, dass eure Tochter
Sich ein Pelzwerk wähle!
Dass der Bastard Mitgift kriege,
Frau -- die Schub', ihr Sünder!

Weder Frau noch Kinder!
Und ihr selber — was? Das wissen

Ach! Für wen warst du gekreuzigt,
Christe, du, Sohn Gottes?
Ob für uns, ob für die Wahrheit
Deines Heilgebotes,
Ob — dass wir dich höhnend schmähen?
Denn so ist geschehen!
Kapellen, Kirchen, grosse Bilder,
Altäre und der Myrrhe Rauch
Und innigster Gebete Hauch
Vor deinem hehren Bild, du Milder,
Um Raub und um den Krieg und Blut:
Die Brüder wollen morden wir!
Und bringen dann als Opfer dir —
Im Feuerbrand gestohl'nes Gut.

Voller Licht sind wir und wollen
Auch den armen Blinden
Nun ras Licht der Sonne zeigen
Und das Heil verkünden.
Alles zeigen wir — nur kommt schon
Mal in unsren Rachen:
Wie man Kerker schafft und Ketten,
Die noch nie zerbrachen,
Wie man diese trägt und wie wir
Unsre Knuten machen —
Alles zeigen wir — nur lasset
Uns noch eure Berge —
Dies nur — denn das Meer und Felder
Nahm schon unser Scherge!

Und auch du, o Lievster, gingst dahin von hinnen,
Mein teurer Jakob! Nicht für Ukraine
Nein — für ihren Henker floss dein edles Blut,
Eines Freundes Herzblut — und mit Todesmut
Hast du Moskaus bitterm Giftrunk dort genossen,
Du, mein allerliebster von den Herzgenossen...
Num umschwebe, Lichtgeist, Ukrainas Land,
Schwebe an den Ufern mit Kosakenheeren,
Hüte Heldengräber fern am grünen Strand
Und viergiess mit Helden stille, süsse Zähren,
Bis auch ich entschwebe — frei vom Sklavenband...

Und bis dahin — will ich qualvoll
Meine Lieder säen.
Wachsen sollen sie und stille
Mit dem Winde wehen.

Und vom sanften Wind getragen
Dann zu dir gelangen,
Und du wirst mit Brudertränen
Sie, mein Freund, empfangen...
Stille, stille wirst sie lesen
Liebevoll wie keiner —
Und gedenkst der Heimatberge,
Steppenflur und meiner...

[1845]

Ostap Hrycaj

DIE TAGE, NÄCHTE FLIEHN VORÜBER

Die Tage, Nächte fliehn vorüber.
 Der Sommer flieht, es rauscht im Hain
 Das falbe Laub, das Aug wird trüber,
 Und Herz und Lieder schlafen ein.
 Und alles schläft, und ich empfinde
 Nicht ob ich lebe, ob ich schwinde,
 Ob ich nur schendre so einher,
 Denn Lust und Leid — ich fühl's nicht mehr.

Glück, wo bist du? Glück, wo bist du?
 Lacht mir keins hienieden!
 Gönnt kein Glück mir, Gott, so sei denn
 Unglück mir beschieden!

Lass mich nur nicht lebend schlafen,
 Nicht mein Herz esterben,
 Mich nicht, gleich 'nem faulen Klotze
 Liegen und verderben;
 Lass mich mit dem Herzen leben,
 Und Dich, Gott, nur preisen.
 Deine Schöpfung lieb gewinnen,
 Menschen Brüder heissen.

Schrecklich ist es, zu erliegen,
 Eines Kerkers Strafen,
 Schlimmer aber ist's, in Freiheit
 Schlafen, nur zu schlafen —
 Ach, auf ewig einzuschlafen
 Und begraben werden
 Spurlos! — Gleichviel ob man lebte
 Oder nicht auf Erden...

Glück, wo bist du? Glück, wo bist du?
 Lacht mir keins hienieden!
 Gönnt kein Glück mir, Gott, so sei denn
 Unglück mir beschieden!

[1845]

Julia Virginia

VERMÄCHTNIS

In des Grabes Gruft versenkt mich,
Wenn ich sterben werde,
Mitten in der weiten Steppe
Meiner Heimaterde:
Dass ich rings des Dnjipros Fluren,
Seine Stromesschnellen
Immer sehe, — immer höre
Brüllen den Rebellen!

Trägt er aus der Ukraine
Hin zum Meer, dem blauen,
Einst des Feindes Blut, — dann werde
Berge ich und Auen,
Alles werde ich verlassen,
Werde meinem Gotte
Betend danken. Doch bis dahin . . .
Keine keinen Gott ich!

So versenkt mich, sprengt die Ketten,
Schart zum Kampf die Reihen,
Mag das Blut des grimmen Feindes
Eure Freiheit weihen!
Mögt ihr einst in jenen grossen,
Neuen Freiheitsbunde,
Mögt ihr dann auch mein gedenken
Leis in stiller Runde!

[1845]

Gustav Specht

MIR IST ES GLEICH...

Mir ist es gleich, ob mir noch Tage
in meiner Ukraine winken,
ob in der Fremde Schnegefilden
ich in Vergessenheit versinke —
ganz einerlei ist's mir, fürwahr! —
Als Sklave wuchs ich manches Jahr,
als Fremdling auf der Heimat fern;
der Heimat fern, den Lebenslauf
beschliess ich bald, und unbeweiht
dem Grabe mich der Tod vereint!
Die kleinste Spur wird kaum sich finden
von meinem Sein in kurzer Frist
in unsrer schönen Ukraine
die dennoch unser Land nicht ist.
Nicht wird den Sohn der Vater mahnen:
o bet für ihn, o wein ihm nach,
der für die Ukraine Ungemach
und Todesqualen hat erlitten!
Mir ist es gleich, ob solche Bitten
Ertönen für mein Scelenheil!
Nicht aber kann es kalt mich lassen,
wenn Leute, die ich bitter hasse,
arglist'gen Sinns mein Heimatland
in Schlaf versenken, es beschleichen,
das ahnungslose wecken in dem Brand,
an seinem Gute sich bereichern...
O welch' Entsetzen, wenn's geschehe,
es täte meinem Herzen wehe!

[1847]

A. Popowicz

ABEND

Im Kirschengärtlein vor der Hütte
Man tausend Käfer summen hört.
Die Pflüger wenden Pflug und Pferd,
Die Mädchen schleunen ihre Schritte,
Die Mütter warten vor dem Herd.

Gedeckt der Tisch steht vor der Hütte.
Das Töchterlein die Schüsseln bringt.
Die güldne Abendstern erblinkt:
Die Mutter abendliche Bitte
Im Sang der Nachtigall verklingt.

Die Windlein lagern vor der Hütte,
Die Mutter legt sich auch dazu:
Bald schlafen Mensch und Feld und Kuh.
Nur Nachtigall und Mädchenschritte
Verscheuchen noch des Dorfes Ruh.

[1847]

Hans Koch

NICHT FREI SEIN, SCHRECKLICH...

Nicht frei sein, schrecklich — doch was red ich?
War ich im Leben jemals frei?
Unfrei hing all mein Tag vorbei —
Nicht Heim noch Fremde war mir gnädig...
Wann werd ich dieses Schicksals ledig?
Ich ruf den Tag wie Gott herbei.
Ich warte, werde stumpf vom Warten,
Verfluch die Norren, die mich narnten,
Das meine Freiheit, halb geschenkt,
In einer Pfütze ward ertränkt.
Mein Herz wird Eis, wenn ich dran denke,
Dass man mich hier ins Grab Versenke,
Dass nie ich mehr zur Heimat find,
Wo Gott un liebe Menschen sind.

[1847]

Erich Weinert

DIE SONNE SCHEIDET...

Die Sonne scheidet... Schwarz stehen die Wälder,
Stumm wird das Vöglein und still die Felder;
Freudig lässt jeder ruhn sein Getue. —
Nur ich alleine kenn' keine Ruhe...
Nach ferner Heimat zieht all mein Sinnen
Nach dunklen Gärten der Ukraine...
Dahin, dahin zieht all mein Sehnen
Und stiller scheint mir mein Herz zu stöhnen.
Und dunkler werden die Berge und Haine,
Und der Stern des Abends kommt im lichten Scheine.
O Stern, du lichter! Und die Tränen rinnen...
Leuchtest du, Liebling, auch der Ukraine?

Spähn braune Augen noch nach deinem Schimmer
Wie einstens, oder schaun nach dir sie nimmer?
Wen nein, dann mag sie tiefer Schlaf umfängen,
Auf dass sie niemals meinetwegen bangen...

[1847]

Ostap Hrycaj

N. N.

Ich war grad über dreizehn Jahre.
Die Schafe grasten um mich her.
Ich weiss nicht, war's der wunderbare
Besonnte Tag? Ich weiss nicht mehr.
Mir war so wohl im heitren Winde,
Als ob der Himmel offenstände...
Vom Dorf her riefen sie zum Essen,
Ich aber lag am Wiesenhang
Und betete wie weltvergessen...
Und meine Kinderseele schwang
Zum Himmel sich auf leisem Flügel.
Was hat mein Herz so süß erfüllt?
Wie grüssten Dorf mich und Gefild,
Wie selig Himmel, Wald und Hügel!
Die Sonne schwebte warm und mild.
Doch als mein Gebet zu Ende,
Fing die Sonne Feuer,
Hüllte sie in düstre Brände,
Rot und ungeheuer.
Wie ich aus dem Traum erwachte,
Lag in grauen Dämmer
Nun mein Dorf und schwarz der Himmel.
Und auf meine Lämmer
Schau ich wieder — meine Lämmer —,
Sind ja doch nicht meine.
Schau hinüber zu den Hütten —
Hab ja selber keine!
Nichts doch hat mir Gott gegeben!
Und die Tränen fliessen,
Heisse Tränen... Und da seh ich
Mich ein Mädchen grüssen.
Stand und rupfte Flachs im Garten,
Sah mich bitter weinen,
Kam und nahm mich in die Arme,
Und mit ihrem Leinen

Meine heisse Tränen trocknend,
Küsste sie mich Kleinen...
Und plötzlich flieht des Himmels Dämmer,
Und anders wärmt der Sonne Kuss,
Und alles mein... Mir zum Genuss!
Beseligt, treiben wir die Lämmer,
Die Fremden, 'nab zum Fluss.

O Kindstraum! — Doch wenn ich dran denke,
Mein Herz voll bitterer Tränen steht.
Mein Leben lang war mein Gebet,
Dass Gott ein solches Glück mir schenke.
Ich wäre hintrem Pflug gestorben,
Fremd wär mir dieser Welt Verdruss,
Wo nun, verspottet und verdorben,
Ich Gott und Menschen fluchen muss!

[1847]

Erich Weinert

IMMER MUSS ICH IN DIE WEITEN...

Immer muss ich in die Weiten
Meinen Blick versenken;
Wird mir Gott in alten Tagen
Wohl die Freiheit schenken?
Würde dann zur Ukraine
Gehn, zu meinen Treuen,
Alle würden mich begrüßen,
Sich des Alten freuen.
Ausruhn würd ich mich ein Weilchen,
Gott um Frieden flehen,
Würde dort... Doch ach, was hoff ich;
Wird ja nie geschehen.
Kann ich ohne Hoffnung Leben
Hinter Korkertüren?
Brüder, lehrt mich's doch, sonst werd ich
Den Verstand verlieren.

[1848]

Erich Weinert

AM ARALSEE

Ungewaschen der Himmel
und verschlafen die Hellen
und am Ufer, so weit man nur blickt,
Schilf und Schilf wie betrunken,
ohne Wind hingsunken
neigt sich, beugt sich und raschelt und nickt.
Mein Gott, soll ich noch lange
an dem elenden Tange,
in dem offenen Kerker zumal,
in den dumpfigen Mauern
meine Tage vertrauern
und versauern mir selber zur Qual?
Keine Antwort! Beständig
nickt das Gras wie lebendig,
will die Wahrheit mir nimmermehr sagen;
ach, und sonst
hab' ich niemand zu fragen.

[1848]

I w a n F r a n k o

WIEGENLIED

Schlaf, du mein Bublein, bald wird verrinnen
Dieses dein Glück.
Fluch nicht den Eltern: Den Ukrainern
Blüht kein Geschick.

Fluch nicht dem Vater, er ist verloren,
Niemand denkt sein...
Mir, deiner Mutter, die ich geboren,
Fluche allein!

Bin ich gestorben, zeig nicht dein Klagen
Zieh in den Hain:
Er wird nicht fragen, er wird nichts sagen
Dort mich beweinen!

Im Haine finde blühend die Linde
An der du weinst.
Denn diese Linde mit meinem Kinde
Liebte ich einst.

Kehrst du dann heimwärts, hin zu den Armen,
Tröste den Sinn:
Doch hörst du Kinder auf Mütterarmen,
Dann — sieh nicht hin.

[1848]

Hans Koch

DIE PEST

Die Pest trug Tod in Dorf und Stuben,
 Und grub und grub nur Furchen, Gruben.
 Und wühlt und füllt sie mit Erstarnten,
 Und sang kein Requiem den Verscharnten:
 Ob Landesgrenz, ob Residenz,
 Sie zittern vor der Pestilenz.

Ein Lenz: Die Kirschengärten blühen,
 Gleichsam bedeckt von hellem Linnen,
 Am Himmel trillern lieblich Lerchen.
 Die Erde prangt in frohem Grün,
 Und Tau und tausend Falter spinnen
 Die Sonne Gottes in die Blüten.

Die Menschen aber in den Hütten,
 Geduckt, gleich mutterlosen Schafen,
 Erschreckt, verkrochen hinter Pferchen,
 Versterben. Gebrochen.
 Sie schlafen.

Im Staub der Strasse wuchern Kräuter.
 An trocknen Brunnen lechzen Pferde
 — Und Kühe mit gedunsnem Euter
 Sich ballen zu verlassner Herde;
 Die Hände ruhn, die sie betreuten.

Die Zeit steht still. Den Sonntag läuten
 Die Glocken längst nicht mehr zum Feste,
 Und selbst die magern Essenzeiten
 Vermissen ihre letzten Gäste:
 Es trauern, rauchlos an den Mauern
 Die Schornsteine.

Nur manchmal mummen,

Gehüllt in Leder und in Teer,
 Wie Unholde mit tiefen Brummen,
 Die Totengräber überquer —

Und schaufeln hastig, ohne Särge,
Die Toten in die Leichenberge.
Doch, als sie bald darauf erbaten,
Dass man das Gleiche ihnen tu',
Fand sich kein Helfer mehr. Kein Spaten
Begrub sie zu der letzten Ruh.

Noch grünt das Dorf. Gleich wie Oasen
Als Trugbild manchmal sich endecken,
So trog auch hier der grüne Rasen:
Brennesseln bauschten sich zu Hecken,
Aus öden Stuben quollen Quecken
Und Disteln aus den Heil'gen Vasen.

Bis Nachbarn das verwunschne Nest
Verbrannten auf den letzten Rest.

Solch Leid bracht' dazumal die Pest.

[1848]

Hans Koch

ZU WEIHNACHTEN
(Th. M. Lazarewskij gewidmet)

Wenn du mitternachts vom Hause des Gevatters heimkehrst
Und dich schlafen legst, da sollst du meiner nicht gedenken,
lieber Bruder! — Aber wenn die Trauer dir als Gast naht,
um auch nachts bei dir zu nisten, dann zu Rat, o Bruder,
ziehe mich, der fern am Meere weilet als Gefangener. —
Dann des Unglücksfreundes denke, der mit Elend ringend
muß die schmerzzeugten Dumen bergen und sein Herzweh;
der so hin und wieder wandelt und zum Himmel betet
eingedenk der Ukraine und, o Freund, auch deiner;
den mitunter Gram beschleicht, doch nicht hält gefangen.
Sieh', als einem solchen naht sich draußen ihm die Feier.
Schwer fällt mirs, o Freund, den Festtag einsam zu begrüßen
in der Wildnis! Morgen früh, da wird's von allen Türmen
schallen in der Ukraine, morgen früh, da scharen
zum Gebete sich die frommen Leute... morgen frühe
wird der Wolf, der hungere, heulen durch die Wüste,
überwirbelnd wird mit Sand und Schnee der kalte Sturmwind
die Baracke. So werd' ich das Weihnachtsfest begehen! —

{1848}

J. George Obrist

DAS FEUER BRENNT...

Das Feuer brennt, Musik ertönt,
Wie sanft sie weint, wie wild sie stöhnt! —
Ein köstlich Diamantenlicht
Hervor aus jungen Augen bricht:
Es strahlt die Hoffnung und die Freude
In frohen Augen. Glücklich sind
Die Augen jung und ohne Sünd'!
Und alle lachen inniglich,
Und alle tanzen froh. Nur ich
Schau' wie verdammt ins Lustgewühl
Und weine, weine heimlich still...
Warum ich wein'? Wohl ist mir leid,
Dass ohne Liebe, wie im Sturm,
Vergangen mir die Jugendzeit...

[1850]

Julia Virginia

SO TRÄUMTE MIR: AM STILLEN HANGE...

So träumte mir: Am stillen Hange,
Wo überm Teich die Weiden hängen,
Ein kleines Häuslein, blank und weiss.
Und vor der Haustür hockt ein Greis
Beim weissen Häuslein dort und hätschelt
Ein Kleinchen, plaudert, lacht und tätschelt
Sein krausgelocktes Enkelkind.
Nun träumt mir, dass aus ihrer Hütte
Die Mutter trät mit leichtem Schritte
Und küsst den alten un das Kind,
Und dreimal sie die beiden küsste;
Dem Kleinen gibt sie noch die Brüste
Und bringt's zu Bett. Noch sitzt der Greis
Und spricht zu sich: "Nun komm, du Schlummer!
Hab keinen Feind, hab keinen Kummer!"
Er sinnt und denkt und lächelt leis.

Und er bekreuzigt sich bescheiden,
Spricht sein Gebet, erhebt sich sacht,
Die Sonne flimmert durch die Weiden
Und geht zur Ruh, und es wird Nacht.
Und auch der Alte geht zur Ruhe
Ins Haus, dass er sein Schläfchen tue.

[1850]

Erich Weinert

AN DIE MUSE

O Muse, du im Heil'genscheine,
 Apollos Schwester, holde, reine!
 Du hast in Windeln mich vom Haus
 Ins Feld getragen weit hinaus;
 Wie wenn die Freiheit du gerettet,
 Hast mich am Hügel dort gebettet,
 Gehüllt ins Kleid des Nebelgraus;
 Und wiegtest mich und sangst mir Lieder,
 Bezaubernd meine Seel' ... Und ich ...
 O holde Zauberin! Durch dich
 Ward stets mir Hilf' und immer wieder,
 Mein Sternlein, blicktest du auf mich
 Mit unweblasstem Glanz hernieder.
 Weit in menschenleerer Steppe,
 Wo ich war gefangen,
 Du erstrahltest wie die Blümlein,
 Die auf Fluren prangen.
 Aus der schmutzigen Kaserne
 Flogst, o heiligreine,
 Du als Vöglein mit ins Freie,
 Dass ich nicht alleine,
 Und du sangst dann, goldbeschwingte,
 Über mir so helle,
 Als benetzt' ein Wunderwasser
 Mir die kranke Seele!
 So leb' ich denn durch dich und sehe,
 Wie göttlich schön du in der Höhe,
 Mein Sternlein, strahlest über mir.
 O heil'ger Trost in meinem Leben,
 O holdes Los, das mir gegeben!
 Lass mich auch fűrder nicht allein;
 Ob früh, ob spät, zu jeder Stunde
 Umschwebe mich mit deinem Schein
 Und lehre, wie mit wahren Munde
 Der Wahrheit Worte soll ich leihn.
 O hilf mir bis ans End' zu flehen,

Und wird mein Herz einst stille stehen,
Leg', Heil'ge, dann mich in den Schrein,
Leg', Mutter, einen deiner Söhne
Und wenigstens mit einer Träne,
Unsterbliche, gedenke mein!

[1858]

S e r g i u s S z p o y n a r o w s k i

RUHM

Und du, Marketendrin lump'ge,
Händlerin betrunke!
Wohin bist mit reinen Strahlen,
Teufel, du versunken?
Sitzt du in Versailles bei jenem
Schurken in der Kammer?
Oder hilfst du einem andern
Aus dem Katzenjammer?
Komm doch auch zu mir ein bisschen,
Mir die Zeit vertreiben,
Wollen herzlich uns umarmen,
Gute Freunde bleiben,
Wollen herzen uns und küssen
Und was rechts anfangen,
Meine angemalte Schöne!
Denn ich sehne lange
Und vergebens mich nach dir schon;
Bist lang ausgeblieben,
Hast mit Königen besoffen
Dich herumgetrieben,
Hast dann bei Sewastopol mit
Nikolaus gebummelt —
Ja, mein Schätzchen, ich weiss alles,
Werd' nicht leicht beschummelt!
Zeig dich jetzt auch mir ein wenig,
Lass mich bei dir liegen,
Dass ich still mich in die Kühle
Deines Flügels schmiege.

[1858]

Alfred Kurella

EIN MÄDCHEN

Ein Mädchen
Mädchen mit bushigen schwarzen Brauen
(was übrigens ganz hübsch wirkt)
das Mädchen trug Bier
trug es aus dem Keller
ich starre
ich schwanke
ich falle fast um:
Wozu trägt sie das Bier aus dem Keller
und — Potzdröckelement für wen?
Im schlechtesten Parlando:
Selbstfresserei deiner Schönheit
Dy O Herr.

[1860] Elizabeth Kottmeier

LEBENSABEND

Die Jugendjahre sind entwichen.
Enttäuscht und unerfüllt verblichen
Die alten Hoffnungen. Es schneit.
Du sitzt allein in deinen Pfählen,
Und niemand, dem du still erzählest,
Den leis' du fragen kannst, is da.

Die Welt is weit, kein Mensch dir nah.
Vergebens magst du einsam harren,
Was dir das Schicksal jemals beut;
Es hielt dich höhnisch nur zum Narren.
Und seine Pläne sind verstreut
Wie in dem Steppensturm der Schnee.

So bleib den still in deinem Weh:
Kein Frühling wird dich jemals wecken
Zu neuem Grünen, neuen Zwecken;
Kein Hoffen wird dir je erblühn,
Und niemals kündest du als Freier
Den Freien von dem heiligen Feier.
Sei still. Lass alle Hoffnung ziehn!

[1860]

Hans Koch

ПОЛЬСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА

Перші переклади поезій Шевченка на польську мову появились ще за його життя. Почав публікувати їх в 1860 р. по часописах Леонард Совінський (1831-1887), польський поет-романтик, син польського шляхтича та кріпачки українки. В 1861 р. Совінський надрукував у Вільні студію про Шевченка разом із своїм перекладом „Гайдамаків”. Рік пізніше, 1862 р. в Києві як перший том серії “Przekłady pisarzy małoruskich” вийшла збірка перекладів з Шевченка в опрацюванні А. Й. Гожалчинського. Наступного, 1863 року, був виданий окремою книжкою “Kobzarz Tarasa Szewczenki” із 13 перекладами, що належали перу найвидатнішого з перекладачів Шевченка Владислава Сирокомлі (1822-1862), спр. прізви. Людвік Кондратовіч, польського письменника з білоруського роду. Ці переклади були передруковані потім в X-ому томі поезій Сирокомлі (Варшава, 1872) й знову окремо у Львові, 1883. Після 1863 р., протягом понад півсторіччя, поляки не проявляли надто великого зацікавлення творчістю Шевченка, навіть і з 1905 р., коли в Росії почали друкуватися уже й заборонені твори Шевченка. Спорадично тільки були друковані переклади окремих Шевченкових поезій. Пригадав творчість Шевченка польським читачам щойно український поет Сидір Твердохліб, публікуючи 1913 р. у Львові збірку вибраних віршів Шевченка (усього 37) у своєму, не надто вдалому перекладі. Збільшилося потрохи зацікавлення Шев-

ченком і то здебільша з ініціативи українців після 1920 р. У Варшаві 1921 р. була видана збірка вибраних поезій в польському перекладі, впорядкована Миколою Вороним, і в 1930 р. появилися окремим виданням три поеми Шевченка в перекладі Едварда Виломовського і з передмовою Луки Луцеза. Рік пізніше в Києві за редакцією житомирського літературознавця Володимира Гнатюка і з його ж та І. Ізотова статтями була видана збірка вибраних творів Шевченка, в перекладі різних, згаданих вище, перекладачів.

Ширше зацікавлення поетичною творчістю Шевченка розгорнулося в польській літературі, знов же здебільша за почином українців, у 30-их роках, у зв'язку із підготовою окремого тому перекладів Шевченкових поезій на польську мову для публікованого варшавським Українським Науковим Інститутом 16-томового Повного видання творів Тараса Шевченка. Зібрані тоді і здебільша зроблені для цього видання переклади появилися 1936 р., як його XIV-ий том за редакцією Богдана Ленкого. До нього увійшов сто й один твір Шевченка у 106 перекладах, в тому 46 публікованих вперше. Крім 6 праць давніших перекладачів (Л. Сувінського, А. Гожалчинського, З. Войнаровської і Б. Жираніка) цей том вміщає ще переклади Марії Беньковської (4), видатних польських поетів Казимира Вежинського (1) Тадеуша Голлендра (3) і Ярослава Івашкевича (2), українця Константина Думанського (5), українського поета і літературознавця Богдана Ленкого (24), сучасного еміграційного польського поета Йосипа Лободовського (21) і видатних сучасних польських поетів-перекладачів Володимира Слободника (2) та Чеслава Ястжембца-Козловського (38). Цей XIV-ий том був виданий цього ж року окремим польським виданням п. н.

“Taras Szewczenko. Poezje” за редакцією і з деякими доповненнями Павла Зайцева.

Важливим доповненням для цього XIV-го тому була стаття П. Зайцева „Про польські переклади з Шевченка”, бібліографічні завваги Б. Лепкого і П. Зайцева, як теж „Спис перекладів поезій Т. Шевченка на польську мову” (стор. 358-382). Згідно із цим останнім реєстром, від 1860 р. по кінець 1935 р. на польську мову було перекладених 95 творів Шевченка у 167 перекладах, в тому 81 твір у цілості і 14 в уривках. Усіх перекладачів було 35, в тому 25 поляків, 7 українців і троє невідомої національності.

Двадцять років пізніше, з датою 1955 р., у варшавському Державному Видавничому Інституті появилoся видання “Taras Szewczenko. Utwory wybrane” за редакцією і з статтею Володимира Слободніка і з післясловом та примітками Мар'яна Якубеца. Виключаючи цілком, по суті найкращі з мистецького боку, переклади „буржуазно-націоналістичних” перекладачів таких, як Й. Лободовський, Б. Лепкий, К. Вержинський, М. Беньковська, до цього тому включено тільки переклади або давніх польських перекладачів — Вл. Сирокомлі — 10, Б. Жираніка — 2, Л. Совінського — 1, або сучасних перекладачів, сприйнятливих для комуністичного режиму в Польщі. Найбільше перекладів у цьому виданні, усіх 30, належить перу Чеслава Ястжембца-Козловського, переклади якого творили теж основну групу (38) у XIV-ому томі УНІ. До видання 1955 р., що охоплює 86 перекладів (в тому два уривки) включені ще переклади — Мар'яна Пехала (14), Володимира Слободніка (13), Тадеуша Хрущелєвського (3), Станіслава Струмфа-Войткевіча (3), Євгеніюша Житомирського (3), Ярослава Івашкевіча (2) і по одному перекладові шістьох інших перекладачів. Не зважаючи на заяву автора стат-

ті Вол. Слободніка, що „у виборі перекладів ми старалися узяти до уваги ті, які на нашу думку віддають найкраще характер творчості Шевченка”, до названого варшавського найновішого видання не введено цілком таких важливих для світогляду Шевченка творів, як „Великий Лях”, „Розрита Могила”, „Чигрине, Чигрине . . .”, „Стоїть в селі Суботові . . .”, хоч переклади їх існують і хоч вони належать теж перу добре заступленого у названому варшавському виданні Ч. Ястшембца-Козловського.

Останніми роками перекладав поезії Шевченка на польську мову польський учений-санскритолог д-р Стефан Стасяк, кол. професор Львівського університету. Передчасна смерть (1962 р.) не дозволила йому видати цих перекладів окремою збіркою. Сім віршів Шевченка в перекладі Ст. Стасяка були опубліковані 1 березня 1963 р. в часописі „Глос Польські”, що виходить в Буенос Айрес в Аргентині.

У вміщеному тут виборі редактор нинішнього видання старався, з одного боку, подати твори Шевченка, характеристичні для різних періодів творчості Шевченка і, з другого боку, зарекомендувати читачам зразки перекладів усіх найкращих перекладачів, в тому теж і польських сучасних, абстрагуючи від їх політичних чи партійних переконань. Із XIV-ого тому УНІ до нашого вибору включено 16 перекладів і з видання за ред. В. Слободніка — 7 перекладів.

DUMKA

Rzeka ciągle, choć powoli
Wpada w sine morze,
Szuka Kozak swojej doli,
A znaleźć nie może.
Szedł, gdzie wicher go powionie,
Gdzie poniosą oczy,
Rozgrało się serce w łonie,
Szeptał duch proroczy.

“Po co gonisz się za marą,
Gdzie cię oczy wiodą?
Rzucasz ojca, matkę starą
I dziewczynę młodą.
W cudzej stronie — cudzy wszędzie
Wiarą i językiem,
Tam zapłakać z kim nie będzie
I pogwarzyć z nikim”.

Fale morskie! Plyńcie w pole
I brzegami trzęście,
Kozak marzył spotkać dołę,
A spotkał nieszczęście.
Już żurawie powracali,
W domu wytchnąć mogą,
Kozak płacząc poszedł dalej
Swą ciernistą drogą.

[1838]

Władysław Syrokomla

MYŚLI MOJE, MYŚLI MOJE...

Myśli moje, myśli moje,
 Żle mi z wami w świecie!
 Pocóż znowu na papierze
 Tłumnie powstajecie?
 Czemyż wicher was nie wywiał
 W step, jak smutne pieśni?
 Żle nieszczęście, jak dzieciaka,
 Nie zdusiło we śnie?...

Bo Żle was zrodziło na śmiech na świat biały,
 Łzy was podlewały... Czemuż nie załżały?
 Do morza nie zniosły, nie rozmyły w polu?...
 Niktby nie zapytał, szemu cierpię, płaczę,
 Nie zapytał, za co przeklinam swą dołę,
 Czemu w świecie nudzę... „Ot, życie próżniaczek!”
 Niktby nie powiedział...

Kwiatki moje, dzieci!
 Pocóż was kochałem, dbałem tyle lat?
 Czy zapłacze serce choć jedno na świecie,
 Jak płakałem z wami?... A możem i zgadł...
 Może znajdzie się serduszko
 I oczy dziewczęce,
 Co zapłaczą na te słowa, —
 Ja nie żądam więcej...
 Jedna lezka z oczu piwnych
 I — pan nad panami!
 Myśli moje, myśli moje,
 Żle mi w świecie z wami!

Za te czarne brwi sokole
 I za źrenic śmiałość
 Serce rwało się, składało
 Śpiewnych słów niemało;
 Układało za te nocki
 W gwiazdach sino-złote,

Za wiśniowy sad zielony,
Drogich ust pieczętę...
Za te stepy ukraińskie
I mogilne kopce
Serce mdlało, ho nie chciało
Śpiewać w kraju obcym.
Brakło chęci w śniegu, w lesie
Kozacką gromadę
Z buławami, buńczukami
Zbierać na naradę...
Niech kozackie dusze śmiało
Żyją w Ukrainie:
Tam szeroko, tam wesolo —
Wzrok przestrzenią płynię...
Jak ta wolność, co minęła,
Szumi Dniepr szeroki,
Step i step, porohy ryczą,
Kurhan pod obłoki.
Tam powstała, harcowała
Zaporoska wola,
Szlachciami, Tatarami
Zasiewała pola;
Zasiewała trupem pole,
Zimna przyszła wiosna...
Legła spocząć. A tymczasem
Wzwyż mogiła rosla.
Nad mogiłą Orzeł Czarny
Straż sprawuje pilną
I kobzarze dobrym ludziom
Nuca pieśń mogilną.
Nuca o tem, co minęło,
Nieboracy ślepi.
A ja... a ja płaczę tylko,
Nie potrafię lepiej —
Tylko lzy nad Ukrainą,
Tylko lzy — ni słowa...
Smutek gniecie — niechaj gniecie!
Któż go nie kosztował?
A ten jeszcze, który duszę
Odsłania dla ludzi,
Zazna piekła na tym świecie,
A i tam...

                  Nie zbudzi
Łzawa skarga lepszej doli,
Jeśli Bóg jej nie dał...
Tak już będę, tak zostanę, —
We mnie moja bieda;
I zachowam żmiję sroga,
Co ssie serce w ciszy, —

Jako Złe się ze mnie śmieje,
Wróg nicch nie usłyszy...
Niechaj myśl jak kruk wróżebny,
Polatując, kracze,
Niechaj serce jak słowiczek
W noc majową płacze:
Nic to — ludzie nie zobaczą,
Nic spotkają drwiną...
Więc nie tłumcie też gorących, —
Niechaj sobie płyną,
Niechaj co dnia polewają
Obcych pól pustkowie,
Póki popi obcym piachem
Nie przysypią powiek...
Taki los mój!... Cóż poradzić?
Skarga nie pomoże,
A sierocie kto zazdrości,
Tego ukarż, Boże!

Myśli moje, myśli moje,
Tylu lat nadzieje!
Hołubiłem was, pieściłem,
Dokąd dziś podzieję?
W Ukrainę idźcie, dzieci,
W naszą Ukrainę
Pawracajcie sierotami,
Ja tu sam zaginę.
Tam znajdziecie szczerą prawdę
I słowo łaskawe,
Tam znajdziecie szczerę serce,
A może i sławę...

Ukraino, matko miła,
Nim w obczyźnie zgasnę,
Dziatki moje nierozumne
Przyjmij jako własne!

[1839]

J ó z e f Ł o b o d o w s k i

IWAN PODKOWA
(W. i. Sternbergowi)

I.

Kiedyś, kiedyś — w Ukrainie
 Od harmat huczało;
 Kiedyś, kiedyś — Zaporozie
 Panować umiało!
 Panowali, dobywali
 I sławy, i woli, —
 Poszło wszystko: i zostały
 Mogily wśród poli¹⁾)
 Skrós wysokie te mogily,
 Gdzie dawno spoczęli
 Atamani, ich w kitajkę
 Ciało owinęli
 Towarzysze.

Czernieją mogily
 Jak góry wysokie
 I wiatrem ślą głosy
 Przech stepy szerokie.
 Echem czynów, dziadów sławy
 Wichler wciąż powiewa,
 A wnuk, idąc z kosą rano,
 Na tę nutę śpiewa:
 Kiedyś, kiedyś — w Ukrainie
 Licho tańcowało,
 Przy butelce wódki, miodu
 Smutku się nie znało.
 Kiedyś, kiedyś w Ukrainie
 Dobrze nam się żyło...
 Wspomnim wczoraj, spocznie serce,
 Bo też wspomnieć miło.

---

¹⁾ Licencja gramatyczna tłumacza. *Red.*

II.

Czarna chmura z za Limanu
 Niebo, słońce kryje,
 Sine morze niespokojne
 To jęczy, to wyje,
 Zatopiło gardło Dnieprn.
 „Ano, chłopcy, żywo
 Na bajdaki! Gra nam morze,
 Pojedziem na żniwo!”
 Wysypało się Kozactwo —
 Liman czajki kryły.
 „Grajże, morze!” zaśpiewali,
 Fale się spieniały;
 Wkoło fale jak te góry,
 Ni ziemi, ni nieba.
 Strach wokoło, dla kozaków
 Tego tylko trzeba —
 Płyną sobie i śpiewają,
 Rybitwa przeleci,
 A ataman przodem jedzie
 I wiedzie swe dzieci.
 Chodzi sobie wzdłuż bajdaku,
 W ustach lulka zgasła;
 Myśli, patrzac naokoło,
 Gdzie dać boju hasło?
 Podkręciwszy czarne wasy,
 Za ucho czuprynę,
 Podniósł czapkę — stają czółna:
 „Niechaj wróg nasz ginie!
 Nie Synope, towarzysze,
 Zapalić popłynę,
 Na Carogród, do sultana,
 Pojedziem w gościne!”
 — „Dobrze, ojcze atamanie!” —
 Wkoło zahuczało.
 „Dziękuję wam!”
 Włożył czapę.
 Znowu zaszumiało
 Sine morze. Wzdłuż bajdaku
 Spokojny znów chodzi
 Pan ataman i po fali
 Milcząc okiem wodzi.

[1839]

A. J. Gorzałczyński

HAJDAMACY

Wstęp

Świat stoi, a wszystko i mija i ginie...
 Lecz o tem, skąd idzie i kędy przepada, —
 I dureń, i mądry nie wiedzieć co gada...
 Ten żyje, ów kona... Owo się rozwine,
 A tamto zwiędnieje, na wieki zwiędnieje...
 I liście poźółkie gdzieś wicher rozwieje.
 A świat tak i będzie, taki sam wschód słońca,
 I gwiazdy tak samo popłyną bez końca,
 I ty, jak i zwykle, o mój białolicy!
 Po niebios błękitach w nos jasną przelecisz,
 Popatrzysz się w czyste zwierciadło krynicy
 I w morze bez granic — i znowu zaświecisz,
 Jak nad Babilonu wiszącym ogrodem,
 Nad starą mogiłą i biednym jej rodem.
 O wieczny mój! Z tobą, sam nie wiem dlaczego,
 Jak z bratem czy siostrą, rozmawiam z ochotą
 I dumkę ci śpiewam z natchnienia twojego...
 Ach, radźże mi dzisiaj z tą krwawą tęsknotą!
 Nie jestem samotny, nie jestem sierotą.
 Mam dziatki, a nie wiem, co robić mam z niemi!
 Grzech ukryć je w sobie — te duchy żyjące,
 Bo może to braci pocieszy na ziemi,
 Gdy ujrzą te słowa i lzy te palące,
 Którymi pieśń moja płakała nad niemi...
 O, nie! Nie ukryję — wszak to duch żyjący!
 Jak błękit niebieski bez granic widnieje,
 Tak duch bez początku i śmierci istnieje...
 Lecz gdzieżto on będzie?... dźwięk przemijający!...
 Ach! Dajcież przynajmniej choć pamięć mi swoją,
 Bo ciężką jest piersi bezsławna mogiła.
 Kochała was ona, o kwiaty wy moje!
 I dołą tę waszą opiewać lubiła.
 Tymczasem do świtu zaśnijcie, me dzieci,
 A ja wam watażka poszukam po świecie.
 Hejże, zuchy, Hajdamacy!

Świat wielki dowoli,
Lećcie, chłopcy, pohulajcie,
Poszukajcie doli.
Syny moje niedorosłe,
Nierozumne dzieci,
Kto was szczerze, sierot biednych,
Przygarnie na świecie?
Syny moje, orły moje!
Hej, na Ukrainę!
Choć i licho tam się zdarzy,
To pośród rodziny.
Tam znajdziecie dusze szczerze,
Zginać wam nie dadzą;
A tu... a tu... ciężko, dziatki!
Kiedy do dom zaprowadzą,
Powitają was ze śmiechem,
Ten już zwyczaj mają —
Wszyscy wielcy, drukowani,
Słońce nawet łają:
„Nie z tej strony — mówią — wschodzi
I niedobrze świeci,
Takhy — mówią — należało...”
Co tu robić, dzieci!
Trzeba słuchać, któż wie? Może
Nie tak słońce wschodzi —
Toć piśmienni wyczytali...
Rozum dziwa płodzi!
A cóż na was rzekną oni?
O, znam waszą sławę!
„Niech — powiedzą — spoczywają,
Póki ojciec wstanie
I rozpowie po naszymu
O tym tam hetmanie!
Co tam kiep ten wygaduje
Zmarłymi słowami —
I jakiegoś tam Jareme
Prowadzi przed nami,
Odzianego w świtę szarą
I w łapcie łyczane...
Ej, napróżno widać w szkole
Łatano ci boki!
Po Kozactwie, po Hetmaństwie
Mogily wysokie,
Nic się więcej nie zostało,
I te — rozkopane.
Próżna praca, panie bracie!
Jeśli chcesz mieć grosze,
A w dodatku sławę prózną,

Śpiewaj nam Matrioszę,
Lub Nataszę, radość naszą,
Sultana, parkiet, szpory —
Ot gdzie sława!... a on śpiewa
„Hraje synie more” —
I sam płacze, za nim szlocha
Siermiężna gromada...”
Prawda, prawda, medrce moi!
Dzięki — i to rada!
Kozuch dobry, szkoda tylko,
Że nie na mnie szyty,
A rozumne słowo wasze
Łgarstwami podbito.
Wybaczajcie — dla słów takich
Uszu niemam u mnie.
Nie zaproszę was do siebie, —
Wy bardzo rozumni,
A ja dureń; wolę sobie
W kącie mojej chatki
Sam zaśpiewać i zapłakać,
Jak dziecię bez matki.
Oj, zaśpiewam — igra morze,
Wichry powiewają,
Step czernieje i mogiły
Z wiatrem rozmawiają.
Oj, zaśpiewam — rozwarły się
Mogiły wysokie,
Zaporoże aż po morze
Kryje step szeroki,
Atamani na bachmatach
Poprzed buńczukami
Przelatują, a porohy
Między sitowiami
Ryczą, jęczą — gniewają się,
Nuca coś strasznego.
Przysłucham się, rozżalę się,
Zapytam którego:
„Czemu, starzy, smutni tacy?”
— „Synu, zła godzina...
Dniepr się na nas gniewa czegoś,
Płacze Ukraina!”
I ja płaczę... A tymczasem
Świetnemi pocztami
Występują atamani,
Setnicy z panami
I hetmani, — każdy w zlocie,
Chatki mej nie minie...
Weszli, kupią się koło mnie

I o Ukrainie
 Rozmawiają — wspominają:
 Jak Sicz budowali,
 Jak kozacy na hajdakach
 Porohy mijali,
 Jak po morzu buszowali,
 Grzali się w Skutarze —
 I jak łulki zapaliwszy
 W Polsce na pożarce,
 Znów witali Ukrainę,
 Jak bankietowali...
 „Rznij, kobzarzu, lej, szynkarzu!” —
 Kozacy hukali!
 Dziad nalewa, nie poziewa,
 Nie odpocznie, rwie się.
 Kobzarz uciął, a kozacy —
 Aż Chortycę gniewa się...
 Metelicę i hopaki
 Hurtem odcinają,
 Kufle chodzą i przechodzą,
 Tak i wysychają.
 „Hulaj, panie, nie w żupanie,
 Wichrze, pośród pola!
 Graj, kobzarzu, lej szynkarzu,
 Póki wstanie dola!”
 W bok się wzięwszy, na przysiadki
 Parobcy z dziadami:
 „Ot tak, chłopcy, dobrze dziatki,
 Będziemy panami!”
 Atamani wpośród uczty,
 Niby jaka rada,
 Chodzą sobie, rozmawiają...
 Wielmożna gromada
 Nie wytrzyma — i tupnęła
 Staremi nogami...
 A ja patrzę, wpatruję się
 I śmieję się łzami, —
 Ach, śmieję się, patrzę, zalewam się łzami, —
 Nie jestem sam jeden, jest z kim żyć na świecie;
 Wśród domku mojego, jak w stepie gdzieś przecie,
 Kozacy hulają, gaj szumi drzewami,
 Mogiła śni dumki smutne żaloba
 I morze gra sine, topola powiewa,
 Cichuteńko dziewczę Hrycia sobie śpiewa,
 Nie jestem sam jeden, — jest żyć z kim do grobu.
 Ot gdzie dobro moje, grosze
 I sława pocziwa,
 A za radę dziękuję wam,

Bo rada zdradliwa!
Póki życia, poprzestanę
Na martwym tem słowie,
By wylewać łzy i smutek...
Bywajcie mi zdrowi!
Czas mi w drogę już wyprawiać
Dziatki serca mego,
Niech ruszają, może znajdą
Kozaka starego,
Co powita syny swoje
Sędziwemi łzami —
Dość mi tego, raz więc jeszcze:
Pan ja nad panami!

[1841]

Leonard Sowiński

ROZKOPANA MOGIŁA

Cichy świecie, kraju miły,
Moja Ukraino!
Za co giniesz, matko? Za co
Zrobiono-ć ruina?
Czyżes ty się nie modliła,
Kiedy słońce wstaje?
Czyś dziątek nie uczyła,
Czem dobre zwyczaje?
— Oj, troskałam się, modliłam,
Dzień i noc nie spałam,
Nasze dawne obyczaje
Dziateczkom wpajałam.
Wyrastały dobre dzieci,
Moje miłe kwiecie,
Panowałam i ja kiedyś
Na szerokim świecie.
Panowałam... Oj, Bohdanie,
Nierozumny synu!
Popatrz teraz na swą macierz,
Na swoją Ukrainę,
Co, kołysząc cię, nuciła
O swojej niedoli.
Nucąc — lkała i tęskniła
Do końca niewoli.
Och, Bohdanie mój, Bohdanku!
Gdybym to przeczuła,
Uduśiłabym cię w łonie,
W kołysce otrula.
Moje stopy zagarnęło
Żydostwo i Szwaby,
Moje syny na obczyźnie
Harują jak raby.
Dumny Dniepr, mój brat, wysycha
I już mię opuszcza,
A w mogiły moje miłe
Moskiewska się tłuszcza

Wdraża . . . Niechże ryje, szuka,
Coby skraść nam jeszcze.
A tymczasem niech zaprzańcy
Jak grzyby po deszczu
Wyrastają i Moskałom
Pomagają czule
Z własnej matki połatana
Obdzierać koszulę.
Pomagajcież im, wyrodki,
Katować matule!

Tak na czworo rozkopana,
Rozdarta mogiła . . .
Czegoż oni tam szukali?
Cóżto w niej ukryła
Naszych ojców dłoń? Och gdybyż,
Gdybyż odnaleźli, co ukryto w grobie —
Nie trwałaby matka i dzieci w żałobie!

[1843]

Czesław Jastrzębiec-Kozłowski

CZEMU MI TAK CIĘŻKO...

Czemu mi tak ciężko? Czemu mi tak smutno?
 Czemu serce szlocha i płacze i drży
 Niby głodne dziecię? Serce moje trudne!
 Czegóż jeszcze czekasz? Skądże twoje łzy?
 Czyś głodne, spragnione, czy sen ciebie mroczy?
 Zaśnij, moje serce, wiecznym zaśnij snem.
 Odartc, rozbite... Opętany złem,
 Niech mój lud szaleje... Zamknij, serce, oczy...

[1844]

Jarosław Iwaszkiewicz

DO HOHOLA

Jak rój z ula, duma za dumą wylata:
 Jedna rwie mi serce, druga pierś ugniata,
 A trzecia tak cicho w głębi duszy kwili,
 że nawet jej Pan Bóg nie dojrzy w tej chwili.

Ach, do kogoż ja zwrócę się
 I kto w ludzkim tłumie
 Moją mowę, wielkie słowo,
 Odczuje, zrozumie?
 Wszyscy chylią się w kajdanach,
 Głusi --- nie nie słyszą! ...
 Ty śmiejesz się, a ja płaczę,
 Wielki Towarzyszu!
 Smutny zasiew! Prócz hurzanu
 Jakie wyda plody?
 Nie zahuczą w Ukrainie
 Armaty swobody,
 Nie zabije ojciec syna,
 Rodzonego syna,
 Aby godną, sławną, wolną
 Była Ukraina.
 Nie zabije: lecz wychowa
 I da Moskalowi
 Na zarżnięcie, bo to, widzisz,
 Dla cara grosz wdowi,
 Dla o t i e c z e s t w a i tronu,
 Dla Niemca, przybłądy ...
 Ach, niechaj ich!
 A ty śmieję się,
 Ja zaś płakać będę.

[1844]

Bohdan Łepki

TRZY LATA

Marudnie, nudnie pełzną dnie,
Wichrem pędzą lata
I ze sobą wszystko dobre
Unoszą ze świata,
Porywają myśli zacne
I o zimny kamień
Rozbijają serca nasze
I ponure „amen”
Wyśpiewują dniom radości
Na wieki, na wieki...
I rzucają na rozstaju
Ślepego kolekę...
Przeleciały nadarcemnie
Trzy niedługie lata:
Ileż biedy w nich zaznała
Skromna moja chata!
Serce ciche, serce szczerze
Zimną pustką zionie:
Zgasło piękne, zgasło dobre,
A niedobre płonie
I wyżera swędem-dymem
Owe łyzy gorące,
Co pinęły śladem Katri,
Do Moskwy idącej,
Z kozakami się modlili
W tureckiej niewoli
I Oksanę, gwiazdę moją,
Moją szczęsną dolę
Umywały niby rosą...
Aż się chyłkiem skradły
Owe lata, niecne lata —
I wszystko ukradły!
Ból to ciężki — ojca, matkę
Albo żonę miłą,
Ukochaną, roześmianą
Żegnać nad mogiłą —

Ból ta straszny, — ani słowa!
Ciężko, miły bracie,
Małe dzieci wychowywać
W brudnej, zimnej chacie!
Ale gorzej, stokroć gorzej
Jest temu głupiemu,
Co polubi i poślubi,
A ona innemu
Za trzy grosze się sprzedaje
I śmieje się jeszcze —
Ot gdzie męka, ot co serce
Rozrywa by kleszcze!

Otóż właśnie, moi mili,
Tak się ze mną stało:
Ciche serce świat i ludzi
Szczerze pokochało
I kochane było przez nich,
Wszystkim było mile...
A tymczasem lata mknęły
I zwolna suszyły
Łzy miłości mojej szczerzej...
I jak gdyby nowy
Świat poznałem — i ujrzałem...
Bracie! szkoda mowy!
Zamiast ludzi, gdzie bądź spojrzę,
Wstrętna żmija syczy...
I zakrzepły łzy me młode
Z żalu i goryczy.
Więc napawam serce chore
Trucizną wężową —
I nie płaczę, i nie śpiewam,
Jeno jęczę sową.
Tak się stało! zatem, mili,
Co chcecie, to róbcie:
Czy, jak zwykle, głośno drwijcie,
Czy w cichości lubcie
Moje dumy, — co mi z tego?
Wiem, że nigdy znowu
Nie powrócą młode lata,
Że wesole słowa
Już nie wrócą... i nie wróci
Do was moje serce!
Któż mnie przyjmie? kto ukoi
W bólu i rozterce?
Z kim będziemy razem gadać,
Nad swym losem biadać,
Komu myśli moje szczerze

Będę opowiadać?
Myśli moje! Gorzkie lata —
Rok i drugi, trzeci...
Któż was weźmie, kto pocieszy
Me wyrodne dzieci?
Szkoda szukać... śpijcie sobie —
Z domu ani kroku!...
A ja pójdę na spotkanie
Tobie, nowy roku:
Zatem — witaj, roku nowy,
W zeszłorocznej szacie!
Cóż ty niesiesz Ukrainie
W nędznym worku, bracie?
Czy uwieńczoną „pomyślność” —
Świeżutkim ukazem?
Idź — lecz Biedzie się pokłonić
Pamiętaj tym razem!

[1845]

K o n s t a n t y D u m a ń s k i

TESTAMENT

Kiedy umrę, to na wzgórzu
Wznieście mi mogiłę,
Pośród stepu szerokiego
Ukrainy milej.
Aby łany rozłożyste
I brzeg Dniepru stromy
Można było widzieć, słyszeć
Jego grzmiące gromy.

Gdy uniesie z Ukrainy
Do siniego morza
Wrażą krew... dopiero wtedy
I łany, i wzgórza —
Wszystko rzucę i ulecę
Do samego Boga,
Aby modlić się... aż dotąd
Ja nie uznam Boga.

Pochowajcie mnie i wstańcie,
I kajdany rwijcie,
I posoką, wrażą juchą,
Wolność swą obmyjcie.
Mnie zaś w wielkiej już rodzinie,
W kraju wolnym, nowym,
Pamiętajcie wspomnieć czasem
Dobrym, cichym słowem.

[1845]

Leon Pasternak

TESTAMENT

A jak umrę, pochowajcie
Wy mnie do mogiły
Pośród stepu szerokiego
W Ukrainie mój.
By szerokie, wolne pole
I Dniepru zakręty
Widać było — słyhać było
Szumiące odmęty.
Jak poniosą z Ukrainy
W sine oceany
Wrażą krew, — porzucę wtedy
I góry, i łany.
Wszystko rzucę i lot zwrócę
Do samego Boga —
By się modlić. Nim tak będzie,
Nie znam wcale Boga!

Pochowajcie mnie — powstańcie,
Porwijcie kajdany,
Złą krwią wrogów świat pokropcie,
Wolnością świetlany.
I w rodzinie wolnej, nowej,
Co wielka powstanie,
Rzućcie mi w przyjaznem słowie
Ciche wspomnienie.

[1845]

Zofja Wojnarowska

WSZYSTKO MI JEDNO...

Wszystko mi jedno, czy ja będę
Na Ukrainie żyć, czy nie,
Czy mię kto wspomni, czy zapomni,
Że na wygnaniu pędzę dni
Wśród śniegów, — obojętnie mi!
W niewoli obcej wychowany,
W niewoli umrę, nieplakany
Przez swoich, chyba płacząc sam.
Zabiorę wszystko to, co mam,
I wszelki po mnie ślad zaginie
Na naszej sławnej Ukrainie,
Na naszej, nie sądzonej nam.
Nie wspomni o mnie ojciec z synem,
Nie powie: „Módl się, synu, — on
Kiedyś za naszą Ukrainę
Męczeński poniósł zgon”.
Wszystko mi jedno, czy modłami
Wspomni mię syn ten, czy też nie...
Nie obojętnym jednak dla mnie
Byłoby, gdyby ludzie srodzy
Uśpili kraj nasz i w pozodze,
Okradłszy go, zbudzili w śnie, —
Nie obojętne, o!... Nie!... Nie!

[1847]

Bohdan Lepki

САДЕК ВИШЊИОВЫ...

Садек вишњовы коло chatki,
Храбашче брѣчу над вишњами,
Ораче іду за плугами,
Ѕпiew слычац з даля dziewczyn гладких,
Чекają жуз з вiечерзэ matki.

Сіду вiечерзац коло chatki,
Гвiяздка вiечорна лїни над гajем,
Цорка вiечерзе жуз подaje.
Хце учыц matka свэ гromадкэ,
Ано словiцек ten не daje.

Укладла matka до сна дзiатки,
Заснэла з нiмi wraz. З тэ хвiлкэ
Дзiвечэта в садзiц коло chatki,
А і сiовiцек ten — не мiлкнэ.

[1847]

Bogdan Žyranik

A NUŻ SIĘ ZNÓW DO WIERSZY BRAĆ...

A nuż się znów do wierszy brać!
Cichaczem, juści! Nuże znowu
Nowinkę biorąc na osnowę,
Ze starych dziejów wątek tkać.
Czyli, innemi rzekłszy słowa,
Ale nie kłamiąc... nuże znowu
Ludziom i dołi klątwy słać!
Ludziom poto, by nas znali
I uszanowali;
Doli poto, by nie spała
I nas pilnowała.
Nawarzyła-bo bigosu:
Puściła dzieciaka
Na rozdroże i już nie dba...
On, biedotka taka,
Młodzusićki, siwowąsy —
Ot, jak zwykle dziecię!
Hen, cudzemi opłótkami
Podreptał po świecie
Aż za Ural — wlaźł w niewolę,
Na pustynię wielką...
Jakże nie kłać ciębie, dolo,
Dolo zwodzicielko?
Nic, nie przeklnę ciębie, dolo:
Będę się wykradał
I cichaczem po pod murem
Wiersze będę składał
I markotnie wyczekiwał,
Że w mej samotności
Z poza Dniepru szerokiego
Przyjdiesz do mnie w gości!

[1848]

Cz. Jastrzębicc-Kozłowski

ОЈ ВУЈДЕ ЈА А ПОПАТРЕ...

Oj wyjde ja a popatrze
Na stepy, na pola:
Czy na starosc z Bozej woli
Nie zaswita dola.

Poszedlbym ja w Ukraine,
Poszedlbym do domu:
Jeszcze cieszye sie z starogo
Byloby tam komu.

Tambym spoczal, slawil Boga,
Wielbil imie Jego;
Tambym ja... lecz marzye szkoda:
Nie bedzie nic z tego!...

Alc jakze zyc w niewoli,
Straciwszy nadzieje?
Nauczcie mnie, dobrzy ludzie,
Bo... bo oszaleje!

[1848]   M a r j a B i e n k o w s k a

ОУ, ЛУЛИ, ЛУЛИ, МОЈА ДИТЕТИНО...

Ој, лули, лули, моја дитецино,
Ноча і дніем.
Пóйдзеш, мój сьну, тa Україна,
Прзеклінеш нас, віем.
О, не клнї ојца, сьну мój, сьну,
Не клнї го, не;
Јам твoја матка, мнїе ты прзеклінaj,
Прзеклінaj мнїе!...
Гдї мнїе не стане — лудзї не вітај,
Але ідź в гaj:
Гaj не зoбачы і не зapyта,
Там собіе трвай!
А кіды знайдзеш оwа калїнe,
Глoвe там склoн:
Кoчалам кідысь тeн крзак, дитецїно —
Прзятул сїe дон.
Не смуe сїe, јeсльї пoмїeдзy чаткї
Скїeрујeш крoк;
А јeсльї ујрзыш з дзїаткaмї маткe,
То одврoe взрoк...

[1848]

Tadeusz Hollender

GOREJĄ ŚWIATŁA, GRA MUZYKA...

Goreją światła, gra muzyka,
Płaczem zanosi się, przenika,
A w młodych oczach ogień, dym
Smugą klejnotów ciepłych wieje,
Świci się radość i nadzieje
W oczach wesółych. Dobrze im,
Oczom wesółym, dźwiękom tym,
Gdy w tańcu płyną i wesole
Kołyszą śmiech swój. Tylko ja,
Niby zaklęty, patrzę wkoło
I żal ogarnia mię bez dna
I płaczę. Czemu? Ach, bo szkoda,
Że, jak szaruga, niepogoda,
Minęła młodość, młodość ma.

[1850]

Kazimierz Wierzyński

I DZISIAJ ŚNI SIĘ...

I dzisiaj śni się: w wierzby cieniu,
Pod górą wielką, przy strumieniu,
Chatynka biała stoi. Siadł
Koło chatynki siwy dziad
I z kędzierzawym wnukiem swoim
Bawi się, błogim tchnąc spokojem.
I dzisiaj śni się oczom, że
Z chatynki wyszła młoda matka
I, śmiejąc się, całuje dziadka
I ukochane dziecię swe.
Trzykroć całuje rozbawiona
I, przytulając je do łona,
Kołysze, a przed chatą dziad
Siedzi i uśmiechnięty cicho
Rozważa sobie: „Gdzież to licho,
Gdzie troski, gdzie wrogowie ci?”

I żegna się, i usta drżące
Pobożnie szepczą: „Ojcze nasz...”
Przez wierzby się przedziera słońce
I zwolna gasnie... Dzień już zgasł
I wszystko śpi. Do chaty siwy
Wraca, by zasnąć snem szczęśliwym.

[1850]

Włodzimierz Słobodnik

МИИ БОЖЕ МИЛИЦІ, ЗНОВУ ЛИХО...

Переклад
СТ. СТРУМФ-ВОЙТКЕВИЧ

I ZNOWU PRZYSZEDŁ CZAS NIEDOBRY...

I znowu przyszedł czas niedobry!...
A przecież taki był sposobny;
Mieliśmy rozkuć już kajdany,
Zdjąć niewolnikom ich okowy,
A chłopską krwią znów broczy włosć
I katy ukoronowane,
Jak wygłodniałe psy o kość,
Gryzą się znowu...

[1854]

Stanisław Strumph-Wojtkiewicz

МУЗА

A ty najświętsza, ty jedyna,
 Młodziutka siostró Apollina,
 Tyś zawinęła mnie w pieluchy
 I hen, na pole niosła głuche;
 I na mogile wpośród pola,
 Gdzie się kozacka błąka dola,
 Tyś mnie spowiła siwą mgłą;
 I kolysała, i śpiewała,
 Rzuciła czary... i wróżyła...
 O, czarodziejko moja miła!
 Zawsześ mnie wszędzie wspomagała.
 Wszędzie mej doli doglądała —
 W bezludnym stepie, wpośród pól.
     W dalekiej niewoli
     Tyś pyszniła się, jaśniała,
     Jako kwiatek w polu.
     I z nieczystych, dusznych koszar
     Wyfrunęłaś czysta,
     Rozwinęłaś tuż nade mną
     Skrzydła pozłociste
     I, jak dawniej, zaśpiewałaś,
     W jasnych blaskach cała —
     I jakgdyby w wodzie życia
     Duszę wykapałaś!...
 I oto żyję — i nade mną.
 Jak Boża jasność nocą ciemną,
 Gorejesz, zorzo moja cudna!
 O, doradczyni moja święta,
 O, młoda doło ma! Pamiętaj
 O mnie, nie porzuć! Mroczną nocą,
 Wicczorem, rankiem i w południe
 Idź zawsze za mną! Śpiesz z pomocą
 I ucz ustami niekłamnymi,
 Jak prawdę mówić! Pomóż mi
 Po kres modlitwą serce wzryszać,
 A kiedy z ciała wyjdzie dusza,

Wtedy mi daj w ostatnim darze
Trumnę, tam swego złoś dziedzica
I w nieśmiertelnych twych źrenicach
Niech się choć jedna łza ukáže!

[1858]

J ó z e f Ł o b o d o w s k i

DO SIOSTRY

Mijając naddnieprzańskie siola,
Ubogie, szare, niewesołe,
Rozmyślam: któż przytuli mnie
I gdzie podzieję się na świecie?
I nagle sen przedziwny śnię:
W ogródku chatka strojna w kwiecie,
Jak dziewczę stoi, a het-het
Modrą się wstęgą rozpościera
Szeroka wodna przestrzeń szczerą:
To pała, pionie — ojciec-Dniepr.
A dalej widzę: w sadzie chłodnym,
Pod wiśnią, w cieniu jej łagodnym
Siostra najmilsza patrzy wdał.
Najświętsza męczennica tkliwa
Jakgdyby w raju odpoczywa
I z poza Dniepru modrych fal
Zrenicą tęskną mnie przyzywa
I śni, że łódka się wyrzywa
Z ucisku fal, po falach płynie
I płynąc znowu w falach ginie.
„O, bracie mój, mojaż ty dolo!”
Ocknęliśmy się pełni trwóg:
Ty na pańszczyźnie, ja w nicwoli!...

Przyszło nam długo iść bez dróg.
Idziemy po ciernistej niwie,
Lecz módl się, siostrzo! Będziem żywi,
A po niej przejść pomoże Bóg.

[1859]

Włodzimierz Słobodnik

NI ARCHIMEDES, NI GALILEUSZ...

Ni Archimedes, ni Galileusz
Nie oglądali wina. Oleju
Dość miał tylko mnisi pokorni.
A wy, zwiastuny światła, w ugorny
Poszlicie świat i chleba kruszynę
Daliście jako dobro jedync
Ubogim królom. Płonem obfitym
Obrodzi przez nich posiane żyto!
Wyrosną ludzie. A królewicze
Pomrą, nim jeszcze zaczął swe życie.
Na odrodzonej, radosnej ziemi
Nie będzie wrogów, tyranów mściwych,
Lecz tylko syn i matka. Szczęśliwi
Będą braterstwem ludzie złączeni.

[1860]

Marian Piechal

CZAS BY NAM RUSZAĆ...

Czas by nam ruszać stąd powoli,
Współtowarzyszko smutnej doli,
Porzucić wreszcie wiersz nietęgi
I przysposabiać już zaprzęgi
Do długiej i nieznannej drogi.
Pod niebieskiego dworca progi
Czas by nam wreszcie na spoczynek.
Znużyliśmy się, zestarzelili,
Wiele uczyli i zmądrzeli.
I dość już. Pora na spoczynek,
Spocząć w ostatniej chałupinie.
Spójrz -- nie tak smutno jest w tej chacie.

Oj, nie trzeba, moja družko,
Z tym odejściem śpieszyć,
Jeszcze by nam chodzić razem,
Światem się nacieszyć.
Spójrz no tylko, doło moja,
Jakiż on szeroki —
Jak szeroki, jak wesoły,
Jasny i głęboki.
Cóż, pójdziemy, moja gwiazdo,
Podążymy w góry —
W czas, gdy inne gwiazdy siostry
Wzjedną na lazury.
Niezliczone zamigocą
W mroku na wyżynach.
Poczekajmy, powiernico,
Siostró ma jedyna,
Głos ust naszych prawdomównych
Wzniesiemy do Boga
I pójdziemy stąd po cichu,
Gdzie zawiedzie droga...
Zatrzymamy się nad Letą,
Głęboką i mglistą.
Wtedy ty pobłogosławisz
Mnie sławą wieczystą.

A tymczasem jedyna obrona —
To Eskulap. Zajdźmy po kryjomu
I nie szczedźmy mu grzecznych ukłonów,
A nuż oszkapi on Charona
I Parke. Minie wiele lat,
Nim błąd swój pozna chytrus dziad.
A sklecimy epos społem,
Będziemy bujać nad padołem,
Chętnie heksametr popełnimy
I wyrzucimy na strych rymy,
By miał co śniadać mysi ród,
Do prozy dźwięcznej niby z nut
Przechodząc . . .

Wtedy, moja miła,
Z nieugaszonym ogniem w żyłach,
Z obliczem nie tak zasmuconym
Pójdziemy spotkać się z Charonem.

Bród w głębinach mętnej Lety
Znajdziemy niebawem,
Przeniesimy przez jej nurty
Wiecznie młodą sławę —
Sławę dobrą i świetlistą,
Chociaż, moja dolo,
Można obejść się bez sławy . . .

Gdy siły pozwolą,
To nad samym Flegtonem,
Nad cichym Styksem, w cieniu rajcu,
Jakbym nad Dnieprem żył szerokim,
Wciąż będę myślał o mym kraju.
Postawię chatę gdzieś na stoku,
Otoczę sadem rajskie włości
I gdy zawitasz tam o zmroku,
Jak króla będę ciebie gościł.
Wspomnimy sobie Dniepr, gdzie wkoło
Wśród sadów chaty obielone,
W stepach kurhany rozducone,
I zanucimy pieśń wesołą . . .

[1861]

Tadeusz Chrościelewski

ШЕВЧЕНКО ПОРТУГАЛЬСЬКОЮ МОВОЮ

Єдиними перекладами з Шевченка на португальську мову були до недавнього часу перекладні спроби українського бразилійського імігранта — поета Сильвестра Калинця (нар. 1886), опубліковані ним у збірці “*Taras Chevtchenko, sua vida e obras*” в Куритибі 1936 р.

З новими перекладами Шевченкових поезій португальською мовою виступала у виданій Вірою Селянською португаломовній антології української літератури — “*Antologia da literatura Ucrainiana*” — молода бразилійська письменниця українського походження Олена Колодій (нар. 1912). В цій антології надрукувала вона своїх сім перекладів з Шевченка: „Садок вишневий...”, „Мені однаково...”, уривок „Село і серце одпочине...”, „Чого мені тяжко...”, Думи мої, думи мої...”, уривок з „Великого льоху”, „Ліля”.

До нашого вибору португальських перекладів у цьому томі включені зроблений С. Калинцем переклад вірша „Як умру, то поховайте...” і шість перекладів Олени Колодій.

PENSAMENTOS
(Fragmento)

Pensamentos, meus caros pensamentos,
Minha fonte de angústias e sofrimentos!
Por que vos alinhastes em fileiras?
Na alvura do papel, hastes guerreiras?
Por que o vento acre não vos dispersou
Na estepe, como espalha o pólen no ar?
Por que a desgraça não vos embalou,
Como se embala um filho que chorou?
Quando nascestes, riu a turba ignara,
De pranto marejou-se meu olhar...
Por que não vos afogou,
Não vos varreu para a seara,
Não vos levou para o mar?
Ninguém indagaria por que choro,
Por que arrasto essa angústia pelo mundo
E o meu destino triste assim deploro.
Ninguém me chamaria vagabundo,
Rindo da minha dor com riso alvar.
Filhinhos, flôres, por que vos amei,
Com tão profundo amor vos cultivei?
Alguém há de chorar, neste universo,
Sobre êstes pensamentos, pranto em verso,
O pranto que chorei?

[1839]

Helena Kolody

A GRANDE CAVERNA

"Tu nos fazes o opróbio dos nossos vizinhos, o escárneo e a zombaria daqueles que estão á roda de nós. Tu nos pões por provérbio entre as nações, por movimento de cabeças entre os povos". Salmo 44-13, 14.

Voavam, qual neve, três pássaros
 Por sôbre Subotiv;
 Pousaram na cruz inclinada
 Da igrejinha antiga.
 "Deus perdoe", murmuraram,
 Pois não somos humanas,
 Somos almas penadas;
 Daqui nós veremos
 Quando acharem a cova
 E ela fôr descoberta;
 Que a descubram depressa!
 Pois, só então poderemos
 Entrar no reino dos céus,
 Porque Deus já disse a Pedro:
 "Deixaremos que elas entrem
 No dia em que o moscovita
 Abrir a Grande Caverna".

1a. alma:

"Quando eu era humana,
 Chamava-me Prisca;
 Nasci nesta terra
 E aqui fui crescendo;
 No jardim que havia
 Junto ao cemitério,
 Bailar costumava
 Com outras chianças,
 Com Yurás', aquê
 Filhinho do het'man,

Jogar cabra-coga.
A nobre senhora
As vêzes saía
E me convidava
A entrar no palácio.
Lá, onde está o celeiro,
Ela me ofertava
Passa de uva, figos,
O que de bom havia;
Nos braços me erguia.
Quando alguém chegava
De visita ao het'man,
Logo me chamavam,
Vestiam, calçavam,
Het'man me beijava,
Carregava ao colo.
Assim fui crescendo,
Aqui, em Subotiv,
Como uma florzinha;
Todos me queriam,
A ninguém dei mágoa.
Deus me deu beleza,
Negras sobrancelhas;
Já me namoravam,
A mão me pediram.
Já teci as toalhas
Para o enxoval.
Quase dei as toalhas...
Sucedeu, então,
Aquela desgraça:
Era a São Felipe
Cedo, num domingo, —
Corri a buscar água.
(Ai, aquêlê poço
Já foi soterrado,
E eu ainda vôo!)
Vi o het'man e os chefes.
Enchi os baldes d'água,
Cruzei seu caminho;
Não sabendo que êle
Ia a Pereiaslav
Jurar lealdade!
Faltaram-me forças
Para aquela água
Carregar à casa.
Devia entorná-la
E quebrar os baldes!
Pois envenenei,
Meus pais, meu irmão,

Eu mesma, e até os cães
Com a água maldita! —
Eis porque padeço,
Porque não me deixam
Ir ao Paraíso”.

2a. alma

“E a mim, não me aceitam
Só porque dei a água
Ao corcel do tzar
Em Baturyn, no caminho
Entre Moscou e Poltava.
(Eu ainda tão criança!)
Baturyn famoso
Fôra incendiado
Pelo moscovita, à noite.
Mataram a Tchetchel:
O velho herói jogaram,
Junto com seu filho,
Nas águas do rio.
Eu sufiava-me de sangue,
Por entre os defuntos
No palácio de Mazepa.
Junto a mim, apunhaladas,
Jaziam na terra
Minha mãe e minha mana,
Mortas e abraçadas.
Foi à fôrça, a muito custo.
Que me separaram
Do cadáver de minha mãe.
Implorei ao oficial
Que me desse a morte.
Mas não me mataram:
Deram-me ao prazer dos russos.
Depois ocultei-me
Naquê.es escombros.
Restou só uma casa,
Uma! — em Baturyn.
Lá passou o tzar a noite,
Vindo de Poltava.
Eu fui buscar água
E passei por perto.
Pois o tzar chamou-me
E ordenou que eu desse
Água ao seu cavalo,
E eu, depressa, obedeci.
Não sabia que pecava
Muito gravemente.

Vim p'ra casa a muito custo
Cai na soleira . . .
O tzar foi para Moscou.
E eu fui sepultada
Por aquella velha
Que restou na ruína
E morreu em breve;
Seu corpo queimou-se
No incêndio da casa;
Não havia em Baturyn
Quem a sepultasse.
Desabou aquella casa
E as vigas ardcram
Como lenha sêca. —
Eu ainda vôn nos bosques
E por sôbre a estepe.
Por que tenho sorte triste,
Eu mesma ignoro.
Foi, talvez, por ter querido
Agradar a todos,
Por ter dado de beber
Ao imperial cavallo”.

3a. alma

“Em Kaniv nasci.
Inda não falava,
Inda a mãe me carregava
Nos seus ternos braços.
Catarina veio ao Kaniv
Pelo rio Dnieper.
Minha mãe sentou comigo
No alto da colina.
Eu chorei, não sei porque,
— Dor talvez, ou fome.
Pequenina como eu era,
Não soube dizer.
Minha mãe brincou comigo,
Mostrou-me o Dnieper
E apontou aquella barca,
Enorme e dourada,
Vinham nela muitos nobres
E governadores;
Assentada em meio dêles,
Estava a tzarina.
Eu me alegrei e sorri,
Mas perdi o alento.
Minha mãe também morreu
E na mesma cova

Fomos ambas sepultadas. —
Eis por que padeço,
Eis porque não me permitem
Ir do paraíso.
Como adivinhar podia
Que aquela orgulhosa
Imperatriz, da Ucrânia
Fôsse uma inimiga,
Fôsse uma lóba faminta? —
Escurece. Pois voemos
A nossa floresta.
Se acontecer algo, logo
De lá escutaremos”.

As branquinhas se elevaram,
Voaram para o bosque
E se acomodaram, juntas,
Num carvalho verde.

[1845]

Helena Kolody

O TESTAMENTO

Depois de eu morrer, enterrai-me
Na terra por sobre a collina,
No meio do largo deserto
Da minha querida Ucraina.
Afim de eu poder contemplar
A vasta campina ao redor,
E ouvir as correntes do Dnipro
Descer com saudos o rumor.

Depois de elle ter, da Ucraina,
O sangue do inimigo, levado,
P'ra o fundo do mar, deixarei
Os campos com o solo lavrado.
Despido do tudo ás alturas
Do ceu voarei, subirei
A Deus, dirigir-lhe preces...
A Deus por enquanto eu não amo.

Irmãos, sepultai-me, surgi
As ferreas correntes quebrai!
Com o sangue do vosso inimigo
O livre terreno regai.
Irmãos, não deixai de enviar
De mim em palavras bondosas
P'ra grande familia, p'ra o lar
Paterno, lembranças saudosas.

[1845]

Silvestre Kalenets

A AÇUCENA

“Quando eu era pequenina,
Por que não me amavam?
E por que, na juventude,
Me sacrificaram?
Por que, agora, nos palácios,
Todos me cortejam,
Só me chamam da rainha,
Tão maravilhados?
Por que me olham, insistentes,
E me gabam tanto?
Não me explicas, irmãozinho,
Meu jasmim vermelho!”
— “Não sei nada, minha irmã”,
Disse-lhe o jasmim,
E deitou a cabecinha
Rubra e côr-de-rosa
No rostinho macerado,
Branco, da açucena.
Deus pairava sôbre os dois,
Pondo uma aura santa
Sôbre a terra pecadora.
A açucena disse, em pranto,
A chorar orvalho:
— “Irmão meu, há muito tempo
Terno amor nos une,
Mas eu nunca lhe contei
Que já fui humana.
Minha mãe vivia sempre
Em profunda mágoa!
Contemplava-me em silêncio
E depois chorava.
Meu irmão, eu não sabia
Quem a desgraçara.
Eu brincava — era criança,
E ela definhava,
Execrava e maldizia
Nosso mau senhor.

E morreu. Aquêlé nobre
Me levou consigo.
Eu cresci, desabrochei,
Em palácios brancos,
Sem saber que era bastarda,
Que era filha dêle.
O senhor viajou para longe,
Me deixou sózinha.
Maldisseram-me os do povo,
O solar queimaram.
Quanto a mim, não sei por que,
Sem matar, mataram...
Só cortaram minhas tranças,¹⁾
A cabeça nua
Me cobriram de farrapos
E de mim zombaram.
No meu rosto até cuspiram
Os judeus imundos.
Assim foi, meu irmãozinho,
Para mim a terra!
Homens maus não permitiram
Que eu vivesse inteira
Minha vida curta e jovem.
No rigor do inverno,
Fenecei ao pé da cêrca;
Mas surgi na primavera,
Fui a flor do vale;
Branca flor, da côr da neve,
Alegrei o bosque.
Ai, meu Deus! Aquela gente
Me baniu no inverno,
Mas, ao sol da primavera,
Veio admirar-me.
As mocinhas se adornaram,
Deram-me êsse nome
De açucena e flor da neve.
Enflorei mais tarde
A choupana, o verde bosque
E os palácios brancos.
Nãa me explicas, irmãozinho,
Meu jasmim vermelho,
Por que Deus me deu a sina
De ser flor no mundo?
P'ra alegrar o olhar dos homens,
Essa mesma gente
Que matou a minha mãe

---

1) Cortar as tranças de uma virgem significava um insulto.

E sacrificou-me?
Oh! meu Deus, misericórdia,
Santo Deus amado!"
Soluçou a pobre flor.
E o jasmim vermelho
Debruçou a cabecinha
Rubra e côr-de-rosa
No rostinho macerado,
Branco, da açucena.

[1846]

É ME INDIFERENTE

Já não me importa... É me indiferente
Que eu morra na Ucrânia, ou algures,
Que alguém me lembre, ou me olvide
Sózinho entre as neves do exílio,
Ai, não me importa, não me importa!

Crescí no exílio, como escravo,
Ninguém dos meus me lastimou;
Pois, exilado morrerei
E hei de levar tudo comigo.
Não deixo nem um rasto leve
Em nossa Ucrânia tão gloriosa,
Em nossa pátria escravizada.
Não lembrará o pai ao filho,
Não lhe dirá: «Ai, reze, filho,
Pois, pelo amor à Ucrânia,
Outrora, foi sacrificado...»
E não me importa que êsse filho
Reze, ou não reze por minh'alma.
O que me dói é que homens maus
A Ucrânia embalam com mentiras
E um dia a acorde o incêndio e o roubo,
Ai, isso, sim, é que me importa!

[1847]

Helena Kolody

POMAR DE CEREJEIRAS JUNTO A CASA ...

Pomar de cerejeiras junto à casa,
Besuoros a zumbir pelo pomar.
Os camponeses voltam da lavoura,
Regressam as mocinhas a cantar.
As mães aprestam o jantar, e esperam.

Ceia a família ao lado da vivenda.
Surge no céu a estrela vespertina.
A filha serve os pratos do jantar.
A mãe quer ensinar os seus pequenos
Porém, o rouxinol não lhe permite.

Acomodou, a mãe, junto à morada
As suas criancinhas, que cochilam,
E adormeceu, também, ao lado delas.
Queda-se tudo calmamente... Apenas
O rouxinol e as moças não se aquietam.

[1847]

Helena Kolody

СЕЛО! І СЕРЦЕ ОДНОЧИНЕ...
(Уривок із поеми „Княжна”)

Переклала
ОЛЕНА КОЛОДІЙ

ALDEIA

Aldeia! O coração descansa...
Aldeiazinha em nossa Ucrânia,
Óvo de Páscoa colorido.
Lá reflorescem os pomares.
O alvor das casas resplandece;
Como um milagre está o castelo
Sôbre a colina, sobranceiro.
As faias crescem ao redor.
Ao longe, a estepe imensa e o campo.
Altas montanhas azuladas
Erguem-se além do rio Dnieper.
E sôbre a aldeia luminosa,
O próprio Deus está presente.

[1847]

Helena Kolody

ШЕВЧЕНКО В РОСІЙСЬКІЙ МОВІ

Найперших і найбільше перекладачів знайшли твори Шевченка і то вже за його життя в російській літературі і найбільша кількість перекладів з Шевченка й окремих книжкових видань появилися російською мовою. Це було зумовлене не тільки територіяльним сусідством України з Московщиною, але й тим фактом, що в столиці Росії Петербурзі Шевченко провів 17 років, головну частину свого творчого життя.

Оглядові й оцінці перекладів з Шевченка на російську мову була присвячена ґрунтовна 56-сторінкова стаття п. н. „Шевченко в російських перекладах” Павла Зайцева, в XV-ому томі редактованого ним Повного видання Творів Тараса Шевченка, публікованого Українським Науковим Інститутом у Варшаві. За підрахунком П. Зайцева, починаючи від 1856 р. до кінця 1936, коли закінчено редакцію тому „Шевченко в чужих мовах”, перекладало Шевченка яких 70 авторів, поміж ними видатні російські поети і перекладачі такого формату, як В. Брюсов, І. Бунін, М. Курочкін, Л. Мей, Ф. Сологуб, П. Вейнберг та М. Гербель і багато інших. За його ж підрахунком в часі від 1860 до 1936 р. було опублікованих ок. 30 більших та менших окремих книжкових видань творів Шевченка в перекладі на російську мову. Також дуже багата дотогочасна критична література про всі ці російські переклади.

Перший переклад з Шевченка зроблений ви-

хованцем Ніженського лицей Миколою Гербелем (1827–1883), з'явився ще за життя поета і під час його перебування на засланні, 1856 р. в XII-ій книзі „Библиотеки для чтения”. З того часу по кінець 1860 р. було надрукованих по різних виданнях ок. 30 перекладів з Шевченка. Першим книжковим виданням була зібрана й опублікована М. Гербелем 1860 р. п. н. „Кобзарь Т. Г. Шевченка в переводѣ русскихъ поэтовъ” антологія перекладів з Шевченка, розміром і кількістю своїх поезій більша за Шевченків „Кобзар” 1860 р., в якому було тільки 16 віршів проти 27 в антології Гербеля. Виданий М. Гербелем „Кобзарь” був перевиданий потім з усе новими доповненнями тричі — 1869, 1876 і 1905 р. і крім перекладів самого Гербеля в ньому були друковані перекладні праці таких перекладачів, як Олексій Плещеев (1825–1893), Микола Курочкін (1830–1883), Микола Берг (1840–1888), В. Крестовський (1840–1895), Лев Мей (1822–1862), Михайло Михайлов (1826–1865), Іван Суріков (1841–1880) та інших.

Перед другим виданням Гербелевого „Кобзаря” 1874 р. були видані в Москві окремою збіркою п. н. „Кобзарь” переклади Н. А. Чмирьова, який дав у цій збірці п'ять до того часу не перекладених поем Шевченка, разом із частиною „Гайдамаків” та 9 ліричними поезіями.

В 1886 р. опублікував невелику збірку своїх перекладів з Шевченка „селянський” поет Іван Белоусов (1863–1930), який, поширивши цю збірку перекладами своїми й інших перекладачів, видав її 1900 р. у Москві окремою 365-сторінковою книжкою п. н. „Кобзарь в переводѣ русскихъ писателей”. Цей виданий Белоусовим „Кобзарь” був перевиданий потім ще 1906 і 1911. Протягом майже цілих сорок років Белоусов був гарячим популяризатором творчості Шевченка в Росії і його-

го переклади були публіковані в 12 книжкових виданнях.

В 50-річчя з дня смерті Т. Шевченка, 1911 року, окрему збірку перекладів з Шевченка, зроблених здебільша наново (154 нових на усіх 198 вміщених у збірці) видали українці Максим Славинський (нар. 1868) та Андрій Колтоновський, які й дали більшість, в основному багато кращих за попередні, перекладів до цього видання.

Після революції, 1918 р. була видана у Москві п. н. „Запретный Кобзарь” збірка із 20 поезіями Шевченка, що були частинно або в цілості сконфісковані російським судом в 1911 р. Ця збірка була повторена другим виданням 1922 р. В 1919 р. був опублікований у Москві „Кобзарь” із 98 перекладами самого Белоусова, між якими були вже переклади заборонених донедавна поезій Шевченка. Згодом, в 30-их роках, появилася збірка вибраних творів Т. Шевченка в перекладі А. Колтоновського п. н. „Кобзарь. Избранные стихотворения”, Ленінград-Москва, 1933, і нар. 1934 р. у Ленінграді п. н. „Кобзарь; избранные стихотворения”... — вибрані Шевченкові твори в перекладі одного з найвидатніших російських поетів ХХ-го сторіччя Федора Сологуба (спр. прізвище Тетерніков, 1863-1927). Вміщені в цьому виданні переклади цього видатного поета перевищали своєю майстерністю усі дотогочасні російські переклади і деякі з них залишаються найкращими по сьогоднішній час.

Крім названих вище поетів і перекладачів перекладали Шевченка в пореволюційні роки ще Валерій Брюсов (1873-1924), Н. Ашукін, Є. Новська, Гр. Владимірський, Василь Гіппіус та ін.

Пожвавилася в російській літературі праця над перекладами з Шевченка особливо в 1939 р. у зв'язку із 125-річчям з дня народження поета. Цього ж року появилися такі Шевченкові твори

в російських перекладах: 711-сторінковий „Кобзарь” у Москві за ред. М. Рильського й Н. Ушакова, „Стихотворения в переводах русских поэтов” за ред. Н. Бравна й А. Прокофьева і з передмовою М. Зощенка в ленінградській „Бібліотеці поста”, „Избранные произведения” у виданні для молоді за ред. А. Суркова, „Поэмы” за ред. Рильського й Ушакова, „Стихотворения” впорядковані для естради К. Чуковським, „Гайдамаки” в перекладі Б. Турганова, і крім них ще окремими виданнями писані російською мовою прозові твори Т. Шевченка.

Найважливішим з цих видань був згаданий вище і виданий у Москві В-вом Художньої літератури „Кобзарь” за ред. М. Рильського і Н. Ушакова. Це було, як зазначено на вступі, перше повне видання усіх віршів і поем Шевченка в російських перекладах. Крім вибраних найкращих перекладів давніших російських перекладачів до цього видання увійшли нові переклади нових радянських російських й українських поетів між ними таких, як Н. Бравн, А. Твардовський, А. Сурков, В. Державін, В. Турганов, М. Зенкевіч, Н. Ушаков, М. Ісаковський, А. Прокофьев, В. Інбер, М. Рильський, Б. Пастернак, І. Сельвінський, К. Сімонов та багато інших. Це перше певне видання поетичних творів Шевченка в російських перекладах лягло в основу виданих пізніше 1948 і 1955 з деякими змінами теж за редакцією М. Рильського і Н. Ушакова п'ятитомників п. н. „Тарас Шевченко. Собрание сочинений в пяти томах”.

Після названих видань пізніші роки не принесли якихось нових видатніших появ в перекладах Шевченка на російську мову. Всі пізніші збірки були базовані на виданнях 1939 р. З них треба назвати: „Избранные стихотворения и поэмы” за ред. Лідії Чуковської (для дітей), 1946 р.,

„Кобзарь” за ред. А. Дейча 1947 р. „Избранное” за ред. А. Дейча і М. Рильського 1952 р., „Кобзарь” за ред. А. Дейча, М. Рильського й Н. Ушакова 1954 р., „Стихотворения” за ред. А. Прокоф'єва й Н. Бравна в „Бібліотесці поета” 1954 р., „Лирика” за ред. А. Дейча 1961 р.

У виборі перекладів з Шевченка в нашому виданні репрезентовані своїми перекладними працями найвидатніші з російських перекладачів давніші й сучасні. З недрукованих в радянських виданнях включений до цього вибору один переклад С. Єсеніна.

ВЕТЕР БУЙНЫЙ...

Ветер буйный, век с тобою
Море в разговоре:
Заиграй с ним, буйный ветер,
Спроси сине-море.

Море знает, где играет
Милый друг с волною;
Море скажет, где он ляжет
Буйной головою.

Если друга загубило,
Ты взволнуй пучину:
Я пойду искать милóва,
Утоплю кручину...

Припаду к милому другу —
Сердце обомлеет...
Пусть тогда несут нас волны,
Куда ветер веет.

Если ж встретишь мила-друга
За морем далёко,
Расспроси ты, как живется
Другу одиноко.

Если весел — я кручину
Утоплю в пучину;
Если плачет — я заплачу;
Сгиб — и я загину!

Мчи тогда меня в чужбину,
Где лежит мой милый:
Стану красной я калиной
Над его могилой.

Сиротине на чужбине,
Другу легче станет,

Как над ним густые ветви
Милая протянет.

Я калиной разрастуся
Над его могилой,
Чтобы люди не топтали,
Солнце не палило.

В ночь поплачу я, покамест
В небе месяц светит;
Встанет солнце — вытру слезы:
Люди не заметят!

Ветер буйный, век с тобою
Море в разгоне:
Заиграй с ним, буйный ветер,
Спроси сине-море...

[1838]

Н. Берг

ДУМА „ТЕЧЕТ ВОДА...”

Течет вода в сине море —
Назад не вернется.
Ищет казак свою долю ---
Доля не дается.
Пошел казак в свет широкий
Море бьет о берег.
Сердце верит в свою долю,
А дума не верит.

Куда шел, пути не зная?
На кого покинул
Отца с матерью родимой
И свою дивчину?
На чужбине встретят люди
Чужие сурово.
Не с кем будет ни поплакать,
Ни промолвить слова.

Сидит казак на чужбине,
Шумит сине море.
Думал: долю повстречает,
А встретилось горе.
Журавли вдали курлычут,
Летят над водою.
Казак плачет — все дороги
Заросли травой...

[1838]

А. Твардовский

ДУМЫ МОИ, ДУМЫ МОИ...

Думы мои, думы мои,
Горе, думы, с вами.
Что вы встали на бумаге
Хмурыми рядами?
Что вас ветер не развеял
Пылью на просторе,
Что вас ночью, как ребенка,
Не приспало горе?...

Ведь вас горе на свет ла смех породило,
Поливали слезы... Что ж не затопили?
Не вынесли в море, не размыли в поле?...
Люди не спросили б, что болит в груди,
Почему, за что я проклипаю долю,
Почему томлюся... „Ничего, иди!“ —
Не сказали б насмех...

Цветы мои, дети,
Зачем вас лелеял, зачем охранял?
Заплачет ли сердце одно на всем свете,
Как я с вами плакал... Может, угадал?...

Может, девичье найдется
Сердце, кари очи,
Что заплачут с вами, думы, —
Большого ли зочешь?
Лишь одна б слеза скатилась...
И — пан над панами!

Думы мои, думы мои,
Горе, думы, с вами.
Ради глаз девичьих карих,
Ради черной брови,
Сердце билось и смеялось,
Выливалось в слове.
В слове этом возникали
И темные ночи,
И вишневый сад зеленый,
И ясные очи,

И поля, и те курганы,
Что на Украине...
Сердце млело, не хотело
Песен на чужбине.
На совет казацье войско,
Меж сугробов белых,
С бунчуками, с булавами
Сзывать не хотело...
Пусть на вольной Украине
Души их витают, —
Там неселье, там просторы
От края до края...
Как та воля, что минула,
Днепр широкий — море,
Степь и степь, режут пороги,
И курганы — горы.
Там родилась, красовалась
Казацкая воля;
Там татарами и шляхтой
Засевала поле.
Засевала трупом поле
Воля, опочила,
Отдыхает. И над нею
Выросла могила.
И над нею орел черный
Сторожем летает.
Кобзари о ней народу
Песни расппевают.
Распевают про былое
Голодным, незрячим,
Им поется... А я... А я...
Только горько плачу.
Только плачу об Украине,
А слов нехватает...
А о горе?... Да чур горю,
Кто его не знает?
А кто пристально посмотрит
На людей душою, —
Ад ему на этом свете,
На том же...

Тоскою

Себе счастья не накличу,
Коль его не знаю;
Пусть же злыдни живут три дня, —
Я их закопаю.
Закопаю, пусть у сердца
Грусть-змея свернется,
Чтобы ворог мой не слышал,

Как горе смеется,
Дума пусть себе, как ворон,
Летает и кричит,
А сердечко соловейком
И поет, и плачет
Тихо, — люди не увидят
И не посмеются...
Слез моих не утирайте,
Пусть ручьями льются,
Пусть слеза чужое поле
Моет дни и ночи,
Пока попы не засыпают
Чужим прахом очи.
Так-то, так-то... Что же делать?
Тоска не поможет,
Кто ж завилует нам, сирым,
Карай того, Боже!

Думы мои, думы мои,
Цветы мои, дети!
Я растил вас, я берег вас,
Где ваш кров на свете?
В край родной идите, дети,
К нам на Украину,
Под плетнями сиротами,
А я здесь уж сгину.
Сердце друга там найдете,
Оно не лукаво,
Чистую найдете правду,
Можег быть, и славу.

Привечай же, мать-отчизна,
Моя Украина,
Моих деток неразумных,
Как родного сына.

[1839]

А. Сурков

ПЕРЕБЕНДЯ...

Старик приютися в степи на могиле,
Чтоб вихри по полю слова разносили,
Чтоб люди не слышали слова благово,
Затем, что то слово — есть Божие слово:
То с Господом сердце беседу ведет,
То сердце Господнюю славу поет;
А дума на туче по свету гуляет,
Орлом сизокрылым летает, ширяет
И небо лазурное крыльями бьет;
Подымеется к солнцу, летит, вопрошает:
Где солнце начует, как солнце встает;
Послушает моря, что думает море;
На гору — и спросит: „чего ты нема?”
И снова на небо, подальше от горя,
Затем — что на свете нет места, угла
Тому, кто все знает, тому, кто все чует:
Что думает море, где солнце ночует.

Никто приютить бедняка не берет.
Как солнце меж ними один он, избранный
Все знают его: он на свете живет;
А если б узнали, что он, бесталанний,
Поет на могиле, с волной говорит:
В нем Божие слово они б осмеяли,
Глупцом бы назвали, из хаты прогнали:
„Пускай он, — сказали б, — над морем сидит!”

[1841]

Н. Гербель

ІВАН ПОДКОВА

I.

Было время — по Украйне
Пушки грохотали;
Было время — запорожцы
Жили-пировали;
Пировали, добывали
Славы, вольной воли.
Все то минуло — остались
Лишь могилы в поле;
Те высокие могилы,
Где лежит зарыто
Тело белое козачье,
Савапом повито.
И черпеют те могилы,
Словно горы в поле,
И лишь с ветром перслетным
Шепчутся про волю.
Славу дедовскую вестер
По полю разносит...
Внук услышит — песню сложит
И с той песней косит.

Было время — на Украйне
В пляску шло и горе;
Как вина да меду вдоволь —
По колена море!

Да, жилось когда-то славно!
И теперь вспоманешь —
Как-то легче станет сердцу,
Веселее взглянешь.

Встава туча над Лиманом,
 Солнце заслоняет,
 Лютым зверем сине море
 Стоит, завывает.
 Днепр надулся. „Что ж, ребята.
 Время мы теряем?
 В лодки! — Море расходилось.
 То-то погуляем!“
 Высыпают запорожцы —
 Вот Лиман покрыли
 Их ладьи. „Играй же, море!“
 Волны заходили...
 За волнами, за горами
 Берега провали.
 Сердце поет; козак же
 Веселее стали.
 Плещут весла; песня льется,
 Чайка вокруг порхает...
 Атаман в передней лодке
 Путь-дорогу знает.
 Сам все ходит вдоль по лодке;
 Трубку сжал зубами;
 Взглянет вправо, взглянет влево —
 Где б сойтись с врагами?
 Закрутил он ус свой чёрный,
 Вскинул чуб косматый,
 Поднял шапку — лодки стали.
 „Сгинь ты, враг проклятый!
 Поплывемте же к Сипоу,
 Братцы-атаманы,
 А в Царьград поедем — в гости
 К самому султану“.
 — „Ладно, барька!“ — загремело.
 „Ну, спасибо, братцы!“
 И накрылся.
 Вновь горами
 Волны громятся...
 И опять он вдоль по лодке
 Ходит, не садится;
 Только молча, исподлобья
 На волну коснется...

[1839]

М. Михайлов

Н. МАРКЕВИЧУ

Хорошо тебе, орел наш,
Бандурист любимый,
Ты паришь на мощных крыльях
Над страной родимой!
Лети, певец, на Украину, —
Тебя ожидают;
И я с тобой полетел бы,
Но меня не знают!
Здесь и на Украине милой,
В отчизне чудесной, —
Всем чужой я, одинокий,
Бездомный, безвестный...
Одинокий! Сердце бьется
Так неудержимо
И тоскует по Украине,
По степи родимой.
Словно брат, там буйный ветер
Всег на просторе,
Там поля свободой дышат,
Там синее море
Плещет ласкаво о берег
С шумом торопливым;
Там курганы беседуют
С ветром говорливым, —
И мне кажется, я слышу
Их тихое слово:
«То, что было, не вернется,
Не вернется снова!»
Полетел бы я, послушал,
Заплакал бы с ними...
Увы, судьба принуждает
Жить с люлями чужими!

ГАЙДАМАКИ (ПРОЛОГ)

Все идет, проходит — без меры, без края...
Куда исчезает? Откуда пришло?
Ни глупый, ни умный об этом не знает.
Живет... умирает... одно расцвело,
Другое завяло, навеки завяло...
Лишь ветер играет сухою листвою.
А светлое солнце взойдет, как бывало,
И звезды начные своей чередой
Поплывут, как прежде... И ты, белолицый,
По синему небу выйдешь погулять;
Выйдешь поглядеться в ручеек, в криницу
И в бездну морскую, и будешь сиять,
Как над Вавилоном, над его садами, —
И пад тем, чем будст с нашими сынами.
Ты смерти не знаешь!... Люблю толковать,
Как с братом, с сестрою, толковать с тобою.
Пропеть тебе песню, что ты нашептал.
Так вновь посоветуй, как мне быть с тоскою?
Я не одинок ведь, я не сирота:
Есть у меня дети, да куда их деть-то?
Взять с собой в могилу? — Грех: душа — жива!
А, может, ей легче станет на том свете,
Если прочитают те слезы-слова,
Какие когда-то она изливала,
Какие когда-то тайком прорыдала.
Нет, не схороню их, ведь душа жива!
Как синее небо — без меры, без края, —
Так душа рожденья и смерти не знает.
А где исчезает? — Пустые слова!
Так пусть же помянут ее на сем свете, —
Бесславному горько сей свет покидать.
Дивчата, прошу вас ее поминать!
Она вас любила, ласкала, приметя,
И о вашей доле любила певать.

Пока солнце встанет — почивайте, дети!
А я атамана буду вам искать.

Сыны мои, гайдамаки!
Мир широк, приволен.
Ну что ж, сыны, погуляйте,
Поищите доли!
Сыны мои, малолетки,
Недоумки дети!
Кроме матери родимой,
Кто рад вам на свете?
Сыны мои, орлы мои!
Путь на Украину, —
Хоть и горе нам встретится,
Все не на чужбине.
Там найдется сердцем щедрый,
Не дасть погибнуть брату;
А тут... а тут... горько, дети!
Хоть и пустят в хату,
Так, пустивши, посмеются, —
Вот какие люди:
Грамотен, ученые,
Солнце даже судят:
«Не оттуда, мол, восходит,
Да не так, мол, светит;
Вот так, видишь, светить надо...»
Ну что им ответить?
Надо слушать, может, вправду
Не так солнце всходит,
Как угодно грамотеям...
Пускай верховодят!
А что о вас они скажут?
Знаю вашу славу!
Посмеются, поглумятся
Себе на забаву. —
Пусть лежат себе под лавкой,
Пока батька встанет,
Да рассказывать о прошлом
По-нашему станет.
А то, дурень, повествует
Мертвыми словами,
Да какого-то Ярему
Вывел перед нами,
Лапотника. Дурень, дурень!
Видно, мало били,
От казачества бывшего
Курган на могиле —
Вот и все, что сохранилось,
И тот разоряют.
А он хочет, чтоб слушали,
Как слепцы рыдают.

Труд напрасный, друг-приятель:
Ждешь судьбы хорошей,
Хочешь славы да почета, —
Ты пой про Матрешу,
Про Парашу, радость нашу,
Султан, паркет, шпоры.
Вот где слава! А что слова:
«Ходит сине море», —
И сам влачень; за тобою
Вся твоя орава
В драных свитках!... — Вот спасибо!
Научили, право!
Тепел кожух, только жалко —
Не по плечам шитый,
А премудрые советы
Брехню подбиты!

Не взывайте!... Хоть кричите,
Я слушать не буду,
И не подойду с поклоном
К премудрому люду;
Пусть я дурень, — в своем углу
Один, наудачу,
Сложу песню — сердцу тесно,
Как дитя заплачу.
Сложу песню — на просторе
Ходит сине море,
Степь чернеет, и курганы
С ветром в разговоре.
Сложу песню — и курганы
Раскрылись глубоко;
Мчатся к морю запорожцы
По степи широкой;
Атаманы, все верхами,
Перед бунчуками
Красуются... А пороги
Между камышами
Ревут, стонут и страшное
Пророчат, бушуют.
Прислушаюсь, затоскую,
У старых спрошу я:
«Что вы, отцы, печалитесь?» —
«Невесело, сыне,
Днепр могучий разгневался,
Плачет Украина...»
И я плачу; на ту пору
Пышными рядами
Выступают атаманы,

Сотники с панами
И гетманы: все в золоте,
К убогому сыну
Пришли, сели со мной рядом
И про Украину
Рассуждают, вспоминают:
Как Сечь возводили,
Как в челнах через пороги
В походы ходили,
Как гуляли в синем море,
Грелись у Скутари
Да как, трубки закуривши
В Польше на пожаре,
На Украину возвращались,
Да как пировали!
«Звонче, кобзы! Чары об земь!» --
Козаки кричали.
Щинкаръ знает, наливает,
Перед каждым гнется;
Кобзарь грянул, а казаки --
Хортица трясется! --
Метелицу отплясали, --
Гопак начинают;
Кубок холит, переходит,
В руках высыхает.
«Гуляй, хлопцы, где придется!
Гуляй, ветер, в поле!
Звонче, кобзы, чары об земь,
Пока выйдет воля!» --
Руки в боки, да вприсядку
Старики с кнцами:
«Вот так, дети! Славно, дети!
Будете панами!»
На пиршестве атаманы,
Точно на совете,
Важно ходят, речь заводят...
И вдруг, словно дети,
Не вытерпев, ударили
Старыми ногами...
А я гляжу, любуючись,
Смеюсь со слезами.

Любуюсь, смеюсь я, слезы утираю...
Нет, не одинок я, есть с кем в свете жить!
В горнице убогой, как в степи без края,
Козаки пируют, буйный вихрь гудит;
В горнице убогой вал морской играет,
Курганы тоскуют, и тополь шумит,

И девушка «Грызня» в тиши напевает. —
Нет, не одинок я, есть с кем век прожить.

Вот где счастье да богатство,
Вот где моя слава!
А за помощь — спасибо вам,
За совет лукавый!
Хватит с меня, пока живу,
И мертвого слова,
Чтоб изливать свое горе, —
Так будьте здоровы!
Пора сынам собираться
В путь-дорогу снова,
Пускай идут! Может, найдут
Казака седого, —
Он приветит моих деток
Старыми слезами.
Хватит с меня! Скажу снова:
Пан я над панами!

Вот так, сидя над бумагой,
Думаю-гадаю:
Кого просить? Кто поведет?
За окном светает;
Погас месяц, горит солнце.
Гайдамаки встали,
Помолились, снарядились,
Вокруг меня стали.
Грустно-грустно, как сироты,
Молча поклонились:
«Благослови, — молвят, — отче,
Покуда есть сила,
Благослови искать счастья
На широком свете». —
«Погодите... Свет — не хата,
А вы — только дети,
Недоумки. Кто, разумный,
Пойдет вместе с вами?
Кто поведет? Горе, дети,
Одно горе с вами!
Вырастил вас, выцестовал,
Вы повыврастали,
В мир идете; нынче все там
Учеными стали.
Уж простите — не учил вас:
Меня-то — хоть били,
Крепко били, а чему-то
Все же научили!

Т ма, мн а знаю, а ок сия
И нынче не знаю.
Что ж вам скажут? Идем, сыны,
Счастья попытаем!
Есть отец, для сердца милый
(Родного не стало), —
Нам поможет он советом:
Сам ведал, бывало,
Как печально жить на свете
Сиротой безродным;
А к тому же — сердцем щедрым,
Казак благородный!...
Не отрекся он от слова,
Что мать напевала,
Когда сына пеленала,
Колыбель качала.
Не отрекся он от слова,
Каким Украину
Слепец нищий поминает,
Тоскуя у тына.
Любит ее, песню правды,
Казачью славу,
Любит ее! Идем, сыны,
На суд нелукавый!
Вот, не дай он мне помощи,
Как беды настали —
Давно б меня на чужбине
В снегу закопали;
Закопали, да сказали:
«Куда он годится...»
Тяжко, горько без причины
Весь век протомиться.
Страшен сон, да миновалось!...
Летите, орлята!...
Коли мне он на чужбине
Подад руку брата, —
И вас примет, улыбнется,
Как родному сыну.
А от него, помолившись,
В путь, на Украину!

Добрый день, отец мой милый!
Здесь же, у порога,
Благослови моих деток
В дальнюю дорогу!»

[1841]

В. Турганов

ДЕВИЧЬИ НОЧИ

Въсушили кари очи
Девичьи ночи...

Марьяна-черница

Распелась коса-краса
Ой до пояса;
Волнение груди полной —
В океане волны;
А два глаза засверкали,
Словно звезды в дальних.
Руки в муке потянулись —
Взяли б, прикоснулись,
Обняли бы... вокруг подушки
Холодной сомкнулись
И застыли, и замерли,
Без сил разомкнулись.

«Коса-краса мне для чего,
Глаза для чего же, —
Нет на свете, нет никого,
Кого им тревожить.
Ведь не с кем мне полюбится,
Сердцем поделиться.
Сердце мое! Сердце мое!
Тебе трудно биться
Одинокому. С кем жить мне,
С кем, свет мой лукавый,
Ты мне ответь — зачем, к чему
Эта слава... слава.
Я любить и жить желаю
Сердцем — не красую!
А мне еще завидуют —
Гордою и злою
Злые люди называют.
А того не знают,
Что я в сердце затаила...

Пускай называют —
Грех им будет... Боже правый!
Зачем ты не хочешь
Укоротить жестокие
И темные ночи...
Днем не так я одинока --
С поевем говорю я,
Беседую и недолго
Забываю злую.
А в ночи... Да и застыла,
Слезы навернулись...
Руки в муке протянулись,
Напрасно сомкнулись.

[1844]

И. Ушаков

Н. В. ГОГОЛЮ

За думою дума летит, вылетает:
Одна давит сердце, другая — терзает,
А третья тихонечко плачет в обиде,
У самого сердца -- и Бог не увидит.

Кому ж ее покажу я,
Где найду родного,
Кто бы понял и приветил
Пеликое слово?
Все оглохли, все ослепли,
В кандалах поникли...
Ты смеешься, а я плачу,
Друже мой великий!
А что с плача уродится?
Лишь трава дурная!...
Не услышит вольных пушек
Сторона родная.
Не зарубит старый батька
Любимого сына
За свободу, честь и славу
Своей Украины.
Не зарубит, а взлелеет
И отдаст на бойню
Москалям: «Примите, дескать,
Нашу лепту вдовью».
Он отдаст царю-престолу
Да немцам-собакам...
Что же, пусть их!... А мы будем
Смеяться и плакать.

[1844]

М. Исаковский

БРЕЗЖИТ УТРО, ГАСНЕТ ВЕЧЕР...

Брезжит утро, гаснет вечер,
День Господень тает,
И опять народ усталый
И все отдыхает.
Только я, как окаянный,
День и ночь рыдаю
На распустьях многолюдных,
И никто не знает,
И никто того не видит:
И глухи, и слепы,
Люди правдою торгуют
Да меняют цепи;
И Господа оскорбляют,
Людей запрягают
В плуг тяжелый — горе пахут,
Горем засевают...
Что ж вырастет? Увидите,
Как приспееет время.
Будет жатва! Образумьтесь,
Юродивых племя!
Посмотрите на рай тихий —
Свою Украину —
И всем сердцем полюбите
Славную руину!
Сбросьте цепи, будьте братья!
По чужому свету
Не ищите, не просите
Того, чего нету
И на небе, а не только
Средь чужого поля...
В своей хате — своя правда,
И сила, и воля!
Другой нет в мире Украины,
Другого в мире нет Днепра;

А вы бежите на чужбину
Искать там доброго добра,
Святого блага — вольной воли
И братства братского... Нашли,
Несли, несли с чужого поля
И в Украину принесли
Запас великий слов великих...
А сколько спеси в ваших криках,
Что не на то Бог создал нас,
Чтоб вы неправде поклонились,
И спины гнуть не разучились,
Дерете шкуру и сейчас
С презранных братьев — гречкосеев
И солнце правды созерцать
Средь мудрых немцев-чудодеев
Бежите вновь... Кабы уж взять
И весь накраденый отцами
Свой жалкий скарб - - туда, с собой,
Тогда с священными горами
Наш Днепр остался б сиротой!

Ах, если б случилось, что там, где выросли,
Вы все околели в безвестной дали!
Не плакали б дети, и мать не рыдала б,
И небо не слышало б вашей хулы,
И люди б не знали, какие орлы
От нас улетали, и не было б жалоб,
И вы б, как навоз, осквернять не могли
Цветущей раздольной и вольной земли...

[1845]

А. Колтоновский

КАК УМРУ — ПОХОРОНИТЕ...

Как умру — похороните
Вы меня в могиле
На кургане, над простором
Украины милой,
Чтоб поля необозримы,
Чтобы Днепр и кручи
Было видно, было слышно,
Как ревет ревучий.

Как помчит он с Украины
Прямо в сине море
Кровь всех врагов, — тогда я
И поля и горы —
Все покину, в небо ринусь
К Божьему порогу
Помолиться. А до тех пор
Я не знаю Бога.

Схоронив меня, вставляйте,
Цели разорвите,
И злодейской вражьей кровью
Волю окролите,
И меня в семье великой,
В семье вольной, новой,
Не забудьте, помяните
Добрым, тихим словом.

[1845]

Н. Тихонов

МНЕ ВСЕ РАВНО...

Мне все равно, в Украине ль буду
Я жить или в иной стране,
И вспомнит кто и кто забудет
Меня в снегу, на чужбине, ---
Равнешенько все это мне!

В неволе взрос я меж чужими
И, неоплаканный своими,
В неволе, плача, я умру,
И все с собою заберу,
И ничего я не покину
На нашей славной Украине,
Средь нашей, но чужой земли.
И не вспомнит батько с сыном,
Не скажет сыну: „Помолись,
Молись, сынок: за Украину
Его замучили вдали”.

Мне все равно, молиться ль будет
Тот сын в полночной тишине.
Не все равно одно лишь мне,
Что усыпят лукавством люди
Украину злые, — и в огне,
Ее разграбивши, разбудят...
Ох, не равно все это мне!

[1847]

Ф. Сологуб

В НЕВОЛЕ ТЯЖКО...

В неволе тяжко... хоть и воли
Изведать тоже не пришлось,
Но все же кое-как жилось,
Хоть на чужом, а все ж на поле.
Теперь же лютой этой доли,
Как Бога, ждать мне довелось.
И жду ее, и к ней взываю,
Свой глупый разум проклиная,
Что нас позволил с толку сбить,
Свободу в луже утопить.
Подумаю — и сердце стонет, —
А вдруг не дома похоронят,
Не на Украине буду жить,
Людей и Господа любить.

[1847]

Л. Вишеславский

СЕЛО

Село! В душе моей покой.
Село в Украине дорогой,
И, полный сказок и чудес,
Кругом села зеленый лес.
Цветут сады, белеют хаты,
А на горе стоят палаты,
И перед крашеным окном
В шелковых листьях тополя,
А там все лес, і все поля,
И степь, и горы за Днестром...
И в небе темно-голубом
Сам Бог витает над селом.

[1847-1858]

Сергей Есенин

НЕ ГРЕЕТ СОЛНЦЕ НА ЧУЖБИНЕ...

Не греет солнце на чужбине,
А дома жег несносный зной;
И в нашей славной Украине
Не знал я радости живой.
Любви, привязанности нежной
Не встретил я в стране моей;
Я жил бродягой, и мятежно
Я сторонился от людей
И без попутчика дорогу
Себе средь жизни пролагал:
Бродил в степи, молился Богу,
Панов жестоких проклинал
И вспоминал в степной пустыне
Те злые, давние года,
Когда замучили Христа, —
Его бы распяли и ныне!...
Не знал я радости нигде;
Жизнь одинакова везде —
И в нашей славной Украине,
И в этой тягостной чужбине!...
Хотелось бы лишь одного, —
И то затем, чтобы москаля
На доски гроба моего
Деревьев чуждых не строгаля...
Хотел бы я, чтоб горсть земли
Святые ветры принесли
Из степи вольной и широкой,
Из родины моей далекой...
Желаний у меня немного:
Хотел бы... Лучше замолчу!
Что зря-то беспокоить Бога!
Не даст того, чего хочу...

[1847]

М. Славинский

А. О. КОЗАЧКОВСКОМУ

В дни детства памятные, в школе
Стащу бывало у дьячка
Пятак, куплю исподтишка
(Ведь я был совершенной голью!)
Бумаги, и тетрадь сошью,
И обведу тетрадь свою
Узорами, и в этой раме
Перепишу Сковороду,
А то и «Трех царей с дарами»,
И за деревней, на краю,
Чтоб не увидели, украдкой,
Лежу в траве, лежу с тетрадкой,
Лежу и плачу и пою.

И вот на старости опять
Пришлось в траве мне хорониться,
И петь, и плакать, и страницы
Стихами тайными марать.
И я не знаю, не за то ли
Меня Господь карает так,
Чтоб до седин я пробыл в школе
И умер дураком дурак, —
Что в школе я украл пятак
И провинился поневоле?
Козачковский, сокол ясный,
Голубь мой невинный,
О, как маюсь я, несчастный,
В ссылке на чужбине!
Как от глупого юродства
Дней своих остаток —
От напасти виршеплетства
Береги ребяток.
Если ж свалится на шею
Это наказание,
Засади писать в чулане
Сына-грамогея,
Чтобы Бог не знал про это,

Чтоб и ты не видел,
Чтоб сыпок твой бела света
Не возненавидел.
Пусть моя вам будет мука
Навсегда наукой.

Как вор какой-то, в тиши воскресной
Я вверх взбираюсь на поляну.
Взберусь — и на простор окрестный
Взгляну и над Уралом стану.

Как играющая рыбка,
Сердце встрепенется,
Озарит лицо улыбкой,
Тихо усмехнется
И, голубкою порхая,
Позабудет горе,
И тогда я оживаю
В поле на просторе.
И всхожу я на вершину.
Стану, озираюсь,
Вспоминаю Украину,
Вспомнить не решаюсь.
Степь и тут и там, но эта
Изжелта-багрова,
Наша ж светится все лето
Синевой покрова,
И ее дуга и ливы,
Древние курганы
Блещут вышивкой красивой,
Скатертью убранной.

А здесь пески да лебеда
И хоть бы жалкий след преданья
В каком-нибудь глухом кургане!
Но нет людей тут ни следа.
Веками пряталась пустыня
От взора нашего доныне.
Но вот открыт ее предел.
Мы строим крепости, форпосты,
А значит, будут и погосты, —
Восполним как-нибудь пробел...
О горе, горе, мой край пригожий!
Когда ж я вырвусь домой отсюда?
Ужели ты попустишь, Боже,
Что здесь и погребен я буду?
И почернеют огни заката...
«Айда в казарму! Айда в темницу!»

Далеким окриком солдата
Простор окрестный огласится,
И вновь украдкою, усталый,
Бреду кустарником Урала.

Так воскресенье в этом крае,
Мой друг сердечный, я справляю.

А понедельник? Милый брат!
Настает ночь в избе воиющей,
И мысли налетят, как тучи,
И сердце бедное лишат
Того, во что душою всею
Я верю и назвать не смею,
И в доме воцарится ад,
И остановится течение
Часов, и, глядя в этот мрак,
Не раз я, милый друг, в мученье
Слезами омочу тюфяк.

И, перебрав всю жизнь доселе,
Я как бы спрашиваю тьму:
Кого любил я в самом деле?
Что сделал доброго кому?
Ужели никому на свете?
Да, никого я не любил,
Как будто дни и годы эти
Один я по лесу бродил.
Была когда-то воля, сила,
Но силу барщина стубила,
А воля где-то напилась,
К царю Николе угодила...
И напиваться зареклась.

Не помогут сожаленья:
Жизни нет возврата.
Не бывает повторенья
Бывшего когда-то.

«Пошли рассвет!» молю я Бога,
Восхода солнца не дождусь.
Сверчок стихает понемногу.
Бьют зорю. Снова я молюсь,
Чтоб вечер наступил скорее,
Затем что скоро дуралея
С утра на крестостной редут
Опять на муштру поведут,
Чтоб бросил вольные рацеи,
Чтоб знал, что дурней всюду бьют.

С годами молодость уходит,
Надежда снова за свое:
Меня в неволе за нос водит.
Я искушения ее
Боюсь, как прелести бесовской.
А вдруг и правда наяву
До лучших дней я доживу?
Опять напьюсь воды днепровской.
Опять войду в твой тихий дом,
С тобой наговорюсь вдвоем...
Но, испугавшись, что сглажу,
Боюсь об этом думать даже.

Суждено ли нам свиданье,
Иль с небес, не ране,
И тебя и Украину
Взором я окину?
Грудь такой тоскою стянет,
Что и слез не станет!
И когда б не ты да синий
Днепр крутоберёгий,
О скорейшей бы кончине
Попросил я Бога.
Ты да родины левады —
Только и пресрады.

[1847-1858]

Борис Пастернак

ТАК Я ТЕПЕР СТИХИ СТРОЧУ...

Привыкиет, говорят, со-
бака за телегой бежать,
так побжити и засанями.

Так я теперь стихи строчу:
Бумагу порчу да чернила...
А прежде! Врагь вам не хочу, —
Лишь вспомню — так и накатило:
До слез, бывало, доходило!
И — словно вдруж перелечу
На час, хоть тайно на Украину,
Взгляну, увижу, умилюсь —
И словно чью-то жизнь продлю, —
Душе легко необычайно.
Добро б сказать, что не люблю,
Что Украину забываю,
Что недругов я проклинаяю
За все, что я теперь терплю;
Ей-богу, братья, все прощаю
И Милосердному молюсь:
Не поминайте лихом, братьцы!
Хоть я вам и не делал зла,
Но с вами жил, — и ведь могла
Заноза где-нибудь остаться.

[1847]

Л. Пеньковский

КОГДА БЫ ВСТРЕТИЛИСЬ МЫ СНОВА...

Когда бы встретились мы снова,
Ты испугалась бы иль нет?
Какое тихое ты слово
Тогда промолвила бы мне?
Нет! Ты меня и не узнала б,
А может, вспомнив, и сказала б,
Что все приснилось лишь во сне.
А я бы радовался снова
Подруге, доле чернобровой,
Когда бы вспомнил и узнал
Веселое и молодое
Былое, горькое такое,
Я зарыдал бы, зарыдал!
Молился б я, что не правдивым,
А сном лукавым разошлось,
Водой — слезами разлилось
Далекое святое диво!

{1848}

Н. Браун

ВО ЗЕЛЕНОЙ, ТЕМНОЇ РОЩЕ...

Во зеленой, темной роще
Кукушка кукует;
Одинокой сиротою
Дівниці тоскує.

А веселые, молодые
Годы золотые
Улыбают, как на волнах
Цветики степные...

[1848]

И. Бунин

В НЕВОЛЕ Я ОДИН СКУЧАЮ...

В неволе я один скучаю,
Мне не с кем душу отвести,
И только сам с собой гадаю,
Как собеседника найти.
Ищу я Бога, а встречаю
Такое... Господи прости...
Вот, что со мной свершили годы
Да неудачи, да еще —
Что день весны не горячо,
А хмуро промелькнул, что негу
Единой радостной заметы,
Что нечего и вспоминать.
А надо ж душу оживить,
Ведь ей так хочется, так нужно
Привета... Не слетает с губ.
И, словно в поле ветер व्यюжный,
Заносит неостывший труп.

[1848]

Л. Озеров

ЗА СОЛНЦЕМ ТУЧЕНЬКА ПЛЫВЕТ...

За сонцем тученька плывет,
Ковер багряный расстилает
И солнце спать с собой зовет
Под синим морем, покрывая
    Парчевою пелесою,
    С материнской лаской.
Заглядень! Хоть немного
На часок прекрасный,
Может быть, тоска угаснет
С Богом в разговоре.
А туман, как враг суровый,
Застилает море,
Кроет тучку золотую
И ведет с собою,
Седовласый, тьму ночную
И той тьмой немую
Спеленает твою душу,
И ты ждешь, тоскуя,
Снова тучку золотую,
Точно мать родную...

[1849]

Б. Адамович

И ЗОЛОТУЮ, И РОДНУЮ...

И золотую, и родную
 Мне вспомнить, знаете, не жаль
 Всю молодость мою былую.
 А все же иногда печаль
 Найдет, и плачешь от обиды!...
 Особенно, когда увидишь
 В деревне мальчика, и он,
 Как лист, что с веткой разлучен,
 Один хоронится под тыном
 Босой, в заплатанной холстине.
 Мне кажется, что это я,
 Что это молодость моя.
 И мнится, что в широком поле
 Он никогда не встретит воли,
 Привольной волюшки; что так
 Напрасно, даром пролетят
 Все лучшие его года;
 Что бесприютным будет где-то
 Скитаться он на белом свете,
 Пойдет батрачить; а потом
 Его, чтоб зря он не томился,
 Чтоб где-нибудь да приютился,
 Служить погонят с бригым лбом.

[1849]

М. Зенкевич

МЫ ВМЕСТЕ С НЕЙ ДЕТЬМИ РАСЛИ...

Мы вместе с ней детьми росли
И под одною кровлей жили;
Любуясь матери на нас,
„Жених с невестой!” — говорили.
Но не сбылися их слова:
О чем мечтали — не дождались!
Похоронивши стариков,
Мы разошлись и не встречались.
Меня по воле и неволе
Носило всюду; принесло
Под старость к хутору родному,
В родное, милое село.
И показалось мне седому,
Что изменилось оно, —
Как я, — старо, убого стало
И неприглядно и темно!
Мне показалось так, — все то же
Село родное, как было:
В нем ничего не изменилось, —
Не выросло и не сгнило.
Все тот же лес, все то же поле,
Колодезь тот же все стоит,
И верба, будто в злой неволе,
Над ним склонилась и грустит...
Прудок и мостик. Из-за леса
Все та же мельница глядит
И дуб зеленый под горою,
Как молодой козак, стоит.
На горке садик, а в садочке
Под вишней белой, в холодочке,
Как будто бы в раю — лежат
Отец и мать и крепко спят.
Кресты с могилоч их упали
И надписи на них слиняли:
Быть может, смыло их дождем,
Иль время стерло!... Мирным сном

Пусть спят родные...

— Ты не знаешь,
Жива Оксаночка?" — Пытаю
У брата тихо я.

— „Какая?“
— „А вот, что с нами-то жила,
Такая бойкая была?
Но что ж ты слезы утираешь?“
— „Я ничего...“

Ну, брат, сбежала
Твоя Оксаночка в поход
С солдатами, и там пропала.
Вернулась, правда, через год,
Да не одна, — вдвоем с дитею
Она вернулась, братец, к нам;
Бродить все стала по ночам;
Бывало, ходит, распекает,
Иль в косы что-нибудь вплетает,
Иль сядет, у плетня сидит,
Кукушкой громко так кричит...
Потом куда-то вновь девалась —
И не видали, как ушла.
А что за девица была —
Ну, просто краля! Жалко, — бедной
Господь, знать, счастья не дал!"
А может дал, да кто украл?

[1849]

И. Белоусов

КОГДА Б ВЫ ЗНАЛИ, ГОСПОДА...

Когда б вы знали, господа,
Где люди плачут, вы тогда
Своих идиллий не творили б
И Бога все не хвалили б,
Не умилялись бы всегда!

За что, не знаю, называем
Мы хату в роще — тихим раем...
Там, в хате, мучился и я,
Там первая слеза моя
Когда-то пролилась! Не знаю,
Найдется ли у Бога зло,
Что эту хату обошло!
А хату раем называют!

Не буду называть я раем
Ту хату, что в лесочке, с края
Села, над озером была:
Ах! Там меня мать родила,
Там, распевая, целенала
И песней скорбь переливала
В свое дитя. Я в хате той
И в том леску — не рай святой
Нашел, но ад... Ведь там — работа,
Неволя, вечная забота,
И помолиться не дают!
Там мать мою нужда и труд,
Осилив молодую силу,
Свели безвременно в могилу;
С детьми поплакал там отец
(Мы были малы, были голы)
И, не стерпев судьбы тяжелой,
На баршине нашел конец.
Мы распозлись, как мышенята,
По людям. Взят был в школу я,
Чтоб воду приносить ребятам;

На барщину пошли братья
Потом забрили их в солдаты...
А сестры... сестры! Горе вам!
Мои голубки молодые!
Вы для кого живете там,
Растя в батрачках, всем чужие
В батрачках станете седые,
И умереть в батрачках вам!

Я содрагаюсь, вспоминая
Ту хату, на краю села!
Такуе, Боже наш, дела
Творим мы в этом нашем „рае”,
На праведной земле Твоей!
Ад сотворили мы на ней,
И просим мы иного рая!
Мы мирно с братьями живем:
На наших брагьях ниву жнем,
Ее слезами поливая!
А, может быть... (Нет, я не знаю,
Но кажется...) Быть может, Ты
(Ведь мы, не будь Твоей же воли,
В раю не гибли б в горькой доле!)
Ты сам, с небесной высоты,
Смеешься, Отче наш, над нами,
Тайком держа совет с панами,
Как править миром? Глянь сюда:
Зеленый лес шумит; пруда
Струи за зеленью сверкают,
Простерты ровным полотном;
А вербы гнутся над прудом
И ветви легкие купают
В воде тихолько... Правда, рай
Но загляни да разузнай,
Что там, в земном раю, творится!
Там, верно, радость, и хвала
Тебе, единому, струится
За дивные Твои дела?
Нет! — Славословий там не будет!
Там — кровь, да слезы, да хула,
Хула всему! Не знают люди
Святого в мире ничего!
Мне кажется, и самого
Тебя они с проклятьем судят!

[1850]

Валерий Брюсов

ОГНИ ГОРЯТ...

Огни горят, оркестр играет,
Он плачет, стонет, завывает.
Алмазом чудным, дорогим
Блистают очи молодые:
Мечты, надежды золотые —
В очах веселых. Сладко им,
Очам безгрешным, молодым.
Везде веселье, все смеются
И все танцуют; только я
Веселья, радости боюсь
И горько, горько плачу я.
О чем же плачу? Сердцу жутко
Что бесполезно, словно шутка,
Минула молодость моя!

[1850]

Н. Чмырев

МУЗА

И ты, прекрасная, святая,
Подруга Феба молодая,
Меня в объятия взяла
И, с колыбелью разлучая,
Далеко в поле отиссла.
Там на могилу положила,
Туманом сизым обвила —
И на роздолье ворожила,
И петь, и плакать зачала . . .

То были чары чаровницы!
Везде и всюду с этих пор,
Как светлый день, как луч денницы,
Горит на мне твой дружный взор!
В степи безлюдной, вдалеке,
Блестала ты в моей неволе,
В моем страдальческом венке,
Как пыльный цвет сияет в поле!
В казарме душной пало мной
Ты легким призраком носилась —
И мысль тревожно за тобой
На волю и простор просилась!
Золотокрылой, дорогой
Ты пташкой надо мной парила
И душу мне живой водой
Ты благотворно окропила!
Пока живу я — надо мно
Своей небесною красою
Свети же, зорышка моя!
Моя заступница святая,
Моя отрада неземная,
Не покидай меня! В ночи
И ясным днем, и вечерами
Ты людям истину учи
Вещать нелживыми устами.
За край любимый, край родной
Мне помоги сложить молитву,
И в самый час последний мой,

Как я закончу жизни битву,
Не покидай меня — пока
Последний свет в очах не сгинет;
Поплачь о мне хотя слегка —
И горсть земли твоя рука
Пускай тогда на гроб мой кинет!...

[1858]

Н. Курочкин

МУЗА

А ты, пречистая, святая,
Подруга Феба молодая!
Меня ты на руки взяла
И в даль степную унесла,
И на кургане среди поля,
Как волю, чистое раздолье,
Седым туманом повила,
И пленала, и ласкала,
И чары деяла... И я...
Мой друг, волшебница моя!
Ты мне повсюду помогала,
Заботой нежной окружала.

В степи, безлюдной и немой,
В далекой неволе
Ты сияла, красовалась,
Как цветок средь поля.
Из казармы душевной, грязной
Чистой, святою
Ты пташкою вылетела —
И вдруг надо мною
Полетела и запела...
Золотые крылья
Животворною водою
Душу окропили.

И я живу, и надо мною
Своею божьей красотой
Сияешь ты, звезда святая,
Моя наставница святая,
Моя ты доля молодая!
Не оставляй меня. В ночи,
И днем, и в утреннем тумане
Ты надо мной витай, учи,
Учи неложными устами
Вещать лишь правду в наши дни,
Молитвой сердце облегчая.
Когда ж умру, моя святая,

Моя родная, --- схорони
Сама ты горемыку-сына
И хоть слезу, мой друг единый,
Из глаз бессмертных урони.

[1858]

М. Рыльский

ПОРОИ, ПОНИКНУВ ГОЛОВОЮ...

Порой, поникнув головою,
Я думал: как мне быть с тоскою!
Как на земле мне этой жить,
Людей и Господа хвалить?
В грязи колодою гнилою
Валяться, стариться и гнить,
Уйти — и следа не оставить
На обворованной земле...
О горюшко! О горе мне!
Где спрятаюсь — и сам не знаю:
Везде пилаты распинают, —
Морозят, жарат на огне!

[1859]

Л. Ойслендер

И МОЛОДОСТЬ МОЯ МИНУЛА...

И молодость моя минула,
И от надежд моих дохнуло
Холодным ветром. Зимний свет!
Сидиш один в дому суровом
И не с кем даже молвить слова
Иль посоветоваться. Нет!
Ну, никого совсем уж нет!
Сиди один, пока надежда
Глупца обманет, засмеет,
Глаза морозом закует
И гордость дум, что были прежде,
Как снег, развеет по степи.
А ты сиди в углу, терпи,
Не жди весны — той светлой доли, —
Она уж не вернется боле
Садочок твой позеленить,
Твою надежду обновить
И мысль свободную на волю
Не сможет выпустить. Сиди
И вовсе ничего не жди!

[1860]

В. Луговский

ТАК НЕ ПОРА ЛИ ПОНЕМНОГУ ...

Так не пора ли понемногу
С тобою, спутницей убогой,
Нам иррин слабые бросать
И помаленьку собирать
Телеги в дальнюю дорогу —
Поближе к Божьему чертогу,
И поплетемся отдыхать.
Устали мы и постарели,
Ума набрались, поумнели,
Довольно с нас — пойдем же спать,
В последней хате отдыхать...
Гляди — веселая та хата!

Ой, не надо, друг, не надо,
Рано нам прощаться.
Нам еще ходить бы рядом,
Свету удивляться.
Посмотри же, моя доля,
Он такой широкий,
Он широкий и веселый,
Ясный и глубокий.
Что ж, звезда моя, побродим
Поднимемся в горы.
Будут звезды — твои сестры —
Светить в эту пору, —
Бесконечные, по небу
Поплывут, мерца.
Подождем, сестра родная,
Подруга святая!
И правдивыми устами
Помолимся Богу,
И пойдем себе тихонько
В дальнюю дорогу.
Над бездонной мутной Летой
Мы пойдем с тобою,
И меня благословишь ты
Славою святою!

Покамест то да се, с поклоном
С тобою запросто пойдем
Мы к Эскулапу — на прием:
А вдруг обманет он Харона
И Парку-пряху? ... Много лет,
Пока мечтает мудрый дед,
Мы эпопею бы творили,
Над брэнною землей парили б,
Свои гексаметры плели б
И на чердак стихи снесли б,
Чтоб мыши их на завтрак съели.
Мы прозу бы но нотам пели,
Не как-нибудь.

Товарищ мой,
Мой слутник верный и святой,
Пока огонь не гаснет тлея,
Пойдем к Харону веселее.

Через волны мутной Леты
Сыщем персправу.
Пронесем над водной бездной
Молодую славу —
Славу вечную свитую ...
Впрочем, друг мой милый!
Обойдемся и без славы.
Если ж хватит силы,
То над самым Флегетоном,
Над самым Стиксом, и в раю,
Как над Днепром своим широким,
Я вспомню родину свою. —
Поставлю хату там и садом
Ее веселым окружу.
Ты вечером придешь, — и рядом
Тсбя я, краля, посажу.
Мы Днепр, Украину помянем
И хаты белые в садах,
Курганы старые в степях
И песню весело затынем ...

[1861]

К. Симонов

ПОЕЗІЯ ШЕВЧЕНКА РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ

З поетичною творчістю Шевченка почав знайомити румунів літературний критик і суспільний діяч Костянтин Доброджяну-Геря (нар. 1855 р. в с. Слов'янка, кол. Катеринославської губернії). Як виходець з України і, за деякими даними, студент Харківського університету, Доброджяну-Геря, що його справжнє прізвище було С. А. Кац, знав теж українську мову і читав твори Шевченка в оригіналі. Перебуваючи вже в Румунії, Доброджяну-Геря виступив 1894 р. із статтею „Тарас Шевченко“, що була друкована цього ж року в „Almanah social-democrat“ (стор. 20-27) і вийшла тоді ж окремою брошурою п. н. „Тарас Шевченко“ („Taras Sevcenko“) в бібліотеці „Lumen“, як її число 10. Не маючи віршованих перекладів на румунську мову, Доброджяну-Геря переловив у цій статті прозою зміст головніших Шевченкових поем „Гайдамаки“, „Катерина“, „Наймичка“, „Кавказ“, „Марія“. Ця стаття була перекладена цього ж року також на французьку мову і появилася в журналі „L'Ére Nouvelle“, 1894, № 5, у Парижі.

Згідно з даними Гіци Поппа, автора досить загальної статті „Шевченко в румунській мові“, надрукованої в XV-ому томі видання УНІ, перекладали твори Шевченка на румунську мову, басарабський революціонер Замфір Арбуре, особистий приятель Драгоманова, політичний емігрант й автор виданої 1916 р. в Букарешті праці в обороні поневоленої України п. н. „Україна

сі Romania", який переклав „Як умру, то поховайте", басарабський поет Іон Буздуган, що після першої світової війни дав добрий переклад „Як умру..." і крім того переклад уривку із „Свято в Чигирині" (з „Гайдамаків"). На території Молдавської Автономної РСР перекладали твори Шевченка на молдавську мову С. Думітрешті (Думітрашко) й А. Е. Кафтонакі, але їх перекладів Гица Попи не міг роздобути. Не було можливо зробити це тим більше тепер.

В останні роки перед другою світовою війною перекладав Шевченка відомий румунський поет, пізніше академік румунської Академії наук, Михайло Садовяну (нар. 1880). Він дав добрий переклад „Як умру, то поховайте..." і крім того гарний переклад Шевченкового „Івана Підкови" п. н. „Балада Нікоара Поткови".

Першим книжковим виданням появилися твори Шевченка в перекладі на румунську мову 1952 р. в Букарешті у видавництві „Cartea rusa" („Російська книга"?!) п. н. „Cobzarul" („Кобзар"). Вийшла ця збірка з передмовою Михайла Садовяну й у ній виступили із тридцять й одним перекладом румунські перекладачі Віктор Тульбуре та Валь Кордун. Це видання розійшлося цього року трьома тиражами. Вартість перекладів зменшує той факт, що вони були роблені не з оригіналу, а з російських перекладів, не завжди вірних й інколи навіть незгідних з оригіналом. Доповнювала це видання біографічна стаття Олександра Дейча, перекладена теж з неповного російського „Кобзаря" (ОГИЗ, 1947).

П'ять років пізніше, 1957 р., це ж видавництво „Cartea rusa" опублікувало тиражем 6.150 примірників книжку перекладів з Шевченка п. н. „Cobzarul" (8^о, стор. 201 + 3 нп.). Ця книжка була насправді перевіреним і доповненим виданням збірки з 1952 р. з тією тільки зміною, що до

неї увійшли вже тільки переклади Віктора Тульбуре — усього 36 поем, віршів й уривків. Попереджена книжка, як і видання 1952 р., передмовою Михайла Садовяну і перед заголовною сторінкою зазначено, що переклади зроблено з 5-томового російського видання творів Шевченка (ГИХЛ, Москва, 1955), значить з російського перекладу.

Наприкінці 1960 р., напередодні 100-річчя з дня смерті Т. Шевченка букарештєнське видавництво для молоді видало в серії „Найкращі поезії“, як її 24-тий том, збірку перекладів з Шевченка п. н. „Гарас Шевченко“. Автором цих перекладів є Віктор Тульбуре і збірка нараховує теж 36 віршів і поем Шевченка, що доводило б, що вона є перевиданням книжки з 1957 р.

До нашого вибору в цьому томі влучено крім 2 давніших перекладів ще 8 нових, один М. Садовяну і сім В. Тульбуре.

NEBUNA

(Fragment)

Gemind, în noapte Niprul plîNSE
Și vîntul se porni turbat.
Plecate sălci fură linse
De valul apei, înpumat.
Pe ceruri luna sta sihastră
Cu chipul palid și durut;
Precum o lotcă-n marca-albastră,
Se furișă prin nori, tăcut.
Cocoșii nu cîntară încă.
Doar frasinii trosneau în văi,
Doar în desiș de noapte-adîncă
Tipau, sălbatec, cucuvăi.

[1837?]

Victor Tulbure

IVAN PIDKOVA

Lui V. I. Sternberg

1

Lost-au vremi; în Ucraina
 Bubuiră tunuri.
 Petreceau zaporojenii
 Îmbătați de bunuri.
 Traiul și-l duseau în slavă
 Și în libertate.
 Astăzi, fala e apusă
 Și pieriră toate.
 Doar gorganele mai urcă
 Negre, în cîmpie.
 Și-n gorgan, sub giulgi, cazacul
 Doarme pe vecie.
 Cresc gorganele înalte,
 Mute ca pămîntul;
 Despre sfînta libertate
 Glas aduce vîntul.
 Și de fala strămoșească
 Vîntul povetește.
 Iar nepotu-aude-un cîntec
 Și cîntînd cosește.

Fost-au vremuri cînd și-amarul
 Chiuia la joacă
 Mied era destul și vinul
 Spumega-n bărdacă.
 Au trăit străbunii-n slavă!
 Cînd ți-aduci aminte,
 Ți-e mai ușurată parcă
 Înima fierbinte.

Pe Liman se-naltă norul.
 Marca-i ca fiară —
 Sub inneguratul soare
 Urlă, geme, zbiară.
 "Ei, flăcăi! Ce stați pe gânduri?
 Niprul îl vom trece.
 Toți în bărci. Talazul crește.
 Strașnic vom petrece!"

Au pornit zaporojenii,
 Lasă-n urmă maluri.
 Luntrea saltă, luntra joacă
 Prin potop de valuri.
 Printre munți de ape-n spume
 Se tot picd departe.
 Plînge inima. Casacii
 Însă-s veseli foarte.
 Vîsle plescăie în cîntec.
 Pescărușii zboară.
 Atamanul șade-n față —
 Zarea o măsoară.
 Pipa-n dinți strîngînd, spre puncte
 Își tot mînă pașii,
 Chibzuînd mai bine unde
 Va izbi vrăjmașii.
 Răsucind mustața-i neagră,
 Cușma că și-o scoate.
 "Veți pieri de mîna noastră,
 Dușmane Turbate!
 Vom pluti nu spre Sinope —
 Strigă cu mînie —
 Ci spre Tarigrad. Sultanul
 Oaspeți sa ne știe!"
 "Du-ne, taică!" — toți strigară.
 Iar și-a pus căciula.
 Valurile cresc ca munții.
 Înăsprită-i hula.
 Dară el, de-a lungul bărcii.
 Merge. Nu se-asează.
 Și-n tăcere, sub sprîncene,
 Valul mi-l scrutează.

[1839]

Victor Tulbure

TESTAMENT

Când myri-voi pe o movilă
 Să mă dea tainei
 Sub brazda stepei de argilă
 La sânul Ucrainei...
 Să văd larguri depărtate
 Și Niprul din vale
 Să ascult îndurcate
 Vaete de jale...

Când albastrele lui valuri
 Vor spăla de sânge
 Dușmănesc câmpii și dealuri
 Și'n mare-l vor strânge —
 Eu atunci voi lăsa-vă
 Scumpa mea Ucraina;
 Să mă înalț la Cel din slavă,
 Să mă rog în taină...

Iar cât stați sub jugal greu
 Eu nu știu ce-i Dumnezeu.
 Ingropați-mă și frânge-ți
 Lanțuri ferecate
 Și sfintțiți cu aprig sânge
 Sfânta libertate.
 Iar apoi cu toți uniți
 Și liberi, pe mine
 Pupuri să mă pomeniți
 C'un cuvânt de bine...

[1845]

Ion Buzdugan

CÂND VOI MURI...

Când voi muri, prieni dragi
Să-mi sape'n sepă un mormânt
Peste întinderile largi,
În al Ucrainei pământ.
Din groapă vreau ca să cuprind
Câmpia. Niprul să-l aud.
Cum între maluri clocotind
Alcargă mugetul lui crud.
Și când răzbunător va fi.
Sânge dușman spre mări să poarte,
Din groapă eu mă voi trezi.
Din bezna somnului de moarte,
Voi părăsi câmpii și lunci,
Și să mă rog spre cer m'oi duce
Lui Dumnezeu. Dar pân'atunci
Nu-l recunosc și nu-mi fac cruce.
Cu sânge de tirani mișei
Stropiți a voastră libertate!
Loviți cu ură-adâncă'n ei
Și rupți lanțurile toate!
Și când veți fi mai fericiți
În libera și noua lume,
Cu glasul bun să v'amintiți
De viața mea și de-al meu nume.

[1845]

Mihail Sadoveanu

TOTUNA MI-ESTE...

Totuna mi-este de-oi trăi
 Acasă sau altundeva;
 De mine de și-or aminti
 Ai mei sau de mă vor uita;
 Totuna mi-este dacă trec
 Printre străini nemingâiat,
 Că ochii-n lacrimi îi înec,
 Că-n lacrimi viața mi-am scăldat.
 Voi duce-n ochii stinși și reci,
 Când voi pleca spre veșnicii,
 Prea dragi natalele poteci
 Și-ntinsele spre zări cîmpii.
 Și poate vrun moșneag sârman
 Feciorului va spune-așa:
 "Pentru Ucraina geme el
 Și suferă gîndind la ea".
 Nu-mi pasă dacă-acel fecior
 Smerit se va ruga sau ba.
 Dar dacă răi vor da-n popor
 Și trupul țării frîntl-ar vrea
 Și dacă viclenit și crunt
 Din nou se va porni furtuna,
 M-aș înălța și din mormînt
 C-atunci nu mi-ar mai fi totuna.

[1847]

Victor Tulbure

LIVADA VISINELOR

Livada visinelor coapte
E zumzet lung de cărăbuși.
Plugarii trec. Curînd e noapte.
Cîntînd vin fetele. Le așteaptă
Bătrîne mume-n prag de uși.

Miroase cald. E masa-ntinsă.
Pe ceruri stele noi se țes.
Servește fata slipind des.
Ar fi certat-o mama, însă
Privighetoarca nu-i dă ghies.

Pe prispa cascii prunci se culcă,
Adoarme muma lîngă ei.
În noapte, luna crește- adîncă.
Privighetori și fete încă
N-au adormit în pacea ei.

[1847]

Victor Tulbure

SĂ VEZI, SE-NTÎMPLA UNEORI...

Să vezi, se-ntîmplă uneori,
Un om bătrîn întînerind
Și cîntecele de feciori
Întreaga ziuă murmurînd.
Și chiar de-i traiul amărui,
Nădejdea-l duce înainte
Și arde steaua vieții lui
Năvalnică și mai fierbinte.
Ce flacără îi suie-n piept?
Ce zări de aur îl așteaptă?
Iubește omul drumul drept,
Gîndul cel bun, cinstita faptă.
Ce bine-i binele să-l vrei!
Ce bine-i binele să-l darui!
Să-nvingi poți astfel anii grei
Și-n bezna cruntă nu te nărui.
Vrei binele? Chiar în mormînt
Raza de soare va străbate
Și din adîncuri, din pămînt,
Vor da năvală ierbi bogate.

[1849]

Victor Tulbure

NU, NICĂIERI NU-I DE TRAIT...

Nu, nicăieri nu-i de trăit.
Sărmana s-a trezit devreme,
A tovs un pic și-a atipit,
De griji uitînd și de blesteme.
Dar soarta sufletu-i păzea
Și sufletului îi vorbea:
"Trecește-te! Și plîngi. E, vînt.
Pe ceruri sarele nu suie.
Lumina-i neagră pe pămînt.
Iar pe pămînt dreptate nu e!"
Sărmane suflet necăjit,
E soarta rea ș te-a mințit.
Privește: zarca se ridică
Și ziua beznelo despică.
Chiar de pe-acuma, în palate,
Slăvitii țari, în răutate
Se-nchid, înspăimîntați de gloate.
Va fi! Va fi! Va fi dreptate!

[1860]

Victor Tulbure

SE TRECE VIAȚA...

Se trece viața... 'ncărunțește părui...
Cînd vei veni din noaptea zgurii
Să ne sădești în suflet adevărul,
Apostol al învățaturii?

[1860]

Victor Tulbure

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА СЕРБСЬКОЮ МОВОЮ

Перші спроби перекладів з Шевченка на сербську мову припадають на 1868 р., коли у београдському журналі „Віла”, №№ 12 і 13, появилися переклади Шевченкових творів „Як умру, то поховайте...”, „Неофіти” та „Хустина”. Переклад „Неофітів” був зроблений прозою і він належить перу редактора „Віли” Стояна Новаковича. Як перекладач двох інших названих творів Шевченка був визначуваний донедавна (теж і в XV-ому томі УНІ) Андра Ніколіч, але ж, як стверджує М. І. Кравцов у своїй статті „Т. Г. Шевченко в югославській літературі та критиці” („Рад. Літературознавство”, 1962, кн. 4, стор. 91), уже београдська газета „Правда” (1906, № 196), встановила, що перекладачем „Як умру, то поховайте...” і „Хустини” був словінський поет Володимир Ніколіч († 1869 р.), який теж був автором надрукованої разом з перекладами замітки про Шевченка, доповненої тільки редактором „Віли” Ст. Новаковичом. Переклади Ніколіча критики зараховують до одних із кращих і зроблений ним переклад „Заповіту” передруковують ще й досі по різних виданнях.

Згодом, у виданні „Српски Омладински календар за 1869 годину” були надруковані в перекладі на сербську мову, як епіграф до повісти Любена Каравелова „Сока”, уривки з Шевченкової „Катерини” і 1869 р. у београдському журналі „Зоря” (№ 1) Джура Янкович надрукував

добрий переклад Шевченкового вірша „Думка” („Нащо мені чорні брови...”). 1877 р. у журналі „Лавор” (№№ 22 і 23) був надрукований досить точний під оглядом змісту переклад Шевченкової поеми „Причинна” за підписом Г-ч, що його розшифровують як криптонім відомого сербського письменника Мілована Юрая Глішіча. В цьому ж журналі „Лавор”, № 33 за 1887 р. був надрукований за підписом Ж. переклад вірша „Породила мене мати...” У 1888 р. у журналі „Гусле”, у числах 1 і 2 був надрукований переклад поеми „Сон” („У всякого своя доля...”), підписаний псевдонімом Белезис, і там же в ч. 2 переклад вірша „Минають дні, минають ночі...”, підписаний псевдонімом Лара.

Відомостей про новіші переклади з Шевченка на сербську мову немає. У друківаних в радянській пресі звідомленнях про відгомін сторіччя з дня смерті Шевченка 1961 р. в Югославії згадуються тільки статті, опубліковані з цього приводу у београдських часописах і журналах.

Сербські переклади репрезентовані в сьому томі двома зразками — перекладними спробами М. Глішіча і В. Ніколіча.

ЧНИИ.

Хучи, јечи широки Дњепар,
Дува ветар расрђени;
Ниско вите повија врбе
Диже вихор планином;
А блед иза облака месец
Махом вирне па се скрије,
Исто чуњић у мору сињу
Час се губи, час се виђа.
Петли трећи певали нису,
Нико нигде не ромори,
Тајем кликћу поноћне тице
И покашто шкрину гране.
    У то доба тамо доле
    Истод оног гаја
    Што се црни покрај воде
    Неко се прикрада.

[1838]

Т — Ђ.

ЗАВЕТ.

Кад издахнем, сахранте ме
 Тамо на моголи
 У нашојзи Украјини
 Усред степа мили?
 Там окле се виде поља
 И Дњепар и вали,
 Одакле се може чути,
 Кад се пуст распали;
 Кад заурла па забесни
 Да зајече горе,
 Кад понесе крвцу врашку
 У то сине море...
 Еј, онда ћу све оставит'
 Горе, поља многа,
 Полетећу тамо, тамо
 До самога Бога,
 Молити се... Али до тад'
 Не знам Бога тога.
 Копајте ме па се дижете,
 Раскините пута
 Хај слобода нск је врашком
 Крвљу обасута!
 И мене онда у кругу вашем
 Кругу слободном, новом
 Помените, мила браћо,
 „Не злим, тихим словом“

[1845]

Николић.

СЛОВАЦЬКІ ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА

На переклади Шевченкових творів словацька література була до останнього майже часу дуже вбога. Причини цього треба шукати в панівному становищі чеської мови в довоєнній і післявоєнній Чехо-Словаччині і зокрема у факті, що більшість словаків могли читати Шевченка в чеських перекладах. Перша більша стаття про Шевченка разом із першими перекладами його творів на словацьку мову появилася 1881 р. в „Народних Новінах“. З початком ХХ-го сторіччя в словацьких часописах і журналах був надрукований який десяток дрібних віршів Шевченка в перекладах словацького поета Гораля (спр. прізви. Петр Белля), словацького поета й чехословацького дипломата, посла ЧСР у Варшаві в 1930-их рр., Пересніцького (спр. прізви. Юрай Славік), Сомоліцького (спр. прізви. Ізидор Жіак), Штефана Крчмери, Яна Понічана і Рудольфа Бртаня.

Щойно в 1959 році у зв'язку із підготовкою до вишавання пам'яті Г. Шевченка в сторіччя його смерті Словацьке видавництво художньої літератури в Братиславі запланувало 3-томове видання творів Шевченка у словацьких перекладах. В перший том цього видання мали увійти, згідно з пляном, поетичні твори Шевченка написані ним до заслання, до другого, — поезії і поеми років заслання і 1857-1861 і до третього „Назар Стодоля“ й уривки з прози, листування та „Щоденника“. З усіх трьох томів опубліковано досі п. н.

“Dunju moje” тільки перший том з поезіями Шевченка в перекладі молодого словацького літератора Юліуса Кокавця й із статтею Миколи Неврлі та Михайла Мольнара про Шевченка і його творчість. Усі зібрані в цьому томі твори Шевченка перекладені в цілості, а не фрагментами, як це буває часто в чеських перекладачів, і до нього увійшли переклади деяких Шевченкових творів, неперекладених досі взагалі на чеську мову („Сліпий”, „Стоїть в селі Суботові”, „Холодний яр” та ін.). Познайомився Юліус Кокавець з творами Шевченка в 1947 р. і почав їх перекладати в 1951 р. Переклади мають бути близькі до оригіналу, але ж докладніше визначити тут їх мистецьку вартість годі, бо не зважаючи на всі заходи, цього першого тому творів Шевченка в словацькому перекладі не повелось роздобути. Тому теж до нашого вибору словацьких перекладів включено тільки „Як умру, то поховайте” в перекладі Ю. Кокавця, разом з опублікованими давніше у виданні УНІ перекладами Нересницького і Горала.

ZAVET

Keď ja zomriem, zahrabte ma,
bratia, na mohule,
prostred stepi širo-širej,
v Ukrajine milej,
by úrodne lány polí,
Dneper prostred lúčín
bolo vidieť, bolo počuť,
ako reve — buči.
Keď poniesic z Ukrajiny
do belasých morí
krv tyranskú, potom i ja
rodné lány, hory,
všetko nechám, potom uznám
všemocného Boha,
— pomodlím sa . . . No dovtedy —
ja nepoznám Boha.
Pochovajte. A povstaňte,
putá zlomte smelo
a polejte slobodienu
krvou nepriateľov!
A na mňa vo veľkom rode,
v rode voľnom, novom,
pamätajte, spomeňte si
dobrým, tichým slovom.

[1845]

Julius Kokavec

VEČER

Višňový sádek před chatou,
broučci létají sem a tam,
za pluky orači zvolna jdou,
procházkou zpívají děvčata,
starušky k večěři děti zvou.

Zář rudě plane. Před chatou
zasedla rodina k večěři.
Stařenky o mládí hovoří,
ale což — neslyší děvčata
pro píseň slavičí jímavou.

Máť uložila před chatou
kupku znavených dětí svých,
sama pak usnula vedle nich;
ztichlo vše... Jedině děvčata
a slavík dosavad neutich...

[1847]

Jaroslav Vypel

ПОЕЗІЯ ШЕВЧЕНКА СЛОВІНСЬКОЮ МОВОЮ

З Шевченком і його творчістю ознайомилися словінці найперше через хорватські переклади, особливо ж після того як в 1887 р. була видана книжка перекладів Августа Харамбашіча, що їх дуже прихильно зустріла словінська літературна критика. Наприкінці ХІХ сторіччя творчістю Шевченка зацікавилися молоді словінські письменники і критики, згуртовані навколо Івана Приятеля, з-поміж яких готувався перекладати Шевченка передчасно померлий поет Йосип Мурн. З-поміж молоді згуртованої навколо католицького письменника Янеза Крека вийшов найвидатніший словінський перекладач творів Шевченка католицький священик Йосип Абрам, який вже 1901 р. в журналі „Дом ин свет” (№ 5) надрукував статтю про Шевченка і який вже з того часу почав працювати над перекладами його творів, вивчаючи для цього українську мову, історію і літературу. Цікаві дані до історії постановки цих перекладів подав Лука Луців у своїй статті „Шевченко в словінській літературі” в XV-ому томі УНІ.

Появилися переклади о. Йосифа Абрама двома книжками накладом „Католицької Книгарні” в Любляні. Перший том вийшов 1907 р. під назвою “Kobzar. Izbrane pesni Tarasa ševčenka. Z zgodovinskim pregledom Ukrajne in pesnikovim življenjepisom” і в ньому вміщена сорок й одна поезія Шевченка. Попереджені ці переклади „Оглядом української історії” та довшою статтею п.

н. „Біографія Тараса Шевченка та його твори”, що її о. Абрам написав на основі „Історії літератури руської” Омеляна Огоновського. Другий том перекладів о. Й. Абрама був опублікований 1908 р. п. н. “Kobzar” Tarasa Ševčenka. II. del. Najdamaki. Poem z zgodovinskim uvodom o Najdamščini” і до нього увійшли Шевченкові „Гайдамаки” та „Холодний Яр”. Переклади Йосипа Абрама прийняла з признанням не тільки українська, але і словінська критика, підкреслюючи їх змістову точність і формальну майстерність. Присвячені ці переклади Янезові Крекові, який прибрав собі українське ім'я Остап і за прикладом якого пішли також інші члени його гуртка, називаючи себе „Богданами”, „Тарасами Бульбами”, і між ними теж Йосип Абрам, який прийняв прозвання „Запорожець”.

Переклади о. Й. Абрама з Шевченка мали не тільки великий вплив на поширення зацікавлення Шевченком у Словенії, але й на молоду словінську літературу, репрезентантів якої приваблювали, як це стверджує М. І. Кравцов у своїй статті „Т. Г. Шевченко в югославській літературі та критиці” („Рад. літературознавство”, 1962, кн. 4, стор. 97), „народно-поетичні мотиви, зображення природи, глибокий ліризм” Шевченкової поетичної творчості.

Століття з дня народження Шевченка в 1914 році було відзначене у Словенії рядом статтей і згадок, але нових перекладів з Шевченка не заготовано. Появилися вони тільки в 125-річчя з дня народження українського поета, 1939 р., в люблянському журналі “Ljubljanski zvon” і належать вони перу Франса Безлая. Два з цих чотирьох перекладів „Косар” і „Минають дні, минають ночі . . .”, передруковані в цьому томі разом із перекладами Й. Абрама.

ČEMU SO OBRVI ČRNE...

Čemu so obrvi črne
 in oči mi črne?
 Čemu leta mi mladostna,
 dekliška, radostna?
 Moja leta, leta mlada
 marno mi bežijo,
 oko plače, črne obrvi
 od vetra bledijo.
 Srce vene, v svetu hira
 kakor ptička v ječi.
 Čemu meni je lepota,
 ko je nimam v sreči?
 Težko meni je, siroti,
 na tem svetu žiti:
 domačini — so kot tujci,
 ni s kom govoriti.
 Ni ga, da bi me poprašal,
 kaj oko mi joče,
 nimam komu razodeti,
 česa srce hoče,
 kaj da srce kot golobka
 noč in dan tuguje;
 nihče njega ne popraša,
 ga ne zna, ne čuje.
 Tuje ljudstvo ne vprašuje. —
 a čemu vprašati?
 Naj sirotica le plače,
 ter naj leta trati!
 Plakajte oči in srce,
 dokler ne zamrete,
 še glasnejše, še tužnejše
 da bi vetri čuli,
 da odnesli glas bi, silni,
 tja čez sinje morje
 počrnelemu slepivcu
 v ljuto mórno gorje! —

IVAN PIDKOVA

Črn oblak izza Limana
svod in solnce krije,
sinje morje kot zverina
besno vré in vije.
Dnpru grlo je vtopilo.
„Le naprej, drugovi,
v bajdake brž! Morje vreje,
pojdemo se šetat!”

Prihrumeli Zaporožci,
s čolni Liman vkrili.
„Šumi morje” so zapeli,
vali se spenili.
V krog valovi kakor gore:
ni zemlje ni néba
Srce bije, a kozaku
ravno tega treba!
Plovejo prepevajoči;
galeb plašen blodi,
spred pa otaman krmuje
kamor ga pot vodi.
Se sprehaja dolž po brodu,
ljulka mu vgasuje,
pogleduje zdaj sem zdaj tje, —
delo odkazuje.
Zavihavši črne brke,
za uho čuprino,
sname šapko; brode vstavi:
„Naj sovrag pogine!
Ne v Sinopo, otamani,
gospodje, molodci,
a v Carigrad do sultana
poveslamo v gosti!”
— „Dobro, batko otamane!”
v krog je zagermelo.
„Bog vam plačaj!”
Nadene šarko.

V novo je vskipelo
sinje morje; vzdolž po brodu
vnovo nadzoruje
otaman in na valove
nemo pogleduje.

[1839]

J o s. A b r a m

N. MARKEVIČU

Bandurist, ti črni orel,
 srečen si na sveti:
 imaš krila, moč, da moreš
 v širni svet zleteti!
 Zdaj letiš na Ukrajino,
 tebe počastijo;
 poletel bi jaz za tabo,
 a kdo mene sprejme?
 Jaz i tu sem tuj, zapuščen,
 in na Ukrajini
 sem sirota, moj golobček,
 kakor na tujini.
 Kaj mi srce biješ tužno?
 Jaz sem tam osamljen — — —
 Čisto sam? in Ukrajina?
 in široke stepe?!
 Tam zaveje bujni veter,
 kakor brat me sprejme;
 in prostost je v širnem polji,
 tam morje sineva
 valovi ter hvali Boga,
 morno bol razveva;
 tam gomile ž bujnim vetrom
 v stepi govorijo:
 s pripovedovanjem žalni
 si spomin budijo:
 „Bilo nekdam je, minilo,
 se ne bo vrnilo!“
 Poletel bi in poslušal,
 bi zaplakal z njimi...
 pa, oh! sreča se vselila
 v tuji je tujini.

[1840]

J o s. A b r a m

MINEVA DAN, ZA NJIM NOČI ...

Mineva dan ,za njim noči.
Mineva leto. Šeleste
Usehli listi. — Ugašajo oči,
Zaspale misli, čustva spe,
Zaspalo vse je . . . Sam ne vem,
Kaj životarim, kam naj grem,
Kaj prav za prav na svetu hočem.
Ko se ne smejem več, ne jočem.

Kaj si mi namcnil, Božc!
Kakšno usodo izbral!
Če že dobre sreče nočeš,
Vsaj slabo bi mi dal.

Ne dopusti, da bi spalo,
Živo srce spalo,
Da bi kakor gnila klada
v prsih mi ležalo.
Daj živeti srcu, peti,
Tvojo moč slaviti
Ter tvoj čudoviti svet
In ljudi ljubiti.

Težko je trohneti v ječi
In v okovih mreti,
A še huje spati, spati
Brez sadu živeti.
Dokler ne zaspíš za vedno,
Brez sledu izgineš,
Kot bi ne bilo vseeno,
Če takoj pogineš.

Kaj si mi namenil, Bože!
Kakšno usodo izbral!
Če že dobre sreče nočeš,
Vsaj slabo bi mi dal.

ОГОРОКА

Ko umrjem, pokopljite
mene na gomili,
sredi stepe neizmerne
v Ukrajini mili:
da bo vzreti širo polje,
Duiper in skalovje,
da bo čuti, kak deroče
mu bobni valovje!

Ko ponese z Ukrajine
daleč v sinje morje
kvi sovražno... v istem hipu
polje in pogorje —
vse ostavim, ter se dvignem
do Boga v nebesa,
zahvalit Ga —

Pokopljite me, vstanite,
in vezi razbijte,
in s hudobno vražjo krvjo
prostost okropite!
Mene pa v družini novi,
prosti in veliki,
ne zabite se spomniti
z nezlim tihim slovom!

[1845]

J o s. A b r a m

VEČER
(Lazarevskemu)

Sadovnik višnjev poleg kočē,
hrošči nad višnjami brenče,
orači s plugi se vrstē,
dekleta pevajo idoče,
večerjo matere hladē.

Družina sede poleg kočē,
večerna zvezda zablesti,
večerjo krog podaje hči,
a mati jo učiti hoče,
pa slavček ji ne dopusti.

И počitku mati zdaj ob kočī
otroke male položi,
še sama poleg njih zaspi.
Vse tiho. Le dekleta v noči
in slavček še utihnil ni...

[1847]

J o s. A b r a m

KOSEC

Čez polje hiti.
 Ne kosi redi.
 Ne kosi redi — gore.
 Vzdihne zemlja in morje,
 Vzdihne, zaječi.

Kosec neugnan
 Seče noč in dan.
 Nikdar se še ni upehal,
 Pred nikomer ni odnehal,
 Prosil bi zaman.

Ne kriči, ne svari.
 Kose ne ostri.
 Naj bo mesto, naj bo polje,
 Kakor z mečem starcc kolje,
 Kar pred njim leži.

Naj bo kmet, krčmar,
 Ali ubog kobzar,
 Starec brez izbire seka,
 Snopi padajo kot reka.
 Ne ubeži mu car.

Tudi mene dohiti.
 Na tujem pokosi.
 Na katorgi me zadavi,
 Nihče mi križa ne postavi
 In v spominu obdrži.

[1847]

France Bezlaj

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА ТУРЕЦЬКУ, АЗЕРБАЙДЖАНСЬКУ, ТАТАРСЬКУ ТА ІНШІ ТЮРКСЬКІ МОВИ

Перші турецькі переклади з Шевченка, як стверджує А. Зігні Соїсал у своїй статті „Шевченко в турецькій мові”, надрукованій у XV-ому томі видання УНІ у Варшаві (стор. 402-407), з'явилися не в Туреччині, але на Україні. Це були дві дрібні Шевченкові поезії „І день іде, і ніч іде...” та „О, люди, люди небораки...” в перекладі українського орієнталіста і поета Агатагела Кримського, опубліковані Українською Академією Наук в Києві 1923 р. тиражем в 100 примірників.

З перекладів на тюрксько-татарські мови треба назвати найперше азербайджанські. Десять творів Шевченка цією мовою появилися окремою збіркою 1934 р. в Баку п. н. „Taras Sevcenko. Qobzar” в перекладі азербайджанських письменників Е. Джавада й М. Мюшфіка. Увійшли до цієї збірки поезії „Наймичка”, „Кавказ”, „Як умру...”, „Ми вкупочці колись росли...”, „Думи мої...”, „Лічу в неволі дні і ночі...”, „Молитви”, „Хоч лежачого й не б'ють...”, „Якби ви знали, паничі” та „І знов мені не привезла...” Шевченкова „Наймичка” була перекладена на азербайджанську мову також Аллою Вордовою. Відомий теж переклад Шевченкового „Як умру, то поховайте...” зроблений Сулейманом Рустамом.

Повністю мав би бути перекладений Шевченків „Кобзар” на татарську мову. Про це згадує Абрар Карімуллін у своїх матеріалах на-

друкованих п. н. „Статті Галімджана Ібрагімова і Муси Джаліля про Шевченка”, надрукованих у київській „Вітчизні”, 1962, кн. 3, стор. 179-181, заявляючи, що „перше повне видання „Кобзаря” татарською мовою було видано в 1939 році під редакцією Муси Джаліля, куди увійшли також і його переклади віршів Шевченка”. Муса Джаліль — літературний псевдонім видатного татарського поета Залілова Муси Мустафовича, 1906-1944. Проте ж у виданні АН УРСР 1960 р. „Заповіт мовами народів світу” Шевченкового „Як умру, то поховайте...” в перекладі на татарську мову немає.

Двома уже виданнями мав появитися, згідно з повідомленнями радянської преси 1961 р., Шевченків „Кобзар” чуваською мовою. Вперше були видані вибрані твори Шевченка чуваською мовою під назвою „Кобзар” 1939 р. В 1954 р. цей „Кобзар” вийшов другим доповненим виданням у колективному перекладі 17 чуваських поетів (тиражем 3000 примірників). „Катерину” для другого видання „Кобзаря” чуваською мовою перекладав чуваський поет Георгій Єфімов. Вірш „Як умру, то поховайте...” чуваською мовою відомий у перекладі П. Хузангая.

На киргизьку мову „Кобзар” Шевченка переклали, як подає Кенешбек Асаналієв у своїй статті „Шевченко киргизькою мовою” (Збірник праць Третьої наукової Шевченківської конференції, К. 1955, стор. 151-156), в 1939 році поети Кубаничбек Маліков, Абдрасул Токтомушев і Саткин Сасикбаєв. Ближчих бібліографічних даних про цей „Кобзар” 1939 р., як і про пізніше видання перекладу „Гайдамаків” в опрацюванні К. Малікова у статті К. Асаналієва немає.

Радянський літературознавець В. Є. Шубравський у своїй статті „Шевченко і література народів СРСР”, надрукованій у „Радянсько-

му літературознавстві”, 1961, кн. 2, стор. 81-91, згадує, що твори Шевченка були перекладені ще на такі тюрксько-татарські мови, як туркменська, узбецька, але ж ніяких ближчих даних про ці переклади і їх публікації не подає. У виданні АН УРСР „Заповіт — мовами народів світу” надруковані переклади Шевченкового „Як умру, то поховайте...” на такі тюрксько-татарські мови: башкірська — М. Хей, киргизька — Т. Шамшієва, туркменська — Аширова Чари та Солганіязова Берди, узбецька — Хаміда Алімджаніна, і якутська — Г. Васильєва.

Збірка перекладів з Шевченка на казахську мову, зроблених Абдільдом і Мажітом, була опублікована п. н. „Кобзар” в Алма-Аті 1935 р., але ж ближчих даних про неї немає. „Як умру, то поховайте...” на казахську мову переклав А. Тажибаєв.

В нашому виданні передруковуємо переклади А. Кримського на турецьку мову, як теж „Кавказ” в перекладі Е. Джавада і М. Мюшфіка на азербайджанську мову з XV-ого тому УНІ.

І ДЕНЬ ІДЕ, І НІЧ ІДЕ ...

Переклав
А. КРИМСЬКИЙ

Her gün geçer, gece gelir.
Ben başımı tutub şaşarım:
İlmü hakkın peygamberi
Niçin gelmez?!... Niçin? sorarım.

[1860]

A. K r i m s k i

О. ЛЮДИ, ЛЮДИ, НЕБОРАКИ!
(Уривок)

Переклав
А. КРИМСЬКИЙ

Ey zavallı beni Adem!
Size padişahlar neye?
Köpek değilsiniz hasa! —
Size köpekçiler nege?
Tütün ol nev sahane
Mahbeslerde olsun helâk!
Hakk olmalı! yoksa güneş
Bu pis yeri hep yakacak.

[1860]

A. K r i m s k i

КАФКАС

Jakov-de-Balmen¹⁾

Dağların ardında dumanlı dağlar,
 Bakın o dağlarda görün neler var.
 Onların toprağı derdle ekilmiş,
 Ora su yerine kanlar çekilmiş.
 Asırlar boyunca bir kara kartal,
 Promete²⁾ için kesilmiş, melâl,
 Tutup yüregini parçalamakta,
 Her iki böğrünü tırmalamakta.
 Hergün parçalıyor onun canını
 İçmiyor lâkin sağlam kanımı.
 Özünde bir kuvvet his eyleyerek
 Yeniden sevinir, güler genç yürek,
 Ölemez hakkımız, hakikatımız,
 Gömülmez topraga hürriyetimiz.
 Deniz diplerinde dar yürekliler
 Sürebilirlermi tarlanı meğer.
 Canlı söz, canlı ruh boğula bilmez.
 Allahın şerefi eksile bilmez.
 Jarabbi seninle bahse girişmek,
 Güçümüzden kenar iş olsa gerek.
 Seni muhakeme etmek hatadır.
 Bize göz yaşları lütfü — âtâdır.
 Olsa, olsa bize teselli ancak,
 Ağlamak, ağlamak, yine ağlamak.
 Yenilen çöreğin hamurunu biz,
 Kanla, terle, yaşla yoğurmaktayız.
 Gülmektedir bize her kanlı cellad,

¹⁾ Şevçenkonum bu şiirini ittihaf ettiği Jagov-de-Balmen fransız nesline mensub bir ukraynalıdır, Şevçenkonun yakın dostu idi, kafkasda çerkeslerle vuruşmada ölmüştür.

²⁾ Promete — esatiri bir kahramandır, güya hakikat ve hikmet mesali olan odu gökden öğruldüğü için Kafkas dağlarından birisine mihlanmış imiş ve bu Kartal onun göğsünü didirmiş.

Sarhoş hakkımızsa uyuyor rahat.
Bes o hak ne zaman uyanacaktır?
Ey yorgun Allahım, özünü kandır.
Sen hangi dünyadan soyuyacaksın?
Rahatlanmak için uyuyacaksın?

Çalış her güsseden azad olalım.
İmkân ver, doyunca nefes alalım.
Senin kudretini söyle kim danar.
Bizim canlı söze imanımız var:
Azadlık doğacak, digacaktın hak,
Sana doğru bütün eller koşacak,
Asırlarca sana baş eğecekler,
Huzurunda senin yas dökcekler,
Helelik çağlıyor, seller çağlıyor,
Sellerde yanıklı diller çağlıyor.

Dağların ardında dumanlı dağlar,
Bakın o dağlarda görün neler var!
Onların toprağı derdle ekilmiş,
Su yerine ora kanlar çekilmiş,
Bizim ..yürek açan şefkatimizle,
Sizdeki hürriyet savruldu yele.
Belinde yatağan, omzunda silâh,
Ölenler az değil onun uğrunda.
Bol-bol akan kanlar, bu göz yaşları,
kâfidir boğmağa müstebid çari.
Öksüz kadınların göz yaşlarını,
Geceler dökülen kız yaşlarını
Hadsiz hesapsızdır saymak olurmu?
Böyle zulmu yerde koymak olurmu?
Validemizin yüzündekiler
Bunlardan kırgındır, bunlardan beter
Jaslardan yaranmış, inan, denizler
Tutuşan denizler, yanan denizler.

Alkış, alkış size — iş görenlere,
Bize cevru-cefa çekdirenlere.
Bizim köpeklere, bizim sarılara¹⁾
Bizim babalara, bizim çarlara,
Alkış, alkış size ey yüce dağlar,
Başları ağarmış ey koca dağlar.
Tanrı tarafından unudulmayan
Büyük iyitlere²⁾ şeref ve isyan.

1) Şair acı-acı gülerek çarın insanları itler gibi muharcıye sürüklenmesini göstermek istiyor.

2) Şair burada azadlık üstüde mübareze götüren Kafkas halkına işaret ediyor.

Çarpışın -- siz galip geleceksiniz.
Tanrı yardımıyla güleceksiniz.
Kuvvet, galibiyet arkanızdadır,
Hak ile hürriyet arkanızdadır.

**

Kulheler, çörekler her şey senindir.
Bunları hep sana yaradan verir.
Elinden alamaz onları kimse,
Kimse zincirleyip salamaz hapse.
İster zengin olsun, isterse çıplak,
Allah kelâmına gösterip merak,
Bir sesle okuruz kelâmı-rabbi
Zindandan seriri — devlete gibi.

**

Size öğrediriz eğer istesek
Nerden ne kıymetle alınır çörek.
Biz hristiyanız;şanlı mabetler,
Bizindir bin türlü nazı — nimetler
Hatta, bizimkidir tanrının özü,
Dahmalardeşmede gözlerimizi,
Ne için sizlerde onlar var diye
Öz çöregimizi aç bir köpeğe
Attığımız gibi ne için size,
Niçin atmıyoruz bir bilsenize.
Niçin güneş sizi ışıklatırken
Vergi almıyoruz bununçün sizden?
Bize lâzım değil ziyade şeyler,
Bize aldığımız kifayet eyler.
Biz öz — özümüzü mukaddes bilip,
Hazreti -- İsaya olmuşuz talip.
Çok şeyler öyrede, bilirdik size
Yakın olsaydınız azacık bize
Bizde nihayetsiz bir Sibiryaya var.
Ülkeyi bürümüş hapishaneler.
Moldvalılardan ta finleredek¹)
Bir çok diller susuyorlar orda demek
Arzı — übudiyet ediyor onlar,
Diz çöküp secdeye gidiyor onları!

**

Mukaddes incili okuyarak biz,
Sonra ezberleyip zikretmekteyiz.
Mukaddes kitaplar ediyor hikâyet:
Hangi bir çar ise bir kere devlet.
Göycek arvadını, sevmiş dostunun,

¹ Şair burada Basarabyadan Finlandyaya kadar Rusya ülkesi ni göstermek istiyor.

Öldürmüş arvadın, almıştır onun²⁾
Bak bizim köylerde nice kanunlar,
Ezelden beridir olmuş ber-karar.
Sizse karanhkta sürünürsünüz,
Size nur saçmamış temiz haç henüz.
Sizin gözünüzü açmalıyız biz,
Böyle cchaletten kaçmalıyız biz.
„Derin soyulunca neyin varsa ver!“
Bizim bu şîara öyle sen emel,
Derhal hazır ol cennette bir yer,
Orda külfetin de görmez bir engel.

Kim diyor ki hiç birşey bilmiyorduk biz?
Yıldızları sayar, darı ekeriz.
Olsa — olmasa da eğer uyarı,
Daima severiz fransızları,
Kara kullar değil, sade insanlar,
Boynuna haç takan hristiyanlar.
Zorla satılmada bizim pazarda
Bazan uduzulur kızgın kumarda.
Jarabbi değiliz biz ispanyali,
Cuhud diye alahm okurluk mali.
Bırak her tarafa yayılsın ki, biz,
Her kanunla görenlerdeniz“.

Peygamber bir gözde görmüştü sizi,
Siz birbirinizi seversinizmi?
Fitnekâr, riyakâr, alçak, bed esil,
Allahdan lânetler kazanmış nesil!
Sağlamı canı değil, kardaşınızın,
Derisi lâzimidir size anlayın,
İşte bu deriyi kardaşınızdan
Soyup kanun ile hergün her zaman
Paltolar dikmedesiniz kızlarınıza,
Bahşiş alırsınız arvadınıza,
Aileden gizli sakladığımız
Bahalî şey-şöyler sizindir yalnız.

Sen ey Tanrı oğlu Hazreti-İsa
Belaya katlandın kimin uğrunda?
Hakkı — hakikat için, yahud bizimçin,
Ey Allahın oğlu söyle ne ettin?
Yoksa bu insanlar arkanca güldü?
Böyle olacaktı, böylede oldu!
Kilseler, mabetler, bir sıra samlar.

2) Davud peygamberin zevcesine sahip olmak için öz askeri Uryanın katline emir vermiş olduğna isrettir.

Katranlı, dumanlı dini kelâmlar,
Suretler önünde andlar içerler,
Terli alınlarla tâzim ederler.
Lâkin sen bilmezsin bunlar niçindir
Bunlar ogurlukçün, kavga içindir.
Geldik huzuruna lütfen ver bize
Kardaş kanı dökmek için icaze
Yangın düşen yerden ogurlayıp biz
Kilseye armagan getirmekteyiz.

Dileriz, özümüz akıllanırken
Allahın nurile sıdkı — yürekten:
Akıllansın biraz başkalarında,
Işıksız kalmasın onlar arada.
Hakikat güneşin açık aşikâre
Göstermek isteriz kör çocuklara,
Evet biz her şeyi öğredeceğiz.
Bize tabî olun, mutî olun siz.
Hapishanelerin tikilmesini
Muhkem zincirlerin döğülmesini,
Onların ne sayak sürülmesini
Bağlı kamçılarını örülmesini,
Biz çok şey yaparız razı olun siz
Hele çok şeylerde öğrenirsiniz
Lâkin sizin ulu, doğma dağları,
Koyun elinizden alalım barı.
Onsuz da denizler, çöller alınmış
Şimdi de dağlara nazar salınmış.

Seni de sürdüler, aziz Jagovum
Ey benim samimi yegane dostum.
Sen değil uğruna Ukraynanın
Belki ona kat'î düşman olanın
Yolunda hak seven kızıl canını.
Düşman badesinden¹⁾ zehirler içtin.
Ebedi bir şeref kazandın sonda,
Ölmeyen bir ruhla yüksel yurdunda
Sahil boyladında kanatlan, yücel,
Kazaklarla birge uçup kanat çal.
Dostum vardır yalnız bir ricam senden,
Perişan vatanın bekçisi ol sen.
Kazaklarla birge göz yaşları dök,
Zulmün kalesini ellerinle sök.
Ben sizi etrafa saçmak isterim.
Helelik ey benim düşüncelerim.

¹⁾ Aslında — „Moskuva badesinden” dir.

Benim de gelecek kurtuluş çağım.
Esaretten eve kaytacađım.

**

Bırak tarlalarda hergün onları,
Okşasın gelecek bahar rüzgarı...
Ukraynadan esen sakit külekler,
Bu düşünceleri sana yetirer.
Derli düşüncemin eksilmez gemi,
Sen de gözlerinde kardaş şebnemi,
Çık bu derdlerimin istikbaline,
Acı vatanımın yazık haline.
Kabul et yürekten sen de bunları,
Çicekli kırları, yüce dađları.
Aziz dost, hatırla, beni yad eyle
Bu kengın gönlümü güldür, şad eyle!

[1845] E. Cevad ve M. Müşfik

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА УГОРСЬКОЮ МОВОЮ

Не зважаючи на те, що в склад Угорщини ХІХ-ого ст. входило також українське Закарпаття і що там було багато людей, які могли б причинитися до ознайомлення угорської суспільності з українською літературою і її провідними поетами, перші згадки і статті про Шевченка появились в угорській періодичній пресі щойно в 1890-их рр. Якщо ж іде про переклади з Шевченка, то в час. „Буковина“, ч. 36 з 1897 р. була згадка про декілька поезій Шевченка в перекладі о. Николая Матея, надруковані в угорському час. „Magyar Allam“, але ж цих перекладів Олександрові Бонкалові, авторові статті „Шевченко в угорській мові“ в XV-тому томі видання УНІ не повелосся віднайти. Із першим угорським перекладом з Шевченка виступив щойно 1914 р. в тижневику „Vasárnap Ujság“ Гіядор Стрипський (H. Sztripszky, нар. 1875), що протягом яких 20 років був урядовцем Національного Музею в Будапешті і потім радником міністерства. Стрипський дав одну, невизначену ближче Бонкалом, з політичних поезій Шевченка в перекладі досить точному, але далекому до краси оригіналу. Пізніше, вже під час першої світової війни, 1916 р., появились в заснованому Стрипським місячнику „Ukránia“ нові переклади з Шевченка, зроблені гімназійним вчителем Валентином Варгою з допомогою Стрипського, який приготавляв найперше прозовий переклад. Переклали вони і надрукували переклади таких пое-

зій: „Як умру...”, „Минають дні...”, „До Основ'яненка”, „Наймичка”.

Найкращі угорські переклади з Шевченка належать перу відомого угорського поета Земплєні Арпада (Zempléni Arpád, 1865-1919). Були вони зроблені теж на підставі прозових перекладів Стрипського і Земплєні приготував їх для видання окремою збіркою, але ж передчасна смерть перешкодила цьому плану. Між перекладами Земплєні були: „Думи мої...”, „Кавказ”, „Садок вишневий...”, „Огні горять...”, „І небо невмите...”, „Чого ти ходиш на могилу...”, „Сонце заходить...”

В 30-их рр. перекладав Шевченка, перебуваючи, як емігрант, в СРСР, угорський поет комуніст Анатоль Гідаш.

Першим книжковим виданням появилися переклади з Шевченка після другої світової війни у Будапешті 1953 р. п. н. „Kobzos” (стор. 342). До збірки входить стодвадцять й один переклад, усе в опрацюванні угорського поета-лірика Вереша Шандора, в тому теж переклади „Гайдамаків”, „Кавказу”, „Неофітів”. Роблені всі ці переклади на підставі не надто точних російських перекладів, виданих 1947 р. в Москві і це у великій мірі применшує їх вартість.

В нашому виданні Шевченко в угорській мові представлений перекладами А. Земплєні, Г. Стрипського та В. Варги і В. Шандора.

FOLYAM ÖMLIK

Folyam ömlik kék tengerbe,
Visza útja nincsen.
Kozák lesi szerencsáját,
De szerencse sincsen.
Nekivág a nagy világnak,
Partot ver a tenger.
Szíve hisz a szerencsében,
Feje hinni nem mer.

Ismeretlen idegenbe
Léptét igazítja.
Apját, anyját, édes párját
Valjon kire bizta?
Idegent az idegenben
Eleget találhat,
De nincs, aki meghallgassa,
Egy jó szót se válthat.

Jár a kozák messze földön,
Rámorog a tenger.
Az hitte, hogy szerencsét lel.
Csalódik az ember.
Krúgat, bűg a daru s elszáll
Tenger felett mesze;
Sír a kozák: minden útját
Tömött gaz belepte.

[1838]

W c ö r e s S á n d o r

MÉRT NYÜGÖZ LE SORSOM...

Mért nyögöz le sorsom? Tehrem meddig hordom?
 Ó, kihez jajdulhat, kiálthat szívem,
 Mint anyjához gyermek? Súlyos, mint az ólom,
 Közönyös végzetem, örök idegen...
 Éhezem, szomjazom, elszunnyadni vágyom —
 Dermedj meg, én szívem, ne csak szunnyadozz,
 Felettem hadd járja táncát a gonosz,
 Ha nincs már mit tennem széles e világon!

[1844]

Weöres Sándor

KAUKÁZUS

Hegyek fölöt heguck, felhökbe öltözve,
 Bánattal bevelve, hős vérrel üntözve,
 Prometheusz bűnhődik ott
 Ősidöktől oltá.
 Szívét a sas napról — napra
 Vájta, marcangolta.
 De az élet tűznedveit
 Nem bírta kilopni
 A hős megélt s félistenül
 Látod mosolyogni.
 A Szabadság, az Igazság
 Lelke el nem vcszhet,
 Tengeræ mélyén kapzsi Gázság
 Szántót nem szcrezhet.
 Élő lelket láncha nem ver,
 Sem az élő igét;
 Nem rontja meg semmi zsarnok
 Isten dicsőségét.
 Oh Isten, veled nem vitázunk
 Nem hozhatunk ítéletet.
 Sorsunk csak sírni, sírni, sírni
 Sóznunk a barna kenyeret
 Vérhullajtással, könnyhullajtással,
 Jogunk halott, kiszzenvedett.

[1845]

Z e m p l é n i A r p á d

NAPOK MŰLNAK ÉS ÉJEK MŰLNAK...

Napok múltak és éjek múltak,
Halkan tűnik a nyár, zizeg
Száras levél kozt. Pillák hűnynek.
Minden gondolat szendereg;
Elalszom s nem tudom, mivégre:
Élet ez, vagy életem vége?
Bolygok, egy világ terhe nyom
És nincs könnyem, se mosolyom.
Sorsom, hol vagy? Sorsom, hol vagy?
Várom élet-hosszat...
Ha nem adsz jót, uramisten.
Küldd reám a rosszat!
Csak ne hagyd, hogy a bolyongó
Valtig alva-járjon.
Korhadt rönkként elkallódjék
E széles világon!
Adj életet: legyen szivem
Szerelemmel-áldott,
Vagy felgyujtom, elhamvasztom
Az egész világot!
Keserves sors vasbéklyóban
Még halni sötétben...
De aludni, csak aludni
Még nehezebb nékem,
Nyomtalanul és örökre
Elmúlni! Egy lélek,
Egy hű szem se kísérné, hogy
Pusztulok vagy élek. —
Sorsom, hol vagy? Sorsom, hol vagy?
Várom élet-hosszat...
Ha nem adsz jót, Uramisten,
Küldd reám a rosszat!

[1845]

Weöres Sándor

VÉGRENDELET

Ha meghalok, temessetek
 Magos dombnak közepébe,
 Széles mezőn, dús téreken
 Drága Ukrajnám ölébe;
 Lássak széles buzaföldet,
 Dnyepert s annak gyors sellőit
 Halljam miként zuhog a hab,
 Mint morajlik, zúg és sivit!
     S ha elviszi Ukrajnából
 El messze kék nagy tengerbe
 Ellen vérét: felriadok
 Buzatáblát, gycpes halmot —
 Mind itt hagyok és felszállok
 Magas égbe Isten elé, —
 Ott hódolok. De addiglan
 Még Istenre sem gondolok.
 Földeljétek, aztán-talpra!
 Bilincseket tépjétek el,
 S a szabadságot öntözzétek
 Gaz ellenünk hő vérével!
 S nevem majd a nagy családban
 Ha lesz szabad új nemzedék,
 Hálás szívvel olykor-olykor
 Csöndes szóval említettessék.

[1845] H. Sztripszky — V. Varga

MINDEGY NEKEM

Marad Ukrajnában nevemnek
 Emléke? Oly mindegy nekem,
 Elfelednek, vagy emlegetnek
 Hazámban, tág vidékeken:
 Nekem mind egyformán forog;
 Idegenek rabnak neveltek
 És enyém el nem temetnek,
 Ha rabságomban meghalok.
 Mindent magammal viszek én,
 Ha rámborul a sirhalom
 S téres Ukrajnát elhagyom,
 Mely enyém és mégsem enyém.
 Az apa, ha ránéz fiára.
 Ne mondja, rólam emlékezve:
 "Honáért kínozták halálra,
 Nehéz bilincsben, messze-messze".
 Nekem se-víg, se szomorú,
 Mit szólna rá az a fiú...
 De jaj, az nem mindegy nekem,
 Hogy Ukrajnát tiporja-marja
 Ravaszság, s nyomja alázatba,
 S kifosztja és újra sarkalja...
 Mennyire nem mindegy nekem!

[1847]

Weöres Sándor

A KANYAFA

— „Mit járogatsz ki a dombra?
 Szólt lányához édesanyja.
 Mit sirdogálsz felmenőben?
 Mit turbékolsz őj-időben
 Kékes szárnyú galambocskám!
 — Úgy anyám, úgy!” S ment a bús lány,
 Anyja meg sirt várakozván.
 Nem álomfű hajt éjjel most
 A domb ugarából.
 Ott egy jegyes, ifjú lányka
 Kányabodzát ápol.
 Könyűivel öntözgette
 Úgy kért irgalmat ott:
 — „Küldj rá, Uram langyos essőt,
 Küldj apró harmatot,
 Hogy ez a fa megfoganjon,
 Ága, lombja nőjön,
 Tán madárként, másvilágról
 Kedvesem előjön.
 Fészket rakok, neki szánom,
 Lombos kányafámon,
 S oda szállok, dalolva ha
 Előcsattog párom.
 Együtt sirunk, csattogunk majd,
 Ülve gyöngé ágra,
 Hajnalba meg aggyütt szállunk
 El a másvilágra”.

Három évig járogatott
 A szér lány a dombra.
 Lassan a fa megfogamzott,
 Lombot, ágat bontva.
 Negyed éven... nem álomfű
 Nyilik éjjelente,
 Sirt a lány a kányafával
 Halkan beszélgetve:
 Hej te borús, hej te magas

Édes kanyafám!
 Napkelt előtt nem esővel
 Öntözgettek ám.
 Könyvatakok losalgattak,
 Meleg csermelyek,
 Gonosz híred költik azért
 Gonosz emberek.
 Nem becsülik házastársak
 Párjukat, nem ám!
 Semmibe se nézik az én
 Piros kanyafám.
 Kösd be, zöld fa, fejceskémét
 Harmattal mosd meg,
 Halvány orcám lombjaiddal
 Napfényből óvd meg!
 Itt találnak, eltemetnek
 És kigúnyolnak
 Szer lombodat rossz gyermekek
 Megtépik holnap!"
 Kora reggel a kanyafán
 Madárdal csattogott;
 Alatta egy szép szőke lány
 Almatlan aludott.
 Elfáradt a fiatalka
 Végkép' elszunnyadott.

Fölkelt a nap a domb mögül,
 Költének a falu örül.
 Csak az anya nem dőlt ágyra,
 Várta lányát vacsorára,
 Várta, várja, sírva várja...

[1847]

Z e m p l é n i Á r p á d

ESTE

Meggyes kis kert a ház körül sűg-bűg,
Lombjai közt cserebogár zűg-bűg.
Szántóvetők jönnek fa-ekékkel,
Nyomaikban dalos lányhad lépdel,
Anyjok őket vacsorával várja.
Fatörzs-asztalt terít a ház-népnek
S feladja a lány az esti étket.
Ezüst csillag fényét ragyogtatja;
Aprócskáit anyjok tanogatja,
De a fülemile bele esattog.
Oktatgatja a kis szűszke fűket,
Aztañ halkkan lefekteti őket,
Oldaluknál maga is elalszik.
Csűnd van, csak a lányok szava hallszik
S a csattogó fülemile ének.

[1847]

Zempléni Árpád

TENTE-TENTE, RINGATOM, ALTATOM...

Tente-tente, ringatom, altatom
nappal, éjjel...
Majd átkozol, ha bolyongsz a földön
szerteszéjjel.
Kicsi fiam, apádról jó szívvel
majd emlékezz!
Engem átkozz, én vagyok a bűnös...
Ne is kerdezz.
Ha meghalok, urakhoz ne járhass;
retre járhass:
Nem kérdezi, ki vagy, nem ítél el,
ott sétálgass!
A rét szélén találsz egy kányafát,
állj alája:
Gondolj arra, hogy szülőanyádnak
kedvenc fája.
Faluba érsz — hej, ott a faluban
ne bánkódjál!
Ha látsz anyát gyermekei között:
elforduljál!

[1848]

Weöres Sándor

A PESTIS

A környéket ásóval járta
 És a sirokat egyre ásta
 A pestis. Hyllát halmozott
 S már senki sem imádkozott.

Falun, városban, messze és közel
 Járt mocskos törölronggyal, söprüvel.

Tavaszi. A kertek kivirulnak.
 Puha, bolyhos gyölcsba borulnak,
 A pázsit harmattól fehér,
 A föld vig, szonjas és ledér,
 Éled csillamló targasága,
 Sok kényes, hajlékony virága.
 De a falusi nép akolba
 Búvik, mint rémült birka-csorda,
 Egymás hegyén-hátán tiporva.
 Utcákon ökrök etlen bögnek,
 Konyhakertben lovak legelnek,
 Nem hajtják őket a karámba,
 Abrakoltatni nem jó gyermek —
 Úgy látszik, mélyen elaludtak,
 Tán tiszta méz az ember álma?
 Még a vasárnapról se tudnak,
 Harang szól és lábuk nem indul.
 Kémények füsttelen busulnak.
 Szérü alatt, kerítésen túl,
 Fekete sírgödrök lapulnak.
 Házak mögött, kertek között
 Börbevarrt, kátrányos testekre
 Kötél fonódik, lánc csörög:
 Húzzák a sírásók a gyepre,
 Koporsó nélkül fedik el.
 Pár lassú hónap telik el —
 A szorgos, dalos élet bémult,
 A falu örökre megnémult,
 Végül felverte a csalán.

Csak a sirások jönnek-memmek,
Aztán azok is elpihennek,
Lerogyva palánk oldalán.
Virradatkor nem nyílik ablak,
Elhantolatlan a halottak
Házak mögött, porban rohadnak.
Mint oázis a sikk mezőn,
Látszik falu zöldje,
Nem begy oda senkifia,
Csak szél nyargal benne,
Sárga leveleket terel
Sárga messzeségbe.
Soká zöldelt az a falu;
Az emberek végre
Üszkött, lángot küldtek rája,
Perzselték, égették,
A keserves kín utcáit
Hamuba temették.
Nyoma sincsen, pora sincsen,
Hamva szélbe szállot,
De ki érti legmélyeig
A nyomoruságot?

[1848]

Weöres Sándor

SZAMOLOM A NAPOT, ÉJET ...

Számolom a napot, éjet
 S a számot elvétem.
 Én istenem; Lassan telik
 A száműzetésem!
 Évek folynak szakadatlan
 Mint lusta folyóvíz
 És elsodorják magukkal
 A rosszat, a jót is...
 Nem is kéri, csak elviszik —
 S te kórsz. adta fattya?
 Imáidat soha-napján
 Az ég meghallgatja.

Lápok közt zavaros folyással,
 Nádak közt csavaros futással
 Három év búsan csordogált.
 Zord kamrából keveset vittek,
 Hiszen nem is sokat vihettek;
 És mind a tengerbe talált.
 Titokban elnyelte a tenger
 Nem ezüstöm és aranyam,
 De éveim: minden javam;
 S láthatatlan törvénytábláim,
 Melyeket a kéz írni nem mer.
 Nem-létező tollal jegyztem...

Hadd folyjon szennyes áradatban
 A nádasok közt szakadatlan
 Rabságom év-sora! De én
 Már ezt megszoktam szép-szerén.
 Hol üldögélek, hol sétálok
 Nézem a tengert és síkságot
 És dal kerekedik fejemben
 És a dalt könyvecskébe jegyzem
 Mennél apróbb betűkkel. Kezdem!

[1850-1858]

Weöres Sándor

A LÁMPÁK ÉGNEK...

A lámpák égnek. Zenekarban
Muzsika sír, muzsika harsan;
Es tiszta gyémántként ragyog
Az ifjuság a lány szemekben,
Dús örömök reménye lebben:
Az élet bűvös-szép dolog
A büntelen, ifjú szemeknek!
Mind mosolyognak és nevetnek
És táncolnak. Csak én magam
Nézem könny közt, vigasztalan.
Varázslat játszik önvelem,
Forró könnyet hullatva szánom:
Virágtalan, gyümölcstelen
Múlt el széttiport ifjuságom.

1850]

Weöres Sándor

OSZTALYRÉSZEM

Nem, sosem raktál csapdát nékem,
 Nem ravaszkodtál, lánytestvérem:
 Az elhagyottnak gyámja lettél,
 Megfogtad gyermek-kezemet
 S az iszákos mesterhez vittél:
 Bárhogy — tanuljon a gyerek!
 "Tanulj! Eljön még az a kor.
 Hogy emberek leszünk mindnyájan!"
 — Elhittem. Magoltam vidáman.
 Becsaptál: nem jobb semmikor,
 Belőlünk sohasem lesz ember
 A mi lelkünk sohasem színlel,
 Mi toronyiránt nekivágunk,
 Hazugság nem marad utánunk.
 Menjünk; vezessen régi hűség,
 Nőtestvérem, igaz barátom!
 Menjünk; messze még a dicsőség.
 S a dicsőség: a hivatásom.

[1858]

Weöres Sándor

IFJUSÁGOD MÁR MESSZE-MESSZE...

Ifjuságod már messze-messze,
Reményeidet is elvitte
A hideg szél. Ó, téli fény!
Zord házban, egyedül pihensz le,
Nincs, akivel egy szót cserélj,
Gyengéd tanácsát kérve. Nincs!
Az embernek senkije sincs.
Reményfosztottan rogyj magadba.
A balgát csalja, kikacagja,
Látását faggyal befuttatja
Akivánság. A gondolat,
Mint hó a pusztán, szétrepül.
Te ülj csak a vackodba, tőrj,
Ne várd zsendülni sorsodat.
Kikeleted nem térhet vissza,
Hogy kiskerted zöldbe borítsa,
Hervadt reményed megújítsa...
Szabad, szép gondolataidra
Fogság terped. Törödj bele.
Ne vonzzon többé semmi se.

[1860]

Weöres Sándor

ШЕВЧЕНКО У ФРАНЦУЗЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Перші спроби ознайомити французьких читачів з поезією Шевченка припадають на 1876 рік. Тоді появляється книжка французького дипломата барона Адольфа д'Аврїля (1822-1904) під назвою „Сентиментальна подорож по слов'янських країнах”, що в ній крім описів України є також переклад двох уривків із „Тарасової ночі” та „Гамалії” французькою мовою. Цього ж року французький учений і письменник Еміль Дюран (Emile-Alexandre Durand, 1828-1890?) в опублікованій ним у журналі “Revue des Deux Mondes” з 15 червня 1876 р. студії про Шевченка подав прозовий переказ Шевченкових поем „Гамалія”, „Гайдамаки”, „Катерина”, „Наймичка” і „Марія”, як теж віршований переклад віршу „Садок вишневий” та прозовий переклад віршу „Мар'яна Черниця”. Усі ці перекази й переклади треба трактувати, як спроби інтерпретацій даних творів Шевченка. Подібний переказ змісту поеми „Утоплена” поданий також у книжці французького журналіста Віктора Тіссо (Victor Tissot, 1844-1917), п. н. “La Russie et les Russes. Kiev et Moscou. Impressions de voyage”.

В 1887 р. надруковано у травневій книжці брюссельського місячника “La Société Nouvelle” досить добрий прозовий переклад Шевченкової „Катерини”, зроблений Е. Енсом (E. Hins), професором школи Athénée Royal в Шарльруа в Бельгії. Дев'ять літ пізніше, 1896 року, появляється в збірці “Bibliothèque Slave Elzévirienne. XIII... Pa-

gis, Ernest Leroux" більша і дуже прихильна студія барона д'Аврїля про Шевченка разом із добрим перекладом Шевченкового „Гамаліі“, що його цього ж року передрукував паризький „Figaro“ в літ. додатку з 9 листопада 1896, як „Поетичну ревелюцію“. В 1903 р. прозовий переклад Шевченкового „Івана Підкови“ дав у своїх спогадах про поїздку на Україну п. н. „En Petite-Russie. Souvenirs d'une mission“ французький археолог барон до Бей (de Baye). Короткі прозові перекази деяких Шевченкових творів наявні теж у працях відомого французького славїста Люї Леже (Louis Léger), що в 1905-1906 рр. присвятив Шевченкові окремий курс у своїх викладах у „Collège de France“, опублікованих згодом 1906 й 1914 р. друком.

Черговий прозовий, але ж добрий з погляду на точність змісту, переклад належить Якову Екземплярському, нащадкові старої української священничої родини, що був російським консулом у Львові і в Парижі і після революції став головою Української Ради в Парижі (помер 1929 р.). Екземплярський переклав Шевченкове послання „І мертвим, і живим...“ п. н. „Une épitre de Шевченко“ і надрукував його в паризькому журналі „Le Monde Slave“ 1918 року, як теж окремою відбиткою. Цей переклад був оцінений дуже високо основником згаданого журналу і французьким експертом в справах центральної Європи Ернестом Дені.

Найкращі постичні переклади з Шевченка належать перу відомого французького поета-лірика Фернанда Мазада (Fernand Mazade, * 1861 р.). Це переклади віршів „Садок вишневий...“ і „І широкою долину...“, надруковані в тижневику „France et Ukraine“, що його видавала дипломатична місія УНР в Парижі (в числі з 5 березня 1920 р.). Вони римовані і майже адекватні щодо

лірности. Добрі переклади з Шевченка увійшли також до французької антології української літератури, опублікованої 1921 р. французьким мовознавцем Антуаном Мее н. н. "Anthologie de la Littérature Ukrainienne... avec un avant-propos de M. A. Meillet, professeur du Collège de France". Це віршовані переклади „Наймички”, „Кавказу”, „У тієї Катерини...”, „Мені тринадцятий минало...”, „Я не пездужаю...” та „Як умру, то поховайте...” Вони не підписані і хто був їх автором ще й досі не встановлено. Переклад „Як умру...” з тієї антології разом із перекладом „Мар’яни Черниці” із статті Дюрана був передрукований 1928 р. у французькій антології української літератури, виданій брюссельським журналом „La Nervie”.

В 1930 р. появилсь повний переклад Шевченкового „Єретика”, зроблений спільно Софією Борщак і французьким публіцистом Рене Мартелем та надрукований у журналі „Le Monde Slave” за березень 1930 р. Цим самим перекладачам належить, мабуть, також і переклад уривку з „Великого Льоху”, вміщений у книжці І. Борщак та Р. Мартеля „Vie de Mazepa”. В 1931 р. у брошурі проф. Д. Дорошенка „Chevtchenko le poète national de l'Ukraine, avec une préface du Comte Antoine Chiappe” надруковано переклад Шевченкового „Сну” („На панщині пшеницю жала...”). Гарний переклад віршу „Мені однаково...”, зроблений спільно Оксаною Токаржеською і Шарлем Тіяком (Charles Tillac) появилсь у виданій 1933 р. книжці Роже Тісрана (Roger Tisserand) н. н. „La vie d'un Peuple. L'Ukraine. Préface de René Pichon”.

Поданий на цьому місці за розвідкою І. Дубицького (в XV-ому томі УНІ) і за працею Ілька Борщак „Шевченко у Франції”, Львів, 1933, яка подає огляд шевченкіяни у Франції до 1930 р.

включно, перелік французьких перекладів з Шевченка треба доповнити деякими досить скупими даними про дальші роки. Декілька перекладів з Шевченка були надруковані 1939 р. у виданні G. Morgulis. *La poesie ukrainienne; Shevtchenko, poète national de l'Ukraine*, Paris, 1939.

Згідно ж з інформаціями М. Гнатюка в київській „Літературній газеті” (з 5 квітня 1960 р.) п. н. „Т. Г. Шевченко і французи”, 1939 р. у зв'язку із 125-річчям з дня народження Шевченка у травневому числі журналу „Коммюн”, редагованого Роменом Ролланом і Люї Арагоном, була надрукована поема „Сон” у перекладі Шарля Стебера. У французькому випуску московської „Інтернаціональної літератури” (ч. 3 за 1939 р.) появилися його переклади трьох Шевченкових віршів „І золотої, і дорогої...”, „І Архімед, і Галілей...” та „Як умру, то поховайте...”. На цьому відомості про французькі переклади уриваються. Радянський літературознавець Ф. П. Погребенник, автор огляду „зарубіжної ювілейної шевченкіяни” п. н. „Всесвітня слава Кобзаря” (в „Рад. Літературознавстві”, кн. I з 1962 р. стор. 105-113) не спромігся назвати ні одного перекладу з Шевченка чи хочби статті про нього французькою мовою.

Чотири зразки французьких перекладів з Шевченка, наявні в XV-ому томі УІІІ, доповнюємо тут п'ятьма давнішими перекладами, надрукованими із виданої за редакцією Юрія Луцького у Мюнхені 1961 р. збірки перекладів з Шевченка п. н. „Taras Shevchenko. Poems — Poésies — Gedichte”, як теж двома перекладами Дж. Морджуліса й Ш. Стебера.

HAMALIA

„Oh! il n'y a pas, il n'y a ni vents, ni flots
 „De notre Ukraine!
 „Y délibère-t-on comment se soulever contre le Turc?
 „Nous n'en entendons rien à l'étranger.
 „Oh! soufle, soufle, notre vent, à travers la mer
 „Et du côté du Grand-Lug¹⁾.
 „Dessèche nos larmes; étouffe le bruit de nos fers;
 „Dissipe notre ennui.
 „Oh! joue! joue! petite mer bleuâtre,
 „Sous ces navires-là²⁾
 „Qui portent les Cosaques, dont les bonnets
 „Vers nous scintillent.
 „O notre Dieu, bon Dieu, quand même ce ' ne serait pas
 pour nous,
 „Amène-les de l'Ukraine.
 „Nous entendrons retentir la gloire, la gloire cosaque,
 „Nous l'entendrons, et périrons après, s'il faut”.

C'est ainsi qu'à Scutari³⁾ chantaient les Cosaques
 prisonniers;
 Ils chantaient, les pauvres chéris, et leurs larmes
 coulaient,
 Les larmes cosaques coulaient, marquant leur chagrin.
 Bosphore en frémit, n'ayant jamais entendu
 Le pleur des Cosaques; il gémit, le large,
 Le sauvage taureau; il secoua sa peau,
 Et, en rugissant, envoya ses vagues,
 Les chassant sur ses côtes, loin dans la mer.
 Et la mer mugit à son tour la parole du Bosphore,
 La pousse vers Liman⁴⁾, et Liman transmet sur ses
 vagues

1) Ile zaporogue, près l'embouchure du Dnieper.

2) B a i d a k, petit vaisseau à voile. On dit ordinairement t c h a i k a.

3) Ville turque située en Asie, vis-à-vis Constantinople.

4) L i m a n signifie un port ou l'estuaire d'un fleuve; il s'agit de l'embouchure du Dnieper.

Ce langage de douleur, jusqu'au Dnieper.
 Il éclata de rire, notre vieillard gigantesque,
 Tant que l'écume s'écoula sur sa moustache.
 „Dors-tu donc? l'entends tu, frère Grand Lug?
 „Ma soeur K h o r t y c i a,⁵⁾ l'entends-tu?”
 Steppe et Khortycia répondirent: „Je l'entends,
 „Je l'entends!” Et Dnieper se couvre de petits navires.

Et les Cosakues poussent leur chant:
 „Chez les Turquins, de l'autre côté,
 „La maison est planchéiée!).
 „Hai, hai! mer, joue,
 „Gronde et brise les rades!
 „Allons en visite!
 „Chez les Turquins les poches sont pleines
 „De ducats et d'écus,
 „Nous n'allons pas vider les poches,
 „Mais égorger et mettre à feu,
 „Délivrer nos frères!
 „Les Turquins ont des janissaires
 „Et des pachas sur leurs bancs.
 „Hoë! hi! ennemis!
 „Nous sommes sans hésitation!
 „Gloire et liberté à nous!”
 Ils voguent en chantant;
 La mer ressent le vent.
 Hamalia à la tête
 Dirige le navire.
 A Hamalia bat le coeur;
 Le mer s'est enragée.
 Pas de peur! Et le voila
 Lachés dans ces montagnes, dans les vagues.

Elle sommeille dans le harem, dans son paradis, la
 Byzance,
 Et Scutari sommeille aussi, Bosphore bouillonne,
 Comme enragé; tantôt gémit, tantôt rugit;
 Il veut réveiller la Byzance endormie.
 — „Ne la réveille pas, Bosphore: tu en auras plus
 de mal;
 „Car seront ensevelies tes blanches côtes dans le sable,
 „Et enfoncé toi-même dans la vase”, — lui mugit la
 mer bleue:

⁵⁾ K h o r t y c i a, nom d'une île zaporogue.

¹⁾ „La maison en planchéiée”, expression employée dans les chants populaires pour exprimer le bien-être et un certain luxe. — Turquins, surnom de mépris.

— „Est-ce que tu ignores quels convives je porte
 „Au sultan?” — C'est ainsi que la mer se calma
 (Car elle aimait ces acharnés Slaves huppés).
 Bosphore se retint. Les Turquins sommeillaient,
 Aussi le lâche sultan sommeillait au harem.
 Ge n'est qu'à Scutari que veillent dans les cachots
 Les chers pauvres Cosaques. Et qu'est ce qu'ils
 attendent?
 Enchaînés, dans leur langage, ils implorent le bon Dieu
 Et le vagues s'enfuient, rugissantes vers l'autre bord:
 „O cher Dieu de l'Ukraine!
 „Ne laisse donc pas périr à l'étranger
 „Et en captivité, nous libres Cosaques!

„Car il nous serait honte, ici, comme là, ,
 „D'être ressuscités d'un cercueil étranger
 „Pour apparaître à ton jugement.
 „Il serait honte à un Cosaque
 „D'y apporter des mains enchaînées,
 „Et d'apparaître avec des fers devant tout le monde”.

— „Égorge et frappe! massacrez l'infidèle
 „Bousourman!” On crie derrière le murs.
 Qui est là? — À Hamalia le coeur bat.
 Scutari est perdu!
 „Égorgez, massacrez!” Sur le rempart
 Commande Hamalia.
 Scutari gronde de tous ses canons,
 L'ennemi rugit et s'acharne:
 Mais les Cosaques s'enfoncent sans peur
 Et les janissaires roulent par terre.
 Hamalia à Scutari
 Se réjouit dans cet enfer;
 Il enfonce lui-même les portes dans la prison
 Et brise lui-même les fers:
 „Volez dehors, mes oiseaux sauvages,
 „Au bazar, à votre butin!”
 Ils battent des ailes, les petits faucons,
 Car il y a longtemps qu'ils n'entendirent pas
 Ce langage baptisé. — Et la nuit
 Elle-même s'éveille en sursaut:
 Car la vieille mère n'a jamais encore vu
 Les Cosaques, comment ils payent.
 N'aie pas peur et regarde
 Ce banquet cosaque:
 Il fait sombre, comme un jour ordinaire,
 Tandis que c'est une fête, et quelle fête!

Sont-ils donc des voleurs pour manger en cachette,
Avec Hamalia, leur lard sans chachélique?¹⁾
„Éclairons-nous!” Scutari brille jusqu'aux nuages,
Mise en flammes avec ses vaisseaux et leurs mâts.

Byzance s'est réveillée,
Fait de grands yeux,
Arrive en nage au secours,
Tout grinçant des dents.
Byzance rugit et s'acharne,
Tend ses mains vers la rive;

Elle la saisit, elle s'appuie,
Se lève, — et, tombée sous les couteaux,
Se tait, noyée dans son sang.
Scutari brûle comme un enfer;
Le sang coule dans les bazars
Et tombe dans le large Bosphore.
Pareils aux oiseaux noirs dans une forêt,
Les Cosaques voltigent; personne ne leur échappe.
Le feu même ne les brûle plus, ces gens trempés au feu!
Les Cosaques ruinent les murs, et emportent
Dans leurs bonnets l'or et l'argent.
Ils en remplissent leurs petits navires.
Scutari brûle, le travail arrive au bout;
Les braves garçons se rassemblent, ils sont tous;
Ils allument leurs pipes à l'incendie et s'embarquent
Sur les petits navires. — Ils s'en vont
En fendant les vagues, montagnes rouges.

Ils voguent librement comme s'ils venaient
De chez eux, — comme s'ils s'amusaient
Et, comme toujours chez les Zaporogues,
Ils chantent chemin faisant:
„Notre ataman, Hamalia,
L'ataman acharné,
Rassemble ses braves et s'en va
Se promener en mer.
Il va chercher la gloire,
Et de la captivité turque
Délivrer ses frères.
Oh! il arrive, Hamalia,
Jusqu'à cette Scutari,

---

¹⁾ Lard sans chachélique. — Le lard est la nourriture favorite des paysans ukrainiens en voyage quelque peu lointain; chachélique es un plat tatar ou turc préparé de gruau ou de riz.

Où nos frères les Zaporogucs
 Attendent le supplice¹⁾.
 — Oh! s'écrie Hamalia,
 Nous vivrons, mes frères,
 Nos vivrons pour boire le vin
 Et battre le janissaire
 Et avec des tapis et des velours
 Draper nos cabanes!
 — Ils s'élançèrent, lez Zaporogucs,
 Au champ couper le seigle;
 Ils coupaient le seigle et le mettaient en meules.
 Et chantaient en chœur:
 „Gloire à toi, Hamalia,
 Par tout le vaste monde,
 Par toute l'Ukraine,
 Pour n'avoir pas laissé périr
 Les camarades captifs!”
 — Ils voguent en chantant; et par derrière
 Vogue l'acharné Hamalia: on dirait
 Un aigle que veille sur ses aiglons.
 Le vent souffle des Dardanelles,
 Mais Byzance ne les poursuit pas.
 Elle a peur qu'un Tchernetz¹⁾ de nouveau
 Ne vienne allumer Galata,
 Ou qu'un ataman²⁾ Ivan Pidkova
 N'appelle pas les Cosaques en mer.
 Ils voguent librement et par dessus les flots,
 Le soleil rougit les vagues.
 Devant eux la mer chérie
 Mugit et bouillonne.
 — Hamalia, le vent souffle propice.
 La voilà, notre mer!
 Et ils se cachent derrière les vagues,
 Derrière ces monts rosés.

[1842]

Adolphe d'Avril

1) Tchernetz, le moine. Allusion au grand Kona-chevitch qui brûla Sinope, saccagea Galata, et qui, dans ses vieux jours, se fit moine.

2) En polonais hetman, général en chef, connétable des Cosaques.

LE GRAND CAVEAU
La deuxième âme

Et moi, mes petites soeurs,
On ne m'a pas laissé entrer
Parce que j'ai donné à boire
Au cheval du tsar de Moscou
A Batourine, quand il regagnait
Moscou, après Poltava.
J'étais encore toute jeunette,
Quand, une nuit, les Moscovites brûlèrent
Batourine la glorieuse;
Ils tuèrent Tchetchel,
Et vieux et jeunes,
Dans le Séime ils noyèrent.
Moi-même, parmi les cadavres,
Je gisais, dans le palais
De Mazeppa... près de moi,
Ma soeur et ma mère,
Egorgées s'étheignaient encore.
A grand effort et grand'peine,
On m'arracha
Du corps de ma mère...
Alors j'ai tant et tant prié
Le capitaine moscovite
De me tuer moi aussi!
Mais non, on ne me tua pas,
On me jeta comme un jouet,
A la soldatesque.
J'eus grand'peine à me cacher
Dans les décombres de l'incendie.
Dans tout Batourine ne restait
Debout qu'une maison,
Et dans cette maison on logea
Le Tsar pour la nuit,
Quand il rentra de Poltava.
Moi je portais justement
De l'eau à cette maison:

Hélas, je ne savais pas
Il me fit signe de la main
De donner à boire à son cheval.
Et je lui ai donné à boire!
Que j'avais gravement, gravement péché.
A peine atteignais-je la maison
Que je tombai morte sur le seuil.
Le lendemain, le Tsar parti,
M'enterrera la petite vicille
Qui seule avait survécu à l'incendie
Et m'avait cachée
Dans sa maison sans toit.
Le lendemain, elle aussi elle mourut
Et elle pourrit dans sa demeure,
Car il n'y avait plus personne,
A Batourine, pour l'enterrer...

[1845]

Elie Borschak
et
René Martel

QUAND JE MOURRAI...

Quand je mourrai, enterrez-moi
Dans une tombe
Au coeur de la steppe immense
De ma chère Ukraine,
D'où l'on voit l'étendue des champs,
Le Dniépr et ses gorges;
D'où l'on entend son grondement puissant.
Et quand il emportera de l'Ukraine
Vers la mer bleue
Le sang ennemi, alors je m'en irai,
Quittant et prairies et montagnes,
Pour m'envoler
Vers Dieu lui-même,
Prier. Mais jusque-là
Je ne connais pas de Dieu.

Enterrez-moi: puis levez-vous,
Brisez vos fers;
Et du sang impur de l'ennemi
Arrosez la Liberté!
Quant à moi, dans la grande famille,
La famille nouvelle et libre,
N'oubliez pas de m'évoquer
D'une voix basse, d'une parole tendre.

[1845]

Michael L. Kay

QUAND JE MOURRAI

Lorsque je serai mort, ensevellissez-moi
Au faite d'un kourgane
Dans la steppe sans fin
De mon Ukraine aimée,
Pour que je puisse voir
Les champs illimités, le Dniepr, ses rives abruptes,

Et ouïr
Le fleuve mugissant.
Lorsque, loin de l'Ukraine,
Au fond de la mer bleue,
Le Dniepr entrainera le sang des ennemis,
Alors, champs et collines,
J'abandonnerai tout et je m'enverrai
Jusqu'auprès de Dieu même
Pour prier... Mais jusque là,
Je ne connais pas Dieu!

M'ayant enseveli, dressez-vous,
Brissez les chaînes,
Que le sang vermeil de l'ennemi
Abreuve la liberté!
Puis, dans la grande famille,
Dans la famille libre, nouvelle,
N'oubliez-pas d'évoquer mon souvenir
D'une parole paisible et douce.

11845]

Ch. Steber

QUE JE VIVE -- OU NE VIVE -- EN UKRAINE...

Que je vive — ou ne vive — en Ukraine;
 Qu'un ami — de mes pleurs — se souviene,
 Ou m'oublie — étranger — en ce val:
 Cela m'est bien égal!...

Loin des mien — et bien loin — de l'Ukraine,
 Loin de tout — que je meure — à la peine,
 Qu'au tombeau — soit mon rêve — et son mal
 Cela m'est bien égal!...

Sans laisser — une trace — en Ukraine,
 (O pays — glorieux — sous la chaîne!)
 Qu'en exil — mes sanglots — ne s'exhalent:
 Cela m'est bien égal!...

À son fils — ne dira — pas le père:
 „Il es mort — prions Dieu — pour l'Ukraine!”
 Que ce fils — prie ou non — sur ma dalle:
 Cela m'est bien égal!...

Mais qu'un jour — je la voie — cette Ukraine,
 Assoupie — par la Ruse — et la Haine
 Tout à coup — dans le feu — mise a mal!...

Que j'entende — et ses cris — et son râle!
 Cela ne m'est égal, cela ne m'est égal!
 Hélas! Cela ne m'est égal!...

[1847]   La Princesse de Tokary
    et Charles Tillac

LE SOIR

C'est la maison que les cerisiers environnent.
Autour des cerisiers, les hannetons bourdonnent,
Les hommes du labour reviennent peu à peu;
Et les filles en cœur chantent et papillonnent.
Cependant que la mère attend devant le feu.

La famille est déjà réunie: elle dîne,
D'étoile du berger au levant s'illumine.
Une des filles sert la soupe et puis le pain,
La mère va prêcher la pieuse doctrine,
La voix du rossignol la fait taire soudain.

Les tout petits enfants ont sommeil, et la mère
Les couche doucement dans la nuit presque claire.
Et s'endort elle-même à côté d'un berceau.
Et seuls restent encore sonores, sur la terre,
Des filles, les chansons et le chant de l'oiseau.

[1847]

F e r n a n d M a z a d e

LE VILLAGE!...

Le village! ... à ce mot mon coeur est joyeux.
Un village de notre Ukraine
Est comme un oeuf de Pâques... le village
Croît comme une verte prairie;
Les jardins fleurissent, les chaumières sont toutes
blanches,
Sur la montagne s'élève un château
Comme un bâtiment miraculeux, et autour de lui
Les peupliers aux feuilles larges,
Et plus loin les arbres, les arbres et la steppe,
Et les montagnes bleues sur le Dniépr.
Dieu lui-même plane au-dessus du village.

[1847]

G. Morgulis

J'ÉTAIS ALORS DANS MA TREIZIÈME ANNÉE...

J'étais alors dans ma treizième année
Et gardais les agneaux aux abords du village.
Est-ce parce que le soleil brillait tant,
Ou que cela vint de moi-même —
Mais je me sentais heureux, bien heureux,
Comme si j'eusse été en paradis...
On nous avait déjà appelés au triage des bêtes.
Mais moi, caché dans les herbes folles
Je priais Dieu... Je ne sais pas
Pourquoi, en ce moment-là,
Il m'était si doux de prier,
Pourquoi je me sentais si joyeux.
Le firmament divin, le village,
Les agneaux mêmes semblaient rayonner de joie
Et le soleil chauffait doucement sans brûler.

Mais cette douce chaleur ne dura pas longtemps
Et ma prière fut brève:
Le soil attisa sa flamme, tourna au rouge
Et anéantit mon paradis dans ses feux.
Comme tiré tout-à-coup du sommeil, je regarde:
Le village est devenu tout noir,
L'azur divin du ciel lui-même
S'est assombri.
Je jette les yeux sur les agneaux...
Ce ne sont plus les miens!
Je me tourne vers ma maison...
Je n'ai plus de maison, à moi!
Le bon Dieu se m'a rien donné.
Les larmes jaillissent de mes yeux,
Des larmes amères...
Une jeune fille
Au bord du chemin,
Pas très loin de moi,
Ramassait du chanvre.
Elle entendit que je pleurais,

Vint à moi avec une bonne parole
Et me donna un baiser.

Ce fut comme si le soleil eût reparu
Et comme si le monde entier m'eût appartenu:
A moi les champs, les prairies, les vergers!
Tout en plaisantant, nous menâmes
Boire les agneaux, qui n'étaient point à nous.

Vanité! Et pourtant quand j'y pense,
Mon coeur se serre et me fait mal.
Pourquoi, mon Dieu, ne m'avoir pas laissé
Couler ma courte vie dans ce paradis!
Je serais mort en labourant les champs
Et sans avoir rien connu du monde.
Je n'aurais pas passé pour un fou aux yeux des
gens
Et je n'aurais pas maudit et Dieu et les hommes!

[1847]

(Anthologie de la littérature
Ukrainienne... 1921)

LA CATHERINE POSSÈDE

La Catherine possède
Une maison avec plancher;
De la glorieuse Zaporogueie
Des visiteurs l'y viennent voir.

Le premier est Semen Bossy,
Le deuxième Ivan Holy,
Le troisième, le vaillant fils d'une veuve,
Ivan Iarochenko.

«Nous avons parcouru la Pologne,
L'Ukraine entière,
Et nous n'avons pas vu de fille
Comme cette Catherine-ci.» —

Le premier dit: «Frères,
Si j'étais bien riche,
Je donnerais tout mon or
A cette Catherine,
Pour l'avoir une heure.»

Le deuxième dit: «Mes amis,
Si j'étais bien fort,
Je donnerais toute ma force
A cette Catherine,
Pour l'avoir une heure.»

Le troisième dit: «Mes enfants,
Il n'y a rien au monde
Que je ne fasse
Pour cette Catherine,
Pour l'avoir une heure.»

Catherine réfléchit
Et elle dit au troisième:
«J'ai un frère unique
Prisonnier chez l'ennemi,

Que se morfond quelque part en Crimée.
Celui que le délivrera,
Celui-là, Zaporogues,
Sera mon époux.»

Tous à la fois ils se levèrent,
Sellèrent leurs chevaux
Et s'en allèrent délivrer
Le frère de la Catherine.
Le premier se noya
Dans le delta du Dniépr;
Le deuxième à Kozlov
Fut mis sur le pal;
Le troisième, Ivan Iarochenko,
Le vaillant fils de la veuve,
De la prison cruelle
De Baktchissaraï
Délivra le frère.

Un matin les portes craquèrent
De la belle chambre.
«Lève-toi, lève-toi, Catherine,
Viens recevoir ton frère!»
Catherine les regarda
Et poussa un cri:
«Ce n'est pas mon frère, c'est mon amant!
Je t'avais trompé.»
— «Trompé!»
Et sur le plancher roula
La tête de la Catherine.
«Partons, frère,
De cette maison, de malheur!»
Et les deux Zaporogues partirent à cheval,
Rapides comme le vent.

La Catherine aux sourcils noirs
Fut enterrée au milieu des champs.
Et les vaillants Zaporogues
Se jurèrent dans la steppe fraternité
éternelle.

[1848]   (Anthologie de la littérature
Ukrainienne... 1921)

JE N'OUBLIERAI

Ni la spacieuse vallée
Ni la haute tombe isolée,
Ni le soir tranquille et doré
Ni la rêverie envolée,
Je n'oublierai.

A quoi sert que je me souviene?
Ma vie a fui loin de la tienne,
Et maintenant les jours chéris,
Les jours de ma jeunesse ancienne,
Se sont flétris.

Nous avons vicilli sous l'épreuve,
Moi dans l'esclavage, toi veuve,
Et nous errons irrésolus,
Évoquant l'aube que fut nueve
Et que n'est plus.

[1848]

Fernand Mazade

JE NE SUIS PAS MALADE...

Je ne suis pas malade — Dieu m'en garde!
Mais mon oeil voit quelque chose
Et mon coeur est dans l'attente. Il souffre,
Souffre, pleure et ne s'endort pas,
Comme l'enfant à que l'on n'a pas donné le se...

Dans ces jours sombres et malheureux,
Qu'espères-tu? Il n'y a rien de bon à attendre.
N'attends pas le réveil de la liberté,
Elle dort; c'est le Tzar Nicolas
Qui l'a endormie et pour réveiller
La liberté malade, il faudrait que le monde
Entier se mit à tremper le fer
Et à aiguiser le tranchant de la hache,
Pour aller la réveiller.
C'est pourquoi elle continuera de dormir, la
malheureuse
Jusqu'aux affres du jugement dernier.
Et les seigneurs la berceront dans son sommeil,
Ils bâtiront des églises et des palais,
Ils aimeront leur imbécile de tzar,
Ils le célébreront comme un idole de Byzance.
Et, semble-t-il, c'est tout ce qui arrivera.

[1858]   (Anthologie de la littérature
Ukrainienne... 1921)

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА ХОРВАТСЬКУ МОВУ

З усіх трьох південнослов'янських країн Сербії, Хорватії і Словенії переклади з Шевченка з'явилися найперше в Хорватії. Уже 1863 року в журналі „Наше горе лист“ (№ 32) був опублікований переклад Шевченкового віршу „Розрита могила“. Був надрукований цей переклад під псевдонімом Велько Рубачевич, що ним підписував свої твори відомий хорватський поет та прозаїк Август Шеноа (August Šenoa).

Найвидатнішим перекладачем творів Шевченка на хорватську мову був і найбільше причинився для популяризації Т. Шевченка і його творчості в Хорватії та серед інших південнослов'янських народів видатний хорватський поет і діяч Август Харамбашіч (1861-1911), що так же само, як і Шевченко, був переслідуваний за свої писання. В 1887 р. Харамбашіч був арештований і сидів в австрійській тюрмі і тоді ж почав свою працю над перекладами Шевченкових поем і поезій. Появилися ці переклади із статтею про Шевченка і його творчість окремим виданням п. н. Taras ševčenko. Pjesničke priroviesti, стор 187 + 1 нп. в серії Zabavna knjižnica Matice Privatske. Svezak XCVI-XCVIII в Загребі. Датоване це видання 1887 роком, хоч дехто з дослідників переносить дату його виходу на пізніший час, бо ж у надрукованій у ньому статті про Шевченка згадується 3-тя книжка журналу „Вѣстники Европы“ з 1888 р. До цієї публікації увійшли Харамбашічові переклади 8 поетичних тво-

рів Шевченка: „Причинна“, „Тополя“, „Катерина“, „Наймичка“, „Невольник“, „Петрусь“, „Неофіти“ і „Гайдамаки“, останній твір з окремим коментарем і поясненнями.

Пізніше, як подає Лука Луців, автор ґрунтовних студій про Харамбашічові переклади з Шевченка, у своїй статті „Сербсько-хорватські переклади Шевченка“ (XV-ий том видання УНІ, стор. 335-339), Харамбашіч опублікував ще у Сараєвському журналі „Нада“ 10 перекладів дрібніших творів Шевченка: „Тече вода в сине море...“, „Вітре буйний, вітре буйний...“, „Нащо мені чорні брови...“, „Тяжко-важко в світі жити...“, „Гоголю“, „Чого мені тяжко...“, „Минають дні, минають ночі...“, „Вітер в гаї нагинає...“, „Не кидай матері...“, „І досі сниться...“ М. І. Кравцов, автор статті „Т. Г. Шевченко в югославській літературі і критиці“ („Рад. літературознавство“, 1962, кн. 4, стор. 89-98) називає ще такі переклади Харамбашіча з Шевченка: „Княжна“, надр. у виданні „Vujenaс“ 1888, № 28, та „Відьма“, „Варпак“, „Між скалами, сеначе злодій...“, „Марина“, друковані в час. „Hrvatska“, 1890 р. №№ 79, 121, 125, 134, 135.

Критики й дослідники цих перекладних праць Харамбашіча відзначають їх високу мистецьку вартість, не зважаючи на те, що перекладач подекуди відступав від оригіналу і навіть випускав деякі рядки. Вони теж підкреслюють великий вплив, що їх мали твори Шевченка на оригінальну творчість Харамбашіча.

В 90-і роки ХХ-го ст. перекладав вірші Шевченка на хорватську мову також поет Драгутин Ілич, який надрукував 1890 р. в журналі „Босанска вила“, № 7, переклад „Івана Підкови“ і в 1896 р. в журналі „Бранково коло“, № 37, переклад віршу „До Основ'яненка“ (перерібка цю-

го останнього перекладу була надрукована в журн. „Коло”, 1902, № 11). Переклади Драгутина Ілича, як стверджує М. Кравцов, трохи примітивні, але передають зміст та деякі особливості форми віршів Шевченка.

Про новіші переклади з Шевченка на хорватську мову відомостей немає. Відомий тільки зроблений Петаром Станковіцом переклад вірша „Як умру, то поховайте...”. У виданні АН УРСР „Т. Шевченко. Заповіт мовами світу”, Київ, 1960, перекладу цього вірша на хорватську мову не надруковано.

KATARINA

Ljubite se, crнке moje,
Ali ne s Moskali,
Jer su oni tudji ljudi,
Pa zlo rade s vami.
Moskal ljubi šaleći se.
Šaleći se ode
Tja u svoju Moskovštinu.
Oj, a dieva gine;
Da bar sama, nek bi bilo,
Al i mati stara
Koja no je rodila ju,
Pogibati mora.
Srce vene pjevajući,
Kada znade, za što;
Ljudi srce ne pitaju
Nego kažu — svašta!
Ljubite se, crнке moje,
Ali ne s Moskali,
Jer su oni tudji ljudi,
Pa se šale s vami.

[1838]

August Harambašić

ТОПОЛА

Vjetar vije po dolini,
Poljen travu hara,
Pa topolu pokraj puta
K zemljici obara.
Vitko granje, bujno lišće
Zašto se zeleni?
Krugom polje, kano more,
Zašto se rumeni?
Momak ide, pogleda ju,
Pa tad glavu spušta;
Čoban jutrom na brežuljku
S dudama se smješka.
Pogleda ju — žao mu je:
Nigdje ni biline!
Sama, sama, kô sirota
U tudjini, gine!

[1889]

August Harambašić

ZVONAR

„U gaju, gaju
Vjetarca nema;
Mjesec visoko,
Zvezdice sjaju.
Srdašec, dodji, —
Samo na časak,
Ribice moja!
Dodji, golubko,
Gukat mi dodji,
Ja ću daleko
Noćas otići.
Ptičice, dodji,
Srdašec moje,
Samo da tvoje
Gukanje čujem...
Tužan sam, tužan!”

Tako, hodeć izpod gaja,
Moj Jarema poje,
Ne može se vć Oksane
Naćkati svoje.
Zviezde sjaju; posred neba
Bliedi mjesec sija;
Vrba sluša poj slavulja,
Nad vodu se sviija.
A pod vrbom, pokraj vode,
Drhće trava meka,
Kô da zna, da svoju dievu
Mladi kozak čeka.
A Jarema po dolini
Jedva, jedva hodi.
Niti sluša, niti glêda...
„Na što mi ljepota,
Kada nema srcée, nema ljubavi?
Mlada će mi ljeta zalud propasti.
Samac sam na svijetu, stablo posred polja,

Bujni će ga vjetri poljem raznieti:
Tako mene ljudi smjestit ne znaju.
Za što me se stide? Što sam ubog zar?
Jedno srce bilo, jedno na svem svijetu,
Jedna vječna duša, pa gle: već i ta —
I ta me se stidi!"

Polili ga suze,
Zaplak'o i utr'o tad rukavom njih.

[1841]

August Harambašić

O MOJ DNJEPRE, DNJEPRE...

„O moj Dnjepre, Dnjepre, široki i dugi,
U more li mnogo odnio si već
Kozračke nam krvi; još ćeš odniet, družo!
U more će dosta još je tobom teč, —
Pa još ove noći. Osveta paklenska
Pa svoj Ukrajinu zlotvore će stić;
Proteći će mnogo, mnogo, mnogo, mnogo
Plemenite krvi. Kozak će se dić;
Hetmani će ustat, zlatnih u županih,
Minuti će žalost, minuti će plać;
A na stepah naše Ukrajine drage
Blisnut, ako Bog dâ, atamanov mač!”

Pjevajući tako, u haljetku lakom
Ide moj Jarema, ide biednik moj.
Dnjepar kô da sluša, gromoran i silan,
Podigao valc, i po trski toj
Bući, šumi i gromori,
Vitu trsku sviđa;
Grom zagrmí, jasna munja
Oblake probija.
Ide, ide moj Jarema,
Sve se žuri jače:
Jedna pjesma sve se smieši,
Druga ljuto plače.
„Tamo mi je sad Oksana,
Tamo sunce sviyeti;
Oh, a ovdje... što me čeka?
Možda ću umrieti!”
Treći pietí zapjevali
U to: „kukuriku!”
— Gle, čerkasi!... Bože mili!
Sve na tvoju diku! —

ШЕВЧЕНКО В ЧЕСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Почав перекладати Шевченка, ще за його життя, в 1860 р. службовик Празького Народного Музею Йозеф Первольф, пізніший професор слов'янських мов у Варшавському університеті. Зроблений ним з російської мови, а не з оригіналу, переклад віршу „Іван Підкова” мистецької вартости не має. Після нього перекладали Шевченка журналіст Емануїл Вавра, перекладач поеми „Тополя” (в 1866 р.), чеський мовознавець Йозеф Коллярж, перший в Чехії перекладач Шевченкового „Послання Шафарикові” (в 1870 р.), студент медицини і пізніший лікар Карель Худоба, який опублікував 1872 р. переклади Шевченкових „Трьох шляхів”, „Розритої могили” та ін., празький суддя Альоїс Дурдік, автор опублікованого 1874 р. доброго перекладу Шевченкової „Катерини”. У 80-их рр. ХХ-го сторіччя виступили з добрими перекладами Ян Гудець, автор найосновнішої на той час чеської праці про життя і творчість Шевченка, який переклав знов „Івана Підкову”, уривок із „Гайдамаків” та „Гамалію”, як також видатний тогочасний чеський поет Франтішек Халлопа, не зважаючи на те, що він перекладав Шевченка з російських перекладів. Крім названих двох останніх в літературі відомий ще поет Рудольф Покорни, автор одного із найкращих чеських перекладів Шевченкового „Перебенді”.

Першим книжковим виданням творів Шевченка у Чехії був „Вибір поезій” Шевченка в пе-

рекладі Ружени Єсенської, опублікований 1900 р. в Празі, як 69-ий зошит серії „Збірник світової поезії”. До цього вибору перекладів найкращої із тогочасних чеських перекладачів Шевченка увійшло 28 творів українського поста. Після Єсенської виступали ще з перекладами чеська письменниця Павля Матернова, яка 1909 р. переклала поему „Єретик”, Йозеф Пелішек, Франтішек Тихий, який в 1918 і 1919 рр. опублікував двома окремими виданнями свій переклад Шевченкового „Івана Гуса” паралельно з українським текстом і в другому виданні з передмовою проф. Степана Смаль-Стоцького. Третім виданням цей переклад вийшов 1922 р. Огляд й оцінку чеських перекладів з Шевченка до 1935 р., як теж історію впливів творчості Шевченка на чеську літературу дав Франтішек Тихий у своїй ґрунтовній статті „Тарас Шевченко в чеській та словацькій літературах”, надрукованій на стор. 357-369 збірки „Шевченко в чужих мовах”, опублікованої, як XV-ий том видання УНІ.

Поглибилося видатно зацікавлення творчістю Шевченка в Чехії після другої світової війни. Крім численних окремих перекладів, друкованих по журналах і часописах, в часі від 1946 до 1961 з’явилося ще п’ять книжок із перекладами з Шевченка. Першим таким виданням був вибір перекладів зроблених з українського оригіналу, опублікований у Празі 1946 р. п. н. „Vybоr kdysi v Ukrajině” за редакцією Яна Туречка-Ізерського та Алекса Венґрженівського і з статтею проф. Зденка Неедлі. До цього вибору увійшло 45 поезій Шевченка в перекладах Марії Марчанової (10), Зденки Ніліусової (12) та Яна Туречка-Ізерського. П’ять літ згодом, 1951 р., була видана в Празі п. н. „Taras ševčenko. Výbor z díla největšího básníka a buditele Ukrajinu” збірка перекладів з Шевченка, упорядкована Надеждою Слабігудовою, з

передмовою Мілана Яріша та післясловом Олександра Дейча. До цього видання увійшло 34 твори Шевченка або уривки з них, що їх переклали: Марія Бєбльова (3), Ладіслав Фікар (1), Мілан Яріш (2), Петр Кржічка (1), Марія Марчанова (5), Ян Турчєк-Ізерський (5), Ян Владіслав (9) та Марія Вовсова (8). Того ж року окремим виданням вийшли „Гайдамаки” Шевченка в перекладі Мілана Яріша. Найновішим і найбільш згідним із українським текстом та найкращим з мистецького погляду був опублікований під назвою „Кобзар” в Празі 1953 р. вибір творів Шевченка (85 поезій) в перекладі Зденки Бергрової-Вовсової і з передмовою Юліюса Долянського. Мовними консультантами перекладачки в цьому виданні були Рудольф Гулька та український літературознавець Орест Зілінський. Перу Зденки Бергрової-Вовсової належить теж найкращий із дотеперішніх в Чехії переклад „Гайдамаків”, опублікований окремим виданням в Празі 1961 р. Окремим виданням для молоді появилось п. н. „V tom ráji na zemi” 1961 р. в Празі 13 ліричних поезій Шевченка також у перекладі Зденки Бергрової. В тому ж році появилася в Празі друга більша збірка її перекладів (79 творів) з Шевченка п. н. „Sny moje a touhu”, але її, як і попередньої, тут не було змоги роздобути. Крім названих тут книжкових видань, були видані в Чехії окремо ще Шевченкова повість „Художник” (1950) і двома виданнями драма „Назар Стодоля” (1955 і 1958).

Докладні дані про переклади з Шевченка в чеській мові подані в бібліографічному показнику, що його склали Ева Вєлінська та Орест Зілінський і що його опублікувала 1962 р. Державна бібліотека ЧССР п. н. „Taras ševčenko v české kultuře”. Згідно із підрахунком впорядників в Чехії появилася від 1860 р. по кінець 1961 р. 654 пере-

кладів з Шевченка в чеській мові (словацькі переклади до показника не включені). З усіх 225 Шевченкових поетичних творів на чеську мову перекладено в цілості або частинно 178, деякі з них по кільканадцять разів. Усіх перекладачів було 43.

Не зважаючи на всю цю широку перекладну працю багато важливих для Шевченкової поетичної творчості і світогляду поета творів — таких, як „Чигринце, Чигринце”, „Великий льох”, „Сліпий”, „Стоїть в селі Суботові”, „Холодний яр”, „Сон”, „Іржавець”, „Чернець”, „Неофіти” та інші залишилися ще неперекладені на чеську мову. Причини треба шукати в неприхильному ставленні офіційних комуністичних чинників і советських і чеських, до змісту більшості цих творів. Тому теж великих надій на повноцінний переклад цілого „Кобзаря” в сьогоднішній ЧССР немає.

До вибраних в цьому томі чеських перекладів увійшло шість із колишнього XV-го тому видання УНІ та одинадцять нових перекладів, опублікованих вже після 1936 р.

PEREBENDJA

Perebendja starý, slepý —
 kto ho nezná z kraje?
 Od vísky on k vísce chodí
 a na kobzu hraje.
 A kdo hraje, toho znají,
 děkují mu všudy:
 on je umí rozveselit,
 ať má samé trudy.
 Pode stromem ubohý kdes
 dlívá ve dne, v noci;
 nemá v světě nikde chaty;
 v bidě, bez pomoci,
 žije smutně, stará hlava,
 bez přátel a druhů.
 Sedne sobě, zaspívá si:
 „Oj, nešum, ty luhu!“
 Zaspívá si, zavzdychne si,
 že je sirotinou,
 pohubuje, posteskuje si
 pod zelení stinnou.
 Takový je Perebendja
 přeludný a bílý!
 Počne pěti o čalovi,
 „Hrdlička“ pak kvílí.
 Děvčatům hrá na pastvině
 „Vesnačky“ a „Hryce“,
 a „šynkarku“ hochům v krémě,
 až jim hoří líce;
 ženatým zas o hostině,
 tam, kde tchyně mají,
 o topoli, o nevolí,
 a pak přidá „V háji...“
 Na trhu hrá o Lazaru,
 potom, hyste znali,
 žalně, vážně vypravuje,
 jak Sič rozkotali.

Takový je Perebendja
přiludný a bílý!
Zaspívá on, zasměje se
a na konec kvílí.

Vítr věje, vítr vane,
hulá skrze kraje,
na mohyle kobzar sedí
a na kobzu hraje.
Kolem něho step jak moře
široké a siné
a mohyla za mohylou;
a tam — vše jen hyne.
Sivý vous a vlasy s čela
vítr rozevívá,
tu se ztiší, tu naslouchá
kterak kobzar zpívá,
jak se srdce směje, slepé oči lkají...
Naslouchá a duje...

Hlavu stařec skryl
na mohyle v stepi, tam se lidem tají,
aby vítr jeho smutek roznosil,
nepověděl lidem píseň — slovo boží.
Srdce mluví s Bohem, jemu počne pět,
slávu Hospodinu šeptá, hlavu složí,
a na mraku dumka jeho letí v svět.
Jako orel sivokřídlý výš a výše krouží,
o blankyt až bije mocnou perutí;
na slunci až spočne a zvědavě touží,
kde žc přenocuje do procitnutí.
Moři naslouchá, co ono vypravuje;
proč tak němá, volá k hoře v dálavu.
A zas z pozemského smutku k nebi pluje,
neboť nemá koutku ani pro hlavu
ten, jenž všecko zná a všecko srdcem jímá,
co hovoří moře i kde slunce dřímá.
Jej však na tom světě nikde znáti nechtil
Sám on mezi lidmi plá jak slunko jen.
Jeho lidé znají, neb on zemi šlechtí;
leč jak slyšeli by, kterak opuštěn
na mohyle pěje, s mořem hovoří,
slovu božskému by vysmáli se oni,
odehnali by ho, věstce, v příkoří:
„Ať se nad mořem tam“, děli by, „kdes honí!...“
Dobře, věru, můj kobzare,
dobře, otče, robíš,
že zpívati, rozmlouvati
na mohylu chodíš!

Chod' si tam jen, můj holoubku
smutný, neveselý;
pokud srdce bije, zpívej,
by tě neslyšeli...
Abys lidi napopudil,
přisvědčuj jim, brate!
Skákej, vraže, jak pán káže:
časy budou zlaté!

Takový je Perebendja
přeludný a bílý,
zazpívá si vesele on
a na konec kvílí!

[1839]

R u d o l f P o k o r n ý

DUMY MOJE...

Dumy moje, dumy moje!
 Těžko je mi s vámi!
 Proč truchlíte na papíře
 řadou za řadami?
 Proč vás vítr nerozvanul
 v step, jako prach letí,
 a zlo proč vás neuspalo
 jako svoje děti?

Neštěstí vás na svět pro smích porodilo,
 proč vás nestopily slzy, co jich bylo?
 Nezanesly v moře, nerozvlhly polem?
 Na můj žal by lidé nemohli se ptát,
 nemohli, proč osud proklínám tu s bohem,
 proč se nudím světem?... „Nemá co dělat”,
 neřekli by pro smích...

Květy, moje děti!
 Proč jsem vypěstil vás? Proč vás mám tak rád?
 Uslyším-li jedno srdce zakvíleti
 v celém světě, jak já s vámi plakal? — Snad!
 Snad se najde dívčí srdce,
 temné oči — sníce,
 jež zapláčou, dumy, s vámi,
 nežádám si více.
 Jedna slza z očí tmavých
 všechny pány vzdá mi,
 dumy moje, dumy moje,
 těžko je mi s vámi!

* * *

Za tmavý zrak blyskající,
 v černých brvách skrytý,
 srdce mé se rvalo, smálo,

vylévalo city,
 vylévalo jak umčlo:
 a za noci stínů
 v zeleném višňovém sadu
 pro lásku dívčinu,
 pro stepi a pro mohyly,
 jež jsou v Ukrajině,
 srdce mělo, i nechtělo
 zpívat ve cizině;
 nechtělo kozáky v sněhu
 v lese pohromadě
 a bunčuky a bulavami
 volat ku poradě...
 Ať v kozácké Ukrajině
 duše nvítají,
 tam široko, tam veselo
 od kraje ke kraji,
 jak svoboda, jež minula --- ---
 Dněpr široký — moře,
 step a step, a kvílí prahy,
 hroby, rovny hoře:
 Zrodila se tam kozácká
 vůle, harcovala,
 tam Tatary kdys a šlechtou
 pole osívala,
 osívala těly pole,
 až dost měla zase,
 odpočala, a vyrostla
 mohyla v tom čese,
 nad ní jako černí strážci
 orli poletují,
 a o ní kobzaři dobrým
 lidem prozpěvuji,
 všecko pějí, co se stalo,
 slepí ubožáci,
 ale vtipní.... A má... a má
 řeč se v slzách ztrácí,
 slzy jen pro Ukrajinu,
 slov já nemám ani,
 a ta bída? Dosti o ní!
 Kde kdo, toho zraní!
 A pak ten, kdo jen se dívá
 na lid duší svojí,
 peklo jen má na tom světě,
 v onom...

Starostí svou
 nepřivolám sobě štěstí,
 po němž marně toužím,

nechať bědyžijí tři dny,
ja jich neusoužím,
přechovávám litou zmiji
kolem srdce svého,
aby vrazi netušili
zla tu vítězného...
Nechať dumka jako vrána
litající kráče,
a srdíčko jak slavíček
štěbetajíc pláče
tajně, — lidé nezvědí to,
tak se nevysmějí...
Nestírejte slzy moje,
ať se jenom lejí,
cizí pole polívají,
dnem je — nocí kropí,
dokud oči nezasypou
cizím pískem popí...
Tak to je... a co jen dělat!
Starosti jsou plané.
Kdo sirotky nenávidí,
potrestej ho, Pane!

* * *

Dumy moje, dumy moje,
květy, moje děti,
rosly jste mí, vykvetly jste,
kdo vás bude pětí?
V Ukrajinu jděte, děti,
v naši Ukrajinu,
sem tam bluděte, sirotkové,
a já tady zhynu.
Tam najdete včelá srdce,
slova přelaskavá,
přivítá vás pravda čirá,
a snad taky — sláva!...

Přivítej, matičko milá,
Ukrajino moje,
dětí moje nerozumné
jak děťátko svoje!

[1839]

Růžena Jesenská

HAJDAMÁCI
(Epilog)

Dávno tomu, jak já, děcko bez rodiny,
malé, ubohé, jsem po kopcích se dral
bez burky a chleba kouty Ukrajiny,
kudy se „svěccným“ želízniak se bral.
Dávno tomu, dávno, co drahami těmi,
chmurných hajdamáků krve šípějemi,
chodil jsem a plakal, prosil po lidech,
by mne poučili. Vzpomínal jsem v duši
na neštěstí ono, z hrudi dětský vzdech
rval se mi, že již ty mlaty nezabuší,
kosal nezazvoní. Sudbo neblahá,
ó neštěstí zašlé, již se nenavrátíš!
Změnil bych v něm osud, jenž tak přemáhá,
kruší srdce moje...
Vzpomínám, zlo, tebe, širá stepi šedá,
otce vzpomínám si, i starého děda...
Schovav modlitby jsem v boží neděli
k sousedům se drával, jižto veselí
po sklence si pili. Otec na to dědu:
„O Koliščině nám říkej, o Leších,
jak železniak, Honta hnal je beze sledu,
jak je rubal, prášil po městech a vsích“.
Stoleté hned oko jeho zazářilo,
slovo za slovem se vřelé se rtů lilo.
Jak zmirali Leši, jak se vznala Smila,
až sousedům hrůzou ústa oněmila,
a já plakával jsem bédný o palmara,
vždyť se chvěla kol i mnohá hlava stará.
V koutku nezřeli však plačícího děcka.
Díky, starče, díky, chvála ti buď všeka,
že's kozáckou slávu ve stoleté hlavě
vnuku zachoval a vnuk zas příští slávě!

[1841]

Jan Hudec

ROZRYTA MOHYLA

Světe tichý, kraji mlý,
 moje Ukrajiño!
 Proč tebe tak rozerváno,
 proč pak, máti, hyněš? --
 Zda se ráno před východem
 Bohu nemodlíla?
 Aneb jsi svých slabých dítek
 mravům neučila? ...
 Modlíla se, kormoutíla,
 sotva chvíli spala,
 dítek svých jsem dohlédala,
 s mravy obeznala.
 Vyrůstaly moje děti,
 jako dobré květi
 a já světu panovala,
 jak daleko zříti! --
 Panovala... ó Bohdane!
 Nerozumný synu!
 Pohleď nyní na svou matku,
 na svou Ukrajinu! --
 jak klesajíc ve svém pádu
 pěla hoře bolné -- -- --
 zpěvem ztrátu oplakala
 svobody své volné...
 Oj, Bohdane, Bohdanečku,
 by to byla znala -- --
 v kolébee by zadusíla,
 život by ti vzala! -- --
 žid, němota, zakoupil si
 stepi moje rodné, --
 v cizím kraji robotují
 děti moje hodné --
 Dněpr, bratr, vysýchá již
 a mne zanechává,
 mohly ty nuč tak drahé,
 Moskal rozkopává --
 Ať v nich ryje, rozkopává,

nenalézá svého; — —
za ten čas pak dorostau tam
děti rodu zlého —
Ti pomohou Moskalovi
potom spravovati,
matku rodnou o košili
z plátna odíratí...
Pomáhejte, pošetilcí,
matku katovati!...

Ze čtyr stran již rozkopána,
rozryta mohyla!...
A co as tam nalézt chtějí? —
Co tam uschovali
jich otcové? Ach! Kdyby to,
kdyby to se našlo,
co tam uschovali, —
neikaly by děti,
matky nevzdychaly.

[1843]

K a r e l C h u d o b a

POSLANÍ SLAVNĚMU P. J. ŠAFARÍKOVĚ

Zapálili u souseda
novou dobrou chatu
sousedé zlí; ohřáli se,
k spánku uložili,
zapomněli teplý popel
rozesíti v pole.
Leží popel na rozcestí
a v něm doutná dole
jiskra ohně velikého,
doutná, stále žhavá,
stravy žádá, jako mstitel
času očekává,
zlého času. Doutná jiskra,
tlí a bledne celá
na širokém na rozcestí,
jak by zhasnout měla.

dům veliký i s rodinou,
rod slovanský tak znečvářili
a potichu sem nasadili
nesvářů zhoubných zmiji zlou
Vylily se řeky krve,
požár uhasily,
spáleniště se sirotky
Němcy podělili.
Vyrůstaly, ruce v poutech,
slovanské tu děti,
otročice zapomněly,
čím jsou vlastně v světě.
Na spáleništi pak jiskra
bratrství se chvěla,
doutnala a čekala, až
přijde ruka smělá.
Dočkala se. Vypátral jsi
orlím okem smělym,
smělym srdcem ohně dobrý

popelcem plát stmělým;
rozžal's, muži moudrý, světlo
muži moudrý, světlo

pravdy vítězíci;
slovanskou rodinu velkou,
v nesvobodě tkvíci,
věrně počítal jsi, samé
mrtvoly však v řadě,
žádné Slované, až stanul's
velké na hromadě,
na rozcestí všesvětovém
jako Ezechiel.

A div divů! Mrtví vstali,
oči protírají!
Bratr s bratrem objali se,
a již promlouvají
slova lásky tiché, lásky
až na věků věky.
V jediné tak moře svedly
slovanské se řeky.

Sláva tobě, muži moudrý,
Slovane a Čechu,
že jsi nedal utonouti
v německých vod spěchu
naši pravdě! To tvé moře
slovanské a nové
co nevidět naplní se,
člun již na něm plove,
široké již plachty dmou se,
dobře kormidluje,
na moři již pluje volném,
širou dále pluje .
Sláva tobě, Šafaříku,
až na věků věky,
že jsi v jedno moře svedl
slovanské vše řeky.

Skrovný dárek přijmi vlídně,
věnčen slávy zlatem,
toto slovo neučené
o Čechovi svatém,
o Husovi mučedníku,
velké Čechů pýše!
Přijmi, otče! A já k Bohu
pomodlím se tiše,
aby Slované se stali
bratry oddanými,

syny slunce svaté pravdy,
kacíři tak ctnými,
jako kacíř kostnický byl
ctný a svatý právě.
Mír a pokoj dají světu,
mír u věčné slávy!

[1845]

František Tichý

ODKAZ

Až já umřu, pochovejte
mě kdes na mohyle,
vpostřed stepi nedohledné,
v Ukrajině milé,
aby lány širých polí,
Dněpr, srázy stinné
bylo vidět, bylo slyšet,
s hukotem jak plyne.
Až ponese z Ukrajny
nepřátel krev zlobnou...
tehdy i já rozloučím se
se svou zemi rodnou,
opustím své milé lány —
duch se k Bohu vrátí
s modlitbou... Však do té chvíle —
nechci Boha znáti.
Pochovejte a vstávejte,
zlomte pouta v boji,
nepřátelskou zlobnou krevi
zkropte volnost svoji.
Na mě v rodině své velké,
v svazku volném, novém
vzpomeňte si potom jednou
nezlým, tichým slovem.

[1845]

Jan Tureček-Jizerský

JSEM USMÍŘEN...

Jsem usmířen, at' dáno je mi
žít na Ukrajině či ne,
budu-li zapomenut všemi
či želen v sněžné cizině,
ba, už je mi to lhostejné.
V nevolnictví já vyrůstal jsem
vždy mezi cizími, vždy sám
a nesvoboden umřu zase
a všechno v sobě pochovám —
na naši slavné Ukrajině,
nenechám stopu, nejmenší ne,
na naši již nam ukradli.
Neřekne jednou táta: "Synu,
za naši drahou Ukrajinu
a za toho se pomodli,
kto pro ni tehdá bídně zhynul..."
At' už se pomodlí ten syn
či ne, jsem usmířen... Jen s tím,
že Ukrajinu lidé hrubí,
aby ji mohli lépe hubit,
uspávají a pálením
ji o vše okradenou budí —
ó, s tím se nikdy nesmírím!

[1847]

Zdenka Bergrová - Vovsová

MOJE PÍSNE...

Moje písne, moje písne,
jen vy jste mi zbyly,
neopust'te mne, mé písne,
v této těžké chvíli.
Zač'te vy, holoubatka,
zač'te vy ko mně,
od šířeho břehu Dněpru
až do této země,
až sem na step ke Kirgizům...
Jsou to ubožáci,
celí holí — ale volní
jak ti boží ptáci.
Přilétejte, moje milé;
v tichém uvítání
obejmu vás jako děti
a zapláču s vámi.

[1847]

Jan Vladislav

KDYBYCHOM POTKALI SE ZNOVA

Kdybychom potkali se znova,
zalekia by ses nebo ne?
Jakápak nezřetelná slova
bys tehdy věnovala mně?
Žádná. A nepoznala bys mě,
či řekla — jak byl hlupě vysněn
ten sen — a byla ledová.
Však já, já bych se radoval.
Jak bych se díval, rozpomínal
na tu, již měla víčka stinná,
na mladou a tak veselou
někdejší trapitelku svou.
Modlitbě bych se potom oddal,
že jako slzy, jako voda,
jako sen zklamání a tmy
rozplýval se a oddaloval
někdejší zázrak posvátný.

[1848]

Zdenka Bergrová - Vovsová

ZRODILA MĚ MATKA...

Zrodila mě matka v zlatých
ve komnatách, ve vysokých,
kmentem zavila.

Celou v zlatě, v aksamitě
jak poupátko ostražitě
si mě chovala.

Růžičkou jsem se rozvila,
hnědoká, černobrvá,
líčka do běla.

Chudého jsem milovala,
matka má se rozhněvala,
svatbu zhatila.

Ve vysokých, ve komnatách,
kam se lnu, je žal mi v patách,
snad se utrápím.

Jak bylina při dolině
sama ve své samotině
chřadnu, churavím.

Na svět boží nepohlédnu,
nemám ani radost jednu,
Bůh je svědek můj!

Odpust', odpust', moje máti.
že tě budu proklínati
celý život svůj.

[1848]

L a d i s l a v F i k a r

V NESVOBODĚ SČÍTAM DNY I NOCI...

V nesvobodě sčítám dny i noci —
počet s myslí sejde.
Bože, kolik tíživých dní
ještě tudy přejde!
Za dny léta tíše plynou,
nic je nezastaví.
Dobré i zlé strhne z sebou
do proudu čas dravý.
Nikomu nic nenavrátí,
všechno patří času;
nemodli se, neslyší Bůh
prosebného hlasu.

Bláživým tokem, kalužinou,
rákosím, po stopách let plynou
tři léta, jež mne tížila.
Jak v světelnice mé plenila!
Sebrala všeho náruč plnou
a do moře pak hodila.
A moře zalilo svou vlnou
ne peněz, věci nadbytek,
však blahó mé, můj mladý věk,
mou nudu, zármutek, mé stesky,
ty do věčnosti psané desky
perem, jež nelze uvidět.

Necht' rmutným tokem, kalužinou,
rákosím, v nesvobodě plynou
tu léta má. Však co já teď?
Hle, taková má přípověď!
Posedím, projdu se a s výšin
step, moře budu viděti,
své písně vzpomínáním ztiším
a sprádat budu v paměti
knížecku malou. A už piši ...

[1850-1858]

Marie Bieblová

ОHNĚ HOŘI

Hle, ohně hoří, hudba hrá,
muziky pláč sem zaléhá.
Jak vzácný modrý drahokam
ty mladé oči září, hřejí.
Ty od radosti, od nadějí
tak veselo jim všude tam,
Tem mladým očim, prostým hříchu.
A všichni hlaholí tu v smíchu
a všichni tančí. Jenom já
v svém hoři zakletý se dívám
a tajně pláču, pláču já.
Proč vlastně pláču? Že je škoda
let bez vzruchu, jak kalná voda
ze moje mladost minula.

[1850]

Marie Marčanová

CHALOUPKU CHTĚL BYCH...

Chaloupku chtěl bych — udělám ji:
zahrádku při ní, samý květ
a budu se tam procházet.
V tom koutku tichém jako v ráji.
Když je tak člověk sám a sám,
v zahradce krásně se to dříme.
I přijde sen, že děti mám,
a z matkou že se veselíme.
Den dávno prchlý nalezněš
v tom snu — den jasný... sebe též!
Ne, ať se raději nic mi nezdá —
vždyť tys tu také! Vstupuješ
v můj ráj, zas tiše, beze slova,
a zkázu přineseš tam znova,
Můj tichý ráj mi sežehneš.

[1860]

Marie Marčanová

SUDBA

Ty nikdy jsi mne nepřelstila;
 tys druhem, bratrem, sestrou byla
 mně ubohému; tys mne vzala
 kdys maličkého za ruku
 a k opilému jsi mne dala
 pak kantorovi v nauku.
 "Jen uť se; bude z tebe člověk' —
 tak tehdy jsi mi říkala.
 Ja poslechl tě — vyučil se.
 A tys mne těžce zklamala.
 Hle, co je ze mne!... Darma mluvit!
 A přec jsme Istivě nejednali
 a šli jsme přímo — za sebou pak
 ni zrnka lži jsme nenechali...

Tož pojďme, sudbo! Při mně stůj,
 ma družko věrná, neklamavá —
 a pojďme dále: dál je sláva —
 a sláva — sláva úděl můj.

[1858]

Jan Tureček-Jizerský

MINULA MLADÁ LÉTA MOJE...

Minula mladá léta moje
a chladný vitr od naděje
vane jen ke mně... Zima jel
Sed' sám ve stínu svojí chaty,
neni s kým tiše rozmlouvati,
neni kdo radu by ti dal,
nikdo tu není — jen ty sám.
Sed' sám pokud tě naděje tvá
ošídí, než se vysměje
a mrazem spoutá oči tvé
Jen sám sed' v temném koutku svém,
a hrdé tvoje dumy svane
jak v stepi vločky sněhové...
a nehled' jara, štěstí vstříc.
Nepřijde nikdy, nikdy víc,
by v zahrádku tvou zeleň vneslo.
By vzkřísilo naději tvou,
by na svobodu vypustilo
tvou hrdou dumu svobodnou.
Nepřijde víc už — sed' jen sám —
sed' sám a nečekej už nic,
s naději nehled' zítřku vstříc!

[1860]

Zdenka Nilusová

ШЕВЧЕНКО В ПЕРЕКЛАДАХ НА ШВЕДСЬКУ ТА ІНШІ СКАНДИНАВСЬКІ МОВИ

З Шевченком та його творчістю познайомив читацьку громаду Швеції, як теж інших скандинавських країн відомий шведський публіцист і славіст Альфред Єнсен (1859-1921) передусім з допомогою своїх статей і праць про Шевченка, публікованих шведською і німецькою мовами, і в дальшому теж своїх перекладних спроб, подаваних здебільша для ілюстрації публікованих статей. Перші такі перекладні спроби Єнсена появились в його студії про Шевченка, надрукованій 1909 року у видаваному шведською мовою у Фінляндії "Finsk Tidskrift för Vitterhet, Vetenskap, Konst och Politik" („Фінському часописі для літератури, науки, мистецтва й політики“) в листопадовому зошиті 67-ого тому цього ж часопису. Обговорюючи Шевченкові „Гайдамаки“, Єнсен подає свій переклад перших 35 рядків присвяти В. І. Григоровичу, і далі перекладає теж уривки з „Тополі“, поезію „До Основ'яненка“ та „Як умру, то поховайте...“. Легкі й вигладжені ці переклади були — як це стверджує А. І. Стендер-Петерсен, автор статті „Шевченко в Скандинавії“ в XV-ому томі варшавського видання — радше вдалими переспівами, далекими подекуди до оригіналу. Такого ж характеру був контамінований з двох віршів — переклад Єнсена Шевченкової „Думки“ („Тече вода в сине море...“) вміщений у його статті "Ukraina", що була надрукована 1919 р. в

шведському часописі "Ord och bild" („Слово та образ”).

Крім Єнсена перекладав Шевченка ще фінсько-шведський поет Ярль Геммер, який дав два переспіви віршів „Мені однаково . . .” та „Ой, діброво, темний гаю . . .”

Не зважаючи на те, що в Данії писав про Шевченка відомий літературний критик Георг Брандес (1842-1927), ніяких відомостей про переклади з Шевченка на данську мову не було за його часу, в перші десятиріччя ХХ-го ст., немає й тепер, після другої світової війни. Немає також ніяких даних про переклади з Шевченка на норвезьку мову. У виданні АН УРСР „Заповіт — мовами народів світу”, Київ, 1960 р. надрукований „Заповіт” в перекладі Н. Лайне на фінську мову.

Переклади з Шевченка на скандинавські мови представлені в цьому томі переспівами А. Єнсена і Я. Геммера.

KOSACKENS LYCKA

Vattnet flödar ut i havet,
i det blåa havet.
Lyckan ej kosacken funnit,
hoppet är begravet.
Ut i världen drog kosacken.
Blåa havet sjuder.
I kosackens vissna hjärta
varningsstämman ljuder:

„Varför gick du, Varför vände
du ej hem tillbaka
till din far, din gamla moder
och din unga maka?
Andra länder, andra människor.
Tung oh lång är stråten.
Ingen där din glädje delar.
Ingen delar gråten”.

Än vid strand kosacken sitter.
Blåa havet flyter.
Och förhoppningen om lycka
sig i sorg förbyter.
Högt i luften transvärmar
fritt mot hemmet sträcka.
Täta törnesnår kosackens
stig till hemmet täcka.

För att lycka nå kosacken
drog långt ut i världen,
men han fann ej, vad han sökte,
och gick vill på färden.
Döende, en avskedshälsning
han åt solen sänder.
Tungt och bittert är att hädan
gå i fjärran länder.

[1838]

Alfred Jensen

TILL OSNOVJANENKO — KVITKA

Forsar brusa, månen glänser
som i forna tider.
Sitj är borta, och dess kämpar
hädangått i strider.
Var är Sitj? Så spørjer säven
invid Dnjepers stränder.
Vart ha våra söner skingrats
uti fjärran länder?
Måsen skriar och med suckar
ungars död beklagar.
Solen skiner, vinden viner
och på steppen jagar.
Kullar, som på steppen trona
uti stel begrundan,
spörja stormens starka ande,
om han sopat undan
steppens barn, som fordom gästade
dessa rika nejder.
Vänden åter till er forntids
dryckeslag och fejder!
Axen vaja än, där fädrens
hästar fingo föda,
där tatarer och polacker
färgat stränder röda.
Vänden åter!
Aldrig åter!
susar det från havet.
Aldrig det står upp som en gång
vart i mull begravet.
Sant det talar, blåa havet.
Sådant är vårt öde.
Friheten ej vänder åter
från de evigt döde.
Ej kosacker komm åter,
ej stå upp hetmaner.
Ej i Ukraina prunka
purprade zjupaner.

Men vår ära dock ej ljuger.
Hävden rättvist dömer
om vår rätt och om vårt öde,
som i mull sig gömmer.
Våra visor, våra sägner
världen ej förglömmar.

Ukraina är vår ära,
byggt på rättens grunder,
utan guld och utan stenar,
utan lömska funder.
Herrens röst är ock vår stämma;
hon kan ej gå under.

Låt mig än en gång få höra,
huru havet sjuder,
huru under pilträds skugga
ungmöns visa ljuder!
Låt mitt hjärta le och fröjdas
än en gång, den sista,
innan mull av utländsk torva
kastas på min kista!

[1839]

Alfred Jensen

HAJDAMAKERNA

„Allt kommer och går, allt försvinner i världen.
Vart ilar det hän, och var kommer det från?
Ej ögat kan följa den ändlösa färden
av livet och döden — sekundernas lån.
Den blommande rosen är dömd att förtvina,
och vindarna skingra förbleknade blad.
Den sol, som går upp för att värma och skina
med purprade strålar och rullar åstad,
går ned liksom förr. I den blånande natten
trår blekhyad måne sin svävande dans
och speglar sin bild uti källornas vatten,
i ändlösa havet. Dess strålände glans
förblir våra barn lika ljuvlig och öm
som fordom bland träden vid Babylons ström.

Otröttliga, eviga måme! Mig lyster
att språka med dig som en bror, som en syster
att sjunga de visor, du viskat åt mig.
O lätta mitt bröst med hugsvalande orden!
Jag är icke ensam på villande stig:
Jag äger ju barn. Skola de uti jorden
begravas med mig? Det är syndigt. En själ
i dem lever kvar. Kanske vore det väl,
om någon en gång läste högt mina sånger,
de skaldiska foster, som sångmön med gråt
och snyftningar vaggat otaliga gånger.
Nej, de uti graven ej följa mig åt.
Ty anden är levande, har inga gränser,
likt himmelens valv, som så blånande glänser.
Så vill jag begynna en sång utan gräns.
Förgängliga ord — o vart styren i färden?
Men kanske dock någon hör på mig? Det känns
så bittert att ärelöst skiljas från världen.
Så lyssnen, o jungfrur, tills ögat blir vått!
O rosor, som knoppas! Jag trives med eder
och gärna besjunger er sorgliga lott.
Sa vilen er barn, innan solen gått neder!”

[1841]

Alfred Jensen

MITT TESTAMENTE

När en gång jag dött, så bären
mig dit upp på kullen,
att jag måtte bliva jordad
i ukrainska mullen,
över stepp och ängar vida,
där min Dnjeper flyter,
där det ses och hörs och kännes
huru floden ryter.

När från Ukraina oväns
blod han för till haven,
skall min ande frigjord stiga
åter upp ur graven.
Över dessa berg och ängar
själen då sig svingar
och med tacksamhetens böner
Gud sitt offer bringar.

Bädden mig i grav, men stånden
upp med boja bruten!
Må med ondskans blod er frihet
varda friskt begjuten!
I ert nua, stora samfund,
byggt av fria söner,
mån I också ihågkomma
mig mer stilla böner.

[1845]

Alfred Jensen

DET RÖR MIG EJ

Det rör mig ej, om i Ukrajna
jag lever eller annanstans,
om någon minnes eller icke
att jag bland fjärran drivor fanns!
I träldom runno mina dagar,
och utan att en mänska klagar
jag tåröd går i graven ned,
och allt jag ägde tar jag med.
Ej ens ett spår min gärning sätter
på mitt Ukrajnas sköna slätter,
på min — ej eder — fosterjord.
Och ingen far skall vid sitt bord
med suckar säga till sin son:
„Bed, barn! Den mannen för Ukrajna
fick lida landsflykt, hat och hån”.
Det rör mig ej, om denna son
skall bedja eller icke för mig.
En enda sak på jorden rör mig:
om ondskan skall mitt land få råna,
bedraga, bränna och förhåna,
till dess det långsamt, sargat dör...
— Det är det enda, som mig rör.

[1847]

Jarl Hemmer

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА ЯПОНСЬКУ, КИТАЙСЬКУ, МОНГОЛЬСЬКУ І КОРЕЙСЬКУ МОВИ

У виданому варшавським Українським Науковим Інститутом томі „Шевченко в чужих мовах” була тільки коротка згадка про те, що переклад Шевченкового „Як умру, то поховайте...” на японську мову з’явився ще 1911 року і про різні переклади з Шевченка, зладжені, за вістками радянської преси, японським постом Мацубою. Ні одного з цих перекладів редакція того тому не могла роздобути і вона не мала теж ніяких відомостей про будь-які переклади з Шевченка на китайську, монгольську чи інші азійські мови. Згідно з інформаціями Ф. Пущенка, поданими в „Антології літератур Сходу”, Харків, 1961, стор. 421, переклад Шевченкового віршу „Садок вишневий” на японську мову у форму „ута” був надрукований в одному японському журналі вже 1907 р.

В надрукованій у річнику УВАН „Шевченко” IV, Нью-Йорк, 1955, статті п. н. „Шевченко в Ніппоні і Хінах” ред. Іван Світ ствердив, що і йому не вдалося розшукати вище згаданих японських перекладів з Шевченка. Водночас із цим він подав інформацію про переклад Шевченкового „Заповіту” на японську мову, надрукований у виданому українцями в Харбіні, Манджурія, 1944 р. Українсько-Ніппонському Словнику. Цей переклад був приготований разом з перекладом „Кавказу” гуртом перекладачів з-поміж студентів Ніппонсько-Манджурського Інституту в Харбіні для запроєктованого видання бюлетеню японською мовою. Поданий на цензуру до Ніппонської Військової Місії в Харбіні руко-

пис бюлетеню не був дозволений для публікування і з приготованих перекладів появився тільки Шевченковий „Заповіт” у скороченому вигляді: тільки перша й остання частина — у вище названому словнику.

Радянські газети подавали в 1961 р., що у Токіо була опублікована книжка з творами російських письменників, серед яких були теж і вірші Шевченка, але ближчих даних про цю публікацію немає. У виданні АН УРСР „Заповіт мовами народів світу” надрукований вірш „Як умру, то поховайте...” в перекладі японського поета Комацу Сіосукі.

Дві книжки віршів Шевченка китайською мовою мали вийти, згідно з повідомленням радянських газет, 1951 і 1954 р. в перекладі китайських поетів Емі Сяо і Джань Те-Сюаня, але їх не було змоги роздобути. У виданні „Заповіт мовами народів світу” надрукований уривок віршу „Як умру, то поховайте...” в перекладі Го Мо Жо. Почав перекладати твори Шевченка на китайську мову Емі Сяо (спр. прізви. Сяо Сань, нар. 1896) ще в 1930-их рр. і друкував свої переклади в різних літ. збірниках.

Радянські газети інформують також, що однією із улюблених книжок у Монголії — це „Кобзар” Шевченка в перекладі монгольських поетів С. Ердене та Ц. Хасбаатара, але ж ближчих даних про це видання немає.

Перекладений Шевченко також на корейську мову. За повідомленнями радянських газет, 1957 р. книжка з перекладами віршів Шевченка мала вийти в Північній Кореї. У виданні АН УРСР „Заповіт мовами народів світу” надрукований цей вірш у перекладі Пак у Чхона.

Із названих мов подаємо тут переклади віршу „Як умру, то поховайте...” на японську і китайську мови.

死んだら 私を葬ってくれ
 二だが、海の下には
 ちろい、スチーフの骨の下には
 存つがしのウツクテイナに、
 ぼろしき身も野
 ともいふが、 赤りたう岸が
 みやれらぶらに 荒れ狂う流れの
 ぼろたけらのが 團えらぶらに、
 ウツクテイナが、 救の血理を
 青い海へは
 河があゝ流すとき……そのとき私は
 野も山も——
 すべてを葬いやり、 死んでいこう
 神のもとへ

祈るため……おれが死んだら
 神を私に知らせなさい。
 葬ってくれ 土を葬ってくれ
 くらきを断ち切ってくれ
 ぼろしき身も、 救の血理を
 この御身と思はせなさい。
 ぼろしき身も、 おれが死んだら
 白おにしろ、 新やけらるる家塚の身も
 忘れ下し、 追憶してくれ
 すべてを葬いやり、 死んでいこう

小松 樹

[1845]

Коману Сіосукэ

無題一。

當我死後——將我埋葬在
親愛的烏克蘭的
廣闊的原野，
在奔騰着的河邊山岡上
給我掘好一個墓穴——
好讓我躺着也能聽到
蒼老的德聶泊河
怎樣在崖下吼叫。

○ 無題一俄譯者爲А·特瓦爾朵夫斯基。

[1845]

Г о М о Ж о

ПЕРЕКЛАДИ З ШЕВЧЕНКА НА ГРЕЦЬКУ, ФЛЯМАНДСЬКУ, БЕНГАЛЬСЬКУ, НЕНЕЦЬКУ, ОСЕТИНСЬКІ, УДМУРТСЬКУ ТА ІНШІ МОВИ

В цьому темі зібрані зразки перекладів з Шевченка на двадцять дев'ять різних мов світу. У статтях про ці переклади згадані чи й обговорені також відомі вже переклади Шевченкових поезій на чотирнадцять інших мов, споріднених із тими мовами, що репрезентовані в нас більшою чи меншою кількістю перекладів.

Проте ж знайомість із творчістю українського Поета не обмежується до цих сорок і трьох мов. Не обмежується вона також і до тих сорок і трьох мов, що на них перекладений Шевченковий вірш, „Як умру, то поховайте...“, що його переклади зібрані у виданій Академією наук УРСР в Києві 1961 р. книжечці п. н. „Заповіт мовами народів світу“. Крім зібраних і згаданих в нашій антології перекладів відомі ще переклади на дев'ять інших мов — так, що сьогодні можна говорити про переклади з Шевченка на п'ятдесят і дві мови світу.

Згадку про приготування ще в 1920-их рр. збірник творів Шевченка в перекладі на грецьку мову подав був Іван Дубицький у своїй заключній статті до XV-ого тому видання УНІ. Цей збірник, що охоплював м. ін. поему „Сон” в перекладі А. Дімітріу, „Кавказ” в перекладі Г. Костоправа та низку дрібних поезій Шевченка в перекладі В. Галла й А. Шапурми приготувало до публікації видавництво грецьких книжок у Маріюполі на Україні. Чи і коли був опублікований цей збірник — невідомо. В

радянських оглядах згадки про ці грецькі переклади з Шевченка немає. Нема також ніяких даних про переклади з Шевченка опубліковані в самій Греції. Відсутній теж переклад Шевченкового „Як умру, то поховайте...” у радянському виданні „Заповіт мовами народів світу”.

В цитованій вище статті І. Дубицького згаданий переклад Шевченкового „Як умру, то поховайте...” на зближену до голландської флямандську мову, що його зробив флямандський публіцист й автор декількох праць про Україну Г. Схамельговт. Текст цього — прозового — перекладу поданий там же і він був передрукований звідти ж у виданні „Заповіт мовами народів світу” 1961 року.

Існують переклади з Шевченка, крім згаданих в інших статтях мов, також на таджицьку мову, що належить до іранської групи індоєвропейських мов і що нею говорить 1.400.000 людей в Таджикиській РСР. Вірш „Як умру, то поховайте...” цією мовою в перекладі Турсунзаде Мірзо надрукований у виданні АН УРСР „Заповіт мовами народів світу”. В цьому ж виданні надрукований цей вірш в перекладах на такі приналежні до тієї самої групи, що й таджицька, іранські мови, як осетинська — Ф. Гафеза, південно осетинська — І. Нігера та І. Джанаєва, і північно осетинська — І. Плієва. Опублікований там же Шевченковий „Заповіт” в перекладі П. П. Попова на ненецьку (самоїдську) мову, що належить до самодійської групи мов, та в перекладі Т. І. Шмакова на удмуртську мову, що належить до фінно-угорських мов і що нею говорить понад 560.000 людей в Удмуртській Автономній РСР. Переклади з Шевченка на цю останню, удмуртську мову, вийшли окремою книжкою 1948 року в Удмуртському книжковому видав-

ництві і вони належать перу удмуртських поетів М. Петрова, А. Клабукова, О. Бутоліна, П. Чайнікова, М. Петрова та інших. В 1951 році була опублікована друга книжка творів Шевченка удмуртською мовою п. н. „Вірші й поеми” в перекладах П. Чайнікова та І. Гаврилова.

На бенгальську мову переклала — згідно з повідомленням київської „Літературної України” з 24 серпня 1962 р. — Шевченковий „Заповіт” поетеса Аруна Халдар, що в 1960 і 1962 рр. разом із своїм чоловіком, бенгальським письменником Гопалом Халдаром, відвідувала Україну.

Наприкінці треба згадати ще переклади з Шевченка на колись популярну і сьогодні потрохи забуту „міжнародну мову” есперанто. Перші переклади Шевченкових творів на цю мову появилися ще 1900 р. у видаваному в Упсалі есперантському часописі „Esperanto, Linguo Internacia” (№ 6-7). Згодом, в 1913 і в 1914 р. з приводу 100-річчя з дня народження Шевченка, були публіковані переклади з Шевченка в есперантських часописах „Ukraina Stelo” в Коломиї, „Esperanto” в Женеві, „La Revuo” в Парижі, „Pola Esperantisto” у Варшаві, і пізніше 1932 р. в час. „Peroldo de Esperanto” в Кельні та 1934 р. в час. „Literatura Mondo” у Будапешті.

**COMPLETE WORKS,
FOURTEEN-VOLUME EDITION
OF SHEVCHENKO'S
PUBLISHED IN CHICAGO, ILL.,
U. S. A.**

The publication of the complete works of Taras Shevchenko, undertaken by the Mykola Denysiuk Publishing Company in Chicago, is one of the many contributions by Americans of Ukrainian descent in observance of the 100th anniversary of the death of the great Ukrainian poet and humanist and is a wholly praiseworthy and admirable undertaking.

From the technical point of view, the Shevchenko edition makes an excellent impression: it is printed on good paper and is bound in cloth, adorned with an artistic vignette. The edition is unmistakably an admirable contribution to the 100th anniversary observance of the death of the Ukrainian poet-laureate. It will not only be an adornment to every library, but a most valuable addition to Ukrainian collections in all Slavic libraries in the United States and in other free countries.

"THE UKRAINIAN QUARTERLY"

№ 1, Spring, 1961

**MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2226 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill. USA**

З М І С Т

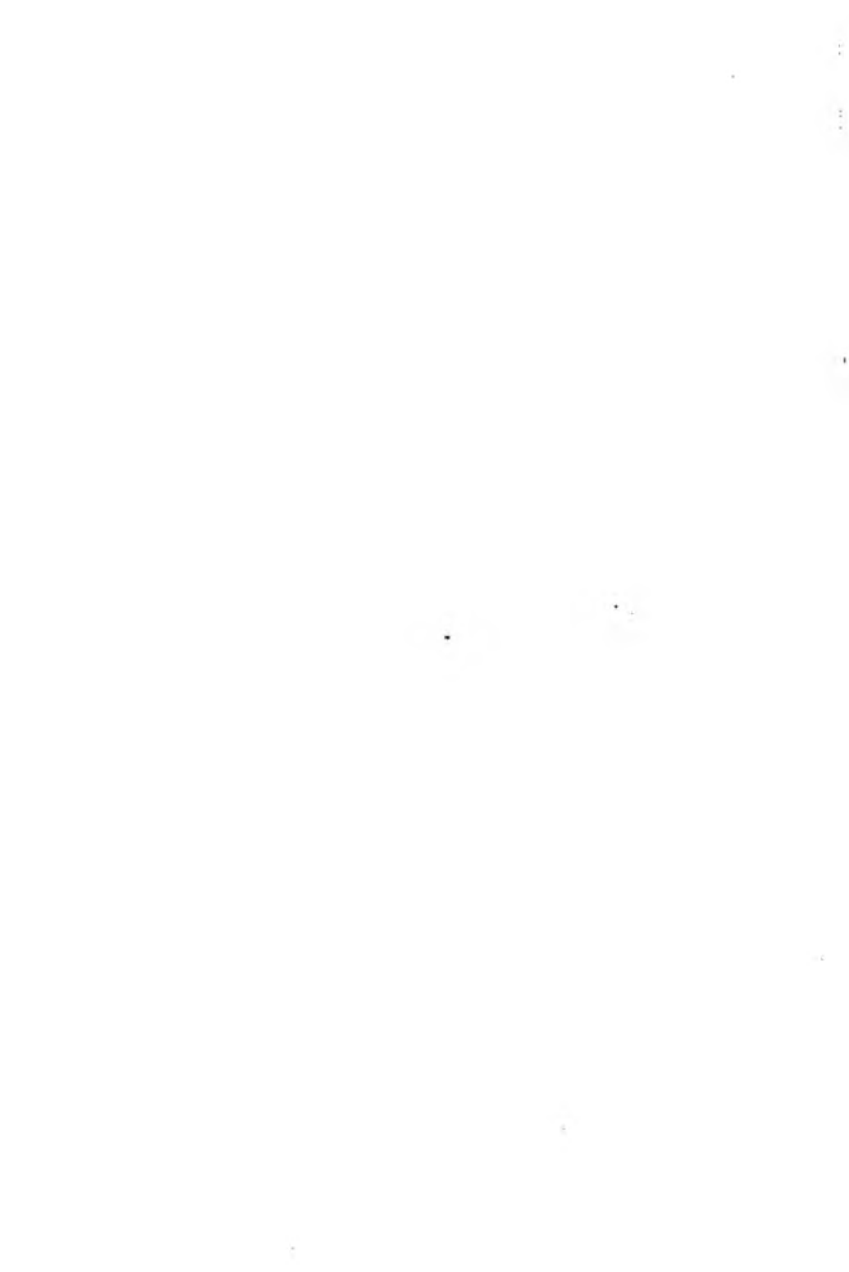
Передмова	5
Поезія Шевченка чужими мовами (по-англійськи)	9
Твори Шевченка англійською мовою	27
Переклади з Шевченка на білоруську мову	75
Переклади з Шевченка на болгарську мову	105
Шевченко вірменською мовою	131
Переклади з Шевченка на грузинську та інші кавказькі мови	133
Переклади з Шевченка еспанською мовою	143
Шевченко естонською мовою	151
Переклади з Шевченка жидівською мовою	153
Переклади з Шевченка на італійську мову	161
Шевченко в латиській мові	167
Переклади з Шевченка на литовську мову	173
Твори Шевченка в перекладах на німецьку мову	177
Польські переклади з Шевченка	219
Шевченко португальською мовою	257
Шевченко в російській мові	271
Поезія Шевченка румунською мовою	325
Переклади з Шевченка сербською мовою	337
Словацькі переклади з Шевченка	341
Поезія Шевченка словінською мовою	345
Переклади з Шевченка на турецьку, азербайджанську, татарську та інші мови	355
Переклади з Шевченка угорською мовою	365

Шевченко у французьких перекладах	383
Переклади з Шевченка на хорватську мову	405
Шевченко в чеських перекладах	413
Шевченко в перекладах на шведську та інші скандинавські мови	439
Переклади з Шевченка на японську, китайську, монгольську і корейську мови	447
Переклади з Шевченка на грецьку, флямандську, бенгальську, німецьку, осетинські, удмуртську та інші мови	451

Друкарня Видавництва Миколи Денисюка

Printed by Mykola Denysiuk Printing Company
Chicago, Illinois — USA

XII Т. ШЕВЧЕНКО ❖❖